

II
97746
c

RV

Geistliches Repetitorium

$\frac{R}{101}$

Abt. Oberstufen bei Stein in Krain

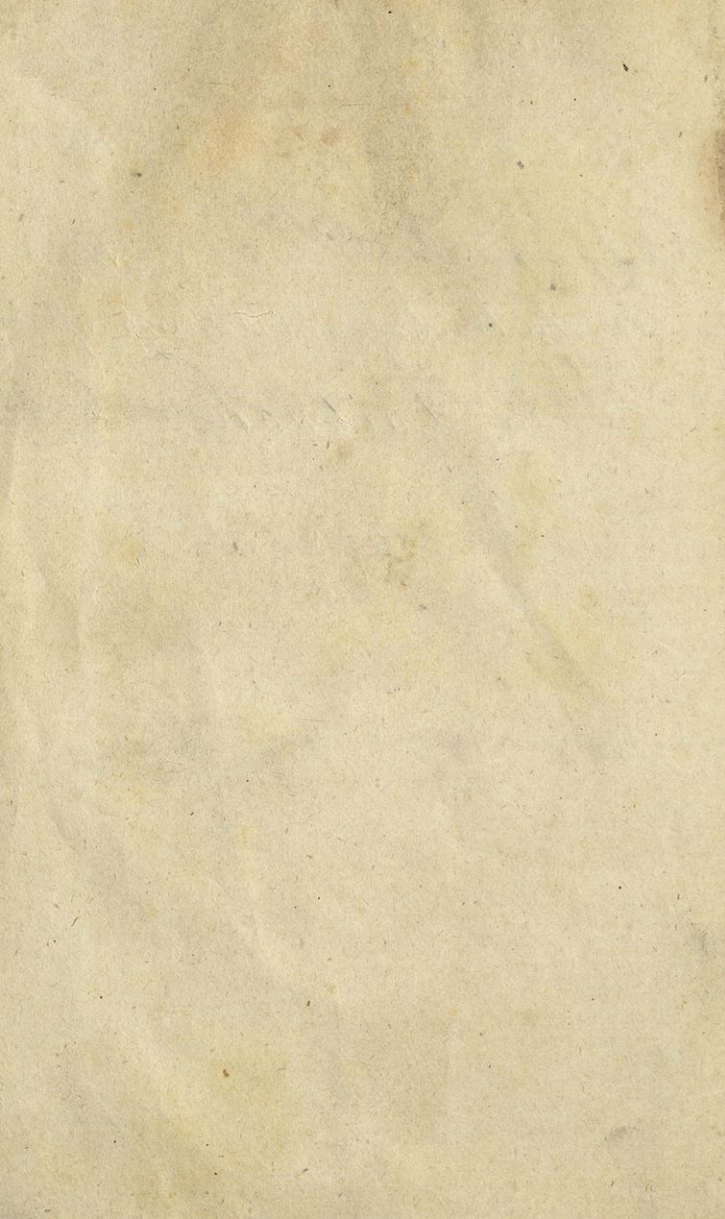
Diözesan der Wiener Diözese
an der k. k. Lehrerbildungsanstalt

in Laibach

15

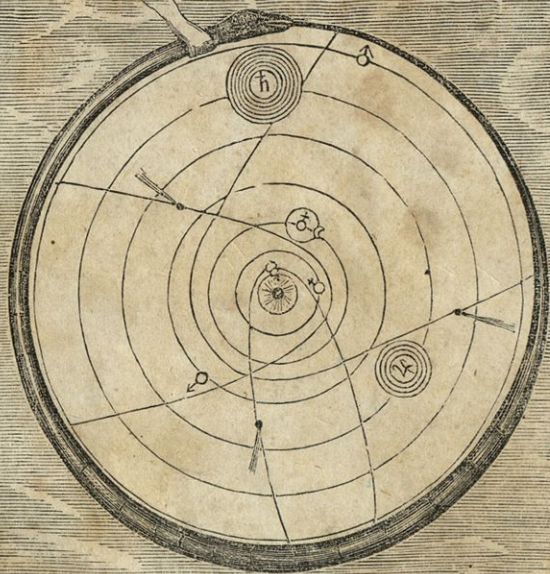
28

Podoba našiga osolnčja.

Vsiga mogazh-
nost

STOLETNA
PRAATIKA

devétnajstiga stolétja

od

1801 — 1901.

**Za duhovne, deželske služabnike in
kmete.**

P o l e g n e m š k i g a .

Tretjiga natisa.

Popravljenā in pomnožena.

V LJUBLJANI, 1860.

Na prodaj pri Leopoldu Kremžerji, bukvovézu
in kupčevaveu z bukvami.

Natisnil J. Rud. Milic.

II e 23776, c

J 24. II. 1949 / 1268

P. C.

030051633

PREDGOVOR

k tretjemu natisu Stoletne Pratika.

Da so bukvice Stoletna Pratika, ki so bile prvič iz nemškiga v naš slovenski jezik predstavljene, in v letu 1840 natisnjene, na vse plati koristne, nam ne bo treba po dolgim in širokim razkladati in jih Slovencam s posebno hvalo priporočevati. Da so res slovenskim bravcam všeč, se že iz tega povzame, ker so bile v tako kratkim času poprodane, da se je mogel drugi natis osnovati in natisniti dati, ki je prišel popravljen in z mnogoverstnimi, koristnimi in podučljivimi sestavki pomnožen leta 1847 na svetlo; in ker se je tudi ta že zdavnej spečal, in ker slovensko ljudstvo vseskoz po omenjeni Stoletni Pratici poprašuje, je bilo treba za tretji natis skerbeti, kteriga mu tukaj tudi nekoliko pomnoženiga z veseljem podamo. In res, skorej de si upamo reči, de ne bo nihče rekel, de bi se mu ne bile te bukvice popolnoma prikupile, če jih je le nekoliko preberal; posebno pa zato, ker mu ne bo treba, če si jih je enkrat omislil, skorej celi čas svojiga življenja po drugi pratiki popraševati, kakor po navadi le tisti bravci delajo, kterim se vedno sline cidijo po novini, ako nad njo nič družiga ne dobé, kakor dostikrat le, če smem reči: pogréto jéd.

V Stoletni Pratici se med drugimi koristnimi rečmi zvé: Če je leto navadno ali prestopno, kaj je lunini in kaj sončni krog in kako se najde; kterim praznikom se pravi prestopni, kterim pa neprestopni prazniki; nekoliko od planetov ali premičnic; kako se dá solnčna ura na zidu napraviti, da bo poldne natanko kazala; vidi se v nji krasni spominek, ki so ga Ljubljancje slavnemu c. k. maršalu Jožefu Radecki-mu na sv. Jožefa dan v zvezdnem drevoredu postavili; bere se v nji od vremenskih znamenj, od opravil za vsaki mesec celega leta itd.

Bere se v nji dalje cesarska postava zastran živinske kupčije, kakor tudi poduk, kako se more človek zdrav ohraniti in življenje si zboljšati in se v sili oteti; od opravila, sprehoda, počitka in spanja. — Kako gré utonjenca in zmerznjenca, zadušeniga, od strele zadetiga, obešeniga ali zadergnjeniga oživeti, kako od kače pičeniga ozdravljati itd. — Poslednjič od sejmov na Krajskim in Šajarskim in še od več znamenitih in koristnih reči.

Kdor si jo bo omislil, bo vidil, de je še večjiga priporočila vredna, kakor smo ji ga tukaj izrekli.

V Ljubljani o Terjacih 1860.

Zlaganje une podobe,

ki je pred naslovam ali nadpisam teh bukev:

Podoba našiga osolnčja.

V sredi tiste podobe je zarisano solnce, ki ima svojo lastno svetlobo, in jo naši zemlji in vsim drugim zvezdam, ktere se okrog njega sučejo, pošilja. Po uku vsih učenih zvezdogledov solnce zmerej na tistim kraji nebá stoji, in nam se le zdí, de solnce izhaja ali zahaja, ker se naša zemlja okrog njega vertí, in zvezdoglédí vse to s prav močnimi dokazi spričujejo, kterih pa tukej razkladati ne moremo. Okrog solnca je sedem krogov zarisanih. Na slehernim izmed teh krogov se ena zmed unih zvezd vertí, ktere obsolnčnice ali planete imenujemo. Obsolnčnice ali planeti so tedej vse tiste zvezde, ktere se okrog sebe skorej tako, kakor kolesa na vozu, pa tudi okoli solnca sučejo in le od njega svetlobo dobivajo. Tacih zdaj nam znanih obsolnčnic je enajst, (pa ni davno, kar so zvezdoglédí še eno na nebu zapazili) in so te le: Merkuri, Venera, Zemlja, Mars, Cérera, Pálada, Junona, Vesta, Jupiter, Saturn in Uran. Na pervim krogu od solnca se suče okrog sebe in potem tudi okrog solnca Merkuri, na drugim Venera, (Venera včasih zjutrej pred solnčnim izhodom prav lepo na nebu sveti in tedaj se Daníca imenuje, včasih pa zvečer po solnčnim zahodu, in tedej se ji Večérnica pravi), na tretjim krogu se suče naša Zemlja, na četer-tim Mars, na pétim Jupiter, na šestim Saturn in na sed-mim Urán. Za une obsolnčnice, ki so zgorej še imeno-vane bile, na ti podobi krogov ni zarisanih. Nektera zmed teh obsolnčnic ali planetov ima pa še okoli sebe nekoliko krogov zarisanih, in ti krogi naznanujejo pote, po kterih se ravno toliko lun okrog obsolnčnice vertí, kolikor krogov okoli sebe zarisanih ima. Naša Zemlja ima en krog okoli sebe, tedej eno luno; Jupiter ima štiri kroge, tedej tudi štiri lune; Saturn ima sedem krogov, tedej sedem lun. Tudi okoli Urana se šest lun suče, desiravno ni na ti po-dobi okoli njega krogov zarisanih.

Še druge zvezde ima naše solnce, ki se tudi okrog njega sučejo, tode ne po tako okroglih potih, kakor obsolnčnice, ampak gredó po grozno dolgih potih, ki so tudi na ti podobi podolgasto zarisani; zato jih malokdej in le takrat vidimo, kader se k naši zemlji nekoliko bolj približajo, in jih od drugih zvezd lahko po tem razločimo, ker svetle repe imajo, in zato jih tudi repaste zvezde, repke ali komete imenujemo.

Vse te zvezde, namreč: obsolnčnice in planeti, ki se okrog našiga solnca sučejo, in svetlobo od njega dobivajo (same na sebi so pa kakor naša zemlja temne), storé s solncam vred neko sostavo ali skupejstavo, ki jo naše osolnčje imenujemo, zato ko se naša zemlja, ki je obsolnčnica ali planet, k njemu prišteva, — in podobo tega osolnčja pred seboj imaš.

Vse druge zvezde, ki so zunej našiga osolnčja v nezmernim prostoru, katerih je na milijone na nebu, in še vsih zavolj njih prevelike daljave od nas z golimi očmi viditi ne moremo, desiravno so veliko večje od našiga solnca, se imenujejo stavne zvezde ali stavnice, in sicer zato, ker se ne sučejo v krogih, kakor obsolnčnice ali planeti, ampak enako našimu solncu stojé, in svojo lastno svetlobo imajo; so tedaj v resnici solnca, in vsaka zmed njih ima svoje obsolnčnice in lune, ktere obseva in ogreva; tedej vsaka stavnica sama za se svoje osolnčje stori, enako našimu osolnčju.

Dalje se na imenovani podobi vidi kača, ki je okrog našiga osolnčja v svitek zvita, ter s svojim žrelam svoj rep derží, tedaj nima nikjer ne konca ne kraja; zato so jo že stari za podobo večnosti imeli, ki tudi nima ne kraja ne konca. — Roka, ki iz oblakov molí, in kačo za vrat derží, je podoba vsigamogočnosti božje, ki milijone osolnčij zmirej v enakim redu vlada in ohrani, in nobeno se brez božje volje iz svojiga kraja premakniti ne smé. Věsvoljni svet so bukve, ktere vsak brati zná, desiravno nobene čerke ne pozná; le pogostoma pogleduj v te bukve s svojimi očmi proti nebu obrnjen, in bral boš v njih:

Vsigamogočnost božjo!

§. 1.

Leto in pratika.

Leto v splohnjim pomenu je neki daljši odloček časa, ki okrog leti, in se mu mende ravno zato, ker leti, leto pravi. Vsako leto, če dni in noči štejemo, pride v 12 mescih, ali v 52 tednih in enim dnevu, ali v 365 dneh okrog, in se pratikno ali navadno leto imenuje. Solnce pa potrebuje nekoliko več časa kot 365 dni, de svoj ték po naši dozdevi dopolni, prav za prav ga le zemlja potrebuje, de okrog solnca pride, in ta čas znese 365 dni, 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov ali sekund. (Vsaka ura ima 60 minut, minuta pa 60 trenutkov ali sekund.) Solnčno leto je tedaj 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov daljše, kakor je navadno leto, in ta razloček med navadnim in solnčnim letam znese v 4 letih 23 ur, 15 minut in 12 trenutkov, tedaj skorej en cel dan, v 8 letih še enkrat toliko, v 400 letih 96 dni, 21 ur in 20 minut. Iz tega se vidi, de se navadno leto tolikanj delj od solnčniga odmikuje, kolikor več let preteče. Iz tega vzroka bi se lahko zgodilo, de bi po več preteklih letih v pratiki že poletje kazalo, ko bi po solncu še zimo imeli.

Ta razloček med navadnim in solnčnim letam so že stari zvezdogledi spoznali; toraj so se mnogih pripomočkov poslužili, pratikno leto po solnčnim vravnati. Juli Cezar, višji zapovedovavec v Rimu, učen mož in grozno prebrisane glave, kakor tudi serčen vojšak, je 47 let pred Kristusovim rojstvom pratiko zboljšal in popravil, ker je dva mesca brez imena med listopadam in grudnam v pratiko postavil, eden teh dveh mescov je imel 34, drugi pa 33 dni, in tako je tisto leto 14 mescov dolgo bilo in spet po solnčnim vravnano. De bi se pa sčasoma pratikno leto od solnčniga spet ne ločilo, je Juli Cezar ukazal, vsako četrto leto med 23. in 24. svečana en dan v pratiko vložiti ali vmes djati, de je tako vsako četrto leto 366 dni imelo, in tako leto mi prestopno imenujemo. Te od Julija popravljene in zboljšane pratike, ki se je po njem Julijeve pratika imenovala, so se tudi vsi kristjani v Evropi do leta 1582 po Kristusovim rojstvu posluževali.

Ker pa solnčno leto 365 dni, 5 ur, 48 minut in 48 trenutkov obseže, tako te ure, minute in trenutki v štirih letih le 23 ur, 15 minut in 12 trenutkov znesó; toraj je Juli Cezar, ko je vsako četrto leto en cel dan v pratiko vložil, v slednjih štirih letih 44 minut in 48 trenutkov preveč k letu pridjal, in ta majhna pomota je v 129 letih toliko nanesla, de je v letu 82 po Kristusovim rojstvu že en cel dan v Julijevi pratiki preveč bil, in v družih 129 letih sta že dva dneva v pratiki preveč hodila, in iz te majhne Julijeve pomote je prišlo, de so v 16. stoletji dnevno in nočno enakost, ki je po solnčnim hodu zmirej

21. sušca, že **11.** sušca imeli. Ko bi se bili po Julijevi naredbi, vsako četrto leto en cel dan pratiki pridjati, ravnali; bi bili sčasoma že v svečanu in potem v prosencu v svojih pratikah dnevno in nočno enakost imeli, desiravno sta si noč in dan, po solncu rajtati, zmerej le **21.** sušca enaka. To pomoto odverniti, so papež **Gregori XIII.** ukazali pratiko popraviti, ter iz Julijeve pratike **10** dni zbrisati, de je dnevna in nočna enakost tudi v pratiki spet na svoje pravo mesto, to je: **21.** sušca, prišla. Dnevi pa, ki so jih papež iz pratike zbrisati ukazali, so bili med **4.** in **15.** kozoperska leta **1582.** Tako so tedaj tisto leto od **4.** precej na **15.** kozoperska preskočili, de so solnčno leto došli. De bi se pa pratikno leto sčasoma od solnčniga leta spet ne ločilo, in de bi se prihodnje čase dnevna in nočna enakost iz svojiga mesta v pratiki, to je: od **21.** sušca ne premaknila, so papež zapovedali, de se morajo pratiki dnevi takole pridevati, ali kar je vse eno, prestopne leta narejati: **1)** Tri leta zaporedoma naj so navadne leta po **365** dni, in vsako četrto leto naj je po Julijevi naredbi prestopno leto po **366** dni. **2)** Zadnje leto tristoletja naj je navadno leto, in zadnje leto četertiga stoletja pa prestopno leto.

Po téj papeževi naredbi se tedaj v **400** letih po tem le številu dnevi v pratiki vmes devajo: v prvim stoletji **24** dni, v drugim **24**, v tretjim **24** in v četertim **25**, vsih skupej **97** dni. Ker je pa solnčno leto **5** ur, **48** minut in **48** trenutkov daljše, kakor pratikno leto; in ker se te ure, minute in sekunde v vsakih sto letih za **24** dni, **5** ur in **20** minut narastejo, v **400** letih pa

96 dní, **21** ur in **20** minut znesó; po Gregorjevi naredbi pa se v **400** letih **97** dní vmes dene; se iz tega razvidi, de se v vsakih **400** letih **2** uri in **40** minut preveč priloží. Tudi ta majhni razloček se v devétkrat **400** letih, to je, v **3600** letih, za en cel dan naraste, ker devetkrat po **2** uri in **40** minut ravno **24** ur, to je, en cel dan znese; zato je treba v vsakih **3600** letih en dan preč spustiti, če se namreč zadnje leto **3600** letja, ki je po papeževi naredbi prestopno leto, za navadno leto naredí. Če se tedaj pri narejanji pratike tako ravná, potem še le pratikno leto s solnčnim letam prav stikoma hodi.

Tukaj še opomnim, de so vsi katoliški kristjani od papeža Gregorja XIII. v letu **1582** zboljšano in po solnčnim hodu vrvnано pratiko sprejeli, le samo nekatoličani, Luterani in drugi krivoverci, Greki, Rusi in drugi razkolkniki, je niso hotli sprejeti, ker tem ljudem njih napúh in terma močno branita je sprejeti, naj je še tako koristna, dobra in potrebna, če le od papeža, ki ga za svojiga dobrotljiviga očeta spoznati nočejo, pride. Ker so tedaj krivoverci in drugi razporniki v svojih pratikah **10** dní za nami ostali, je gotovo to veliko zmešnjav v zadevi vsakdanjih opravil, ki so jih katoličani in nekatoličani med seboj imeli, naredilo, in se je še večjih pomotij in zmešnjav bati bilo; zato so se nekatoličani v nemških deželah v letu **1700** vdali, ter so od papeža Gregorja zboljšano in popravljeno pratiko sprejeli, in so **11** dní v svoji pratiki, namreč od **18.** svečana na **1.** sušca preskočili, in se v oziru leta z nami zedinili. Poznejše so se tudi Anglijani in Švedi naše pratike poprijeli. Le samo

Greki, Rusi in drugi razkolniki se še Julijeve pratike deržé, in so v svojih pratikah še 12 dni za nami. Če hoče kdo zvediti, kateri dan Rusi danes po naši pratiki imajo, naj po naši pratiki 12 dni nazaj šteje; če pa iz staroverske pratike dan po naši pratiki zvediti želi, naj k njih pratiki 12 dni došteje.

Kako koristna in še celó potrebna je pratika, mi pač ni treba skazovati, kar že vsak sam iz svoje lastne skušnje spozná; ker iz nje zvé leto, mesce, tedne in dneve po Kristusovim rojstvu; nedelje, praznike in druge posebne čase v letu; mraknjenja solnca in lune, i. t. d. Če nam pratika vse to le samó za eno leto pové, se ji pravi létna pratika; če nam pa sto let naprej pové, se imenuje stolétna pratika.

§. 2.

Kako se dá zvediti, ali je to in uno leto navadno ali prestopno?

Če je to ali uno leto navadno ali prestopno, prav lahko takole zveš: razdeli zadnje dvé številki tistiga leta, od kteriga to zvediti želiš, s številko 4; če se te dvé številki v enake dele brez vsiga ostanka razdeliti daste, je tisto leto prestopno; če pa kaj ostane, kar pa nikoli čez 3 ostati ne smé, je navadno leto, in ta ostanek pokaže, katero navadno leto je to od zadnjič pretekliga leta. Tako je bilo, postavim, leto 1848 prestopno, ker, če zadnje dve številki 48 s številko 4 deliš, nobeniga ostanka ne dobiš. Nasproti pa bo leto 1863 navadno leto, in sicer tretje po zadnjim prestopnim letu 1860, ker, če zadnje

dvé številki **63** s številko **4** deliš, v ostanek **3** dobiš.

Ste pa zadnje dvé številki kakošniga leta dvé ničli (**00**), ktere leta se stoletja imenujejo; takrat pa perve dvé številki s številko **4** razdeli, in leto je prestopno, če ti per tem deljenji nič ne ostane; če ti pa kaj ostane, je navadno leto. Tako je bilo leto **1600** prestopno, ker perve dvé številki **16** s številko **4** deljene ne daste nobeniga ostanka; nasproti pa je bilo **1800** navadno leto, ker **18** s **4** deljeno **2** v ostanek dá. Leto **1900** ne bo prestopno, **2000** pa bo.

§. 3.

Časniški krogi.

Časniške kroge imenujejo pratikarji to ali uno versto let, pa tudi dni, ki se spet od konca začnejo, kader okrog pridejo, in imena teh časniških krogov koj v začetku svojih pratik postavijo, zraven njih pa tudi število, ktero pokaže, koliktero leto že teče v časniškem krogu. Imena teh časniških krogov so naslednje:

- Rimska obrestna številka,
- Lunini krog, zlata številka.
- Solnčni krog,
- Nedeljska čerka in
- Lunino kazalo (Epakta).

Kaj de so imenovani časniški krogi, in kako de se ali s pomočjo nekterih tablic, ali pa s prav lahkim rajtanjem najti dajo, bo od vsaciga posebej govorjenje.

§. 4.

Kaj je rimska obrestna številka, ali napovedni krog, in kako se najde.

Rimska obrestna številka je versta petnajstih lét, ktera, kader mine, se spet od konca začne. Nekdanji Rimljani so navado imeli, na koncu vsaciga petnajstiga leta nektere davke (obresti, činže, kazni) napovedovati, in zato se tudi čas petnajstih lét rimski napovedni krog imenuje. V starih časih, posebno v grajšinah, je bilo pri vsih sodniških opravilih in pravadah v navadi, zraven letniga števila po Kristusovim rojstvu tudi rimsko obrestno število pristaviti, kar je še zdaj pa le v tistih krajih v navadi, kjer se rimskih pravic deržé, in od tod je prišlo, de so jo v pratike postavljali, in jo večidel še postavljajo. Nekdaj je bilo že bolj potrebno vediti, katero leto v rimskim napovednim krogu že teče, posebno ko je že proti koncu šel, de se je vsakter zastran napovedanih davkov preskerbeti vedil; zdaj pa ga nam ni treba vediti; vender pa hočem zavolj popolnosti pratike pokazati, kako se dá zrajtati, katero leto teče v rimskim napovednim krogu. Ker se je rimski obrestni krog 3 leta pred Kristusovim rojstvom začel, prištej k danimu letnimu številu po Kristusovim rojstvu številko 3, in razdéli dobljeni znesek s številko 15. Če je deljenje brez ostanka, tako je 15 rimska obrestna številka, tedaj zadnje leto v napovednim krogu; če je pa kak ostanek, je ravno ta ostanek rimsko obrestno število. V letu 1842 je bilo 15 rimsko obrestno število; ker 1842 in 3 znese 1845, in

ta znesek s številko 15 deljen nobeniga ostanka ne dá. V letu 1851 je bilo pa 9. rimsko obrestno število, ker 1851 in 3 znese 1854, in ta znesek s številko 15 deljen, dá 9 za ostanek.

§. 5.

Kaj je lunini krog in zlata številka, in kako se dá najti?

Čas 19 Julijevih lét, ktere, kader minejo, se spet od konca začnejo, in potem mlaji spet na tiste dneve v mescu padajo, na ktere so bili pred 19 leti padli, se imenuje lunini krog. Število pa, ktero kaže, koliktero leto v luninim krogu že teče, se imenuje zlata številka. Neki Grek, po imenu Meton, je v letu 433 pred Kristusovim rojstvom narpervi zapazil, de po 19 letih mlaji spet na ravno tiste dneve padati začnejo, in je število, ktero kaže, koliktero leto luniniga kroga ali 19 let že teče, z zlato številko v kamen zarisal, zato se tedaj zlata številka imenuje. Zlata številka se pa takole najde: Misli si, de so eno leto pred Kristusovim rojstvom leta po luninim krogu šteti začeli; toraj prištej k letnimu številu, od kteriga zlato številko zvediti želiš, številko 1, in potem razdeli dobljeni znesek s številko 19. Če ti pri tem deljenji nič ne ostane, je 19 zlata številka, tedaj zadnje leto luniniga kroga; če ti pa pri deljenji kaj ostane, je ravno ta ostanek zlata številka. Če hočeš zvediti, ktero leto luniniga kroga bo teklo, ali kar je vse eno, ktera bo zlata številka v letu 1861; tako pridene k letnimu številu 1861 številko 1, kar znese 1862,

in ta znesek razdéli s številko 19, in najdel boš, de se 1862 v enake dele brez vsiga ostanka deliti dá, tedaj bo v letu 1861 zlata številka 19. Nasproti pa je bila v letu 1854 zlata številka 12, ker 1854 in 1 znese 1855, in ta znesek 1855 v 19 delov razdeljen za ostanek 12 pusti.

§. 6.

Kaj je solnčni krog, in kako je najti?

Solnčni krog je čas, ki obseže 28 let, ktere leta, ko minejo, se spet od konca šteti začnejo, in dnevi v tednu spet na tiste dneve v mescu padajo. Ako bi vsako leto navadno bilo, bi se to že po vsakih 7 letih zgodilo; ker je pa vsako četrto leto prestopno, se še le po 28 letih zgodi. Ker se je štev let tega solnčniga kroga 9 let pred Kristusovim rojstvom začela, zatorej ni težko zvediti, koliko tacih krogov po 28 let je že minilo, in katero leto v tem krogu ravno zdaj teče. Prištej tedaj k letnimu številu številko 9, in znesek tega deli s številko 28; če se ta znesek v enake dele brez vsiga ostanka razdeliti dá, je 28 število solnčniga kroga, uni razdelki pa, ki si jih pri deljenji dobil, ti kažejo, koliko tacih krogov po 28 let je že dosihmal od devetiga leta pred Kristusovim rojstvom preteklo. Ako se pa letno število v enake dele razdeliti ne dá, ampak pri deljenji nekaj ostane, ti ravno ta ostanek kaže, koliktero leto solnčniga kroga zdaj teče; razdelik pa ti pové, koliko solnčnih krogov je že od devetiga leta pred Kristusovim rojstvom do leta, od kteriga solnčni krog išes, preteklo.

Če hočeš postavim zvediti, katero leto solnčniga kroga je v letu 1839 teklo; tako prištej k 1839 še 9, kar ti znese 1848, zdaj razdeli 1848 v 28 delov, in potem dobiš v razdelik 66, in ravno ta razdelik ti pové, de je od 9tiga leta pred Kristusovim rojstvom do leta 1839 že 66 solnčnih krogov preteklo; ker pa pri tem deljenji ni bilo nobeniga ostanka, tako je delivec sam, namreč 28, leto solnčniga kroga, ali zadnje leto 66tiga solnčniga kroga.

§. 7.

Kaj je nedeljska čerka, in kako se najde?

Nedeljska čerka je ena zmed prvih 7 čerk v abecedniku, ktera nedelje celiga leta kaže, in zato se ji nedeljska čerka pravi. Če prvih 7 dni prosenca s 7 čerkami zaznamovaš, ter k prvemu dnevnu A, k drugimu B, k tretjemu C, k četertimu D, k petimu E, k šestimu F in k sedmimu G postaviš; in če potem ravno te čerke in v tem redu na vse druge dni celiga leta postaviš, de bo vsak dan eno unih zaporedoma postavljenih čerk imel; tako je v slednjim navadnim letu tista zmed 7 čerk nedeljska čerka, ktera zraven perve nedelje prosenca stoji. Če je postavim četertiga prosenca nedelja, tako je cerka D nedeljska čerka. In če si unih 7 čerk zaporedoma na vse dni celiga leta po mescih prav razstavil, boš koj vidil, kateri dan v slednjim mesecu je nedelja; tisti dan je namreč nedelja, kjer boš nedeljsko čerko D zagledal. Dobro je nedeljsko čerko rudečo pisati, de se ložej zagleda, ali pa

druge čerke v tednovih dnevih majhne, in le nedeljsko veliko spisati, takole postavim: a, b, c, **D**, e, f, g.

Ker ima prestopno leto le en dan več, kakor navadno, ter se med 23tiga in 24tiga svečana en dan vmes dene, tedaj se temu vmesdnemu dnevu, to je, 24. svečanu, ravno tista čerka dá, ki jo 23. svečan ima, in potem ni več tista nedeljska čerka, ki je do 23. svečana bila, ampak una, ki pred njo stoji. Je bila postavim do 23. svečana nedeljska čerka **C**, po 23. svečanu ne bo več **C** nedeljska čerka, ampak una, ki pred njo stoji, namreč **B**. Iz tega se vidi, de ima vsako prestopno leto, v katerim svečan 29 dni šteje, dve nedeljske čerki, eno do 23. svečana, in drugo, ki je pred njo, po 23. svečanu. Ker je vsako leto ena zmed prvih 7 čerk v abecedniku nedeljska čerka (v prestopnim letu pa ste dvé), jo je pratikarju za vsako leto posebej vediti treba, de z njo vse nedelje celiga leta, in po nji tudi druge dni v tednu vravnati zamore.

Ako hočeš tudi ti za vsaktero leto devetnajstega stoletja nedeljsko čerko zvediti, zapiši prvih 7 čerk v abecedniku eno za drugo, in pod vsaktero postavi zaporedoma eno prvih 7 števil, postavim takole:

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Potem razdeli tisto letno število, od kteriga nedeljsko čerko zvediti želiš, v 4 razdelke; če ti pri tem deljenji kaj ostane, ter se namreč letno število ne dá v štiri enake dele razdeliti, ne porajtaj tega ostanka, ampak le samo razdelek ali

četerti del letniga števila k celimu letnimu številu prištej, in ta znesek v 7 delov razdeli, zdaj pa nič ne glej na razdelek, ki ga pri deljenji dobiš, ampak pazi le samo na ostanek te delitve, ter ta ostanek od števila 8 odštej ali preč vzemi, in ravno ta številka, ki ti je pri tej odštetvi ostala, ima nad seboj nedeljsko čerko, ki jo zgorej v uni versti, kjer je 7 čerk zaporedoma postavljenih, pod njimi pa 7 števil, zagledaš. Če je pa zadnja delitev s številko 7 brez vsiga ostanka, tedaj je A nedeljska čerka tistiga leta, od kteriga jo išiš.

Dam ti izgled: Ko bi ti nedeljsko čerko leta 1873 zvediti hotel, razdeli tedaj 1873 v 4 dele, in pri tej delitvi 468 v razdelek dobiš; zdaj ostanek, ki je številka 1, vnemar pusti in samo razdelek 468 k letu 1873 doštej, in to ti skupej znese 2341, in ta znesek 2341 s številko 7 razdeli, pri tej delitvi dobiš v razdelek 334, in nič na-nj ne porajtaj, le samo na ostanek glej, ki je številka 3, ter jo od številke 8 odštej, ali preč vzemi, in ti ostane številka 5, in glej zgorej nad številko 5 dobiš nedeljsko čerko E za leto 1873.

Ker nedeljsko čerko E za leto 1873 najdeno imaš, zdaj lahko vidiš, de bo tisto leto 5tiga prosenca prva nedelja po novim letu, in če od 5tiga prosenca, to je, od nedelje dní nazaj šteješ, najdeš, de bo tisto leto v sredo novo leto.

Če hočeš, za leto 1854 nedeljsko čerko najti, ravno tako ravnaj, kakor sim ti že zgorej razložil; razdeli namreč 1854 v 4 dele, razdelek 463 prištej k 1854, znesek 2317 razdeli v 7 delov, in ker pri tej zadnji delitvi nič v osta-

nek ne dobiš, bo v letu **1854 A** nedeljska čerka, tedaj perviga prosenca, ali na noviga leta dan nedelja, in po tej nedelji lahko vse druge nedelje v mescih vrvnaš.

Če pa od kakiga prestopniga leta, katero, kakor že veš, dvé nedeljske čerki ima, imenovane čerki išeš; de eno nju najdeš, ravno tako ravnaj, kakor je zgorej rečeno bilo, in tako najdena nedeljska čerka ti bo kazala vse nedelje od prestopniga dneva, to je, od **23.** svečana do konca leta; čerka pa, ktera v zgorej poštavljeni versti za najdeno stoji, ti kaže nedelje od začetka leta do prestopniga, ali vmesdjaniga dné, to je, do **24.** svečana.

Če postavim išeš nedeljske čerki od prestopniga leta **1864**, razdeli **1864** v **4** razdelke, prištej razdelek **466** k **1864**, razdeli znesek **2330** v **7** razdelkov, ta razdelitev ti da v ostanek številko **6**, odštej jo od številke **8**, in v ostanek dobiš številko **2**, nad številko **2** stoji v zgorej poštavljeni versti nedeljska čerka **B**, koj za njo stoji čerka **C**, tedaj ste **C** in **B** nedeljske čerki leta **1864**, in sicer **C** od začetka leta do prestopniga ali vmesdjaniga dné, **B** pa od prestopniga dneva do konca leta.

Če pa ta rajtenga koga plaši, in se mu toliko porajtovati ne ljubi, naj pa po solnčnim krogu nedeljske čerke iše, ki se veliko ložej najde.

Ako hočeš postavim od leta **1864** nedeljsko čerko najti, poiši narpred leto solnčniga kroga, kar se prav lahko zgodi, kakor je bilo v §. **6.** rečeno. Leto solnčniga kroga bo v letu **1864** petindvajset (**25**), zdaj poglej v naslednjo tablico, ter boš zraven števila solnčniga kroga, ki je **25**,

najdel nedeljske čerki **CB**; iz tega tudi vidiš, de je leto 1864 prestopno, ker ima dve čerki, prva **C** kaže nedelje od konca leta do prestopniga dne, druga **B** pa od prestopniga dneva do konca leta.

Nedeljska čerka od leta 1801 do 1900.

Solčni krog	Nedeljska čerka	Solčni krog	Nedeljska čerka	Solčni krog	Nedeljska čerka	Solčni krog	Nedeljska čerka
1.	E. D.	8.	C.	15.	A.	22.	F.
2.	C.	9.	B. A.	16.	G.	23.	E.
3.	B.	10.	G.	17.	F. E.	24.	D.
4.	A.	11.	F.	18.	D.	25.	C. B.
5.	G. F.	12.	E.	19.	C.	26.	A.
6.	E.	13.	D. C.	20.	B.	27.	G.
7.	D.	14.	B.	21.	A. G.	28.	F.

§. 8.

Kaj je lunino kazalo (Epakta), in kako se najde?

Lunino kazalo, kterimu Latinci in tudi drugi narodi Epakta pravijo, je število dni, kteri od zadnjiga mlaja v mescu grudna do perviga prosenca ali noviga leta minejo. Število téh dni, to je lunino kazalo, pratikarji z rimskimi številkami pišejo, zato de jih ložej in hitrejše že v pervim pogledu od družih številk razločijo. Tako postavim je bil v letu 1846 mlaj 18tiga grudna,

zato je perviga prosenca leta 1847 lunino kazalo XIV., ali kar je vse eno, luna je na noviga leta dan 14 dni stara, ker je od zadnjiga mlaja, 18. grudna, do noviga leta 14 dni preteklo. Pred ko je v mesecu grudna mlaj, več dni je potem luna na noviga leta dan stara, ali večje je tudi lunino kazalo; večje pa kakor XXIX, vender nikoli ni, zato ker v 29tih dnéh in pol že drugi mlaj nastopi; toraj tudi drugo lunino kazalo. Če je pa v katerim letu perviga prosenca, ali na noviga leta dan mlaj, tistikrat je lunino kazalo ničla (0), to je, luna ni še nič, še dneva ne, stara, kar praktikarji s tem le znamenjem * naznanijo. Iz tega se vidi, de ima lunino kazalo devetindvajset rimskih števil, od I. do XXIX., vsako leto eno zmed njih, ali pa ničlo, to je *, kolikor dni si je že luna na dan noviga leta stara.

Ker je pa solnčno leto 11 dni daljše, kakor lunino, odtod pride, de lunino leto, po mlajih rajtati 11 dni pred okrog pride, kakor solnčno, in se zadnji mlaj v mesecu grudna vsako leto 11 dni od noviga leta nazaj odmakne, ali kar je eno, luna je vsako leto perviga prosenca 11 dni starši, kakor je v poprejšnjim letu bila; toraj se tudi lunino kazalo vsako leto za 11 naraša, in sicer tako dolgo, dokler se ta mlaj delj kot 29 dni in pol od noviga leta ne odmakne; če se že čez 29 dni odmakne, potem spet drugi mlaj pred novim letam nastopi, toraj tudi drugo lunino kazalo.

Tako postavim, če je v pervim letu noviga leta dan mlaj, tedaj je lunino kazalo ničla ali *, to je mlaj ni v tim letu nič od noviga leta odmaknjen ali luna še dneva ni stara; v drugim letu se pa mlaj že 11 dni od noviga leta odmakne,

toraj je lunino kazalo **XI.**, to je, luna je perviga prosenca družiga leta **11** dni stara; v tretjim letu se spet **11** dni delj nazaj pomakne, tedaj skupej **22** dni, toraj je lunino kazalo **XXII.** V četer-tim letu se mlaj enako drugim letam spet za **11** dni nazaj pomakne ali postara, tode če **11** dni tega leta k unim **22**tim tretjiga leta prišteješ, **33** dni v znesek dobiš, toliko dni pa nikdar ni luna stara, ker je v **29**tih dnéh in okoli pol dneva že drugi mlaj; toraj je treba, če po tej štetvi lunine starosti večje število dni kot **29** dobiš, **30** dni odvreči, in število unih dni, kar ti jih še ostane, je lunino kazalo. Če tedaj v četertim letu **33** dni v znesek dobiš, odverzi **30** dni, in potem ti ostanejo **3** dni, in glej, ravno število **III.** je lunino kazalo, ali luna je v četertim letu na noviga leta dan **3** dni stara. V petim letu se luna spet **11** dni postara, ali od noviga leta nazaj v mescu grudna **11** dni odmakne; **11** dni tega leta in **3** dni poprejšniga leta znesejo **14** dni, tedaj je v petim letu število **XIV** lunino kazalo. V šestim letu se spet **11** dni k unim poprejšnjiga leta prišteje, in znese število **XXV**, kar je tega leta lunino kazalo. Če v sedmim letu spet **11** dni k unim **25** dnem prišteješ, dobiš v znesek **36** dni, tukaj odverzi **30** dni, potem ti jih še **6** ostane, in ravno število **VI** je lunino kazalo. V osmim letu prištej **11** dni k unim **6**, in dobiš lunino kazalo **XVII.** In tako se zmerej naprej prerajtuje in lunino kazalo dobiva. Če po tej štetvi še dalje do **19.** leta luniniga kazala išeš, v katerim letu luna svoj krog dopolne, ali ko je **19** zlata številka luniniga kroga, in ko potim luna spet od konca svoj krog začne, in potem mlaji spet na

tiste dneve pridejo, na katerih so v pretečenim luninim krogu bili: če tedaj, pravim, do 19tiga, to je, zadnjiga leta luniniga kroga prideš, in število XVIII za lunino kazalo dobiš, in če zdaj za naslednje leto, to je, za prvo leto luniniga kroga, luniniga kazala išeš, ker po navadi k luninimu kazalu XVIII še 11 dni prišteješ, in število 29 v znesek dobiš; nikar ne misli, de je 29 lunino kazalo perviga leta luniniga kroga, ker ni; v taki prigodbi odverzi število vsih 29 dni, in potem pravo lunino kazalo dobiš, katero je ničla ali *, zakaj če si vsih 29 dni odvergeli, ti ni celó nič ostalo. Ko bi pa v tej prigodbi ne bilo prvo leto luniniga kroga, ali če bi ne bila zlata številka 1, ampak kaka druga, bi se ne smelo uno število XXIX odvreči, ker bi tisto leto lunino kazalo bilo.

Letno lunino kazalo 19tiga stoletja se takole dobi: poiši najpred zlato številko luniniga kroga, kakor je v §. 5 rečeno bilo; najdeno zlato številko za enojko (1) pomanjšaj, za enojko pomanjšano zlato številko s številko 11 pomnoži, ali 11krat vzemi, in potem tega pomnoženca, ali za enojko pomanjšano in 11krat pomnoženo zlato številko s številko 30 deli, in številka, ki ti po delitvi ostane, je lunino kazalo ali Epakta tistiga leta.

Če bi postavim rad zvedil lunino kazalo leta 1849, iši narpred po §. 5 zlato številko, in najdel boš, de je 7, pomanjšaj zdaj 7 za enojko, in dobiš 6, pomnoži 6 z 11, in dobiš 66, pomnoženca 66 deli z 30, in potem v ostanek dobiš 6, in glej, ravno VI bo lunino kazalo ali Epakta leta 1849.

Če bi pa rad zvedil lunino kazalo leta 1862, iši po §. 5 zlato številko, in boš najdel, de bo tisto leto zlata številka 1, in glej, kader je zlata številka 1, je tisto leto lunino kazalo ničla ali *.

Kdor pa tudi tega prerajtovati noče, naj pa samo po §. 5 zlato številko daniga leta poiše, in ko jo najde, naj v naslednjo tablico pogleda, kjer bo zraven zlate številke Epakto ali lunino kazalo najdel. Če postavim za leto 1851 zlate številke po §. 5 išeš, boš število 9 najdel, in zdaj poglej v naslednjo tablico, kjer boš zraven zlate številke 9 Epakto ali lunino kazalo XXVIII najdel.

Epakta ali lunino kazalo od leta 1801 do l. 1900.

Zlata številka.	Epakta ali lunino kazalo.	Zlata številka.	Epakta ali lunino kazalo	Zlata številka.	Epakta ali lunino kazalo
1.	*	7.	VI.	13.	XII.
2.	XI.	8.	XVII.	14.	XXIII.
3.	XXII.	9.	XXVIII.	15.	IV.
4.	III.	10.	IX.	16.	XV.
5.	XIV.	11.	XX.	17.	XXVI.
6.	XXV.	12.	I.	18.	VII.
				19.	XVIII.

§. 9.

Kdaj je velika noč praznovati?

V prvih časih keršanstva so tisti kristjani, kateri so pred Judje bili, in se še nekterih judov-

skih šeg deržali, veliko noč tisti čas praznovali, ob katerim so Judje praznik opresnih kruhov obhajali. Uni kristjani pa, kateri so pred malikovavci bili, in do judovskih šeg celó nič serca niso imeli, niso hotli z Judi vred ob enim času velike noči obhajati. Toraj je med kristjani vstal velik prepir: kdaj naj bi veliko noč praznovali. Poglavitni nicejski cerkveni zbor je v letu 325 po Kristusovim rojstvu razsodil, de naj kristjani ne praznujejo velike noči tačas, kader Judje praznik opresnih kruhov obhajajo. De bi velika noč in praznik opresnih kruhov skupej ne zadela, so zastran velikonočniga praznika naslednje postave postavili.

1. Spomladanska dnevna in nočna enakost (noč in dan enako dolga) naj je za vselej na 21. sušca odločena.

2. Velika noč je vprihodnjič le v nedeljo praznovati, in sicer

3. tisto nedeljo, ki po pervim šipu ali prvi polniluni spomladanske dnevne in nočne enakosti pride.

4. Ako bi pa ta šip ravno v nedeljo biti vtegnil, je tedaj velika noč prihodnjo nedeljo praznovati.

Ako bi 21. sušca, ko sta ta dan po misli nicejskiga zbora noč in dan enako dolga, ravno sabota bila, zraven pa tudi šip ali polnaluna; tako bi precej drugi dan, ki je prva nedelja po šipu dnevne in nočne enakosti, velika noč bila, to je 22. sušca. Če bi pa nasproti 20. sušca sabota bila, zraven pa tudi šip, tedaj je ta šip en dan pred dnevno in nočno enakostjo, toraj se ne smé po njem velika noč vravnati; tukaj je treba dru-

ziga šipa, ki po dnevni in nočni enakosti, to je, po 21. sušcu pride, in na 18. malitravna pade, počakati, in potem se mora velikonočni praznik vravnati. Ko bi pa 18. malitravna ravno nedelja bila, tedaj bi veliko noč še le drugo nedeljo, to je, 25. malitravna praznovali, zakaj postava je, velika noč je prvo nedeljo po šipu dnevne in nočne enakosti praznovati. Iz vsiga tega se lahko razvidi, de se velika noč pred 22. sušcam praznovati ne more, pa tudi ne poznejše, kakor 25. malitravna, in de celih pet tednov prehodi, včasih je pred, včasih poznejše, kakor že polna luna ob dnevni in nočni enakosti nanese. V letu 1818 je bila velika noč nar bolj zgodaj, namreč 22. sušca, kar se v tem stoletji nič več ne bo primerilo; in samo v letu 1886 bo velika noč nar bolj pozno, namreč 25. malitravna. Neka latinska prerokva pravi:

Quando Marcus pascha dabit,
 Antonius pentecostabit,
 Joannes Christi Corpus adorabit:
 Totus mundus vae clamabit.

To je:

Kdar veliko noč bo Marka dal,
 Padovanski Anton pa binkoštal,
 Janez molil svet' Telo klečé:
 Tedaj bo vpil celi svét gorjé.

§. 10.

Kako se velikonočni šip ali polnaluna in velikonočni praznik najde?

Če hočeš zvediti, kdaj bo v tem ali v unim letu velikonočni šip ali polnaluna, in potem tudi

velikonočni praznik, moraš narpred za nedeljsko čerko in lunino kazalo tega leta zvediti. Poiši tedaj nedeljsko čerko daniga leta, kakor je bilo v §. 7 rečeno, in ko jo najdeš, si jo v spominji ohrani. Potem iši Epakto ali lunino kazalo ravno tega leta, kakor je v §. 8 povedano bilo, in si jo spet dobro zapomni. Potem v naslednjo tablico, ter v prvim razcepu tisto zmed Epakt ali luninih kazal poiši, katero si že pred za dano leto najdel, zraven Epakte boš najdel v drugim razcepu dan velikonočniga šipa, (kteri je v mescih sušca ali pa malitravna, sušic pomenite čerki s-c., malitraven pa čerki m-t.) od najdeniga velikonočniga šipa pojdi s perstam na desno v druge razcepe, ter v tistim razcepu obstoj, nad katerim boš nedeljsko čerko zagledal, ker pod nedeljsko čerko je dan velikonočniga praznika zapisan.

Če bi postavim rad zvedil, kdaj bo v letu 1850 velikonočni šip in velikonočni praznik; poiši nedeljsko čerko tega leta po §. 7, potem pa Epakto po §. 8, in če si prav rajtal, boš najdel nedeljsko čerko F in Epakto XVII., poiši zdaj to Epakto XVII v naslednji tablici v prvim razcepu, precej zraven te Epakte v drugim razcepu, boš najdel dan šipa 27. s-c., to je, 27tiga sušca; pojdi zdaj s perstam po ravno tej versti skozi vse razcepe, de v tistiga prideš, nad katerim je čerka F. zapisana, in tam boš najdel 31. s-c., to je, velikonočni praznik bo v letu 1850 31. sušca.

Je pa leto prestopno, od kteriga velikonočni praznik vediti želiš, in ker ima prestopno leto dve nedeljske čerki, prva kaže nedeljo od začetka

leta do **24.** svečana, druga pa od **24.** svečana do konca leta; toraj moraš po §. 7 druge nedeljske čerke iskati, de ti bo velikonočno nedeljo pokazala.

Kdaj bo v letu **1856** velika noč? Nedeljske čerki tega leta ste **F E**, Epakta ali lunino kazalo je **XXIII**. Poglej zdaj v naslednjo tablico, kje je Epakta **XXIII**. Perva številka je v prvim razcepu, zraven nje v drugim razcepu je velikonočni šip **21.** sušca, pod čerko **E** v sedmim razcepu je velikonočni praznik **23.** sušca.

Velikonočni šipi in velikonočni prazniki od leta 1801 do 1900.

Epakta ali lunine kazala	Veliko- nočni šipi	Nedeljske čerke						
		A	B	C	D	E	F	G
Velikonočni prazniki								
XXIII.	21. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	22. s-c.	23. s-c.	24. s-c.	25. s-c.
XXII.	22. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	23. s-c.	24. s-c.	25. s-c.
XXI.	23. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	24. s-c.	25. s-c.
XX.	24. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	25. s-c.
XIX.	25. s-c.	26. s-c.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XVIII.	26. s-c.	2. m-t.	27. s-c.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-e.	31. s-c.	1. m-t.
XVII.	27. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	28. s-c.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XVI.	28. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	29. s-c.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XV.	29. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	30. s-c.	31. s-c.	1. m-t.
XIV.	30. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	31. s-c.	1. m-t.
XIII.	31. s-c.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	1. m-t.
XII.	1. m-t.	2. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
XI.	2. m-t.	9. m-t.	3. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
X.	3. m-t.	9. m-t.	10. m-t.	4. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.

Nedeljske čerke

Epakta
ali lunine
kazalaVeliko-
nočni
sipi

	A	B	C	D	E	F	G
	Velikonočni prazniki						
IX.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	5. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
VIII.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	6. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
VII.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	7. m-t.	8. m-t.
VI.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	8. m-t.
V.	9. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
IV.	16. m-t.	10. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
III.	16. m-t.	17. m-t.	11. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
II.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	12. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
I.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	13. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
*	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	14. m-t.	15. m-t.
XXIX.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	15. m-t.
XXVIII.	16. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.
XXVII.	23. m-t.	17. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.
XXVI.	23. m-t.	24. m-t.	18. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.
XXV. XXIV.	23. m-t.	24. m-t.	25. m-t.	19. m-t.	20. m-t.	21. m-t.	22. m-t.

§. 11.

Kakó se z Epaktami mlaj daniga mesca in druge spremembe lune najdejo?

Epakte ali lunine kazala, kakor smo vidili, so za iskanje velikonočniga šipa in velikonočniga praznika zelo potrebne; pa zraven tega so še za drugo rabo, ker se z njimi tudi mlaj daniga mesca in tudi druge spremembe lune najti dajo. Zatoraj vsih 12 mescev zaporedoma zapiši in pod vsakiga posebej številke v sledečim redu:

Prosenec. — Svečan. — Sušec. —
11. 12 1.

Malitraven. — Velikitraven. — Rožnicvet —
2. 3. 4

Maliserpan. — Velikiserpan. — Kimovec. —
5. 6. 7.

Kozopersk. — Listopad. — Gruden. —
8. 9. 10.

Potem soštej po §. 8 najdeno letno Epakto ali lunino kazalo s številko tistiga mesca, kteriga mlaj išeš. Je znesek najdene letne Epakte in številke pod mescam manjši od 30, odzemi ta znesek od 30; je pa večji, ga pa od 60 vzemi. Ostanek ti da v obedvéh potih dan mlaja, kteriga si iskal. Došteješ temu 7, 14 ali 21 dni, dobiš tudi dan perviga krajca, šipa in zadnjiga krajca. Tukaj pa se mora paziti, če se vse to za mesca prosenca ali svečana iše, de se mora Epakta poprejniga leta vzeti. Dam nektere zglede:

Kdaj nastopi mlaj vélikiserpana 1839?

Letna Epakta XV s številko pod vélikiserpanam 6 sošteta, dá 21; od 30 odvzeto dá 9, in to je dan mlaja vélikiserpana. Zato je prvi krajec 16., šip 23. in zadnji krajec 30. vélikiserpana.

Kteriga dné je bil mlaj v listopadu 1832?

Letno lunino kazalo XXVIII s številko 9 listopada sošteto dá 37, to pa od 60 odvzeto, dá ostanek 23, in to je dan mlaja listopada. Pervi krajec je bil tedaj 30. listopada, šip 6. grudna, in zadnji krajec 13. grudna.

Kteriga dné je bil mlaj v prosencu 1839?

Tukaj se mora lunino kazalo IV. poprejšniga leta 1838 11timu prosencu prišteti; tako se dobi 15, to od 30 odvzeto, dá 15. Je bil tedaj 15. prosenca mlaj, prvi krajec 22., šip 29. prosenca, in zadnji krajec 5. svečana.

§. 12.

Epakte ali lunine kazala na vse dni v mescih.

Kdor nerad rajta, temu se naslednje tablice, polne Epakt ali luninih kazal, v roke podajo, iz katerih bo brez velike teže zvedil, lunine spremembe, to je: mlaje, perve krajce, šipe in zadnje krajce. Pa tudi tukaj se vsiga rajtanja ogniti ne more, tode prav lahko je. Če hočes zvediti, kdaj bo tega ali uniga leta, v tem ali unim mescu mlaj, ali pa tudi kdaj je že bil, poiši Epakto ali lunino kazalo ravno tega leta po poduku §. 8

in ko jo najdeš, poiši ravno to Epakto v naslednji tablici, in sicer v tem mescu, od kteriga mlaj zvediti želiš, in glej zraven te Epakte je dan, na kteriga je tisto leto mlaj. In kader si dan mlaja najdel, lahko zveš, kdaj bo prvi krajec, če od dné mlaja 7 dni naprej šteješ; potem kdaj bo šip, če od dné mlaja 14 dni naprej šteješ; in zadnjič kdaj bo zadnji krajec, če od dneva mlaja 21 dni naprej šteješ.

Ktere dni v mescih bo mlaj v letu 1849?

Poiši Epakto tega leta po §. 8. Glej tega leta Epakta je VI, in zdaj išči ravno to Epakto VI v naslednjih tablicah, in kjer jo boš najdel zraven nje stoji dan mesca, in tega dné bo mlaj, namreč 25. prosenca, 23. svečana, 25. sušca i. t. d. Po mlaji pa tudi druge spremembe lune lahko prerajtaš, če od dneva mlaja ali 7, ali 14 ali 21 dni naprej šteješ.

Popolna pratika Epakt ali luninih kazal.

Dan	Proseneec	Dan	Svečan	Dan	Sušec
1.	*	1.	XXIX.	1.	*
2.	XXIX.	2.	XXVIII.	2.	XXIX.
3.	XXVIII.	3.	XXVII.	3.	XXVIII.
4.	XXVII.	4.	XXVI. 25.	4.	XXVII.
5.	XXVI.	5.	25. XXIV.	5.	XXVI.
6.	XXV.	6.	XXIII.	6.	25. XXV.
7.	XXIV.	7.	XXII.	7.	XXIV.
8.	XXIII.	8.	XXI.	8.	XXIII.
9.	XXII.	9.	XX.	9.	XXII.
10.	XXI.	10.	XIX.	10.	XXI.
11.	XX.	11.	XVIII.	11.	XX.
12.	XIX.	12.	XVII.	12.	XIX.
13.	XVIII.	13.	XVI.	13.	XVIII.
14.	XVII.	14.	XV.	14.	XVII.
15.	XVI.	15.	XIV.	15.	XVI.
16.	XV.	16.	XIII.	16.	XV.
17.	XIV.	17.	XII.	17.	XIV.
18.	XIII.	18.	XI.	18.	XIII.
19.	XII.	19.	X.	19.	XII.
20.	XI.	20.	IX.	20.	XI.
21.	X.	21.	VIII.	21.	X.
22.	IX.	22.	VII.	22.	IX.
23.	VIII.	23.	VI.	23.	VIII.
24.	VII.	24.	V. VI.	24.	VII.
25.	VI.	25.	IV. V.	25.	VI.
26.	V.	26.	III. IV.	26.	V.
27.	IV.	27.	II. III.	27.	IV.
28.	III.	28.	I. II.	28.	III.
29.	II.	29.	I.	29.	II.
30.	I.			30.	I.
31.	*			31.	*

Dan	Mali- traven	Dan	Vélikitra- ven	Dan	Rožni- cvet
1.	XXIX.	1.	XXVIII.	1.	XXVII.
2.	XXVIII.	2.	XXVII.	2.	25. XXVI.
3.	XXVII.	3.	XXVI.	3.	XXIV. 25.
4.	25. XXVI.	4.	25. XXV.	4.	XXIII.
5.	25. XXIV.	5.	XXIV.	5.	XXII.
6.	XXIII.	6.	XXIII.	6.	XXI.
7.	XXII.	7.	XXII.	7.	XX.
8.	XXI.	8.	XXI.	8.	XIX.
9.	XX.	9.	XX.	9.	XVIII.
10.	XIX.	10.	XIX.	10.	XVII.
11.	XVIII.	11.	XVIII.	11.	XVI.
12.	XVII.	12.	XVII.	12.	XV.
13.	XVI.	13.	XVI.	13.	XIV.
14.	XV.	14.	XV.	14.	XIII.
15.	XIV.	15.	XIV.	15.	XII.
16.	XIII.	16.	XIII.	16.	XI.
17.	XII.	17.	XII.	17.	X.
18.	XI.	18.	XI.	18.	IX.
19.	X.	19.	X.	19.	VIII.
20.	IX.	20.	IX.	20.	VII.
21.	VIII.	21.	VIII.	21.	VI.
22.	VII.	22.	VII.	22.	V.
23.	VI.	23.	VI.	23.	IV.
24.	V.	24.	V.	24.	III.
25.	IV.	25.	IV.	25.	II.
26.	III.	26.	III.	26.	I.
27.	II.	27.	II.	27.	*
28.	I.	28.	I.	28.	XXIX.
29.	*	29.	*	29.	XXVIII.
30.	XXIX.	30.	XXIX.	30.	XXVII.
		31.	XXVIII.		

Dan	Maliser- pan	Dan	Vélik- serpan	Dan	Kimovec
1.	XXVI.	1.	XXIV. 25.	1.	XXIII.
2.	25. XXV.	2.	XXIII.	2.	XXII.
3.	XXIV.	3.	XXII.	3.	XXI.
4.	XXIII.	4.	XXI.	4.	XX.
5.	XXII.	5.	XX.	5.	XIX
6.	XXI.	6.	XIX.	6.	XVIII.
7.	XX.	7.	XVIII.	7.	XVII.
8.	XIX.	8.	XVII.	8.	XVI.
9.	XVIII.	9.	XVI.	9.	XV.
10.	XVII.	10.	XV.	10.	XIV.
11.	XVI.	11.	XIV.	11.	XIII.
12.	XV.	12.	XIII.	12.	XII.
13.	XIV.	13.	XII.	13.	XI.
14.	XIII.	14.	XI.	14.	X.
15.	XII.	15.	X.	15.	IX.
16.	XI.	16.	IX.	16.	VIII.
17.	X.	17.	VIII.	17.	VII.
18.	IX.	18.	VII.	18.	VI.
19.	VIII.	19.	VI.	19.	V.
20.	VII.	20.	V.	20.	IV.
21.	VI.	21.	IV.	21.	III.
22.	V.	22.	III.	22.	II.
23.	IV.	23.	II.	23.	I.
24.	III.	24.	I.	24.	*
25.	II.	25.	*	25.	XXIX.
26.	I.	26.	XXIX.	26.	XXVIII.
27.	*	27.	XXVIII.	27.	XXVII.
28.	XXIX.	28.	XXVII.	28.	25. XXVI.
29.	XXVIII.	29.	XXVI.	29.	XXIV. 25.
30.	XXVII.	30.	25. XXV.	30.	XXIII.
31.	25. XXVI.	31.	XXIV.		

Dan	Kozopersk	Dan	Listopad	Dan	Gruden
1.	XXII.	1.	XXI.	1.	XX.
2.	XXI.	2.	XX.	2.	XIX.
3.	XX.	3.	XIX.	3.	XVIII.
4.	XIX.	4.	XVIII.	4.	XVII.
5.	XVIII.	5.	XVII.	5.	XVI.
6.	XVII.	6.	XVI.	6.	XV.
7.	XVI.	7.	XV.	7.	XIV.
8.	XV.	8.	XIV.	8.	XIII.
9.	XIV.	9.	XIII.	9.	XII.
10.	XIII.	10.	XII.	10.	XI.
11.	XII.	11.	XI.	11.	X.
12.	XI.	12.	X.	12.	IX.
13.	X.	13.	IX.	13.	VIII.
14.	IX.	14.	VIII.	14.	VII.
15.	VIII.	15.	VII.	15.	VI.
16.	VII.	16.	VI.	16.	V.
17.	VI.	17.	V.	17.	IV.
18.	V.	18.	IV.	18.	III.
19.	IV.	19.	III.	19.	II.
20.	III.	20.	II.	20.	I.
21.	II.	21.	I.	21.	*
22.	I.	22.	*	22.	XXIX.
23.	*	23.	XXIX.	23.	XXVIII.
24.	XXIX.	24.	XXVIII.	24.	XXVII.
25.	XXVIII.	25.	XXVII.	25.	XXVI.
26.	XXVII.	26.	25. XXVI.	26.	25. XXV.
27.	XXVI.	27.	XXIV. 25.	27.	XXIV.
28.	25. XXV.	28.	XXIII.	28.	XXIII.
29.	XXIV.	29.	XXII.	29.	XXII.
30.	XXIII.	30.	XXI.	30.	XXI.
31.	XXII.			31.	XX. 19.

Število 25 zraven nekterih Epakt je zato, ki se lunini mesci v 29teh in 30teh dneh premenvajo; število 19 zraven Epakte XIX bi pa mlaj 30. grudna zdajnega, ne pa 1. prosenca prihodnjiga leta dalo.

§. 13.

Kako se pratika nareja?

Pri narejanji pratike je narpervo, de se leto v 12 mescov, mesci pa v dneve, kolikor jih vsak-
 kteri ima, razdelijo. Mesci so naslednji s svojimi
 dnevi: I. prosenec ima 31 dni, II. svečan ima
 v navadnjim letu 28, v prestopnim pa 29 dni,
 III. sušec ima 31 dni, IV. malitraven ima 30 dni,
 V. vélikitraven ima 31 dni, VI. rožnicvet ima
 30 dni, VII. maliserpan ima 31 dni, VIII. véliki-
 serpan ima 31 dni, IX. kimovec ima 30 dni, X.
 kozopersk ima 31 dni, XI. listopad ima 30 dni
 in XII. gruden ima 31 dni. Dnevi v mescu se
 s številkami 1. 2. 3. 4. in tako dalje zapišejo.
 Narbolje je, de se ob strani ena pod drugo za-
 pišejo, de se potem poleg njih prazniki in vse
 drugo, kar se po navadi v pratike stavi, zapišejo.
 Kader je to storjeno, je treba po §. 10 veliko-
 nočniga praznika iskati, na kateri dan de tisto leto
 pride, in ko je najden, se precej tje na svoje
 mesto, to je, k dnevnu mesca postavi. Zdaj se
 koj vé, de je ta dan v mescu nedelja, ker je
 velika noč le samo v nedeljo praznovati pripu-
 šeno. Od velikonočne nedelje se gré nazaj proti
 začetku leta po dnevih v mescih, ter se vsakih
 7 dni nedeljska čerka po §. 7 najdena, postavi.
 Ravno tako se tudi od velikonočne nedelje do
 konca leta vsakih 7 dni nedeljska čerka zapiše. Pri
 katerim dnevnu v mescu tedaj nedeljska čerka stoji,
 ta dan je nedelja. Ko je tako vsa pratika z ne-
 deljami osnovana, se jim potem še posebne imena
 dajo, če jih imajo; potlej se prazniki na svoje
 dneve postavijo, in drugi spominja vredni dnevi

zaznamvajo. Od vseh teh nedelj, praznikov in posebnih dni, kjer se v pratiki zaznamvajo, ali pa v njo vredijo, bo v naslednjim §. 14 posebej povedano.

Tukaj le samo to še opomnim, de se v katoliški cerkvi skoraj vsak dan spominj kakiga, pa tudi več Svetnikov, ali pa njih god praznuje. Prazniki se razdelijo 1. v prestopne, 2. samo včasih prestopne, in 3. v neprestopne.

§. 14.

I. Prestopni prazniki in drugi spominja vredni dnevi.

1. *Od velike noči proti začetku leta.*

Prazniki, h katerim se tudi nedelje prištevajo, in nekteri drugi znamenitnejši dnevi, ki ne pridejo vsako leto na ravno tisti dan v mescu, ampak se na kakiga drugiga premaknejo ali prestopijo, se imenujejo premakljivi ali prestopni. Pervi in nar imenitnejši vsih prestopnih praznikov je velika noč, po kateri se vsi drugi premakljivi prazniki in dnevi prestopijo in ravnajo; in kader je velika noč za tisto leto na svoj dan terdno postavljena, se od nje nazaj proti začetku leta, vsi drugi premakljivi dnevi in prazniki lahko vredijo, kateri so:

Vélika sabota, en dan pred veliko nočjo.

Véliki pétik, dva dni pred veliko nočjo.

Véliki četertik, tri dni pred veliko nočjo.

Cvetna nedelja, VI. v postu.

Marija VII žalost v petik pred cvetno nedeljo.

Tiha (černa) nedelja, ali V. v postu.

Sredpostna nedelja, ali IV. v postu.

Brezimena nedelja, ali III. v postu.

Kvaterna nedelja, ali II. v postu.

Pepelnična nedelja, ali I. v postu.

Pepelnica, začetek 40danskiga posta.

Pust, v torek pred pepelnico.

Pustna nedelja, ali III. predpepelnična.

II. predpepelnična nedelja.

I. predpepelnična nedelja.

Po teh nedeljah pridejo nedelje po razglašenji Gospodovim, ali po svetih treh Kraljih, katerih je včasih manj, včasih več, kakor je že velika noč, ali bolj zgodaj, ali pa bolj pozno, in te nedelje se zaznamjejo I., II., III., IV. i. t. d. po razglašenji Gospodovim, ali po svetih treh Kraljih. V II. nedeljo po razglašenji Gospodovim je praznik presvetiga imena Jezusa. Če pride v praznik razglašenja Gospodoviga, to je, 6. prosenca nedelja, je še le una nedelja, ki 13. prosenca pride, prva po razglašenji Gospodovim. Nedelja pa, ki je med Gospodovim razglašenjem in novim letam, se imenuje nedelja po novim letu.

2. *Od velike noči proti koncu leta.*

Od velikonočne nedelje do konca leta so naslednji prazniki in drugi dnevi prestopni:

Velikonočni pondeljk je zapovedan praznik.

Bela nedelja, ali I. po veliki noči.

Za njo pridejo: II., III., IV. in V. nedelja po veliki noči. Za V. nedeljo nastopi križev teden.

V pondeljk, torek in sredo so procesije.

Četertek je god Kristusoviga vnebohoda.

VI. nedelja po veliki noči.

Saboto pred binkoštno nedeljo, post.

God binkoštno nedelje.

Binkoštni pondeljk zapovedani praznik.

Kvaterna sreda, petek in sabota, post.

Praznik presvete Trojice, nedelja I. po binkoštih.

Praznik presvetiga rešnega Telesa v četertek po I. nedelji po binkoštih.

II. nedelja po binkoštih.

V petek po tej nedelji presv. Jezusovo Serce.

Potem nasledovajo vse druge nedelje po binkoštih do Adventa, katerih nedelj je včasih več, kakor si je bila velika noč, ali bolj pozno ali pa bolj zgodaj. Tudi te nedelje se s številkami III., IV., V. i. t. d. po binkoštih zaznamvajo, de se koj vidi, ktera že teče, i. t. d.

Prestopni prazniki v nedelje po binkoštih.

Praznik angeljev varhov, ali angeljska nedelja, je tista nedelja, ktera je prvemu kimovcu nar bližej. Če je nedelja pred prvim kimovcam bliže njega, kakor una, ki po njem pride, je ona angeljska nedelja; če je pa una po prvim kimovcu bliže njega, je pa ona praznik angeljev varhov.

Praznik svetiga imena Marije je prvo nedeljo po malim Šmarnu ali godu rojstva Marije device.

Kvaterna sreda je prva po dnevu povišanja svetiga Križa, ali po 14. kimovcu. Ko bi bil sv. Križ v sredo, ni ta sreda kvaterna, ampak prva

po sv. Križu, tedaj je še le drugi teden kvatern, v sredo, petek in saboto zapovedani post.

Praznik Marije device svetiga roženga kranca je prvo nedeljo kozoperska — roženkranska nedelja.

God obletnice posvečenja vsih cerkev je tretjo nedeljo kozoperska.

Zahvalna nedelja je prva nedelja po vsih Svetnikih.

Za nedeljami po binkoštih pridejo štiri adventne nedelje na versto, ki se tudi s številkami I., II., III. in IV. zaznamvajo. (Advent je latinska beseda, in se po našim pravi *prihod*, in sicer zato, ker ob tim času obhajamo veseli spominj prihoda našiga Gospoda Jezusa Kristusa na svet.)

Perva nedelja v adventu je tista, ki je svetimu Andreju aposteljnu 30. listopada nar bližej.

Kvaterna sreda v adventu je prva sreda po 13. grudnu, in je po navadi, kakor v drugih kvaternih tednih, v sredo, petek in saboto zapovedani post. Tudi je v adventu vsako sredo in petek zapovedani post.

Če je ktera nedelja med svetim božičnim praznikom in novim letam, ali praznikom obrezovanja Jezusa Kristusa, Gospoda našiga, se ta nedelja „po božiču,“ ali pa tudi „pred novim letam“ imenuje.

II. Včasih prestopni prazniki.

Sveti Matija je v navadnim letu 24. svečana, v prestopnim letu pa 25.; zato ko se v prestopnim letu med 23. in 24. svečana en dan vlož, toraj se sveti Matija na 25. premakne.

God včlovečenja Sina Božjiga in oznanjenja device matere Marije je po navadi 25. sušca. Če se pa primeri, da na ta dan veliki petek, ali pa velika sabota pride, se ta praznik na ponedeljk po beli nedelji preloži, in je ta dan zapovedan praznik.

Dan spominja vsih vernih mertvih je 2 listopada; je tega dne nedelja, se spominj vsih vernih duš drugi dan, to je v ponedeljk obhaja.

III. Nепrestopni prazniki.

a) Zdaj zapovedani.

1. Obrezovanje Jezusa Kristusa, Gospoda našiga (novo leto) 1. prosenca.
2. Razglašenje Gospodovo, ali svetih 3 Kraljev god je 6. prosenca.
3. Darovanja Jezusa Kristusa god, očiševanje device matere Marije, ali Svečnica je 2. svečana.
4. Svetiga Ježefa, ženina device matere Marije, in Patrona krajnske dežele je 19. sušca.
5. Včlovečenja Sina Božjiga god in oznanjenja device matere Marije je 25. sušca, če je pa ta dan veliki petek, ali pa velika sabota, se praznuje v ponedeljk po beli nedelji.
6. Svetih aposteljnov Petra in Pavla god je 29. rožnicveta.
7. Velika Gospodnica, velika Maša ali veliki Šmaren, ali god vnebovzetja Marije device, je 15. velikiserpana.
8. Mala Gospodnica, mala Maša ali mali Šmaren, ali god rojstva Marije device, je 8. kimovca.

9. Vsih Svetnikov god je 1. listopada.
10. Spočetja device matere Marije god je 8. grudna.
11. Sveti božični praznik, ali rojstva Gospoda našiga Jezusa Kristusa je 25. grudna.
12. Svetiga Štefana, perviga marternika praznik je 26. grudna.

Opomba. Memo štiridesetdanskiga posta, štirih kvater in postov v adventu, so še nekteri predprazniški dnevi zapovedani posti, in sicer: Sabota pred binkoštni, dan pred praznikom svetih aposteljnov Petra in Pavla, pred véliko Gospodnico ali vélikim Šmarnam, pred vsimi Svetniki, pred godam spočetja device matere Marije in predbožični dan. Če se primeri, de predprazniški postni dnevi v nedeljo pridejo, se na saboto prelože, ker cerkev noče, de bi se kdo Gospodov dan ali v nedeljo postil.

b) Le v posameznih deželah zapovedani prazniki.

Vsaka dežela si je kakiga Svetnika za patrona ali svojiga posebniga pomočnika in varha zvolila, kteriga praznik s posebno častitostjo obhaja in se njegovi priprošnji pri Bogu priporoča. V deržavah Avstrijanskiga cesarstva so naslednji sosebni pomočniki deželá zvoljeni:

Sveti Marka, evangelist, 25. malitravna, na Beneškim.

Sveti Karol Boromej, kardinal, veliki škof, 4. listopada, na Lombardiškim.

Sveti Leopold knez, spoznovavec, 15. listopada, na Avstrijanskim.

Sveti Štefan, ogerski kralj, spoznovavec, 2. kimovca, na Ogerskim.

- Sveti Janez Nepomučan**, marternik, **16.** vélikitavna, in **sveti Venceslav vojvoda**, marternik, **28.** kimovca, na **Českim**.
- Sveti Ladislav**, kralj, **27.** rožnicveta, na **Er-deljskim**.
- Sveti Stanislav**, škof in marternik, **7.** vélikitavna, na **Poljskim**.
- Sveti Mihael**, veliki angelj, **29.** kimovca, na **Ga-liškim**.
- Sveti Ciril in Metod**, škofa in oznanjevavca keršanske vere med slovanskimi narodi, **9.** sušca, na **Moravskim**.
- Sveti Elija**, prerok, **20.** maliserpana, in **sveti Rok**, spoznovavec, **16.** vélikiserpana, na **Hrovaškim**.
- Sveta Hedviga**, vdova, **17.** kozoperska, na **Sle-ziškim**.
- Sveti Spiridion**, škof, **17.** grudna, na **Dalma-tinskim**.
- Sveti Rupreht**, škof, **24.** kimovca, na **Salis-burškim**.
- Sveti Tilen**, opat, spoznovavec, **1.** kimovca, na **Koroškim**.
- Sveti Jožef**, **19.** sušca, in **sv. Virgili**, **26.** rožnicveta, na **Tiroljskim**.
- Sveti Just**, marternik, **2.** listopada, v **Terstu**.
- Sveti Jožef**, **19.** sušca, na **Krajnskim** in **Šta-jerskim**.
- Pravijo, de je še več družih Patronov krajnske dežele: **Sveti Juri**, marternik, **24.** malitavna; **sveti Kancian**, marternik, **31.** vélikitavna; **sveti Hermagor**, škof in marternik in **sveti Fortunat**, diakon marternik, **12.** vélikiserpana.

c) *Nekdaj zapovedani prazniki zdaj pa delovniki.*

1. dan zaročenja Device Marije 23. prosenca.
2. „ spreobrnjenja sv. Pavla ap. 25. prosenca.
3. „ stola sv. Petra v Antiohii 22. svečana.
4. „ S. Matija ap. 24. ali 25. svečana.
5. „ S. Gregorja pap. cerk. uč. 12. sušca.
6. „ S. Jurja 24. v nekterih deželah 23. malitravna.
7. „ S. Marka evang. 25. malitravna.
8. „ SS. ap. Filipa in Jakoba 1. velikitravna.
9. „ Znajdenja sv. Križa 3. velikitravna.
10. „ S. Antona Padovansk. 13. rožnicveta.
11. „ S. Janeza Kerstnika 24. rožnicveta.
12. „ Obiskanje sv. Marije Device 2. maliserpana.
13. „ S. Marije Magdalene 22. maliserpana.
14. „ S. Jakoba ap. 25. maliserpana.
15. „ S. Ane, matere Marije D. 26. maliserp.
16. „ S. Petra ketne 1. velikiserpana.
17. „ S. Marije Snežnice 5. velikiserpana.
18. „ Spreminjenja Jezusa Kr. 6. velikiserp.
19. „ Obglavjenja sv. Jan. Kerst. 29. velikiserpana.
20. „ S. Štefana, ogerskiga kralja 2. kimovca.
21. „ Povikšanje sv. Križa 14. kimovca.
22. „ S. Mihaela, veliciga angelja 29. kimovca.
23. „ SS. ap. Simona in Juda 28. kozoperska.
24. „ Spominja vernih duš 2. listopada.
25. „ Darovanje Marije Device 21. listopada.
26. „ S. Katarine D. M. 25. listopada.

27. Dan sv. Andreja aposteljna 30. listopada.
 28. „ sv. Janeza ap. in evang. 27. grudna.
 29. „ ss. nedolžnih otrok 28. grudna.

Razlaga okrajšanj v pratiki Svetnikov.

ab.	pomeni	abat ali opat.
ap.	„	apostelj.
d.	„	devica.
ev.	„	evangelist.
kar.	„	kardinal.
kr.	„	kralj - ljica.
m.	„	marternik.
mm.	„	marterniki.
maš.	„	mašnik.
p.	„	papež.
puš.	„	pušavnik.
š.	„	škof.
sp.	„	spoznovavec.
stol.	„	stoletje.
vd.	„	vdova.
c. u.	„	cerkveni učenik.
†	„	umerl.

§. 15.

Neprestopni prazniki leta.

Dan	Prosenec	Dan	Svečan
1	<i>Novo leto, obr. J. K.</i>	1	Ignaci š. m. † 107.
2	Markari ab. † 394.	2	<i>Svečnica.</i>
3	Genovefa d. † 512.	3	Blaž š. m. † 316.
4	Tit šk. † 94.	4	Rembert š. † 888.
5	Telesfor p. m. † 154.	5	Agata d. m. † 251.
6	<i>SS. 3 kralji, razg. J.</i>	6	Dorothea d. m. † v III. stol.
7	Rajmund maš. sp.	7	Romuald ab. † 1027.
8	Erhard š. † 750.	8	Janez od Mate sp.
9	Julijan in Bazilisa mm.	9	Polona d. m. † 249.
10	Pavel puš. † 342.	10	Školastika d. † 543.
11	Higin p. m. † 142.	11	Dezideri š. m. † 612.
12	Ernest ab. † 1096.	12	Evlalia d. m. † 304.
13	Hilari š. c. u. † 368.	13	Fuska m. † 250.
14	Feliks maš. † 256	14	Valentin maš. m.
15	Maver ab. † 584.	15	Faustin in Jovita mm.
16	Marcel p. m. † 310.	16	Juliana d. m. v III. stol.
17	Anton puš. † 356.	17	Teodul i. Julian mm.
18	Priska d. m. † 275.	18	Simeon š. m. † 106.
19	Kanut kralj m. † 1086.	19	Konrad puš.
20	Fabian in Boštian mm.	20	Evheri š. † 743.
21	Neža d. m. † 304.	21	Eleonora in Verda.
22	Vincenci Diakon m.	22	Petra stol v Antiohii.
23	Zaročenje Marije d.	23	Marjeta Kortonska.
24	Timótej š. m. † 97.	24	Matija ap. † 80.
25	Spreobrn. s. Pavla.	25	Valburga abatnja.
26	Polikarp š. m. † 166.	26	Nestor š. m. † 250.
27	Joan Krizostom š. c. u.	27	Leander š. † 596.
28	Karol veliki, cesar † 814.	28	Roman ab. † 460.
29	Franc Salezi š. † 1622.		
30	Martina d. m. v III. stol.		
31	Peter Nolaski sp.		

V prestopnim letu se s. Matija in Svetniki za njim en dan naprej premaknejo.

Dan	Sušec.	Dan	Malitaven.
1	Albin š. † 549.	1	Valerik ab., Hugo š.
2	Simplici p. † 583.	2	Franc od Pavla † 1508.
3	Kunigunda kr. d.	3	Rihard š. † 1253.
4	Kazimir, princ sp.	4	Izidor š. c. u. † 636.
5	Adrian m., Foka m.	5	Vincenci Fereri maš.
6	Koleta d. † 1447.	6	Sikst p. m. † 117.
7	Tomaz Akvin maš. c. u.	7	Herman, Jožef. sp.
8	Janez od Boga sp.	8	Dionizi š. † 96.
9	Franciška rimlj. vd.	9	Valtruda abatinja.
10	40 Marternikov † 316.	10	Ecehiel prerok.
11	Konstantin ab. m.	11	Leon p. † 461.
12	Gregor p. c. u. † 604.	12	Juli p. † 352.
13	Evfrazia d. † 410.	13	Justin m. † 167.
14	Matilda, kralj. † 968.	14	Tiburci in Valeri mm.
15	Longin š. m. † v I. stol.	15	Helena kraljica.
16	Heribert š. † 1022.	16	Drago, patron ovčarjev.
17	Jedert d. † 659.	17	Anicet p. m., Rudolf m.
18	Edvard kr., Ciril. c. u.	18	Elevteri š. m. † 130.
19	<i>Jožef, rednik J.</i>	19	Ema vd. † 1040.
20	Joahim, oče Mar. d.	20	Viktor m. † 300.
21	Beneditkt sp. † 543.	21	Anzelm š. c. u. † 1109.
22	Oktavian, Lea vd.	22	Kaji in Soter pp. mm.
23	Akvila in Pelagia mm.	23	Honori š., Adalbert š. m.
24	Gabriel véliki angelj.	24	Juri vojš. m. † 303.
25	<i>Oznanjenje d. M.</i>	25	Marka Ev. † 68.
26	Ludger š. † 809.	26	Kletus p. † 84.
27	Rupert š. † 723.	27	Peregrin maš. † 1345.
28	Guntram kr. † 593.	28	Vital in Valéria mm.
29	Evstazi ab. † 628.	29	Peter maš. m. † 1252.
30	Kvirin stotnik m. † 130.	30	Katarina Sienska d.
31	Amos prer., Balbina d.		

Dan	Vélikitraven.	Dan	Rožnicvet.
1	Filip in Jakop ap.	1	Juvenci m.
2	Atanazi š. c. u. † 373.	2	Erazem ab. m.
3	Znajdenje s. Križa	3	Klotilda kr. † 534.
4	Florian m., Monika vd.	4	Kvirin š. m., Optat š.
5	Pij V. p. † 1573.	5	Bonifaci š. m. † 755.
6	Jan. Ev. pred vrat. v Rim.	6	Norbert š. † 1134.
7	Štanislav š. m.	7	Robert ab. † 1159.
8	Mihaela perkazen.	8	Medard š. † 545.
9	Gregor Naz. š. c. u.	9	Primaž in Felician mm.
10	Izidor kmetovavec.	10	Marjeta kr. † 1093.
11	Mamert š. † 472.	11	Barnaba ap. † 70.
12	Pankraci m. † 304.	12	Janez od s. Fakunde.
13	Servaci š. † 384.	13	Anton Paduanski.
14	Bonifaci m. † 307.	14	Bazili š. c. u. † 379.
15	Viktorin m. v Rimu.	15	Vit in tovarši mm.
16	Janez Nepom. m.	16	Beno š. † 1106.
17	Paškal sp., Bruno š.	17	Rajnar sp., Avit. ab.
18	Feliks sp., Venanci m.	18	Marka i. Marcellin mm.
19	Celestin p. † 1296.	19	Gervazi in Protazi mm.
20	Bernardin maš. † 1444.	20	Silveri p. m. † 539.
21	Valens š. in m.	21	Alojzi, patron mladosti.
22	Julia d. m. † 450.	22	Ahaci m., Paulin š.
23	Evfebi š.	23	Edeltruda kr. † 679.
24	Marija Pomaj, Joana.	24	Janez kerstnik.
25	Urban p. m. † 230.	25	Prosper š. c. u. † 462.
26	Filip Neri maš.	26	Janez in Pavel mm.
27	Magdalena od Paci.	27	Ladislav kr. † 1095.
28	German š. † 576.	28	Irenej š. c. u. † 202.
29	Maksimus š. m. † 250.	29	<i>Peter in Pavel</i> ap.
30	Ferdinand kr. † 1252.	30	Spominj s. Pavla ap.
31	Kancian m., Angelja d.		

Dan	Maliserpan.	Dan	Vélikiserpan.
1	Teobald puš. † 1066.	1	Petra ketna, 7 Mak. brat.
2	Obiskanje Marije D.	2	Porcijunkula. Liguori š
3	Heliodor š. † 400.	3	Najdenje s. Štefana m.
4	Urh š. † 973.	4	Dominik, menih, maš.
5	Filomena d., Domici m.	5	Marija Snežnica.
6	Izaia prerok.	6	Spreminjenje J. Kr.
7	Vilibald š. † 726.	7	Kajetan, menih maš.
8	Elizabeta kr. † 1336.	8	Cirijak m. † 303.
9	Anatolia d. m.	9	Roman, vojak m. † 258.
10	Amalia d., Felicita in 7 sinov mm.	10	Lavrenci diak. m. † 258.
11	Pij I. p. † 155.	11	Suzana d. m. † 295.
12	Mahor in Fortunat mm.	12	Klara d. † 1253.
13	Anaklet p. m. † 110.	13	Kasian in Hipolit mm.
14	Bonaventura š. c. u.	14	Atanzia abt. † 860.
15	Henrik ces. † 1024.	15	<i>Véliki Šmaren.</i>
16	Marija škapulir.	16	Rok sp., Hiacint maš.
17	Aleš sp. † v V. stol.	17	Liberat ab. † 483.
18	Friderik š. m. † 838.	18	Helena kr. † 328.
19	Vincenci od Paule.	19	Magnuz m., Ludovik š.
20	Marjeta d. m. † v III. stol.	20	Bernard c. u. † 1153.
21	Daniel prerok.	21	Joana Franciška vd.
22	Marija Magdalena.	22	Timotej in Simforian mm.
23	Apolinar š. m. † v I. stol.	23	Filip Benici maš.
24	Kristina d. m. † 300.	24	Jernej ap.
25	Jakob ap., Kristof m.	25	Ludovik kr. † 1776.
26	Ana, mati d. Marije.	26	Ceferin p. m. † 218.
27	Pantaleon zdravnik m.	27	Jožef Kalasanski.
28	Inocenci I. p. m.	28	Avguštin c. u. † 436.
29	Marta d., učenka Kr.	29	Janeza obglavljenje.
30	Abdon in Senen. mm.	30	Roza d. † 1617.
31	Ignaci Lojolan † 1556.	31	Rajmund kard. † 1240.

Dan	Kimovec.	Dan	Kozopersk.
1	Tilen ab., 12 bratov mm.	1	Remigi š. † 533.
2	Štefan ogerski kr.	2	Leodegar š. † 678.
3	Serafia d. m. † v II. stol.	3	Kandid m., Evald m.
4	Rozalia d., Mojz. prerok.	4	Franc Serafin sp.
5	Justinian š. † 1455.	5	Placid m. † 546.
6	Donacian in Let. š. mm.	6	Bruno menih † 1101.
7	Regina d. m. † 251.	7	Avgust maš. † 560.
8	<i>Mali Šmaren.</i>	8	Brigita vd. † 1373.
9	Korbinian š. † 730.	9	Dionizi š. m. † 272.
10	Nikolav Toletanski.	10	Franc Borgia maš.
11	Prot in Hiacint mm.	11	Nikazi š. m. † v II. stol.
12	Silvin š. v Veroni.	12	Maksimilian š. m.
13	Maurili š., Evlogi š.	13	Koloman m., Edvard kr.
14	Povišanje s. Križa.	14	Kalist p. m. † 222.
15	Nikomed m. † 572.	15	Terezia d. † 1582.
16	Ljudmila gospá † 927.	16	Gal. ab. † 614.
17	Lambert š. † 708.	17	Hedviga vd. † 1243.
18	Jožef Kopertin sp.	18	Lukež. Ev.
19	Januari š. m. † 305.	19	Peter Alkantara maš.
20	Evstahi in tovarši mm.	20	Felician š. m.
21	Matevž ap. in ev.	21	Uršula d. m. † 383.
22	Maurici m. † 286.	22	Kordula d. m. † 383.
23	Tekla d. m. † v I. stol.	23	Janez Kapistran sp.
24	Marija rešenje jetnikov.	24	Rafael véliki angelj.
25	Kleofa m., Avrelia d.	25	Krisant in Daria mm.
26	Ciprian in Justina mm.	26	Evarist p. m. † 112.
27	Kosma in Damian mm.	27	Frumenci š. v † IV. stol.
28	Venceslav, vojvada m.	28	Simon in Juda ap.
29	Mihael véliki angelj.	29	Narciz š. † v II. stol.
30	Hieronim c. u. † 420.	30	Klaudi m., Cenobia m.
		31	Voljbenk š. † 994.

Dan	Listopad.	Dan	Gruden.
1	<i>Vsi Svetniki</i>	1	Eligi š. † 659.
2	Spominj vsih vernih duš.	2	Bibiana d. m. † 363.
3	Hubert š. † 727.	3	Franc Ksaveri sp.
4	Karol Boromej, kar. š.	4	Barbara d. m. † 240.
5	Caharia, višji duhovn.	5	Sabaz ab. † 532.
6	Lenart sp. † 559.	6	Nikolaj š. † 327.
7	Engelbert š. m.	7	Ambrozi š. † 397.
8	Bogomir š. † 1115.	8	<i>Spočetje d. Marije.</i>
9	Bogodar, vojak m.	9	Leokadia d. m. † 304.
10	Andrej Avelin sp.	10	Melhiad p. m. † 314.
11	Martin š. † 397.	11	Damaz p. † 384.
12	Kunibert š. † 663.	12	Maksenci m., Sinezi m.
13	Stanislav Kostka sp.	13	Lucia d. m. † 304.
14	Veneranda d. m.	14	Spiridion š. † 348.
15	Leopold knez † 1136.	15	Cecilian in Fortunat mm.
16	Otmar ab. † 759.	16	Evzebi š. m. † 370.
17	Gregori čudodelec š.	17	Lacar š. brat Marte.
18	Odo ab., Hilda abt.	18	Avksenci š.
19	Elizabeta vd. † 1231.	19	Nemezi m. † 250.
20	Feliks Valovan maš.	20	Amon, Ceno mm.
21	Darovanje Marije d.	21	Tomaž ap.
22	Cecilia d. m. † 232.	22	Flavian m. † 263.
23	Klemen p. m. † 102.	23	Viktorija d. m. † 253.
24	Janez od Križa sp.	24	Adam in Eva.
25	Katarina d. m. † 307.	25	<i>S. Dan-Božič.</i>
26	Konrad š. † 974.	26	<i>Štefan 1. M.</i>
27	Virgili š. † 750.	27	Janez ap. ev.
28	Papinian š. m.	28	Nedolžni otroci.
29	Saturnin m. † 250.	29	David, kralj in prerok.
30	Andrej ap.	30	Nicefor m.
		31	Silvester p. † 335.

§. 16.

Nedeljski evangeliu.

Nedelja	Zapopadek svetiga evangelja.
Ponovimletu	Kader je bil Herod umerl, sta šla Jožef in Marija z božjim detetam iz Egipta na Galilejsko. (Mat. 2, 19 — 23.)
I. po razglašenji.	Kader je bil Jezus dvanajst lét star, so ga njegovi starši tretji dan v tempeljnu našli sedeti v sredi učenikov, jih poslušati in popraševati. (Luk. 2, 42 — 52.)
II. „	Ženitnina v Kani na Galilejskim. Jezus je vodo v vino spremenil. (Janez 2, 1 — 11.)
III. „	Jezus očisti goboviga, ozdravi stotnikoviga hlapca, in hvali pred ljudstvom stotnikovo vero. (Mat. 8, 1 — 13.)
IV. „	Vélik vihar na morji. Gospod! reši nas, da ne poginemo. Jezus je zapovedal vetrovam in morju, in bila je velika tihota. (Mat. 2, 23 — 27.)
V. „	Nebeško kraljestvo (to je, Jezusova cerkev na zemlji) je podobno človeku, kateri je dobro seme usejal na svojo njivo. Kader so ljudje spali, je sovražnik prisejal lulike med pšenico. (Mat. 13, 24 — 30.)
VI. „	Nebeško kraljestvo je podobno zenofovimu zernu, ki je nar manjši zmed vsih semen, pa večje zraste, kakor vse zeliša. Tudi je podobno kvasu, ki vso moko skvasi. (Mat. 13, 31 — 35.)

Nedelja	Zapopadek svetiga evangelja.
	<p>Opomba. Kader je bolj zgodaj velika noč, in tedaj tudi pred prva predpepelnična nedelja nastopi, tisto leto ne pride vsih šest nedelj po razglašenji Gospodovim na versto; ampak le toliko, kolikor jih do prve predpepelnične nedelje na versto priti zamore, une pa, ki ostanejo, se po 23. nedelji po binkoštih jemljejo.</p>
I. predpepelnična.	<p>Od delavcev, ki so ob raznih urah najeti v vinograd delat prišli, in so vsi enako plačilo prejeli. Tako bodo poslednji prvi, in prvi poslednji; zakaj veliko je poklicanih, malo pa zvoljenih. (Mat. 20, 1 — 16.)</p>
II. „	<p>Sejavec bo šel sejat svoje seme, nekaj ga je padlo poleg pota, drugo na skalo, spet drugo med ternje, in drugo v dobro zemljo. Seme je božja beseda. (Luk. 8, 4—15.)</p>
III. „ ali pustna.	<p>Sin človekov je izdan nevernikom, in bo zasramovan in tepen in zapljuvan in umorjen; in tretji dan bo od mrtvih vstal. — Slepec poleg pota je vpil: Jezus sin Davidov usmili se me! In Jezus mu je rekel: Spreglej. In je spregledal. (Luk. 18, 31 — 43.)</p>
Pepelnična ali I. v postu.	<p>Jezus je bil od (svetiga) Duha v pušavo peljan, kjer se je 40 dni in 40 noči postil in je bil po tem lačen. Hudič ga je trikrat skušal. — Angelji so pristopili in mu stregli. (Mat. 4, 1 — 11.)</p>
Kvaterna ali II. v postu.	<p>Jezus se je vpricho Petra, Jakoba in Janeza na gori spremenil. Prikazala sta se jim Mojzes in Elija. Glas z oblaka se je slišal rekši: „Ta je moj ljubi Sin, nad katerim</p>

Nedelja

Zapopadek svetiga evangelja.

rim imam dopadajenje; njega poslušajte!“
(Mat. 17, 1 — 9.)

Brezimena
ali III. v postu

Jezus je iz mutca hudiča izgnal, in mutec je govoril, in množice so se čudile. Eni zmed njih so rekli: Z Belcebubam, višjim hudičev izganja hudiče. Jezus pa, ker je vidil njih misli, jih je oostro svaril, ter jim skazoval, de s perstam Božjim hudiče izganja. (Luk. 11, 14 — 28.)

Sredopostna
ali IV. v postu

Jezus je s petimi ječmenovimi kruhi in dvema ribama okoli pet tavežent mož števila nasitil. Dvanajst košov so z kosci napolnili, ki so ostali. Ljudje so se nad tem čudili, in so mislili, ga za kralja zvoliti, on pa je zbežal na goro. (Jan. 6, 1 — 15.)

Tiha ali V.
v postu.

Jezus je rekel judovskim množicam: Kdo zmed vas me bo greha prepričal? Ako vam resnico govorim, zakaj mi ne verujete? Kdor je iz Boga, besede božje posluša. Za tega voljo vi ne poslušate, ker niste iz Boga. Judje ga hočejo kamnjati, on pa se je skrtil. (Jan. 8, 46 — 59.)

Cvetna ali
VI. v postu.

Jezus jezdi v Jeruzalem. Množice so vpile: Hozana sinú Davidovimu! Hvaljen bodi, kateri pride v imenu Gospodovim. (Mat. 21, 1 — 9.)

Velikonočna

Žené, ki so k grobu prišle, so vidile v njem na desni angelja, in so ostermele. On pa jim reče: Nikar se ne ustrašite! Vstal je, ni ga tukaj! Povejte njegovim učencam,

Nedelja
po
veliki noči

Zapopadek svetiga evangelja.

in Petru, de gré pred vami v Galilejo, tam ga bote vidili. (Marka 16, 1 — 7.)

I. ali bela Jezus pride skozi zaklenjene duri k svojim učencam, jim pokaže roke in stran, jim reče: Mir vam bodi! Kakor je Oče mene poslal, tudi jaz vas pošljem. Potem je v nje dihnil in jim rekel: Prejmite sv. Duha; katerim bote grehe odpustili, so jim odpušeni; in katerim jih bote zadržali, so jim zadržani. Tomaža ni bilo pri njih, vsiga tega ni hotel verjeti. Čez osem dni spet Jezus pride skozi zaperte duri in Tomaža zavolj njegove nevere svari. (Jan. 20, 19 — 31.)

II. Jezus je farizejem rekel: Jest sim dober pastir. Dober pastir da svoje življenje za svoje ovce. Najemnik pa, ko vidi volka priti, pustí ovce in zbeží. Jest poznam svoje ovce, in moje mene poznajo, in dam za nje svoje življenje. (Jan. 10, 11 — 16.)

III. Jezus je rekel svojim učencam: Še malo, in me več ne bote vidili; in spet malo, in me bote vidili, ker grém k Očetu. Vi bote jokali in žalovali, svet pa se bo veselil; ali vaša žalost se bo v veselje spreobrnila. (Jan. 16, 16 — 22.)

IV. Jezus je rekel svojim učencam: Grém k njemu, kateri me je poslal. Za vas je dobro, de grém. Zakaj ako ne grém, troštar ne bo k vam prišel; ako pa grém, vam ga bom poslal. Kader pa pride on, Duh resnice, vas bo učil vso resnico, in vam prihodnje reči oznanjeval. (Jan. 16, 5 — 14.)

Nedelja
po
veliki noči

Zapopadek svetiga evangelja.

V. Jezus je rekel svojim učencam: Ako bote Očeta kaj prosili v mojim imenu, vam bo dal. Prosite, in bote prejeli, de bo vaše veselje dopolnjeno. Oče sam vas ljubi, ker ste vi mene ljubili, in ste verovali, de sim jest iz Boga izšel; sim na svet prišel, ga spet zapustim, in grém k Očetu. (Jan. 16, 23 — 30.)

VI. Jezus je rekel svojim učencam: Kader pride učenik, kteriga bom vam jest poslal od Očeta, Duh resnice, kteri od Očeta izhaja, on bo pričeval od mene. Pa tudi vi bote pričevali, ker ste od začetka per meni. Ura pride, de bo vsak, kteri vas umorí, menil, de Bogu službo storí. (Jan. 15, 26 — 27; 16, 1 — 4.)

Binkoštna nedelja. Jezus je rekel svojim učencam: Ako me kdo ljubi, bo moje besede spolnoval; in moj Oče ga bo ljubil, in bova k njemu prišla, in pri njem prebivala. — Učenik sv. Duh pa, kteriga bo poslal Oče v mojim imenu, on vas bo učil vse, in vas opomnil vsiga, kar koli sim vam rekel. (Janez 14, 23 — 31.)

I. Nedelja po binkoštih. Bodite usmiljeni, kakor je vaš Oče usmiljen. Ne sodite, in ne bote sojeni; ne pogublujte, in ne bote pogubljeni; odpustite, in vam bo odpušeno. Dajte, in se vam bo dalo. Z kakoršino mero bote merili, s tako se vam bo odmerjalo. — Kaj vidiš pezdír v očesu svojiga brata, bruna pa, ki je v tvojim očesu, ne čutiš? Hinjavec! izderi poprej brun... (Luk. 6, 36 — 42.)

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetiga evangelja.

- II. Neki človek je napravil veliko večerjo, in jih je veliko povabil. Povabljeni so se zgovarjali priti k večerji. Gospod se je razserdil, in je svojimu hlapcu rekel: pojdi na pote in prélaze, in primoraj jih noter iti, de se napolni moja hiša. Unih povabljenih mož pa ne bo nobeden okusil moje večerje. (Luk. 14, 16 — 24.)
- III. Colnarji in grešniki so se k Jezusu približali, de bi ga poslušali. Farizeji so godernjali, de grešnike sprejema, in je z njimi. Jezus jim pové priliko od pastirja, ki popusti 99 ovác, in gré zgubljene iskat, in se veseli, ko jo najde; od žene, ki se veseli, kader zgubljeni denar najde. Takó bo med angelji božjimi veselje nad enim grešnikom, kateri se spokori. (Luk. 15, 1 — 10.)
- IV. Jezus je na genezareškim jezeru iz čolna množice učil. Ko je nehal govoriti, je rekel Simonu na globoko peljati in mreže na lov vreči. Zajeli so toliko rib, de se je mreža tergala. Dva čolna so napolnili, de sta se potopovala. Groza je vse obšla. Jezus je rekel Simonu: Ne boj se, odslej boš ljudi lovil. (Luk. 5, 1 — 11.)
- V. Jezus je rekel svojim učencam: Resnično vam povém, ako ne bo obilniši vaša pravica, kakor pismarjev in farizejev, ne pojedete v nebeško kraljestvo. Vsak, kateri se nad svojim bratom jezí, bo kriv sodbe . . . Pusti svoj dar pred altarjem, spravi se pred s svojim bratom, in tedaj pridi in daruj svoj dar. (Mat. 5, 20 — 24.)

Nedelja
po
binkošnih

Zapopadek svetiga evangelja.

- VI. Jezus je vzel sedmere kruhe, in je zahvalil, jih razlomil in dal svojim učencam, de so jih položili pred množico. Tudi nekaj ribic je požegnal in ukazal predpoložiti. Vsi so se nasitili, bilo jih je okoli štiri tавžent. Sedem jerbasov je koscov ostalo. (Mark. 8, 1 — 9.)
- VII. Varujte se lažnjivih prerokov. — Po njih sadú jih bote spoznali. Vsako dobro drevo rodi dober sad; malopridno drevo pa rodi malopriden sad. Ne vsak, kateri pravi: Gospod, Gospod! pojde v nebeško kraljestvo; ampak kateri stori voljo mojiga Očeta... (Mat. 7, 15 — 21.)
- VIII. Jezus je svojim učencam to priliko govoril: Bil je neki bogat človek, kateri je imel hišnika, in ta je bil obdolžen pred njim, kakor de bi bil zapravljajal njegovo premoženje. Krivični hišnik previdi, de bo od hiševanja odstavljen, vsakimu dolžniku svojiga gospoda nekoliko dolgá zbrisati reče, zato de bi ga potem oni v svoje hiše vzeli. Jezus v ti priliki učí: Delajte si prijatle z blagam, ki ni vaše, ampak božje, ter dajajte ubogajme de bojo sromaki za vas molili. (Luk. 16, 1 — 9.)
- IX. Jezus se nad prebivavci Jeruzalema zjoka, ker nočejo spoznati, kar jim v zveličanje služi; prerokuje razdjanje mesta; potem gré v tempelj, in izžene iz njega prodajavce in kupovavce. (Luk. 19, 41 — 47.)
- X. Dva človeka sta šla v tempelj môlit, eden farizej, in eden colnar. Farizej se hvali,

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetiga evangelja.

koliko de dobriga stori; colnar pa se terka na svoje persi, rekoč: Bog! bodi milostljiv meni grešniku... Vsak, kateri se povišuje, bo ponižan; kdor se ponižuje, bo povišan. (Luk. 18, 9 — 14.)

XI. Jezus ozdravi gluhiga in mutastiga, in zapové množici, de naj tega nikomur ne pravijo; pa so še bolj oznanovali in se čudili, rekoč: Vse je prav storil; gluhim je dal slišati in mutastim govoriti. (Marka 7, 31 — 37.)

XII. Neki učenik postave Jezusa skuša in reče: Učenik! kaj naj storim, de bom večno življenje zadobil? On pa mu je rekel: Kaj je v postavi pisano? On je odgovoril: Ljubi Gospoda svojiga Boga iz vsiga svojiga serca ... in svojiga bližnjiga, kakor sam sebe. Jezus mu je rekel: Prav si odgovoril; to stori, in boš živel. Še vpraša: kdo je moj bližnji? Jezus mu pové priliko od usmiljeniga Samarijana, in mu poslednjič reče: Pojdi, in tudi ti tako stori. (Luk. 10, 23 — 37.)

XIII. Jezus ozdravi deset gobovih mož, pa le eden se mu zahvali in ta je bil Samarijan. In Jezus vpraša: Kje je pa unih devét? Nobeden se ni znašel, in Bogu čast dal, kakor ta ptujec. (Luk. 17, 11 — 19.)

XIV. Jezus uči svoje učence, de nihče ne more dvema gospodama služiti; jih opominja, naj ne skerbé preveč za časne reči, naj v Boga zaupajo, ker on, ki ptiče preživi, lilije oblači, bo tudi nje preskerbel; naj išejo nar poprej božjiga kraljestva in njegove pravice, in

vse drugo časno jim bo priverženo. (Mat. 6, 24 — 33.)

- XV. Jezus obudi merliča v mestu Najm v življenje, in ta je bil edini sin neke vdove. Vse pogrebce je strah obšel in so Boga hvalili rekoč: Velik prerok je med nami vstal, in Bog je svoje ljudstvo obiskal. (Luk. 7, 11 — 16.)
- XVI. Jezus je šel v hišo nekiga višjiga farizejev v saboto kruh jést, tam vodeničniga človeka ozdravi, ter s tem farizejem pokaže, de se sme tudi ob sabotah, to je judovskih praznikih, bližnjimu v potrebi pomagati; saj še osla ali vola iz kapnice izlečejo precej sabotni dan, ako je va-njo padel. — Opominja jih še dalje, naj si pri mizi prvih sedežev ne zbirajo, naj se napuha varujejo in v poniznosti vadijo. Vsak, kateri se povišuje, bo... (Luk. 14, 1 — 11.)
- XVII. Neki učenik postave je Jezusa vprašal: Ktera je vélika zapoved v postavi? Jezus pa mu je rekel: Ljubi Gospoda svojiga Boga iz vsiga svojiga serca... Ta je nar večja in perva zapoved. Druga pa je tej enaka: Ljubi svojiga bližnjiga, kakor sam sebe. Pa tudi Jezus jih nekaj vpraša: Zakaj namreč David v svojih psalmih prihodnjiga Mesija, ki bo iz njegoviga rodú, tedaj po mesu njegov sin, vender svojiga Gospoda imenuje. Tega mu niso mogli odgovoriti. (Mat. 22, 34 — 46.)

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetiga evangelja.

- XVIII. Jezus reče mertvoudnimu: Zaupaj sin, odpušeni so ti tvoji grehi. Eni pismarjev so sami pri sebi rekli: Ta preklinja. In ko je Jezus njih hudobne misli vidil, jih vpraša: kaj je ložej reči: Odpušeni so ti tvoji grehi; ali reči: Vstani in hodi? Potem reče mertvoudnimu: Vstani, vzemi svojo posteljo . . . Množice so ostermele in častile Boga. (Mat. 9, 1 — 8.)
- XIX. Prilika od kraljeve ženitnine. Kralj pošlje svoje hlapce povabljenim povedat, de je kosilo že pripravljeno; pa niso hotli priti, še hlapce so zgrabili in pobili. Potem ukaže kralj druge povabiti, in ženitnina je bila napolnjena s svati. Med njimi je bil človek, ki ni bil svatovsko oblečen. Kralj ukaže mu zvezati roke in noge in vreči v unanjo temo. — Veliko jih je poklicanih, ali malo izvoljenih. (Mat. 22, 1—14.)
- XX. Neki kraljič je prosil Jezusa, de bi prišel in ozdravil njegoviga sina, ki je začel umirati. Jezus mu reče: Pojdi, tvoj sin živi! Šel je, in hlapci so mu naproti prišli povedat, de njegov sin živi. In ravno tisto uro, ko je Jezus rekel: Pojdi, tvoj sin živi! ga je pustila merzlica; in je veroval kraljič in vsa njegova hiša. (Jan. 4, 46—58.)
- XXI. Kralj je odpustil svojimu hlapcu deset tavžent talentov, zato ko ga je prosil; ker se pa ta hlapec ni svojiga sohlapca usmilil, ki mu je bil le sto denarjev dolžan, se je kralj razserdil in ga je izdal trinogam. Tako bo tudi nebeški Oče vam storil, ako ne odpu-

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetiga evangelja.

stite vsakter svojimu bratu iz svojih serc.
(Mat. 18, 23 — 35.)

XXII. Judje so Jezusa vprašali, ali se sme dacija
dajati cesarju ali ne? Jezus jim odgovori:
Dajte cesarju, kar je cesarjeviga, in Bogu,
kar je božjiga. (Mat. 22, 15 — 21.)

XXIII. Neki vikših je Jezusa prosil, de bi njegovo
hčer, ki je ravno umerla, v življenje obudil.
Jezus je šel z njim in njegovi učenci; med
potjo se je neka žena, ki je dvanajst let
na kervotoku terpela, roba njegoviga obla-
čila dotaknila, in je bila zdrava. Ko je Je-
zus v hišo vikšiga prišel, je šumečo mno-
žico iz nje izgnal, deklico pa za roko
prijel, in je vstala. (Mat. 9, 18 — 56.)

Opomba. Ako je po binkoštih več ko 24. nedelj,
se po 23. nedelji jemljejo nedelje, ktere so tisto
leto po razglašenji Gospodovim, ali po ss. 3
Kraljih ostale, in sicer po tem le redu.

Ako je 25 nedelj, se za 24. nedeljo vzame
6. nedelja po razglašenji.

Ako je 26 nedelj po binkoštih, se za
24. nedeljo vzame 5. nedelja po razglašenji.

25. " " 6. " " "

Ako je 27 nedelj po binkoštih, se za
24. nedeljo vzame 4. nedeljo po razglašenji.

25. " " 5. " " "

26. " " 6. " " "

Ako je 28 nedelj po binkoštih, se za
24. nedeljo vzame 3. nedelja po razglašenji.

25. " " 4. " " "

26. " " 5. " " "

27. " " 6. " " "

Nedelja
po
binkoštih

Zapopadek svetiga evangelja.

Poslednja. Jezus prerokuje razdjanje jeruzalemskiga mesta in tempeljna, in opominja svoje vernike, da naj hitro iz mesta beže, še preden ga bojo sovražniki oblegli, ker potem ne bo več mogoče, in naj ne verjamejo zapeljivcam, kateri se bojo za Mesija ali Odrešenika razglasovali in obetali judovski rod iz rok sovražnikov oteti. — Dalje še prerokuje tudi sodni dan, in nekatere predznamnja pové; in resnico svojih besedí s tem le zaterdi: Nebo in zemlja bote prešle, moje besede pa ne bojo prešle. (Mat. 24, 15 — 35.)

I. Nedelja v adventu. Jezus pripoveduje nekatere znamenja ob koncu svetá in sodbi, rekoč: Znamenja bodo na solncu in luni in zvezdah, in na zemlji bo stiska med narodi zavoljo strašniga šumenja morja in valov. In ljudje bojo koperneli od strahu in čakanja tistiga, kar ima čez vès svet priti. . . Vidili bodo Sinu človekoviga priti v oblakih z veliko oblastjo in častjo. (Luk. 21, 25 — 33.)

II. „ Janez kerstnik v ječi zapert pošlje dva svojih učencov Jezusa vprašat, če je on Mesija. Jezus jima odgovori: Povejte Janezu: Slepí spregledujejo, hromi hodijo, gobovi se očištujejo, gluhi spreslišujejo, mertvi vstajajo, in ubogim se evangeli oznanuje. — Jezus pred množico Janeza hvali, in pravi, de je še več ko prerok; on je tisti, od kteriga je pisano: Glej! jest pošljem svojiga angelja pred tvojim obličjem, kateri bo pred teboj tvoj pot pripravljal. (Mat. 11, 2 — 10.)

Nedelja
v
adventu

Zapopadek svetiga evangelja.

- III. Judje so do Janeza poslali ga vprašati, kdo de je, morde Kristus, ali Elija ali kdo zmed prerokov. Janez jim reče: Jest sim glas vpijočiga v pušavi, pripravite pot Gospodov. V sredi med vami stoji, kateri je večji od mene, kterimu jest nisim vreden od čevljev jermenov odvezati. (Jan. 1, 19 — 28.)
- IV. Janez je prišel na vso stran jordansko in je oznanjeval kerst pokore v odpušanje grehov, kakor je pisano v bukvah Izaija preroka: Glas vpijočiga v pušavi: Pripravljajte pot Gospodov, ravne storite njegove steze; vsaka dolina naj se napolni, in vsaka gora in vsak grič naj se poniža; in kar je kriviga bodi ravno, in kar je ojstriga, gladki poti. (Luk. 3, 1 — 6.)
- Nedelja po božiču. Simeon je rekel Marii Jezusovi materi: Glej! ta je postavljen v padec, in v vstajenje mnogih v Izraelu; in v znamenje, kterimu se bo zoper govorilo. In tvojo lastno dušo bo meč presunil. . . Ravno ta čas je prišla v tempelj prerokinja Ana, in je Gospoda častila in od njega govorila vsim, kateri so čakali Odrešenika. — Vernili so se v Galilejo v mesto Nacaret. Dete pa je rastlo, in močno prihajalo, polno modrosti, in božja milost je bila v njem. (Luk. 2, 33 — 40.)

*

*

*

Evangelii ob zapovedanih praznikih.

Praznik	Zapopadek svetiga evangelja.
Obrezovanja Jezusa Krist. ali novo leto	Ko je bilo osem dni dopolnjenih, de je bil otrok obrezan, mu je bilo dano imé Jezus. (Luk. 2, 21.)
Razglašenja Gospodoviga aliss. 3 Kraljev, 6. prosenca.	Modri so prišli iz Jutroviga v Jeruzalem novorojeniga kralja Judov molit, in so po njem vprašali. Kralj Herod se prestraši. . . Duhovni pravijo, de bo v Betlehemu rojen. Herod pošlje modre tje, in jim naroči, de naj pridejo mu povedat, kader ga bojo najdili. . . Šli so, in so zvezdo, ki so jo na Jutrovim vidili, zagledali, šla je pred njimi, ter obstala nad hlevam, v katerim je bilo Dete. Šli so va-nj, in so našli Dete z Marijo, predenj so padli, ter ga molili. . . Po drugim poti so se vernili v svojo deželo. (Mat. 2, 1 — 12.)
Iména Jezusoviga, II. n. po razglaš.	Ko je bilo osem dni dopolnjenih, de je bil otrok obrezan, mu je bilo dano imé Jezus. (Luk. 2, 21.)
Darovanja Jezusa ali Svečnica, 2. svečana	Ko so prinesli otroka Jezusa njegovi starši v tempelj, de so ga po Mojzesovi postavi pred Gospoda postavili in dar opravili; ga je Simeon na svoje naročje vzel, ter hvalil Boga rekoč: Zdaj spustiš svojiga hlapca, Gospod! po svoji besedi v miru, ker so vidile moje oči tvoje zveličanje, ktero si pripravil pred obličjem vsih narodov, luč v razsvetljenje nevernikom, in v čast Izraelu svojimu ljudstvu. (Luk. 2, 22 — 31.)

Praznik	Zapopadek svetiga evangelja.
S. Jožefa, 19. sušca.	<p>Angelj Gospodov se je Jožefu v spanji prikazal rekoč: Jožef, Davidov sin! ne boj se vzeti Marije svoje žene, zakaj kar je v nji rojeno, je od svetiga Duha. Rodila bo sina in imenuj njegovo ime Jezus; on bo namreč odrešil svoje ljudstvo od njih grehov. (Mat. 1, 18 — 21.)</p>
Včlovečenja Jezusa Krist. in ozn. devici Marii 25. sušca.	<p>Angelj Gabriel je Marii devici oznanil, de bo mati sinu Božjiga. Marija se nad angeljevim govorjenjem prestraši. In angelj ji je rekel: Ne boj se, Marija! ker milost si našla pri Bogu. . . Sveti Duh bo prišel v té, in moč Narvišjiga te bo obsenčila. . . . Marija pa je rekla: Glej! dekla sim Gospodova; zgôdi se mi po tvoji besedi. (Luk. 1, 26 — 38.)</p>
Velikonočni ponedeljk.	<p>Dva Jezusovih učencov sta šla v terg Emavs. Med potjo se k njima Jezus pridruži, jima pisma prerokov razlaga in skaže, de je mogel Jezus terpeti, in tako v svojo čast iti. Med lomljenjem kruha sta ga še le spoznala; in on jima je zginil spred oči. Precej sta se vernila v Jeruzalem, aposteljnām in drugim, ki so bili z njimi, pravit, kar se jima je prigodilo. Pa tudi ti so njima rekli: Gospod je res vstal, in se je prikazal Simonu. (Luk. 24, 13 — 35.)</p>
Kristusoviga vnebohoda, 40. dan po veliki noči	<p>Jezus se je enajsterim aposteljnām, ki so pri mizi bili, prikazal, in je svaril njih nejevero, in terdobo njih serca, de tistim niso verjeli, kateri so vidili, de je vstal. Potim jim je dal povelje iti po vsim svetu in oznanovati evangeli, in je tudi dar čudežev tem obetal,</p>

Praznik	Zapopadek svetiga evangelja.
	<p>kteri bojo verjeli. In Gospod Jezus, ko jim je bil izgovoril, je bil v nebo vzet, in sedi na desnici božji. (Mark. 16, 14 — 20.)</p>
<p>Binkoštni pondelj.</p>	<p>Jezus je Nikodemu rekel: Bog je svet tako ljubil, de je dal svojiga edinorojeniga sina, de, kdor koli va-nj veruje, se ne pogubi, temuč ima večno življenje. Luč je prišla na svet, ljudje pa so bolj temo ljubili, ko luč, zakaj njih dela so bile hudobne. Kdor hudo dela, sovraži luč . . . (Jan. 3, 16 — 21.)</p>
<p>S. rešnjiga Telesa.</p>	<p>Moje meso je res jed, in moja kri je res pijača. Kdor je moje meso, in pije mojo kri, ostane v meni in jest v njem . . . Ta je kruh, kteri je z nebes prišel . . . Kdor je ta kruh, bo živel vekomaj. (Jan. 6, 56 — 59.)</p>
<p>SS. apostelnov Petra in Pavla, 29. rožnicveta.</p>	<p>Simon Peter je odgovoril: Ti si Kristus, Sin živiga Boga! In Jezus je odgovoril, in mu rekel: Blagor ti, Simon, Jonov sin! ker meso in kri ti niste tega razodele, ampak moj Oče, ki je v nebesih. Pa tudi jest ti povem: Ti si Peter (skala) in na to skalo bom zidal svojo cerkev, in peklenške vrata je ne bodo zmagale. In tebi bom dal ključe nebeškiga kraljestva . . . (Mat. 16, 13—19.)</p>
<p>Vnebovzetja Marije device ali veliki Šmaren. 15. veliki-serpana.</p>	<p>Marta, ki je Jezusa v svojo hišo sprejela, je veliko za njegovo postrežbo skerbela, Marija, njena sestra, pa je njegove nauke poslušala . . . Jezus reče Marti: Marta, Marta! skerbna si in si veliko prizadevaš. Pa le eno je potrebno. Marija je nar boljši</p>

Praznik	Zapopadek svetiga evangelja.
	del izvolila, kateri ji ne bo odvzet. (Luk. 10, 38 — 42.)
Rojstva Marije dev., ali mali Šmaren 8. kimovca.	Sveti Matevž precej v začetku svojiga evangelja skaže, de je Jezus po svoji človeški natori res iz tistiga rodú, iz kteriga Mesija po prerokovanji priti ima, namreč iz rodú Abrahamoviga, toraj vse rodove našteje od Abrahama do Jožefa, moža Marije, od ktere je rojen Jezus, ki je imenovan Kristus. (Mat. 1, 1 — 16.)
Vsih Svetnikov, 1. listopada.	Jezus je na gori učil rekoč: Blagor ubogim v duhu; ker njih je nebeško kraljestvo. Blagor krotkim, i. t. d. (Mat. 5, 1 — 12.)
Spočetja Marije dev. 8. grudna.	Ta praznik se bere tisti sveti evangelji, ki se je bral v god rojstva Marije device ali mali Šmaren, 8. kimovca.
Sv. božični praznik, 25. grudna, pri maši o polnoči.	Cesar Avgust je dal zapoved, de naj gré vsak v svoje mesto popisat se. Šla sta tudi Jožef in Marija iz Nacareta v Davidovo mesto, to je, Betlehem, zato ko sta bila iz hiše in rodovine Davidove. In prigodilo se je tam, de je bil prišel sin Božji na svét. Angelj je to veselo novico pastirjem oznanil . . . Množico angeljev je bilo, kateri so Boga hvalili rekoč: Čast Bogu na visokosti, in mir na zemlji ljudem svete volje. (Luk. 2, 1 — 14.)
Per zorni maši.	Pastirji so med seboj rekli: Pojdimo do Betlehema in poglejmo to reč, ki nam jo je Gospod na znanje dal. Šli so, in so našli Marijo in Jožefa, in dete v jasli položeno.

Praznik

Zapopadik svetiga evangelja.

Pastirji so pravili, kar so vidili, in vsi so se čudili. Marija pa je ohranila vse te besede, in premišljevala v svojim sercu. (Luk. 2, 15 — 20.)

Pri véliki
maši.

V začetku je bila Beseda, in Beseda je bila pri Bogu, in Bog je bila Beseda . . . In Beseda je meso postala, in je med nami prebivala. (Jan. 1, 1 — 14.)

Sv. Štefana
perviga mar-
ternika, 26.
grudna.

Jezus očita pismoukam in farizejem terdobo njih serca, ker bojo nektere zmed prerokov in učenikov, ki jih bo njim poslal, umorili in križali, druge bičali in preganjali. Pa jim tudi zdihovaje štrafengo napové: O Jeruzalem, Jeruzalem! ki moriš preroke, in jih kamnjaš . . . Vaša hiša vam bo pusta pušena, to je: Vaše mesto bo razdjano, vaš tempelj bo podert, vaš rod bo po vsim svetu razkropljen, brez tempeljna, brez altarja, brez daritev. (Mat. 23, 34 — 39.)

Od planetov.

§. 17.

Od sedemletne raznosti vremena.

Že odnekdaj so pratikarji v navadi imeli, vreme prerokovati, in so se v to raznih (zdaj teh, zdaj unih) pripomočkov posluževali. Nekteri so vreme tega leta z vremenam družih let priličevali ali priglihovali, in so iz tega priličevanja zapazili, de je vsako leto zastran svojiga vremena sedmimu preteklimu letu zlo enako. Po njih misli in skušnji so si leta v naslednji versti: 1., 8., 15. in 22. leto, zastran vremena med seboj zlo enake; in tako tudi 3., 10., 17. in 24. leto; potlej 4., 11., 18. in 25. leto, in tako dalje. V starih časih si tega, de namreč po sedmerih letih skorej ravno tako vreme sedem let zaporedoma nastopa, niso vedili drugači razložiti, kakor de so si zmislili, de sedem planetov zaverstjo vreme vlada ali regira, de namreč vsak planet eno celo leto, od začetka sušca tega leta do konca svečana družiga leta vlada, in potem vladarstvo svojimu nasledniku prepusti. Mislili so si, de naslednji planeti v tem le redu vladajo: 1. Saturn, 2. Jupiter, 3. Mars, 4. Solnce, 5. Venera, 6. Merkuri in 7. Luna. Pa kako narobe in kriva je misel njih bila, se že iz tega kaže, ker so tudi solnce med planeti šteli, in ako bi to res bilo, de solnce le vsako sedmo leto vlada, kako slabo bi bilo za nas! Kdo bi neki

šest let zemljo razveseljeval in ogreval? Dalje tudi ni res, de bi le sedem planetov bilo, ker zvezdogledi še pet družih poznajo, in so ti le: Uran, Cerera, Pálada, Junona in Vesta. In ni davno, kar so zvezdogledi še eniga prav nanovo zapazili. Ako bi tedaj uni sedmeri planeti zares vladali, bi mogli tudi ti poslednji vladati; in potem takim bi se enako vreme ne povračevalo vsakih sedem let, ampak vsacih dvanajst, ali pa še več let, ker je več ko sedem planetov.

Nekteri pratikarji pravijo, de je sedem let vsako leto vreme drugačno, in de po sedmerih letih skorej tako vreme družih sedem let nasledva, kakoršno je v poprejšnih sedmerih letih bilo, desiravno sedmeri planeti ne vladajo; toraj leta zastran njih vremena v sedem redov (klasov) razdelé in tem redam, de jih ložej od enega drugega razločimo, imena planetov po nekdanji navadi dajo, pa kako silno se pratikarji v ti reči motijo, se vsak lahko prepriča, če sedmere leta zastran njih vremena z drugimi sedmerimi le nekoliko priličuje; saj se še v sto letih ne naključí, de bi kako leto kakimu drugimu popolnoma enako bilo, koliko manj, de bi po sedmerih letih spet tako vreme nasledovalo, kakoršno je v poprejšnih letih bilo. Če pa tukaj vreme sedmerih letnih planetov popišem, to ljudem le v kratek čas storim, ne pa de bi v tako prazno vražo svojo vero stavili.

Pervi planet ali premičnica — Saturn: Merzel in moker. Drugi planet — Jupiter: Srednje topel, pa bolj moker kot su. Tretji planet — Mars: Bolj suh kot mokerh, pa bolj topel kot merzel. Četerti planet — Solnce: Srednje gorkó pa skozi suho. Peti planet — Venera: Bolj

mokro ko suho, pa zlo gorko leto. Šesti planet — Merkuri: Bolj suh kot moker, pa tudi bolj merzel kot gorek; toraj malokdaj dobra letina. Sedmi planet — Luna: Bolj mokro kot suho leto, pa bolj toplo kot merzlo. Ti sedmeri letni planeti se med seboj verstijo, de vsak zmed njih na eno ali drugo leto pride; ali če po nekdanji prazni veri govorim: vsako leto eden zmed sedmerih planetov vlada ali regira.

§. 18.

Popisovanje sedmerih letnih planetov ali 'sedmerih premičnic.

I. premičnica — Saturn.

Vnasednjih

1804, 1811,

1818, 1825,

1832, 1839,

1846,

letih vlada:

1853, 1860,

1867, 1874,

1881, 1888,

1895.

Saturnovo leto je merzlo in mokro; desiravno je včasih tudi suho, vender le večidel dežuje; toraj je sploh merzlo in mokro.

Spomlad je prav suha, in do vélikitravna zlo merzla; de si je malitravna nekteri dan prav toplo, pa kmalo spet merzlota nastopi. Vélikitravna so dnevi lepi, noči pa prav merzle; toraj suša, včasih slana, trava majhna, cvetlice pozne.

Poletje je hladno in deževno; torej slaba letina. Le polovica maliserpana je prav lepo in vroče, sicer pa skorej zmerej dež, vihár in ploha.

Pa tudi jesen je mokra in merzla, 13. in 14. kimovca že slana rada pada, 15tiga je jasno in toplo, 16. in 17. oblačno, 18. megla, in potem do konca mesca veter in slana. Od 1. do 9. kozoperska dež in vihár, 10. in 11. jasno, od 12. do 22. oblačno in dež, 24., 25. in 26. megla in deževno, od 27. do konca megla in zmerzuje.

Zima je terda. Od začetka večkrat dežuje, proti božiču sneg zamerzne, in se do malitravna ne otaja. Od 21. prosenca do 10. svečana čezdalje hujši mraz prihaja, de v kletih ali keldrih zmerzuje, in veliko žival od mraza pogine.

Ker je v Saturnovim letu spomlad merzla, se z nekterimi sadeži ne smé prehiteti, de jih poznejše slana ne vzame. V tem letu se mora sočivje v bolj plitvo zemljo saditi ali sejati, de poleti, ki je preveč mokro, ne poleže, sognjije, ne cimi ali kalí. Lan in konoplje so takò takò. Ječmen se dobro obnese, pa je treba hiteti, de se ob pravim času domú vzame, ker potem kmalo deževati začné. Sená je srednja reč, tode podvizati se je treba, ga v lepih dnéh maligaserpana spraviti, sicer je zamujeno. Otave je obilno. To leto je treba sena in slame pri-

hraniti, ker zná naslednji dve leti klaje zlo pri-mankovati.

Pridelek ozimine setve je pičel. Pšenica je nekoliko bolji kot rež. Lepi dnevi, domú ju vzeti, se ne smejo zamuditi. S klajo za ovcé in kozé se dobro preskerbi, ker zavoljo terde zime ne bojo mogle dolgo nič zunaj dobiti. Pa tudi derv ne zamudi, ker zima bo huda in dolga.

Ozimino rež in pšenico bolj zgódej sej, de se dobro obraste, in ovác nikar na njo ne spušaj, de je ne omulijo; zakaj ozimina se to leto ne bo kaj posebno obnesla.

Sadja je še zadosti veliko, posebno hrušk in češpelj, orehov pa prav nič.

Terta spomladi še dosti lepo kaže, tode vse cvetje ji odpade; pa naj ga veliko ali malo na terti ostane, saj popolnoma ne dozori. Vender se mora ob prvim času tergati, ker kozoperska že nekoliko zmerzuje.

Repe in zelja je dovolj, tode kmalo gnjiti začne. Gnjlobo lepó otrebi, de se ti zelje v kadéh ne vsmradi.

Jesen tega leta so posebno te le bolezní ne-varne: Merzlica, griža, naduha, kašelj, opoteče, jetika, zlatenca i. t. d. Ozdravnika nikar ne zamudi!

II. premičnica — Jupiter.

Vnaslednjih

1805, 1812,

1819, 1826,

1833, 1840,

1847,

letih vlada:

1854, 1861,

1868, 1875,

1882, 1889,

1896.

Jupiterjevo leto je še koj dobro, vender le bolj mokro kot suho; ker je pa zavolj poprejšniga Saturnoviga leta zima dolgo terpela, je to leto med bolj pozne prištevati; če ni vélikitravna lepó in gorkó, vse kake tri tedne bolj pozno dozori. Spomlad je bolj med merzle in mokre prištevati. Do vélikitravna je še kaj merzlo. Pa od 2. vélikitravna do 22. je prav lepó in gorkó, le včasih grom in ploha; od 23. do 29. neprijetno, oblačno in merzlo. Perve dni rožnicveta do 8. slana in mraz, potem pa do 21. prav lepo, potem veter in dež, 24. jasno in slana, potlej vročina. Včasih je pa vender vès vélikitraven prijeten in gorak.

Poletje je v začetku bolj mokro in hladno, potem pa prav vroče, veliko gromenja. Od 9. do 12. maliserpana lepo vreme, potem suša na-

stopi in do konca tega mesca terpi. Od 1. do 11. velikiserpana neprijetno, potlej do 30. lepó in potem gerdo do 10. kimovca, do 14. lepó, potem 3 dni dež, 3 dni lepó, od 21. do 25. dež, potem do zadnjiga lepó.

Jesen pa skorej zmirej dežuje. Kozopersk se z lepim vremenam prične, je do 8. dné lepó, potem oblačno, 15. in 16. jasno, 17. slana, 18. zmerzuje, od 19. do 21. lepó, od 27. do zadnjiga oblačno, dež. Listopada se vjasni do 7., potem dež, od 11. do 16. dež ali sneg, potem 3 dni lepó, potlej spet gerdó.

Zima je v začetku prav merzla, veliko snega. Od 1. do 10. grudna megla, sneg, potlej do 18. suho vreme, potem merzlo do 28., 29. dež, 30. in 31. lepó vreme. Prosenec je suh in prav merzel. Od 13. do 18. svečana sneg, potem do konca prav zlo mraz.

To leto je obilno ječmena, če ni poleti presuho; pa malo ovsa, graha in prosá; lan in konoplja ostaneta majhna, tode sta dobriga lakna. Letas je treba s klajo se dobro preskerbeti, ker je bo naslednji dve leti pičlo hodilo.

De si jesen tega leta kmalo ne zmerzuje, vender je bolji dočasa rež in pšenico sejati, de se dobro vraste, zato ko bo spomlad prihodnjiga leta kaj suha.

Tega leta je prav malo sadja, nič želoda, vender pa nekaj žira. Tudi hmelja ni veliko, tode prav dober je.

Veliko in dobriga vina v tem letu ni pričakovati.

V tem letu je sicer veliko, tode ne preveliko nevarnih bolezin.

III. premičnica — Mars.

Vnaslednjih

1806, 1813,

1820, 1827,

1834, 1841,

1848,

letih vlada:

1855, 1862,

1869, 1876,

1883, 1890,

1897.

To leto je bolj suho kot mokro, de si tudi včasih dežuje, je vendar le med suhe leta prištevati.

Spomlad je sploh suha, neprijetna in merzla, Ovcé se ne smejo na žito spušati, pa tudi na travnike ne prezgodaj, sicer ne bo rastlo. V sušcu ob jutrih zmerzuje, podnevi pa je lepó in prijetno. Do 10. malitrvna še zmerzuje, potem pa do 23. mehko vreme nastopi; potlej je slana in mraz do 29., potlej pa lepó in prijetno do 3. vélikitrvna, tega dné gromí, do 8. neprijetno in merzlo, potem 3 dni južno, 11. zmerzuje, potem do 20. hladno, potlej lepó in toplo, 30. slana. Od 1. do 8. rožnicveta oblačno, merzlo, če se vjasni, tudi slana, od 9. do konca je lepó in gorkó.

Poleti je velika vročina, de se včasih smola in hosta v logih vžge. Noči so tople. Več studentov se usuši. Maliserpana se vročina začne, večkrat gromí, tudi rado vdari, toče se je bati. Vélíkiserpana zjutrej megla nastopa, dnevi so pa lepi in gorki do konca. Tudi kimovec je prijeten in lep do 13. dné, po tem jesensko vreme, tode kmalo spet lepo do 28., potlej dež do 9. kozoperska, 10. se razjasni in slana pada do 17., potlej prijetno, 25. je spet mraz, 26. lepó, 27. do 30. mraz.

Listopada je do 10. ob jutrih merzlo, popoldne pa gorkó, 11. oblačno, do 13. dež, potem zmerzuje do 30., popoldne solnce. Perve dni grudna zmerzuje, potem dež, 10. sneg, potlej zmerzuje do 19., potem dež, pa spet kmalo mraz do 16. prosenca, 20. sneg, do 27. dež, potlej sneg. Svečan je od konca oblačen, od 9. do 12. lepó vreme, potem 3 dni sneg, hud mraz, 11. dež, na to sneg, potem mraz do 18., potlej južno. Sušec je do 20. zlo merzel.

Jari ječmen se mora to leto bolj zgodaj v debelo zemljo usejati, de se bo bolje ponašal; v plitvo zemljo usejan celó nič ne veljá. Grah in leča se morata tudi v debelo zemljo sejati, sicer ne bo pridelka. Ovsá je malo. Lan je lep, koplje majhne, pa dobriga lakna. Malo sená in otave.

Rež je lepa, jekleniga zerna, in dobro nasisa. Pšenica je bolj srednja. Hrušk je več kot jabelk, češinj in češpelj zlo malo, tudi prav malo orehov, in skorej nič želoda. Vincar se smé letas veliko in dobriga vina nadjati.

Z ozimino setvijo letas ni treba preveč hiteti, ker pozno zmerzovati začne; potem se pa tudi ovcé ne smejo na njo pušati.

V tem letu nevarne bolezni: griža in vročinska bolezen; toraj je bolnikom svetovati, naj dočasa po zdravnika pošljejo, ker poznejše bi utegnilo že prepozno biti.

IV. premičnica — Solnce.

Vnaslednjih

1807, 1814,

1821, 1828,

1835, 1842,

1849,

letih vlada:

1856, 1863,

1870, 1877,

1884, 1891,

1898.

Leta te premičnice so suhe, prav malo mokre, pa le srednje tople.

Od 22. sušca do zadnjiga je ob jutrih ledeno, podnevi pa se sploh otaja. Od začetka malitavna do 4. je mraz, 4. pa je lepo in toplo, 8. veter in ploha, od 9. do 11. lepo in toplo, 18. huda ura, 19. lepo, potem gromenje do 23., za njim neprijetno, 25. prav mraz in oblačno, 30. spet oblačno.

Perviga in 2. vélikitravna neprijetno, vetrovno in merzlo, od 4. do 15. lepo, gorko vreme, včasih dež in gromenje; 24. merzlo, 27. lepo, 28. in 29. merzel dež, 30. slana in merzlo.

Druziga rožnicveta lepo, 3. ploha, od 4. do 8. neprijetno, 9. lepo, 10. nestanovitno, od 11. do 14. hladno, zvečer topleje, 15. dež, 20. zjutraj prav hladno, 22. in 23. lepo in toplo, 24. velika ploha, od 26. do zadnjiga dež.

Maliserpana 1., 2., 3. hladno in oblačno, 4. toplo, 6. hladno, od 16. do 18. toplo, od 19. do 21. dež, od 23. do zadnjiga lepo in soparno.

Vélikiserpana do 6. lepo in toplo, 8. celi dan dež, od 9. do 11. oblačno in nekoliko dežja, 13. lepo, 15. ponoči prav zelo hladno, 16. grom, blisk, ploha, 17. merzel dež, od 18. do 25. lepo in gorkó, od 26. do 28. gromenje in velik dež, 30. in 31. še dežuje.

Od 1. do 4. kimovca toplo, 4. ponoči gromenje in ploha, od 5. do 9. svetló, malo dežja, od 18. do 25. nestanovitno, 28. lepo in toplo, 29. dež. — Perviga kozoperska lepo, 2. in 3. zjutraj jasno in zmerzlo, 4. in 5. lepo toplo, 7. celi dan dež, od 8. do 14. oblačno in merzlo, 15. veter in dež, 16. hud veter in sneg, 19. nestanovitno, od 21. do 27. močno dežuje in sneži, 29. dosti lepo, 30. oblačno in merzlo.

Od 1. do 15. listopada dež in merzlo, 16. ponoči sneg, 17. do 20. dež, 21. do 26. lepo toplo kot poleti, in tako do zadnjiga. — Perviga in 2. grudna sneg, od 3. do 8. nestanovitno, 9. hud mraz in velik sneg, 11. in 12. še huji mraz, 13. in 14. južen sneg, 16. do 20. svetlo, zelo merzlo in nekoliko snega.

Perviga, 2. in 3. prosenca oblačno in merzlo, 4., 5., 6. hud dež, 7., 8., 9. precej merzlo, 11. dež, od 23. do zadnjiga nestanovitno, veter, sneg in megla. — Od 1. do 7. svečana dež, veter, megla, 8. jasno, precej mraz, 9. do 12. oblačno, dež in sneg, 19. do 22. burja, 23. do 26. jasno, ledeno, 29. neprijetno in mraz. — Od 1. do 7. sušca vetrovno in merzlo, od 8. do 17. hud mraz, 19. sneg, veter, dež, 20. in 21. zlo merzel dež, popoldne svetlo.

Jaro žito je treba zgodaj usejati. Ječmena in ovsa je malo, tode je dobriga zerna. Prosá, če je zgodaj sejano, je obilno. Graha, leče i. t. d. je malo, če ni v debelo zemljo usejano. Lan je malo prida, konoplje so puste in kratke. Sená je prav pičlo. Zelje in repa si zavolj suše ne morete nič kaj pomagati. Rež in pšenica ste dobriga zerna, tode ga je malo.

To leto je več hrušk kot jabelk, tudi veliko češinj, orehov, češpelj in želoda. Hmelja je malo. Če poprejšnje leto ni bilo vina, se ga je letas nadjati.

Bolezni: Varuj se posebno pozimi, ki je voljna, de se ne prehladiš, to je, preveč ne pregreješ, in potem naglo ne shladiš; ker iz tega pridejo rade nevarne bolezni.

V. premičnica — Venera.

Vnaslednjih

1801, 1808,

1815, 1822,

1829, 1836,

1843, 1850,

letih vlada:

1857, 1864,

1871, 1878,

1885, 1892,

1899.

Sploh reči, je to leto bolj mokro ko suho, pa tudi soparno in toplo.

Spomlad je bolj pozna, tode prav prijetna. Kjer je žito veliko zrastlo, se smejo ovcé na-nj spuštati, kar se druge leta storiti ne smé. Če spomladi dolgo časa ne dežuje, potlej toplo in soparno poletje nasledova; če pa spomladi dolgo dežuje, nasledova suho in zlo vroče poletje, kar je za tertó prav dobro.

Jesen je od začetka prav topla in lepa, tode ne dolgo; toraj je treba podvizati se, v vinogradih, kar je treba, podelati, in ozimino žito zgodaj usejati, ker v listopadu že zemlja zmerzuje in se pred božičem ne otaja. —

Vreme po mescih je tako: Od 22. sušca do zadnjiga je kmalo toplo, kmalo merzlo, kmalo oblačno in neprijetno, kmalo veter in dež. Tako

je tudi v začetku malitravna, če je 5. sneg, je potem kmalo lepo, kmalo veter, dež, sneg do 14; 15. je lepo, 22. dež, veter, slana, zmerzlina do 30., potem do 6. velikitravna lepo in toplo, 7. grom in dež do 17., po njem veter, lepo; 23. neprijetno do 29., potlej je lepo in gorko do 21. rožnicveta, le včasih grom in dež, potem pa vsaki dan do zadnjiga neprijetno.

Maliserpana perve 3 dni oblačno, 4. slana, popoldne grom, potlej lepo; 11. je spet deževno vreme do 17., potlej je ene dni lepo, potem spet dež do 26., grom je 28. in 29., 31. lepo. Velikiserpana do 9. dežuje, potem je en lep dan, pa potlej spet dež do 15., po njem lepo in toplo do 25., od tega do zadnjiga dež.

Od 1. do 12. kimovca je lepo vreme, od 17. do 25. hladno in deževno, po tem do zadnjiga je spet lepo. Ako je na svetiga Tilna lepo, se je 4 tedne lepiga vremena nadjati. — Per-viga in 2. kozoperska je lepo, 3. blisk, tresk, dež, potlej neprijetno do 9., od 10. do 29. stanovitno lepo, 29. zmerzne, 30. sneg, 31. oblačno do 5. listopada, 6. in 7. lepo, od 9. do 17. merzel dež; od 18. do zadnjiga večidel sneži; zadnje dni je zlo mraz, sneg obleži do božiča.

Grudna perva dva dni mraz, potlej sneg, od 6. do 15. mraz, 15. južen sneg, po njem dež do 23., potem do 30. voljno vreme, in ostane tako do 6. prosenca, potlej pa merzlo in neprijetno in sneg; 12. močen veter in zlo mraz, in veliko snegá do 18., od 19. do 23. nekaj lepo, pa odjuga vleče, 23. in 25. mraz brez vetra, 26. in 27. mraz in sneg, potlej do zadnjiga mraz brez vetra.

Svečana je perve 4 dni oblačno, 5. jasno, potem neprijetno; 9. se huda merzlota začne, 10. je tako mraz, de že dolgo ne taciga, 11. in 12. je še le prav mraz, 13. odjuga, dež, povodenj do 27., zadnje dni neprijetno, vetrovno in sneg. Sušec je do 22. večidel merzel.

Če je spomlad preveč mokra, je treba gledati, de se kmalo useje, ker potem ne bo nektore tedne dežja. Če pa ni preveč mokra spomlad, je poleti suša, če je pa po navadi mokra, bo dobra letina. Če spomladi vsak dan dežuje, je treba sočivje v plitvo zemljo sejati, v debeli zemlji se preveč razraša, poleže in gnjije.

Oziminiga žita se to leto veliko nažanje, pa malo namlati. Ako je spomladi tega leta preveč dežja bilo, bo prav malo sadja; če je pa gorko bilo in ne preveč mokro, bo vsiga sadja dovolj, želoda pa celó nič. Hmelja bo tudi obilno.

Vino je dobro, grozdje pa bolj gnjije ko druge leta. Vinograde kmalo ogleštaj, ker o svetim Martinu že zemlja zmerzuje. Z vinam in žitam se letas preskerbi, ker 3 slabe letine nasledovajo.

Bolezni tega leta: Bodljaji, notranje otekline, bolezen na jetrah in želodcu. Nikar jih v nemar ne pušaj, in si prazniga upanja ne delaj: „Bo že bolje“, ampak z ozdravnikom se posvetvaj.

VI. premičnica — Merkuri.

Vnaslednjih

1802, 1809,

1816, 1823,

1830, 1837,

1844, 1851,

letih vlada:

1858, 1865,

1872, 1879,

1886, 1893,

1900.

Leta te premičnice so bolj suhe kot mokre, in malokdaj prav rodovitne.

Spomlad: Zadnje dni sušca je toplo, do 25. malitravna je suho, potlej merzlo, tudi vélikitravna, de so sadeži zlo v nevarnosti zmerzniti. — Poleti je še precéj dežja; pa vender le premalo. Senó in žito se dá še v lepim spraviti, vender se ne sme dolgo muditi. V prvi polovici jeseni je obilno dežja, zgodaj zmerzuje, zadnja polovica je lepa in suha. — Za lepim jesenskim vremenam pride nanagloma zima, je mraz, gré sneg in do svečana naletuje. Svečan je od konca voljan, potem merzlo do 4. sušca, potlej vihár do konca.

Vreme posameznih mescov. 22. sušca topel dež, 26. se vjasni, lepo toplo, zadnjiga merzlo, in ostane merzlo tudi malitravna, ker 16. in 17.

rožmarin in nageljni na vertu zmerznejo, od 25. do zadnjiga je toplo, 28. grom.

Pervih 6 dní velikitavna je jasno pa vetrovno, od 8. do 18. prav toplo; trava in drugi sadeži ne morejo rasti zavolj velike suše; od 25. do 29. gorek in pohleven dež, potlej do 9. rožnicveta lepo, 9. in 10. dež, po tem megla do 13., potlej pa dežuje do 23., za njim lepo do zadnjiga.

Maliserpan se z veliko vročina začne, od 5. do 21. dežuje, potlej lepo, toplo in tudi vroče do 6. velikiserpana, tega dne začne deževati in dežuje do 19., po tem lepi dnevi, potlej pa do zadnjiga nestanovitno vreme.

Kimovec je od konca lep, 4. velik dež in grom, potem pa lepo vreme do 20., od 30. kimovca do 13. kozoperska dež, 14. oblačno, 15. in 16. lepo, od 17. do 24. dež, potlej spet lepo, 29. do zadnjiga oblačno in hladno.

Pervi 4 dní listopada so lepi, 5. in 6. velik veter, potem dva dní dež, po njem spet lepo do 16., včasih megla, od 17. do 28. večidel oblačno in merzlo, potlej do zadnjiga dež.

Od 1. do 15. grudna lepo, 15. vihár, od 16. do 20. mraz, 29. oblačno in sneg, potem mraz do 30. prosenca, tega dne vetrovno in voljno. Perviga svečana oblačno in južno, od 3. do 6. oblačno in merzlo, 8. lepo, 13. dež, 16. sneg in potem zlo mraz do 7. sušca 7., 8. in 9. južno, 13., 14., 15. pa dežuje, od 18. do 20. ledéno.

Letina je dosti dobra, posebno za ječmen. Oves, leča, grah se mora to leto usejati, kader ni preveč mokro, pa tudi ne presuho. Lan je

lep, konoplje so majhne. Ozimino žito je tako, ali pa tako. Če je bilo v poprejšnim letu toplo in suho poletje, je v tem letu veliko snopja reži in pšenice, pa malo zernja; če je pa bilo poprejšnje poletje vlažno (fajhtno), je letas veliko zernja.

Sadja je letas v nekterih krajih veliko, v družih malo, v nekterih pa celó nič. Hmelja je veliko, tode ni močen. Vino je cviček. Bolezni se letas nar bolj spomladi in v jeseni oglašajo, se dajo le počasi odpravljati, naj tedaj bolniki ne obupajo, in ne pravijo: „kaj bi že ozdravnik v hišo hodil, in bi že toliko teh arcnij jemal, saj tako vse vkupej nič ne pomaga.“ Le počasi, ljubi moj siromak, le počasi! kaj ne veš, de bolezen s senenim vozam pride, pa le po bilki odide? — Letas se tudi med živino večkrat kuga prikaže.

VII. premičnica — Luna.

Vnaslednjih

1803, 1810,

1817, 1824,

1831, 1838,

1845,

letih vlada :

1852, 1859,

1866, 1873,

1880, 1887,

1894.

Lunino leto je bolj mokro ko suho, bolj toplo ko merzlo.

Spomlad je zlo mokra pa topla, le včasih zmerzuje in slana pade. Sušec je merzel, malitraven deževen, velikitraven od konca lep, potlej deževen, potem hud mraz. Rožnicvet je prijeten, le včasih deževen. — Poletje je večidel gorko, le včasih hladno. — Jesen je v začetku deževna in nekoliko merzla, potlej pa zlo mokra in merzla. — Pozimi je kmali sneg, kmali dež, še povodenj. V ti zimi ovcé bolehajo, in cepajo, bečele merjejo.

Vreme po mescih. Od 22. sušca do 29. je merzlo vreme in vihár, 31. dež. — Od 1. do 9. malitravna, vetrovno, oblačno, dež; 11., 12., 13. dežuje; od 14. do 20. mraz, 21. lepo; od 26. do zadnjiga dež.

Od 1. do 7. velikitravna je lepo in toplo; od 10. do 13. soparno, potlej dež, mraz, led, 25., 26., 27. oblačno, od 28. do 31. toplo. — Perve dni rožnicveta je lepo in toplo, 4. in 5. oblačno, megléno, deževno, potem lepo in toplo, 27., 28., 29. dež, 31. hladna noč.

Perviga maliserpana megla, od 3. do 5. dež, od 7. do 13. vetrovno, 15. dež, potlej pa do zadnjiga lepo. — Do 8. velikiserpana gorko, 9. dež, burja, 10. mraz, slana, 13. in 14. dež, 15. in 16. lepo, 20. velika vročina, od 21. do 26. dež, od 27. do zadnjiga lepo.

Do 6. kimovca gorko, 8. slana, 9. oblačno in hladno, od 13. do 17. lepo, 18. dež, potlej lepo do 21., potem do zadnjiga dež. — Kozoperska je do 14. kaj nestanovitno vreme, 25.

prav mraz, 26. dež, 29. in 30. rokovica, 31. dež.

Od 1. do 5. listopada mraz, od 6. do 16. dežuje, 23. jasno in mraz, 24. voljno, 29. in 30. zamerzne. — Perviga grudna rokovica, 4. sneg, od 5. do 10. dežuje, velika voda, 11. do 12. še dež, 13. in 14. oblačno, 21. precěj snega, od 22. do zadnjiga mraz.

Prosenca do 11. stanovitna merzlota, od 12. do 18. oblačno in neprijetno, 19. rokovica, po-
tlej jasno in mraz do 24.; 26. dež, 27. naliv, po-
tlej do zadnjiga oblačno.

Perviga svečana veter in dež, od 4. do 10. oblačno in vetrovno, 14. sneg, 15. in 16. veter, 17., 18. in 19. oblačno in dež, od 20. do zadnjiga lepo. Od 1. do 5. sušca neprijetno in mraz, od 6. do 9. toplo, 11. dež, od 12. do 16. lepo, od 17. do 19. ob jutrih neprijetno in mraz.

Jaro žito je letas takò takò. Sočivje in prosó na dobrih njivah je pogodu. Če je ozimna reč zlo obrašena, se mora z ovcami popasti, sicer bo več slame ko zernja. Če pšenica velikitravna hitro raste, ne bo nič iz nje. Sadja je v nekterih krajih dovelj, v družih malo. Hmelja je srednjo reč. Otave dosti. Vina je malo. Vinogradi naj se zgodej ogleštajo, ker kmalo zima nastopi. Zavoljo tega se mora letas tudi ozimno žito do časa usejati, de se dobro obraste, ovcé pa se ne smejo na-nj pušati.

Jesen se prijemajo posebno vročinske bo-
lezni. Varuj se prehlajenja! Če se te bolezen
prime, ne odlašaj zdravnika poklicati!

Tako je tedaj po misli pratikarjev vreme vsacih sedmerih let zaverstjo, tode vsakdanja skušnja nas obilno prepriča, de ni vselej tako; velikokrat je vreme vse drugačno in letina ravno nasprotna, kakor ti jo pratika pové; toraj vedi, de pratikarji le takorekoč v temi tavajo, kader vreme v svoje pratike zapisujejo, ker večnih, skritih božjih sklepov ne razvidijo, po katerih Bog vso stvarjeno natoro po svoji neskončno modri previdnosti vlada, vreme dela in nam ali dobre, ali pa slabe letine pošilja.

§. 20.

Kako je zvediti, ktera zmed unih, v poprejšnjim §. popisanih sedmerih letnih premičnic na to ali na uno leto pride, ali po nekdanji vraži govoriti: kteri zmed 7 planetov to ali uno leto vlada (regira)?

Ni težko zvediti, ktera zmed sedmerih letnih premičnic na vsaktero leto pride, ali kteri planet v tem ali unim letu vlada. Déli namreč letno število, od kteriga bi rad premičnico ali njegov planet zvedil, s številko 7, in številka, ki ti pri deljenji letniga števila ostane, ti pokaže tisto premičnico in tisti planet, ki ima zdolej ravno to številko pod seboj zapisano, in ravno ta planet tisto leto vlada. Ako ti pa pri deljenji letniga števila nič ne ostane, v tem letu tisti planet vlada, ki ima pod seboj ničlo (0) zapisano.

III. Mars,	IV. Solnce,	V. Venera,	VI. Merkuri,
0	1	2	3
VII. Luna, I. Saturn, II. Jupiter,			
4	5	6	

Dam tu dva izgleda: Med katero premičnico let pojde leto 1849, ali kateri zmed planetov bo tisto leto vladal?

Déli tedaj letno število 1849 s številko 7, in če to storiš, dobiš v razdelek 264, enota ali številka 1 ti pa ostane, in zdaj glej, kateri zmed zgorej v dveh verstah postavljenih planetov ima številko 1 podpisano, Solnce namreč je, ki tisto leto kraljuje, ali bolje reči: leto 1849 se prišteva med IV. premičnico let, béri tedaj IV. premičnico — Solnce, in boš vreme celiga leta zvedil, kolikor ga pratikar vé.

Kteri planet bo vladal v letu 1848?

Déli letno število 1848 s številko 7, ker pri tem deljenji ničlo, to je 0 v ostanek dobiš, je Mars, ki tisto leto vladuje, ki ima ničlo (0) podpisano.

Kdor pa rajtati neče, naj v naslednjo tablico pogleda, kjer bo zraven letniga števila v drugim razcepu imé planeta najdel, ki tisto leto vladuje, v tretjim razcepu pa letno premičnico.

V naslednji tablici so tudi za vsako leto posebej od 1801 do leta 1901 prerajtane: Zlate števila luniniga kroga, leta solnčniga kroga, nedeljske čerke in lunine kazala ali Epakte. Kdor se tedaj vsiga prerajtevanja, od kteriga je bilo v §. 2, §. 5, §. 6, §. 7 in §. 8. govorjenje, boji, naj le v naslednjo tablico pogleda, kjer vse to že za sto let prerajtano najde.

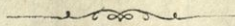

Tabla I.

Letna lastnija devétnajstiga stoletja.
Od 1801 — 1901.

Opomba. Pri nekterih letnih številih stoji p, ta p pomeni, de je leto prestopno.

Leta	Planet, ki vlada	premičnica	Zlato šte- vilo	Solčni krog	Nedeljska čerka	Lunine kazala, ali Epakte.
1801	Venera	V.	16	18	D	XV.
1802	Merkuri	VI.	17	19	C	XXVI.
1803	Luna	VII.	18	20	B	VII.
1804 p.	Saturn	I.	19	21	AG	XVIII.
1805	Jupiter	II.	1	22	F	*
1806	Mars	III.	2	23	E	XI.
1807	Solnce	IV.	3	24	D	XXII.
1808 p.	Venera	V.	4	25	CB	III.
1809	Merkuri	VI.	5	26	A	XIV.
1810	Luna	VII.	6	27	G	XXV.
1811	Saturn	I.	7	28	F	VI.
1812 p.	Jupiter	II.	8	1	ED	XVII.
1813	Mars	III.	9	2	C	XXVIII.
1814	Solnce	IV.	10	3	B	IX.
1815	Venera	V.	11	4	A	XX.
1816 p.	Merkuri	VI.	12	5	GF	I.
1817	Luna	VII.	13	6	E	XII.
1818	Saturn	I.	14	7	D	XXIII.
1819	Jupiter	II.	15	8	C	IV.
1820 p.	Mars	III.	16	9	BA	XV.
1821	Solnce	IV.	17	10	G	XXVI.

Leta	Planet, ki vláda (regira)	Letna pre- míčníca	Zlato šte- vílo	Solčni krog	Nedeljska čerka	Lunine kazala, ali Epakte
1822	Venera	V.	18	11	F	VII.
1823	Merkuri	VI.	19	12	E	XVIII.
1824 p.	Luna	VII.	1	13	DC	*
1825	Saturn	I.	2	14	B	XI.
1826	Jupiter	II.	3	15	A	XXII.
1827	Mars	III.	4	16	G	III.
1828 p.	Solnce	IV.	5	17	FE	XIV.
1829	Venera	V.	6	18	D	XXV.
1830	Merkuri	VI.	7	19	C	VI.
1831	Luna	VII.	8	20	B	XVII.
1832 p.	Saturn	I.	9	21	AG	XXVIII.
1833	Jupiter	II.	10	22	F	IX.
1834	Mars	III.	11	23	E	XX.
1835	Solnce	IV.	12	24	D	I.
1836 p.	Venera	V.	13	25	CB	XII.
1837	Merkuri	VI.	14	26	A	XXIII.
1838	Luna	VII.	15	27	G	IV.
1839	Saturn	I.	16	28	F	XV.
1840 p.	Jupiter	II.	17	1	ED	XXVI.
1841	Mars	III.	18	2	C	VII.
1842	Solnce	IV.	19	3	B	XVIII.
1843	Venera	V.	1	4	A	*
1844 p.	Merkuri	VI.	2	5	GF	XI.
1845	Luna	VII.	3	6	E	XXII.
1846	Saturn	I.	4	7	D	III.
1847	Jupiter	II.	5	8	C	XIV.
1848 p.	Mars	III.	6	9	BA	XXV.
1849	Solnce	IV.	7	10	G	VI.

Leta	Planet, ki vláda (regira)	Letna pre- mičnica	Zlato šte- vílo	Solněni krog	Nedeljska čevka	Lunine kazala, ali Epakte
1850	Venera	V.	8	11	F	XVII.
1851	Merkuri	VI.	9	12	E	XXVIII.
1852 p.	Luna	VII.	10	13	DC	IX.
1853	Saturn	I.	11	14	B	XX.
1854	Jupiter	II.	12	15	A	I.
1855	Mars	III.	13	16	G	XII.
1856 p.	Solnce	IV.	14	17	FE	XXIII.
1857	Venera	V.	15	18	D	IV.
1858	Merkuri	VI.	16	19	C	XV.
1859	Luna	VII.	17	20	B	XXVI.
1860 p.	Saturn	I.	18	21	AG	VII.
1861	Jupiter	II.	19	22	F	XVIII.
1862	Mars	III.	1	23	E	*
1863	Solnce	IV.	2	24	D	XI.
1864 p.	Venera	V.	3	25	CB	XXII.
1865	Merkuri	VI.	4	26	A	III.
1866	Luna	VII.	5	27	G	XIV.
1867	Saturn	I.	6	28	F	XXV.
1868 p.	Jupiter	II.	7	1	ED	VI.
1869	Mars	III.	8	2	C	XVII.
1870	Solnce	IV.	9	3	B	XXVIII.
1871	Venera	V.	10	4	A	IX.
1872 p.	Merkuri	VI.	11	5	GF	XX.
1873	Luna	VII.	12	6	E	I.
1874	Saturn	I.	13	7	D	XII.
1875	Jupiter	II.	14	8	C	XXIII.
1876 p.	Mars	III.	15	9	BA	IV.
1877	Solnce	IV.	16	10	G	XV.

Leta	Planet, ki vláda (regira)	Letna pre- mičnica	Zlato šte- vilo	Solněni krog	Nedeljska čerka	Lunine kazala, ali Epakte
1878	Venera	V.	17	11	F	XXVI.
1879	Merkuri	VI.	18	12	E	VII.
1880 p.	Luna	VII.	19	13	DC	XVIII.
1881	Saturn	I.	1	14	B	*
1882	Jupiter	II.	2	15	A	XI.
1883	Mars	III.	3	16	G	XXII.
1884 p.	Solnce	IV.	4	17	FE	III.
1885	Venera	V.	5	18	D	XIV.
1886	Merkuri	VI.	6	19	C	XXV.
1887	Luna	VII.	7	20	B	VI.
1888 p.	Saturn	I.	8	21	AG	XVII.
1889	Jupiter	II.	9	22	F	XXVIII.
1890	Mars	III.	10	23	E	IX.
1891	Solnce	IV.	11	24	D	XX.
1892 p.	Venera	V.	12	25	CB	I.
1893	Merkuri	VI.	13	26	A	XII.
1894	Luna	VII.	14	27	G	XXIII.
1895	Saturn	I.	15	28	F	IV.
1896 p.	Jupiter	II.	16	1	ED	XV.
1897	Mars	III.	17	2	C	XXVI.
1898	Solnce	IV.	18	3	B	VII.
1899	Venera	V.	19	4	A	XVIII.
1900	Merkuri	VI.	1	5	G	XXIX.

§. 21.

Tabla II.

Velikonočni šipi in velikonočni prazniki devetnajstiga stoletja. Od 1801 — 1901.

Leta	Velikonočni šip ali polna luna	Velikonočni praznik	Leta	Velikonočni šip ali polna luna	Velikonočni praznik
1801	29. sušca	5. maltr.	1822	6. maltr.	7. maltr.
1802	17. maltr.	18. maltr.	1823	26. sušca	30. sušca
1803	6. maltr.	10. maltr.	1824	13. maltr.	18. maltr.
1804	26. sušca	1. maltr.	1825	2. maltr.	3. maltr.
1805	13. maltr.	14. maltr.	1826	22. sušca	26. sušca
1806	2. maltr.	6. maltr.	1827	10. maltr.	15. maltr.
1807	22. sušca	29. sušca	1828	30. sušca	6. maltr.
1808	10. maltr.	17. maltr.	1829	18. maltr.	19. maltr.
1809	30. sušca	2. maltr.	1830	7. maltr.	11. maltr.
1810	18. maltr.	22. maltr.	1831	27. sušca	3. maltr.
1811	7. maltr.	14. maltr.	1832	15. maltr.	22. maltr.
1812	27. sušca	29. sušca	1833	4. maltr.	7. maltr.
1813	15. maltr.	18. maltr.	1834	24. sušca	30. sušca
1814	4. maltr.	10. maltr.	1835	12. maltr.	19. maltr.
1815	24. sušca	26. sušca	1836	1. maltr.	3. maltr.
1816	12. maltr.	14. maltr.	1837	21. sušca	26. sušca
1817	1. maltr.	6. maltr.	1838	9. maltr.	15. maltr.
1818	21. sušca	22. sušca	1839	29. sušca	31. sušca
1819	9. maltr.	11. maltr.	1840	17. maltr.	19. maltr.
1820	29. sušca	2. maltr.	1841	6. maltr.	11. maltr.
1821	17. maltr.	22. maltr.	1842	26. sušca	27. sušca

Opomba. Ker je pa velikonočni praznik zmiraj v nedeljo, se tudi prav lahko najti dá, kateri dan v velikim tednu je polna luna, če se od velikonočne nedelje dni do v tabli postavljeniga šipa nazaj štejejo. Tako postavim je bila v letu 1809 v cetertek polnaluna, ko je bila velika nedelja 2. dan malitrvna, šip pa 30. sušca.

Leta	Velikonočni šip ali polna luna	Velikonočni praznik	Leta	Velikonočni šip ali polna luna	Velikonočni praznik
1843	13. maltr.	16. maltr.	1872	24. sušca	31. sušca
1844	2. maltr.	7. maltr.	1873	12. maltr.	13. maltr.
1845	22. sušca	23. sušca	1874	1. maltr.	5. maltr.
1846	10. maltr.	12. maltr.	1875	21. sušca	28. sušca
1847	30. sušca	4. maltr.	1876	9. maltr.	16. maltr.
1848	18. maltr.	23. maltr.	1877	29. sušca	1. maltr.
1849	7. maltr.	8. maltr.	1878	17. maltr.	21. maltr.
1850	27. sušca	31. sušca	1879	6. maltr.	13. maltr.
1851	15. maltr.	20. maltr.	1880	26. sušca	28. sušca
1852	4. maltr.	11. maltr.	1881	13. maltr.	17. maltr.
1853	24. sušca	27. sušca	1882	2. maltr.	9. maltr.
1854	12. maltr.	16. maltr.	1883	22. sušca	25. sušca
1855	1. maltr.	8. maltr.	1884	10. maltr.	13. maltr.
1856	21. sušca	23. sušca	1885	30. sušca	5. maltr.
1857	9. maltr.	12. maltr.	1886	18. maltr.	25. maltr.
1858	29. sušca	4. maltr.	1887	7. maltr.	10. maltr.
1859	17. maltr.	24. maltr.	1888	27. sušca	1. maltr.
1860	6. maltr.	8. maltr.	1889	15. maltr.	21. maltr.
1861	26. sušca	31. sušca	1890	4. maltr.	6. maltr.
1862	13. maltr.	20. maltr.	1891	24. sušca	29. sušca
1863	2. maltr.	5. maltr.	1892	12. maltr.	17. maltr.
1864	22. sušca	27. sušca	1893	1. maltr.	2. maltr.
1865	10. maltr.	16. maltr.	1894	21. sušca	25. sušca
1866	30. sušca	1. maltr.	1895	9. maltr.	14. maltr.
1867	18. maltr.	21. maltr.	1896	29. sušca	5. maltr.
1868	7. maltr.	12. maltr.	1897	17. maltr.	18. maltr.
1869	27. sušca	28. sušca	1898	6. maltr.	10. maltr.
1870	15. maltr.	17. maltr.	1899	26. sušca	2. maltr.
1871	4. maltr.	9. maltr.	1900	14. maltr.	15. maltr.

Tabla

Prestopni prazniki in dnevi pred veliko nočjo

Leta.	Dan noviga leta	Nedelja po novim letu	Število nedelj po razglašenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnična nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1801	Čet.	4. pr.	3	1 sv.	8 sv.	15 sv.	17 sv.	18 sv.
1802	Pet.	3. pr.	5	14 „	21 „	28 „	2 su.	3 su.
1803	Sab.	2. pr.	4	6 „	13 „	20 „	22 sv.	23 sv.
1804	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 „	15 „
1805	Tor.	—	4	10 sv.	17 „	24 „	26 „	27 „
1806	Sred.	5. pr.	3	2 „	9 „	16 „	18 „	19 „
1807	Čet.	4. pr.	2	25 pr.	1 „	8 „	10 „	11 „
1808	Pet.	3. pr.	5	14 sv.	21 „	28 „	1 su.	2 su.
1809	Ned.	—	3	29 pr.	5 „	12 „	14 sv.	15 sv.
1810	Pond	—	6	18 pr.	25 „	4 su.	6 su.	7 su.
1811	Tor.	—	4	10 sv.	17 „	24 sv.	26 sv.	27 sv.
1812	Sred.	5. pr.	2	26 pr.	2 „	9 „	11 „	12 „
1813	Pet.	3. pr.	5	14 sv.	21 „	28 „	2 su.	3 su.
1814	Sab.	2. pr.	4	6 „	13 „	20 „	22 sv.	23 sv.
1815	Ned.	—	2	22 pr.	29 pr.	5 „	7 „	8 „
1816	Pond	—	5	11 sv.	18 sv.	25 „	27 „	28 „
1817	Sred.	5. pr.	3	2 „	9 „	16 „	18 „	19 „
1818	Čet.	4. pr.	1	18 pr.	25 pr.	1 „	3 „	4 „
1819	Pet.	3. pr.	4	7 sv.	14 sv.	21 „	23 „	24 „
1820	Sab.	2. pr.	3	30 pr.	6 „	13 „	15 „	16 „
1821	Pond	—	6	18 sv.	25 „	4 su.	6 su.	7 su.

Opomba. Čerta (—) v tretjem razčepu kaže, de v tem letu, katero je z njo zaznamovano, nobene nedelje po novim letu ni, dalje pa pomeni pr. prosenca, sv. svečana in su. sušca, mt. maliturna, in dvojni čertlejš („) uni mesec, ki ga ima nad seboj.

22.

III.

v devetnajstim stoletji. Od 1801 do 1901.

Pepelnična ali I. n. v postu	Kvaterná ali II. n. v postu	Brezimena ali I I. nedelja v postu	Sredopostna ali IV. n. v postu.	Tiha (černa) ali V. n. v postu.	Cvetna ali VI. n. v postu.	Vélíki četertek	Vélíki petek.
22 sv.	1 su.	8 su.	15 su.	22 su.	29 su.	2 mt.	3 mt.
7 su.	14 „	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 „	16 „
27 sv.	6 „	13 „	20 „	27 su.	3 „	7 „	8 „
19 „	26 sv.	4 „	11 „	18 „	25 su.	29 su.	30 su.
3 su.	10 su.	17 „	24 „	31 „	7 mt.	11 mt.	12 mt.
23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 „	30 su.	3 „	4 „
15 „	22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	26 su.	27 su.
6 su.	13 su.	20 „	27 „	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
19 sv.	26 sv.	5 „	12 „	19 su.	26 su.	30 su.	31 su.
11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	15 mt.	19 mt.	20 mt.
3 „	10 „	17 „	24 su.	31 su.	7 „	11 „	12 „
16 sv.	23 sv.	1 „	8 „	15 „	22 su.	26 su.	27 su.
7 su.	14 su.	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 mt.	16 mt.
27 „	6 „	13 „	20 „	27 su.	3 „	7 „	8 „
12 sv.	19 sv.	26 sv.	5 „	12 „	19 su.	23 su.	24 su.
3 su.	10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	11 mt.	12 mt.
23 sv.	2 „	9 „	16 „	23 „	30 su.	3 „	4 „
8 „	15 sv.	22 sv.	1 „	8 „	15 „	19 su.	20 su.
28 „	7 su.	14 su.	21 „	28 „	4 mt.	8 mt.	9 mt.
20 „	27 sv.	5 „	12 „	19 „	26 su.	30 su.	31 su.
11 su.	18 su.	25 „	1 mt.	8 mt.	15 mt.	19 mt.	20 mt.

Leta	Dan noviga leta	Nedelja po novim letu	Število nedelj po razglašenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnič-na nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1822	Tor.	—	3	3 sv.	10 sv.	17 sv.	19 sv.	20 sv.
1823	Sred.	5. pr.	2	26 pr.	2 "	9 "	11 "	12 "
1824	Čet.	4. pr.	5	15 sv.	22 "	29 "	2 su.	3 su.
1825	Sab.	2. pr.	3	30 pr.	6 "	13 "	15 sv.	16 sv.
1826	Ned.	—	2	22 "	29 pr.	5 "	7 "	8 "
1827	Pond	—	5	11 sv.	18 sv.	25 "	27 "	28 "
1828	Tor.	—	3	3 sv.	10 "	17 "	19 "	20 "
1829	Čet.	4. pr.	5	15 "	22 "	1 su.	3 su.	4 su.
1830	Pet.	3. pr.	4	7 "	14 "	21 sv.	23 sv.	24 sv.
1831	Sab.	2. pr.	3	30 pr.	6 "	13 "	15 "	16 "
1832	Ned.	—	6	19 sv.	26 "	4 su.	6 su.	7 su.
1833	Tor.	6. pr.	3	3 "	10 "	17 "	19 sv.	20 sv.
1834	Sred.	5. pr.	2	26 pr.	2 "	9 "	11 "	12 "
1835	Čet.	4. pr.	5	15 sv.	22 "	1 su.	3 su.	4 su.
1836	Pet.	3. pr.	3	31 pr.	7 "	14 sv.	16 sv.	17 sv.
1837	Ned.	—	2	22 "	29 pr.	5 "	7 "	8 "
1838	Pond	—	5	11 sv.	18 sv.	25 "	27 "	28 "
1839	Tor.	6. pr.	2	27 pr.	3 "	10 "	12 "	13 "
1840	Sred.	5. pr.	5	16 sv.	23 "	1 su.	3 su.	4 su.
1841	Pet.	3. pr.	4	7 "	14 "	21 sv.	23 sv.	24 sv.
1842	Sab.	2. pr.	2	23 pr.	30 pr.	6 "	8 "	9 "
1843	Ned.	—	5	12 sv.	19 sv.	26 "	28 "	1 su.
1844	Pond	—	4	4 "	11 "	18 "	20 "	21 sv.
1845	Sred.	5. pr.	1	19 pr.	26 pr.	2 "	4 "	5 "
1846	Čet.	4. pr.	4	8 sv.	15 sv.	22 "	24 "	25 "
1847	Pet.	3. pr.	3	31 pr.	7 "	14 "	16 "	17 "
1848	Sab.	2. pr.	6	20 sv.	27 "	5 su.	7 su.	8 su.
1849	Pond	—	4	4 "	11 "	18 sv.	20 sv.	21 sv.
1850	Tor.	6. pr.	2	27 pr.	3 "	10 "	12 "	13 "
1851	Sred.	5. pr.	5	16 sv.	23 "	2 su.	4 su.	5 su.
1852	Čet.	4. pr.	4	8 "	15 "	22 sv.	24 sv.	25 sv.

Pepelnica ali I. n. v postu	Kvaterna ali II. n. v postu	Brezimena ali III. nedelja v postu	Sredopostna ali IV. n. v postu	Tiha (černa) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI. n. v postu	Véliki četertek	Véliki petek
24 sv.	3 su.	10 su.	18 su.	24 su.	31 su.	4 mt.	5 mt.
16 "	23 sv.	2 "	9 "	16 "	23 "	27 su.	28 su.
7 su.	14 su.	21 "	28 "	4 mt.	11 mt.	15 mt.	16 mt.
20 sv.	27 sv.	6 "	13 "	20 su.	27 su.	31 su.	1 "
12 "	19 "	26 sv.	5 "	12 "	19 "	23 "	24 su.
4 su.	11 su.	18 su.	25 "	1 mt.	8 mt.	12 mt.	13 mt.
24 sv.	2 "	9 "	16 "	23 su.	30 su.	3 "	4 "
8 su.	15 "	22 "	29 "	5 mt.	12 mt.	16 "	17 "
28 sv.	7 "	14 "	21 "	28 su.	4 "	8 "	9 "
20 "	27 sv.	6 "	13 "	20 "	27 su.	31 su.	1 "
11 su.	18 su.	25 "	1 mt.	8 mt.	15 mt.	19 mt.	20 "
24 sv.	3 "	10 "	17 su.	24 su.	31 su.	4 "	5 "
16 "	23 sv.	2 "	9 "	16 "	23 "	27 su.	28 su.
8 su.	15 su.	22 "	29 "	5 mt.	12 mt.	16 mt.	17 mt.
21 sv.	28 sv.	6 "	13 "	20 su.	27 su.	31 su.	1 "
12 "	10 "	26 sv.	5 "	12 "	19 "	23 "	24 su.
4 su.	11 su.	18 su.	25 "	1 mt.	8 mt.	12 mt.	13 mt.
17 sv.	24 sv.	3 "	10 "	17 su.	24 su.	28 su.	29 su.
8 su.	15 su.	22 "	29 "	5 mt.	12 mt.	16 mt.	17 mt.
28 sv.	7 "	14 "	21 "	28 su.	4 "	8 "	9 "
13 "	20 sv.	27 sv.	6 "	13 "	20 su.	24 su.	25 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 "	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
25 sv.	3 "	10 "	17 "	24 su.	31 su.	4 "	5 "
9 "	16 sv.	23 sv.	2 "	9 "	16 "	20 su.	21 su.
1 su.	8 su.	15 su.	22 "	29 "	5 mt.	9 mt.	10 mt.
21 sv.	28 sv.	7 "	14 "	21 "	28 su.	1 "	2 "
12 su.	19 su.	26 "	2 mt.	9 mt.	16 mt.	20 "	21 "
25 sv.	4 "	11 "	18 su.	25 su.	1 "	5 "	6 "
17 "	24 sv.	3 "	10 "	17 "	24 su.	28 su.	29 su.
9 su.	16 su.	23 "	30 "	6 mt.	13 mt.	17 mt.	18 mt.
29 sv.	7 "	14 "	21 "	28 su.	4 "	8 "	9 "

Leta	Dan noviga leta	Nedelja po novim letu	Število nedelj po razglasenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnič-na nedelja	III. predpepel, ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1853	Sab.	2. pr.	2	23 pr.	30 pr.	6 sv.	8 sv.	9 sv.
1854	Ned.	—	5	12 sv.	19 sv.	26 "	28 "	1 su.
1855	Pond.	—	4	4 "	11 "	18 "	20 "	21 sv.
1856	Tor.	6. pr.	1	20 pr.	27 pr.	3 "	5 "	6 "
1857	Čet.	4. pr.	4	8 sv.	15 sv.	22 "	24 "	25 "
1858	Pet.	3. pr.	3	31 pr.	7 "	14 "	16 "	17 "
1859	Sab.	2. pr.	6	20 sv.	27 "	6 su.	8 su.	9 su.
1860	Ned.	—	4	5 "	12 "	19 sv.	21 sv.	22 sv.
1861	Tor.	6. pr.	2	27 pr.	3 "	10 "	12 "	13 "
1862	Sred.	5. pr.	5	16 sv.	23 "	2 su.	4 su.	5 su.
1863	Čet.	4. pr.	3	1 "	8 "	15 sv.	17 sv.	18 sv.
1864	Pet.	3. pr.	2	24 pr.	31 pr.	7 "	9 "	10 "
1865	Ned.	—	5	12 sv.	19 sv.	26 "	28 "	1 su.
1866	Pond.	—	3	28 pr.	4 "	11 "	13 "	14 sv.
1867	Tor.	6. pr.	5	17 sv.	24 "	3 su.	5 su.	6 su.
1868	Sred.	5. pr.	4	9 "	16 "	23 sv.	25 sv.	26 sv.
1869	Pet.	3. pr.	2	24 pr.	31 pr.	7 "	9 "	10 "
1870	Sab.	2. pr.	5	13 sv.	20 sv.	27 "	1 su.	2 su.
1871	Ned.	—	4	5 "	12 "	19 "	21 sv.	22 sv.
1872	Pond.	—	3	28 pr.	4 "	11 "	13 "	14 "
1873	Sred.	5. pr.	4	9 sv.	16 "	23 "	25 "	26 "
1874	Čet.	4. pr.	3	1 "	8 "	15 "	17 "	18 "
1875	Pet.	3. pr.	2	24 pr.	31 pr.	7 "	9 "	10 "
1876	Sab.	2. pr.	5	13 sv.	20 sv.	27 "	29 "	1 su.
1877	Pond.	—	3	28 pr.	4 "	11 "	13 "	14 sv.
1878	Tor.	6. pr.	5	17 sv.	24 "	3 su.	5 su.	6 su.
1879	Sred.	5. pr.	4	9 "	16 "	23 sv.	25 sv.	26 sv.
1880	Čet.	4. pr.	2	25 pr.	1 "	8 "	10 "	11 "
1881	Sab.	2. pr.	5	13 sv.	20 "	27 "	1 su.	2 su.
1882	Ned.	—	4	5 "	12 "	19 "	21 sv.	22 sv.
1883	Pond.	—	2	21 pr.	28 pr.	4 "	6 "	7 "

Pepelníčna ali I. n. v postu	Kvaterná ali II. n. v postu	Brezíměna ali III. nedělja v postu	Sredopostna ali IV. n. v postu	Tíha (čěrna) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI, n. v postu	Vělíki čětertek	Vělíki petek
13 sv.	20 sv.	27 sv.	6 su.	13 su.	20 su.	24 su.	25 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 „	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
25 sv.	4 „	11 „	18 „	25 su.	1 „	5 „	6 „
10 „	17 sv.	24 sv.	2 „	9 „	16 su.	20 su.	21 su.
1 su.	8 su.	15 su.	22 „	29 „	5 mt.	9 mt.	10 mt.
21 sv.	28 sv.	7 „	14 „	21 „	28 su.	1 „	2 „
13 su.	20 su.	27 „	3 mt.	10 mt.	17 mt.	21 „	22 „
26 sv.	4 „	11 „	18 su.	25 su.	1 „	5 „	6 „
17 „	24 sv.	3 „	10 „	17 „	24 su.	28 su.	29 su.
9 su.	16 su.	23 „	30 „	6 mt.	13 mt.	17 mt.	18 mt.
22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 su.	29 su.	2 „	3 „
14 „	21 sv.	28 sv.	6 „	13 „	20 „	24 su.	25 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 „	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
18 sv.	25 sv.	4 „	11 „	18 su.	25 su.	29 su.	30 su.
10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	14 mt.	18 mt.	19 mt.
1 „	8 „	15 „	22 „	29 su.	5 „	9 „	10 „
14 sv.	21 sv.	28 sv.	7 „	14 „	21 su.	25 su.	26 su.
6 su.	13 su.	20 su.	27 „	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
26 sv.	5 „	12 „	19 „	26 su.	2 „	6 „	7 „
18 „	25 sv.	3 „	10 „	17 „	24 su.	28 su.	29 su.
2 su.	9 su.	16 „	23 „	30 „	6 mt.	10 mt.	11 mt.
22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	29 su.	2 „	3 „
14 „	21 sv.	28 sv.	7 „	14 „	21 „	25 su.	26 su.
5 su.	12 su.	19 su.	26 „	2 mt.	9 mt.	13 mt.	14 mt.
18 sv.	25 sv.	4 „	11 „	18 su.	25 su.	29 su.	30 su.
10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	14 mt.	18 mt.	19 mt.
2 „	9 „	16 „	23 „	30 su.	6 „	10 „	11 „
15 sv.	22 sv.	29 sv.	7 „	14 „	21 su.	25 su.	26 su.
6 su.	13 su.	20 su.	27 „	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
26 sv.	5 „	12 „	19 „	26 su.	2 „	6 „	7 „
11 „	18 sv.	25 sv.	4 „	11 „	18 su.	22 su.	23 su.

Leta	Dan noviga leta	Nedelja po novim letu	Število nedelj po razglašenji Gosp.	I. predpepelnična nedelja	II. predpepelnična nedelja	III. predpepel. ali pustna nedelja	Pust	Pepelnica
1884	Tor.	6. pr.	4	10 sv.	17 sv.	24 sv.	26 sv.	27 sv.
1885	Čet.	4. pr.	3	1 "	8 "	15 "	17 "	18 "
1886	Pet.	3. pr.	6	21 "	28 "	7 su.	9 su.	10 su.
1887	Sab.	2. pr.	4	6 "	13 "	20 sv.	22 sv.	23 sv.
1888	Ned.	—	3	29 pr.	5 "	12 "	14 "	15 "
1889	Tor.	6. pr.	5	17 sv.	24 "	3 su.	5 su.	6 su.
1890	Sred.	5. pr.	3	2 "	9 sv.	16 sv.	18 sv.	19 sv.
1891	Čet.	4. pr.	2	25 pr.	1 "	8 "	10 "	11 "
1892	Pet.	3. pr.	5	14 sv.	21 "	28 "	1 su.	2 su.
1893	Ned.	—	3	29 pr.	5 "	12 "	14 sv.	15 sv.
1894	Pond.	—	2	21 "	28 pr.	4 "	6 "	7 "
1895	Tor.	6. pr.	4	10 sv.	17 sv.	24 "	26 "	27 "
1896	Sred.	5. pr.	5	2 "	9 "	16 "	18 "	19 "
1897	Pet.	3. pr.	5	14 "	21 "	28 "	2 su.	3 su.
1898	Sab.	2. pr.	4	6 "	13 "	20 "	22 sv.	23 sv.
1899	Ned.	—	3	29 pr.	5 "	12 "	14 "	15 "
1900	Pond.	—	5	11 sv.	18 "	25 "	27 "	28 "

Pepelníčna ali I. n. v postu	Kvaterná ali II. n. v postu	III. nedelja v postu	Sredopostna ali IV. n. v postu	Tíha (černa) ali V. n. v postu	Cvetna ali VI. n. v postu	Vélikí četertek	Vélikí petek
2 su.	9 su.	16 su.	23 su.	30 su.	6 mt.	10 mt.	11 mt.
22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	29 su.	2 „	3 „
14 su.	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	18 mt.	22 „	23 „
27 sv.	6 „	13 „	20 su.	27 su.	3 „	7 „	8 „
19 „	26 sv.	4 „	11 „	18 „	25 su.	29 su.	30 su.
10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	14 mt.	18 mt.	19 mt.
23 sv.	2 su.	9 su.	16 su.	23 su.	30 su.	3 mt.	4 mt.
15 „	22 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	26 su.	27 su.
6 su.	13 su.	20 „	27 „	3 mt.	10 mt.	14 mt.	15 mt.
19 sv.	26 sv.	5 „	12 „	19 su.	26 su.	30 su.	31 su.
11 „	18 „	25 sv.	4 „	11 „	18 „	22 „	23 „
3 su.	10 su.	17 su.	24 „	31 „	7 mt.	11 mt.	12 mt.
23 sv.	1 „	8 „	15 „	22 „	29 su.	2 „	3 „
7 su.	14 „	21 „	28 „	4 mt.	11 mt.	15 „	16 „
27 sv.	6 „	13 „	20 „	27 su.	3 mt.	7 „	8 „
19 „	26 sv.	5 „	12 „	19 „	26 su.	30 su.	31 su.
4 su.	11 su.	18 „	25 „	1 mt.	8 mt.	12 mt.	13 mt.

Tabla

Prestopni prazniki po veliki nôči v

Leta	Nedelje po veliki nôči.					I. dan v križe- vim tednu	Kristusov vnebo- hod
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1801	12 mt.	19 mt.	26 mt.	3 vt.	10 vt.	11 vt.	14 vt.
1802	25 „	2 vt.	9 vt.	16 „	23 „	24 „	27 „
1803	17 „	24 mt.	1 „	8 „	15 „	16 „	19 „
1804	8 „	15 „	22 mt.	29 mt.	6 „	7 „	10 „
1805	21 „	28 „	5 vt.	12 vt.	19 „	20 „	23 „
1806	13 „	20 „	27 mt.	4 „	11 „	12 „	15 „
1807	5 „	12 „	19 „	26 mt.	3 „	4 „	7 „
1808	24 „	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 „	23 „	26 „
1809	9 „	16 mt.	23 mt.	30 mt.	7 „	8 „	11 „
1810	29 „	6 vt.	13 vt.	20 vt.	27 „	28 „	31 „
1811	21 „	28 mt.	5 „	12 „	19 „	20 „	23 „
1812	5 „	12 „	19 mt.	26 mt.	3 „	4 „	7 „
1813	25 „	2 vt.	9 vt.	16 vt.	23 „	24 „	27 „
1814	17 „	24 mt.	1 „	8 „	15 „	16 „	19 „
1815	2 „	9 „	16 mt.	23 mt.	30 mt.	1 „	4 „
1816	21 „	28 „	5 vt.	12 vt.	19 vt.	20 „	23 „
1817	13 „	20 „	27 mt.	4 „	11 „	12 „	15 „
1818	29 su.	5 „	12 „	19 mt.	26 mt.	27 mt.	30 mt.
1819	18 mt.	25 „	2 vt.	9 vt.	16 vt.	17 vt.	20 vt.
1820	9 „	16 „	23 mt.	30 mt.	7 „	8 „	11 „

Opomba. V prvem razčepu se najde su. in pomeni sušca, mt. malitravna, vt. velikitravna, rc. rožnicvéta, lp. listopada in gr. grudna. V zadnjim razčepu se pa v nekterih verstah najde čerta —, ta pomeni, de ni nedelje po Kristusovim rojstvu.

23.

IV.

devetnajstim stoletji. 1801 — 1901.

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna ne- delja	Dan Kristusoviga rojst. v tédnu	Nedelja po Kristu- sovim rojstvu
17 vt.	24 vt.	31 vt.	4 re.	26	29 lp.	Petek	27 gr.
30 „	6 re.	13 re.	17 „	24	28 „	Sabota	—
22 „	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
13 „	20 „	27 vt.	31 vt.	27	2 gr.	Torek	30 gr.
26 „	2 re.	9 re.	13 re.	25	1 „	Sreda	29 gr.
18 „	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četertek	28 gr.
10 „	17 „	24 vt.	28 vt.	27	29 „	Petek	27 gr.
29 „	5 re.	12 re.	16 re.	24	27 „	Nedelja	—
14 „	21 vt.	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 gr.
3 re.	10 re.	17 re.	21 „	24	2 „	Torek	30 gr.
26 vt.	2 „	9 re.	13 „	25	1 „	Sreda	29 gr.
10 „	17 vt.	24 vt.	28 vt.	27	29 lp.	Petek	27 gr.
30 „	6 re.	13 re.	17 re.	24	28 „	Sabota	—
22 „	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
7 „	14 „	21 vt.	25 vt.	28	3 gr.	Pond.	31 gr.
26 „	2 re.	9 re.	13 re.	25	1 „	Sreda	29 gr.
18 „	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četertek	28 gr.
3 „	10 „	17 vt.	21 vt.	28	29 „	Petek	27 gr.
23 „	30 „	6 re.	10 re.	25	28 „	Sabota	—
14 „	21 „	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 gr.

Leta	Nedelje po veliki noči.					1. dan v križe- vim tednu	Kristusov vnebo- hod
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1821	29 mt.	6 vt.	13 vt.	20 vt.	27 vt.	28 vt.	31 vt.
1822	14 „	21 mt.	28 mt.	5 „	12 „	13 „	16 „
1823	6 „	13 „	20 „	27 mt.	4 „	5 „	8 „
1824	25 „	2 vt.	9 vt.	16 vt.	23 „	24 „	27 „
1825	10 „	17 mt.	24 mt.	1 „	8 „	9 „	12 „
1826	2 „	9 „	16 „	23 mt.	30 mt.	1 „	4 „
1827	22 „	29 „	6 vt.	13 vt.	20 vt.	21 „	24 „
1828	13 „	20 „	27 mt.	4 „	11 „	12 „	15 „
1829	26 „	3 vt.	10 vt.	17 „	24 „	25 „	28 „
1830	18 „	25 mt.	2 „	9 „	16 „	17 „	20 „
1831	10 „	17 „	24 mt.	1 „	8 „	9 „	12 „
1832	29 „	6 vt.	13 vt.	20 „	27 „	28 „	31 „
1833	14 „	21 mt.	28 mt.	5 „	12 „	13 „	16 „
1834	6 „	13 „	20 „	27 mt.	4 „	5 „	8 „
1835	26 „	3 vt.	10 vt.	17 vt.	24 „	25 „	28 „
1836	10 „	17 mt.	24 mt.	1 „	8 „	9 „	12 „
1837	2 „	9 „	16 „	23 mt.	30 mt.	1 „	4 „
1838	22 „	29 „	6 vt.	13 vt.	20 vt.	21 „	24 „
1839	7 „	14 „	21 mt.	28 mt.	5 „	6 „	9 „
1840	26 „	3 vt.	10 vt.	17 vt.	24 „	25 „	28 „
1841	18 „	25 mt.	2 „	9 „	16 „	17 „	20 „
1842	3 „	10 „	17 mt.	24 mt.	1 „	2 „	5 „
1843	23 „	30 „	7 vt.	14 vt.	21 „	22 „	25 „
1844	14 „	21 „	28 mt.	5 „	12 „	13 „	16 „
1845	30 su.	6 „	13 „	20 mt.	27 mt.	28 mt.	31 „
1846	19 mt.	26 „	3 vt.	10 vt.	17 vt.	18 vt.	21 „
1847	11 „	18 „	25 mt.	2 „	9 „	10 „	13 „

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna nedelja	Dan Kristusoviga rojst. v tednu	Nedelja po Kristusovim rojstvu
3 re.	10 re.	17 re.	21 re.	24	2 gr.	Torek	30 gr.
19 vt.	26 vt.	2 „	6 „	26	1 „	Sreda	29 „
11 „	18 „	25 vt.	29 vt.	27	30 lp.	Četertek	28 „
30 „	6 re.	13 re.	17 re.	24	28 „	Sabota	—
15 „	22 vt.	29 vt.	2 „	26	27 „	Nedelja	—
7 „	14 „	21 „	25 vt.	28	3 gr.	Pond.	31 „
27 „	3 re.	10 re.	14 re.	25	2 „	Torek	30 „
18 „	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četertek	28 „
31 „	7 re.	14 „	18 „	24	29 „	Petek	27 „
23 „	30 vt.	6 „	10 „	25	28 „	Sabota	—
15 „	22 „	29 vt.	2 „	26	27 „	Nedelja	—
3 re.	10 re.	17 re.	21 „	24	2 gr.	Torek	30 „
19 vt.	26 vt.	2 „	6 „	26	1 „	Sreda	29 „
11 „	18 „	25 vt.	29 vt.	27	30 lp.	Četertek	28 „
31 „	7 re.	14 re.	18 re.	24	29 „	Petek	27 „
15 „	22 vt.	29 vt.	2 „	26	27 „	Nedelja	—
7 „	14 „	21 „	25 vt.	28	3 „	Pond.	31 „
27 „	3 re.	10 re.	14 re.	25	2 „	Torek	30 „
12 „	19 vt.	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
31 „	7 re.	14 re.	18 re.	24	29 „	Petek	27 „
23 „	30 vt.	6 „	10 „	25	28 „	Sabota	—
8 „	15 „	22 vt.	26 vt.	27	27 „	Nedelja	—
28 „	4 re.	11 re.	15 re.	25	3 gr.	Pond.	31 „
19 „	26 vt.	2 „	6 „	26	1 „	Sreda	29 „
4 „	11 „	18 vt.	22 vt.	28	30 lp.	Četertek	28 „
24 „	31 „	7 re.	11 re.	25	29 „	Petek	27 „
16 „	23 „	30 vt.	3 „	26	28 „	Sabota	26 „

Leta	Nedelje po veliki noči.					1. dan v križe- vim tednu	Kristusov vnebo- hod
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1848	30 mt.	7 vt.	14 vt.	21 vt.	28 vt.	29 vt.	1 re.
1849	15 „	22 mt.	29 mt.	6 „	13 „	14 „	17 vt.
1850	7 „	14 „	21 „	28 mt.	5 „	6 „	9 „
1851	27 „	4 vt.	11 vt.	18 vt.	25 „	26 „	29 „
1852	18 „	25 mt.	2 „	9 „	16 „	17 „	20 „
1853	3 „	10 „	17 mt.	24 mt.	1 „	2 „	5 „
1854	23 „	30 „	7 vt.	14 vt.	21 „	22 „	25 „
1855	15 „	22 „	29 mt.	6 „	13 „	14 „	17 „
1856	30 su.	6 „	13 „	20 mt.	27 mt.	28 mt.	1 „
1857	19 mt.	26 „	3 vt.	10 vt.	17 vt.	18 vt.	21 „
1858	11 „	18 „	25 mt.	2 „	9 „	10 „	13 „
1859	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 „	29 „	30 „	2 re.
1860	15 mt.	22 mt.	29 mt.	6 „	13 „	14 „	17 vt.
1861	7 „	14 „	21 „	28 mt.	5 „	6 „	9 „
1862	27 „	4 vt.	11 vt.	18 vt.	25 „	26 „	29 „
1863	12 „	19 mt.	26 mt.	3 „	10 „	11 „	14 „
1864	3 „	10 „	17 „	24 mt.	1 „	2 „	5 „
1865	23 „	30 „	7 vt.	14 vt.	21 „	22 „	25 „
1866	8 „	15 „	22 mt.	29 mt.	6 „	7 „	10 „
1867	28 „	5 vt.	12 vt.	19 vt.	26 „	27 „	30 „
1868	19 „	26 mt.	3 „	10 „	17 „	18 „	21 „
1869	4 „	11 „	18 mt.	25 mt.	2 „	3 „	6 „
1870	24 „	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 „	23 „	26 „
1871	16 „	23 mt.	30 mt.	7 „	14 „	15 „	18 „
1872	7 „	14 „	21 „	28 mt.	5 „	6 „	9 „
1873	22 „	29 „	6 vt.	13 vt.	20 „	21 „	24 „
1874	12 „	19 „	26 mt.	3 „	10 „	11 „	14 „

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna nedelja	Dan Kristusoviga rojst. v tédnu	Nedelja po Kristusovim rojstvu
4 re.	11 re.	18 re.	22 re.	24	3 gr.	Pond.	31 gr.
20 vt.	27 vt.	3 „	7 „	26	2 „	Torek	30 „
12 „	19 „	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
1 re.	8 re.	15 re.	19 re.	24	30 lp.	Četertek	28 „
23 vt.	30 vt.	6 „	10 „	25	28 „	Sabota	—
8 „	15 „	22 vt.	26 vt.	27	27 „	Nedelja	—
28 „	4 re.	11 re.	15 re.	25	3 gr.	Pond.	31 „
20 „	27 vt.	3 „	7 „	26	2 „	Torek	30 „
4 „	11 „	18 vt.	22 vt.	28	30 lp.	Četertek	28 „
24 „	31 „	7 re.	11 re.	25	29 „	Petek	27 „
16 „	23 „	30 vt.	3 „	26	28 „	Sabota	26 „
5 re.	12 re.	19 re.	23 „	23	27 „	Nedelja	—
20 vt.	27 vt.	3 „	7 „	26	2 gr.	Torek	31 „
12 „	19 „	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
1 re.	8 re.	15 re.	19 re.	24	30 lp.	Četertek	28 „
17 vt.	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 „	Petek	27 „
8 „	15 „	22 „	26 vt.	27	27 „	Nedelja	—
28 „	4 re.	11 re.	15 re.	25	8 gr.	Pond.	31 „
13 „	20 vt.	27 vt.	31 vt.	27	2 „	Torek	30 „
2 re.	9 re.	16 re.	20 re.	24	1 „	Sreda	29 „
24 vt.	31 vt.	7 „	11 „	25	29 lp.	Petek	27 „
9 „	16 „	23 vt.	27 vt.	27	28 „	Sabota	26 „
29 „	5 re.	12 re.	16 re.	24	27 „	Nedelja	—
21 „	28 vt.	4 „	8 „	26	3 gr.	Pond.	31 „
12 „	19 „	26 vt.	30 vt.	27	1 „	Sreda	29 „
27 „	3 re.	10 re.	14 re.	25	2 „	Četertek	30 „
17 „	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 lp.	Petek	27 „

Leta	Nedelje po veliki noči.					1. dan v križe- vim tednu	Kristusov vnebo- hod
	I.	II.	III.	IV.	V.		
1875	4 mt.	11 mt.	18 mt.	25 mt.	2 vt.	3 vt.	6 vt.
1876	23 „	30 „	7 vt.	14 vt.	21 „	22 „	25 „
1877	8 „	15 „	22 mt.	29 mt.	6 „	7 „	10 „
1878	28 „	5 vt.	12 vt.	19 vt.	26 „	27 „	30 „
1879	20 „	27 mt.	4 „	11 „	18 „	19 „	22 „
1880	4 „	11 „	18 mt.	25 mt.	2 „	3 „	6 „
1881	24 „	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 „	23 „	26 „
1882	16 „	23 mt.	30 mt.	7 „	14 „	15 „	18 „
1883	1 „	8 „	15 „	22 mt.	29 mt.	30 mt.	3 „
1884	20 „	27 „	4 vt.	11 vt.	18 vt.	19 vt.	22 „
1885	12 „	19 „	26 mt.	3 „	10 „	11 „	14 „
1886	2 vt.	9 vt.	16 vt.	23 „	30 „	31 „	3 re.
1887	17 mt.	24 mt.	1 „	8 „	15 „	16 „	19 vt.
1888	8 „	15 „	22 mt.	29 mt.	6 „	7 „	10 „
1889	28 „	5 vt.	12 vt.	19 vt.	26 „	27 „	30 „
1890	13 „	20 mt.	27 mt.	4 „	11 „	12 „	15 „
1891	5 „	12 „	19 „	26 mt.	3 „	4 „	7 „
1892	24 „	1 vt.	8 vt.	15 vt.	22 „	23 „	26 „
1893	9 „	16 mt.	23 mt.	30 mt.	7 „	8 „	11 „
1894	1 „	8 „	15 „	22 „	29 mt.	30 mt.	3 „
1895	21 „	28 „	5 vt.	12 vt.	19 vt.	20 vt.	23 „
1896	12 „	19 „	26 mt.	3 „	10 „	11 „	14 „
1897	25 „	2 vt.	9 vt.	16 „	23 „	24 „	27 „
1898	17 „	24 mt.	1 „	8 „	15 „	16 „	19 „
1899	9 „	16 „	23 mt.	30 mt.	7 „	8 „	11 „
1900	22 „	29 „	6 vt.	13 vt.	20 „	21 „	24 „

VI. nedelja po veliki noči	Binkošti	Sv. Trojica	Sv. Telo	Štev. ned. po Binkoštih	1. Adventna ne- delja	Dan Kristusoviga rojst. v tédnu	Nedelja po Kristu- sovim rojstvu
9 vt.	16 vt.	23 vt.	27 vt.	27	28 lp.	Sabota	26 gr.
28 „	4 re.	11 re.	15 re.	25	3 gr.	Pond.	31 „
13 „	20 vt.	27 vt.	31 vt.	27	2 „	Torek	30 „
2 re.	9 re.	16 re.	20 re.	24	1 „	Sreda	29 „
25 vt.	1 „	8 „	12 „	25	30 lp.	Četertek	28 „
9 „	16 vt.	23 vt.	27 vt.	27	28 „	Sabota	26 „
29 „	5 re.	12 re.	16 re.	24	27 „	Nedelja	—
21 „	28 vt.	4 „	8 „	26	3 gr.	Pond.	31 „
6 „	13 „	20 vt.	24 vt.	28	1 „	Torek	30 „
25 „	1 re.	8 re.	12 re.	25	30 lp.	Četertek	28 „
17 „	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 „	Petek	27 „
6 re.	13 re.	20 re.	24 „	23	28 „	Sabota	26 „
22 vt.	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
13 „	20 „	27 vt.	31 vt.	27	2 gr.	Torek	30 „
2 re.	9 re.	16 re.	20 re.	24	1 „	Sreda	29 „
18 vt.	25 vt.	1 „	5 „	26	30 lp.	Četertek	28 „
10 „	17 „	24 vt.	28 vt.	27	29 „	Petek	27 „
29 „	5 re.	12 re.	16 re.	24	27 „	Nedelja	—
14 „	21 vt.	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 „
6 „	13 „	20 „	24 vt.	28	2 „	Torek	30 „
26 „	2 re.	9 re.	13 re.	25	1 „	Sreda	29 „
17 „	24 vt.	31 vt.	4 „	26	29 lp.	Petek	27 „
30 „	6 re.	13 re.	17 „	24	28 „	Sabota	26 „
22 „	29 vt.	5 „	9 „	25	27 „	Nedelja	—
14 „	21 „	28 vt.	1 „	27	3 gr.	Pond.	31 „
27 „	3 re.	10 re.	14 „	25	2 „	Torek	30 „

§ 24.

Tabla V.

*Kvatre v devetnajstim stoletji.**Od 1801 — 1901.*

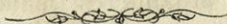
Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1801	25. sv.	27. vt.	16. kim.	16. gr.
1802	10. su.	9. rc.	15. „	15. „
1803	2. „	1. „	21. „	21. „
1804	22. sv.	23. vt.	19. „	19. „
1805	6. su.	5. rc.	18. „	18. „
1806	26. sv.	28. vt.	17. „	17. „
1807	18. „	20. „	16. „	16. „
1808	9. su.	8. rc.	21. „	14. „
1809	22. sv.	24. vt.	20. „	20. „
1810	14. su.	13. rc.	19. „	19. „
1811	6. „	5. „	18. „	18. „
1812	19. sv.	20. vt.	16. „	16. „
1813	10. su.	9. rc.	15. „	15. „
1814	2. „	1. „	21. „	21. „
1815	15. sv.	17. vt.	20. „	20. „
1816	6. su.	5. rc.	18. „	18. „
1817	26. sv.	28. vt.	17. „	17. „
1818	11. „	13. „	16. „	16. „
1819	3. su.	2. rc.	15. „	15. „
1820	23. sv.	24. vt.	20. „	20. „

Opomba. V razcepkih pod kvatrami pomeni sv. svečana, su. sušca, vt. velikitravna, rc. rožnieveta, kim. kimovca, gr. grudna, in dvojni čertlej („) uni mesec, ki ga ima nad seboj.

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1821	14. su.	13. rc.	19. kim.	19. gr.
1822	27. sv.	29. vt.	18. „	18. „
1823	19. „	21. „	17. „	17. „
1824	10. su.	9. rc.	15. „	15. „
1825	23. sv.	25. vt.	21. „	14. „
1826	15. „	17. „	20. „	20. „
1827	7. su.	6. rc.	19. „	19. „
1828	27. sv.	28. vt.	17. „	17. „
1829	11. su.	10. rc.	16. „	16. „
1830	3. „	2. „	15. „	15. „
1831	23. sv.	25. vt.	21. „	14. „
1832	14. su.	13. rc.	19. „	19. „
1833	27. sv.	29. vt.	18. „	18. „
1834	19. „	21. vt.	17. „	17. „
1835	11. su.	10. rc.	16. „	16. „
1836	24. sv.	25. vt.	21. „	14. „
1837	15. „	17. „	20. „	20. „
1838	7. su.	6. rc.	19. „	19. „
1839	20. sv.	22. vt.	18. „	18. „
1840	11. su.	10. rc.	16. „	16. „
1841	3. „	2. „	15. „	15. „
1842	16. sv.	18. vt.	21. „	14. „
1843	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1844	28. sv.	29. vt.	18. „	18. „
1845	12. „	14. „	17. „	17. „
1846	4. su.	3. rc.	16. „	16. „
1847	24. sv.	26. vt.	15. „	15. „
1848	15. su.	14. rc.	20. „	20. „
1849	28. sv.	30. vt.	19. „	19. „
1850	20. „	22. „	18. „	18. „

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1851	12. su.	11. rc.	17. kim.	17. gr.
1852	3. „	2. „	15. „	15. „
1853	16. sv.	18. vt.	21. „	14. „
1854	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1855	28. sv.	30. vt.	19. „	19. „
1856	13. „	14. „	17. „	17. „
1857	4. su.	3. rc.	16. „	16. „
1858	24. sv.	26. vt.	15. „	15. „
1859	16. su.	15. rc.	21. „	14. „
1860	29. sv.	30. vt.	19. „	19. „
1861	20. „	22. „	18. „	18. „
1862	12. su.	11. rc.	17. „	17. „
1863	25. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1864	17. „	18. „	21. „	14. „
1865	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1866	21. sv.	23. vt.	19. „	19. „
1867	13. su.	12. rc.	18. „	18. „
1868	4. „	3. „	16. „	16. „
1869	17. sv.	19. vt.	15. „	15. „
1870	9. su.	8. rc.	21. „	14. „
1871	1. „	31. vt.	20. „	20. „
1872	21. sv.	22. „	18. „	18. „
1873	5. su.	4. rc.	17. „	17. „
1874	25. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1875	17. „	19. „	15. „	15. „
1876	8. su.	7. rc.	20. „	20. „
1877	21. sv.	23. vt.	19. „	19. „
1878	13. su.	12. rc.	18. „	18. „
1879	5. „	4. „	17. „	17. „
1880	18. sv.	19. vt.	15. „	15. „

Leta	1. Kvatre	2. Kvatre	3. Kvatre	4. Kvatre
1881	9. su.	8. rc.	21. kim.	14. gr.
1882	1. „	31. vt.	20. „	20. „
1883	14. sv.	16. „	19. „	19. „
1884	5. su.	4. rc.	17. „	17. „
1885	25. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1886	17. su.	16. rc.	15. „	15. „
1887	2. „	1. „	21. „	14. „
1888	21. sv.	23. vt.	19. „	19. „
1889	13. su.	12. rc.	18. „	18. „
1890	26. sv.	28. vt.	17. „	17. „
1891	18. „	20. „	16. „	16. „
1892	9. su.	8. rc.	21. „	14. „
1893	22. sv.	24. vt.	20. „	20. „
1894	14. „	16. „	19. „	19. „
1895	6. su.	5. rc.	18. „	18. „
1896	26. sv.	27. vt.	16. „	16. „
1897	10. su.	9. rc.	15. „	15. „
1898	2. „	1. „	21. „	14. „
1899	22. sv.	24. vt.	20. „	20. „
1900	7. su.	6. rc.	19. „	19. „

§. 25.

Raba sprednjih peterih tablic.

Že v §. 13 je bilo povedano, kako se prakta za vsako leto, bodi si katero koli hoče, nareja; pa vém, de vsakimu težko stane prerajtovati, kdaj bo velika noč, na ktere dneve prestopni prazniki padejo i. t. d. Veliko ložeje se pratika s pomočjo sprednjih peterih tablic nareja, ktere so tako napravljene, de ni družiga treba, kakor iz njih spisati, kar se v pratike stavi. De se raba teh tablic natanko pokaže, hočem izgled dati. Nekdo bi rad pratiko za leto 1849 naredil. Naj nar pred razdeli leto v 12 mescov, mesce pa v dneve kolikor jih vsakteri ima, ter jih s številkami zaznamova. Potem naj si poiše v tablici III. leto 1849, kjer najde zraven tega leta v drugim razcepu dan noviga leta, ki je tisto leto v pondeljek, v tretjim razcepu vidi, de ni nobene nedelje po novim letu, v čertim, de so 4 nedelje po razglašenji Gospodovim ali po svetih 3 kraljih, v petim razcepu, de je prva predpepelnična nedelja 4. svečana, druga predpepelnična 11. svečana, i. t. d.; v tablici II. najde zraven leta 1849 velikonočni šip 7. malitavna, in v tretjim razcepu velikonočni praznik 8. malitavna; v IV. tablici pa dobí zraven leta 1849 nedelje po veliki noči in po binkoštih, in dan perve adventne nedelje. Potem, ko je že vse to najdel, naj gré v V. tablico, kjer spet zraven leta 1849 vidi kvatre: I. kvatre 28. svečana, II. kvatre 30. velikitavna, III. kvatre 19. kimovca in IV. kvatre 19. grudna. Dnevi v ti tablici so sréde; petke in sabote pa vsak sam lahko najde. Je

tako vse potrebno iz teh tablic vzel in na pravi kraj v svoji pratiki zapisal, naj še v §. 14 prestopne praznike poiše, in naj jih na pravo mesto v svoji pratiki postavi. In ko je že vse prestopne praznike zapisal, naj potem še vse neprestopne praznike na njim odločene dneve postavi, in poslednjič naj na vse druge dni, ki so prazni ostali, še druge Svetnike iz §. 15; postavi, in tako je pratika za leto 1849 dodelana, v katero se še potem iz I. tablice vzame planet, ki tisto leto vlada, namreč Solnce, ali IV. letno premičnico, zlato število 7, solnčni krog 10, nedeljsko čerko G, in lunino kazalo ali epakto VI. Kar naj se še družiga v pratiko dene, bom v naslednjim §. 26 razložil.

§. 26.

Kaj pomenijo dvanajstere nebeške znamenja v pratiki?

Kdor skozi celo leto večkrat ponočno jasno nebo ogleduje, bo spoznal, de se vsakih 24 ur kakor solnce in luna, tako tudi vse zvezde okoli in okoli zemlje od jutra proti večeru premičejo. Če pa še bolj natanko gleda, bo tudi vidil, de luna vsaki dan svoje mesto premeni, in de se po družih zvezdah vsaki dan precej deleč od večera proti jutru premakne, tako de v enim tednu za četertlej nebesa nazaj gré, v štirih tednih pa okoli in okoli k ravno tisti zvezdi pride, pri kateri je pred tem časam bila. Ravno po tem potu gré po naši dozdevi tudi solnce, tode veliko bolj počasi, nazaj proti jutru, in sicer tako, de še le v enim letu k ravno tisti zvezdi pride, pri kateri je pred bilo.

To pot, po kateri luna in solnce po nebesu od večera proti jutru nazaj greste, so razdelili zvezdogledi že od nekdanj v dvanajst delov, kateri se po zvezdah poznajo in se zato nebeške znamenja imenujejo. Nar bolj zurjeni zvezdogledi so bili ajdje v Babilonii in v Egiptu, in so dali vsakimu teh dvanajst delov nebesa, ali vsakimu znamenju drugo imé, namreč pervimu, v katerim je bilo solnce pred 2000 leti spomlad, kadar sta noč in dan enako dolga, so dali imé oven (); drugimu, v katerim se solnce bolj visoko premakne, imé junec (); tretjemu, ko je solnce še višje, imé dvojčiči (); čertemu, kadar je solnce poleti nar bolj visoko, imé rak (); petimu, kjer se solnce že nekoliko poniža, imé lev (); šestimu, kjer je solnce še nižje, imé devica (); sedmimu, ko je solnce tako visoko, kakor je bilo v ovnu, in sta v jeseni spet noč in dan enake dolgosti, imé tehtnica ali vaga (); osmimu, ko solnce bolj nizko pride, imé škorpion (); devetimu, ko je solnce še nižje, imé strelec (); desetimu, kadar je solnce pozimi nar bolj nizko, imé divji kozel (); enajstimu, ko je solnce spet nekoliko višje, imé vodnár (); in dvanajstimu, preden solnce spet k ovnu pride, imé ribe (.

V pratiki zato stoji okoli 21. dneva vsakiga mesca zapisano „ v “, to je, solnce stopi v znamenje ovna, ali „ v “, to je, v junca, ali „ v “, to je v leva, i. t. d.

Dvanajstere nebeške znamenja se razdelé v spomladanske, poletne, jesenske in pozimske. Spomladanske znamenja so: oven (, junec (, dvojčiči (.

Poletne znamenja: rak (♋), lev (♌), devica (♍).

Jesenske znamenja: tehtnica (♎), škorpijon (♏), strelec (♐).

Pozimske znamenja: divji kozel (♑), vodnár (♒), ribe (♓).

Tudi se razdelijo v izhodnje in zahodnje znamenja.

Izhodnje znamenja so: ♋, ♌, ♍, ♎, ♏, ♐.

Zahodnje znamenja so: ♑, ♒, ♓, ♎, ♏, ♐.

Une šestere znamenja se zato izhodnje imenujejo, ker se solnce naši veršini nad glavo po njih približuje; te pa se imenujejo zahodnje zato, ker se solnce po njih od veršine nad glavo odmikuje.

Solnce stopi

- v ovna (♈) 21. sušca (začetek spomladi, in noč in dan sta enako dolga),
- v junca (♊) 20. malitravna,
- v dvojčice (♊) 21. velikitravna,
- v raka (♋) 21. rožnicveta, (začetek poletja, nar daljši dan, naj krajši noč),
- v leva (♌) 23. maliserpana,
- v devico (♍) 23. velikiserpana,
- v tehtnico (♎) 23. kimovca, (začetik jeseni, noč in dan sta enako dolga),
- v škorpijona (♏) 23. kozoperska,
- v streljca (♐) 22. listopada,
- v divjiga kozla (♑) 22. grudna, (začetek zime, najkrajši dan, in najdaljši noč),
- v vodnarja (♒) 20. prosenca,
- v ribe (♓) 18. svečana.

Potem takim je solnce

- od 20. prosenca do 18. svečana v vodnarji, ()
 od 18. svečana do 21. sušca v ribah, ()
 od 21. sušca do 20. malitravna v ovnu, ()
 od 20. malitravna do 21. vélikitravna v juncu, ()
 od 21. véliktr. do 21. rožnicv. v dvojčicah, ()
 od 21. rožnicv. do 23. maliserp. v raku, ()
 od 23. maliserp. do 23. vélikiserp. v lévu, ()
 od 23. vélikiserp. do 23. kimovca v devici, ()
 od 23. kimovca do 23. kozoperska v tehtnici, ()
 od 23. kozoperska do 22. listopada škorprij., ()
 od 23. listopada do 22. grudna v streljcu, ()
 od 22. grudna do 20. prosenca v divjaku, ()

Luna gré pa veliko hitrejše nazaj proti jutru po ravno teh znamenjih, tako de, preden pride solnce enkrat okoli, to je, v enim letu, pride luna dvanajstkrat ravno po tem potu; zato stoji v pratiki spodej pod dnevinimi številkami na vsaki drugi ali tretji dan zaznamovano, v katerim nebeškim znamenji tiste dni luna hodi.

Kdor torej hoče nebeške znamenja po zvezdah poznati, naj pogleda v pratiki, katero znamenje tisti dan luna nastopi, potem pa naj pogleda na nebo, in ker so se v 2000 letih znamenja za eniga proti jutru premaknile, bo stala luna na nebu za eno znamenje nazaj, postavim zgled: če je v pratiki zapisano znamenje ovna (), bo stala luna v ribah (), znamenje ovna pa se bo vidilo nekoliko bolj na levo roko proti jutru, i. t. d.

§. 27.

Kako se najde stopnja v nebeškem znamenji, v kateri je solnce vsakteriga dné?

Vsako predimenovanih 12 nebeških znamenj

zvezdogledi v **30** enacih delov razdelé, katerim stopnje pravijo. Tako ima tedaj sleherno nebeško znamenje **30** stopinj ali gredi, in solnce skoraj vsak dan eno teh stopinj prehodi na svojim podolgasto-okroglim potu, katerimu potu zvezdogledi ekliptika pravijo. Ko bi kdo hotel vediti, koliko stopinj je solnce v tistim nebeškim znamenji že prehodilo, v katerim se znajde; naj sošteje dni, kateri so med dnevam, ko solnce v tisto nebeško znamenje stopi, in med unim dnevam, od kteriga stopnjo solnčniga téka zvediti želi, znesek teh dni dá stopnjo, v kateri solnce v nebeškim znamenji ta dan stoji.

Ko bi kdo, postavim, hotel vediti, kje je solnce **15.** vélikitravna na svojim podolgasto-okroglim potu, ali v ekliptiki, naj pogleda v poprejšnji §. **26** in vidil bo, de je solnce ta čas med **20.** malitravnam in **21.** vélikitravnam v juncu, v kteriga je **20.** malitravna stopilo. Ker je pa od **20.** malitravna do **30.** še **10** dni, in od **1.** vélikitravna do **15.** še **14** dni, tako znese **10** in **14** skupej **24**; solnce se tedaj znajde **15.** vélikitravna v **24.** stopnji junca. Ravno tako se tudi najde, de je solnce **28.** kozoperska v **4.** stopnji škorpijona.

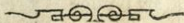
Kdor pa tega prerajtovati noče, naj pa v naslednjo tablico pogleda, v kateri bo za vsak drugi ali tretji dan v mescu stopnjo solnca v nebeškim znamenji že zrajtano najdel, za vmesne dni pa že vsak sam lahko stopnjo najde.

Iz naslednje tablice se tudi razvidi, kako solnce od pasú naše zemlje odstopa, ali pa spet k njemu pristopa. Pas zemlje imenujemo krog, kateri zemljo, ki je okrogla, ravno čez pol v zgornjo in

spodnjo polovico razdeli. Zgornjo polovico zemlje, v kateri mi živimo, imenujemo severno ali polnočno, spodnjo polovico pa južno ali poldanjo. Solnce je 21. sušca ravno nad pasam zemlje, tedaj celó nobene stopnje od njega, in to se z ničlo, to je z 0 zaznamova, in tistikrat sta noč in dan enako dolga. Od 21. sušca do 21. rožnicveta se pa solnce vsaki dan bolj od pasú zemlje v zgornjo, to je, severno ali polnočno polovico odmikuje, ali odstopa, in odstopi solнца se severni ali polnočni imenujejo in se s stopinjami naznanijo. In več stopinj ko solnce od pasú zemlje v zgornjo severno polovico odstopi, dalji dan imamo pri nas, ko smo v zgornji polovici; nasproti pa imajo uni ljudje, ki so v spodnji polovici zemlje tolikanj krajši dan in daljši noč, zato ko je solnce od njih polovice v našo odstopilo.* Solnce pa nikoli delj ko $23\frac{1}{2}$ stopinj od pasú zemlje ne odstopi, ker se potem na svojim podolgasto-okroglim potu (ekliptiki) verne in spet vsaki dan bliže k pasu zemlje pristopa; toraj se dnevi krajšajo in noči daljšajo, in je 23. kimovca spet nad pasam zemlje, tedaj sta spet noč in dan enako dolga. Po 23. kimovcu pa gré solnce v svoji ekliptiki v spodnjo, južno ali poldanjo polovico zemlje, in spet vsaki dan delj od pasú zemlje do 22. grudna odstopa; toraj imajo v spodnji polovici zemlje vsaki dan dalji dan in krajšo noč, mi pa vsak dan daljši noč in krajši dan, zato ko solnce zmerej delj od pasú zemlje v južno ali poldanjo polovico odstopa, in ti odstopi se spet s stopinjami naznanijo, in se južni ali poldanji odstopi imenujejo. Ker se pa solnce nikoli delj ko $23\frac{1}{2}$ stopinj od pasú zemlje ne odmakne; toraj se po 23. grudnu spet k pasu

zemlje približevati začne, od tod pride, de imajo od tega časa v spodnji polovici zemlje zmirej krajši dan in daljšo noč, mi pa nasproti zmirej daljši dan in krajšo noč. In ker solnce 21. sušca spet nad pas zemlje pride, se zgodi, de sta noč in dan spet enako dolga. Iz perviga razcepa naslednje tablice se tedaj razvidijo stopnje solnčniga odstopa od pasú zemlje ali v severno ali pa v južno polovico zemlje.

Drugi razcep kaže nebeške znamenja in stopnje v teh znamenjih, v katerih se solnce tega ali uniga dné v mescu znajde. V tretjim razcepu stojé dnevi vsakteriga mesca. V čertim razcepu stojé ure in minute, ob katerih se zor tega ali uniga dné v mescu delati začne. Peti razcep pokaže, ob kateri uri in minuti je tega ali uniga dné v mescu že pred solnčnim izhodom tako svetlo, de se pod jasnim nebam vidi brati. Šesti razcep pové, ob kateri uri in minuti solnce izhaja. Sedmi razcep kaže čas, kdaj solnce skozi prvi veršinski krog gré. Osmi razcep pové, ob kateri uri in minuti sleherni dan solnce zahaja. Deveti razcep pové, ob kateri uri in minuti vsakteriga dné je po solnčnim zahodu tako temno, de se zunaj več ne vidi bukev brati. Deseti razcep pokaže, kdaj se mrak končá in noč prične. Enajsti razcep kaže dolgost dneva in dvanajsti dolgost noči. Peti in deveti razcep sta sosebnopopotnikam v korist, ker iz nju zvedó, kdaj jim je treba zjutraj vstati in zvečer prenočiša iskati.

V poletnim polletji od 21.

1	2	3	4	5	6
Polnočni odstopi solnca	Mesto solnca v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela	Začetek svitl. dné	Solnčni iz- hod
Stopnja	Znam- nje Stop- nja		ur. m.	ur. m.	ur. m.
0	 0	21	4 14	5 23	6 0
1	" 3	23	4 10	5 19	5 56
2	" 5	25	4 5	5 15	5 52
3	" 8	28	4 0	5 10	5 48
4	" 10	31	3 55	5 6	5 43
5	" 12	2	3 50	5 2	5 39
6	" 15	5	3 45	4 57	5 35
7	" 17	7	3 39	4 53	5 31
8	" 20	10	3 34	4 48	5 26
9	" 23	13	3 28	4 44	5 22
10	" 26	16	3 22	4 39	5 18
11	" 29	19	3 16	4 34	5 13
12	 1	21	3 10	4 30	5 9
13	" 4	24	3 4	4 25	5 5
14	" 8	28	2 57	4 20	5 0
15	" 11	1	2 50	4 15	4 55
16	" 14	4	2 42	4 9	4 51
17	" 18	8	2 34	4 4	4 46
18	" 21	12	2 26	3 59	4 41
19	" 25	16	2 17	3 53	4 36
20	" 29	20	2 7	3 47	4 31
21	 4	25	1 56	3 41	4 26
22	" 10	1	1 44	3 35	4 21
23	" 19	10	1 30	3 28	4 16
23 ^{1/2}	 0	21	1 22	3 25	4 13

Opomba: ur. pomeni uro, m. pa minuto, in dvojni čertlej (")
uno znamenje, ki ga ima nad seboj.

sušca do 23. kimovca.

7*		8		9		10		11		12	
Prehod soln- ca skozi per- vi versinski krog		Solčni za- hod		Konec svitli- ga dne		Začetek noči		Dneva dol- gost		Noči dolgost	
ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.
6	0	6	0	6	37	7	46	12	0	12	0
6	4	6	4	6	41	7	50	12	8	11	52
6	8	6	8	6	45	7	55	12	16	11	44
6	12	6	12	6	50	8	0	12	24	11	36
6	16	6	17	6	54	8	5	12	34	11	26
6	19	6	21	6	58	8	10	12	42	11	18
6	23	6	25	7	3	8	15	12	50	11	10
6	27	6	29	7	7	8	21	12	58	11	2
6	31	6	34	7	12	8	26	13	8	10	52
6	35	6	38	7	16	8	32	13	16	10	44
6	39	6	42	7	21	8	38	13	24	10	36
6	43	6	47	7	26	8	44	13	34	10	26
6	47	6	51	7	30	8	50	13	42	10	18
6	51	6	55	7	35	8	56	13	50	10	10
6	56	7	0	7	40	9	3	14	0	10	0
7	0	7	5	7	45	9	10	14	10	9	50
7	4	7	9	7	51	9	18	14	18	9	42
7	9	7	14	7	56	9	26	14	28	9	32
7	13	7	19	8	1	9	34	14	38	9	22
7	18	7	24	8	7	9	43	14	48	9	12
7	22	7	29	8	13	9	53	14	58	9	2
7	27	7	34	8	19	10	4	15	8	8	52
7	32	7	39	8	25	10	16	15	18	8	44
7	37	7	44	8	32	10	30	15	28	8	32
7	39	7	47	8	35	10	38	15	34	8	26

*) Versinski krog — Scheitelkreis.

1	2	3	4	5	6					
Polnoční odstopi solnca	Mesto solnca v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela		Začetek svitl. dné	Solnčni iz- hod				
Stopnja	Znam- nje Stop- nja		ur. m.	ur. m.	ur. m.					
23 ^{1/2}		0	21	rc.	1	22	3	25	4	13
23	"	9	1	maliserpan	1	30	3	28	4	16
22	"	20	12		1	44	3	35	4	21
21	"	25	18		1	56	3	41	4	26
20		1	24		2	7	3	47	4	31
19	"	5	28		2	17	3	53	4	36
18	"	9	1		2	26	3	59	4	41
17	"	13	5		2	34	4	4	4	46
16	"	17	9		2	42	4	9	4	51
15	"	19	12		2	50	4	15	4	55
14	"	22	15		2	57	4	20	5	0
13	"	25	18	3	4	4	25	5	5	
12	"	28	21	3	10	4	30	5	9	
11		1	24	3	16	4	34	5	14	
10	"	4	27	3	22	4	39	5	18	
9	"	7	30	3	28	4	44	5	22	
8	"	16	2	3	34	4	48	5	26	
7	"	13	5	3	39	4	53	5	31	
6	"	15	7	3	45	4	57	5	35	
5	"	17	10	3	50	5	2	5	39	
4	"	20	13	3	55	5	6	5	43	
3	"	22	15	4	0	5	10	5	48	
2	"	25	18	4	5	5	15	5	52	
1	"	27	20	4	10	5	19	5	56	
0		0	23	4	14	5	23	6	0	

7		8		9		10		11		12	
Prehod soln- ca skozi per- vi versinski krog		Solčni za- hod		Konec svitli- ga dné		Začátek noči		Dnéva dol- gost		Noči dolgost	
ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.
7	39	7	47	8	35	10	38	15	34	8	26
7	37	7	44	8	32	10	30	15	28	8	32
7	32	7	39	8	25	10	16	15	18	8	42
7	27	7	34	8	19	10	4	15	8	8	52
7	22	7	29	8	13	9	53	14	58	9	2
7	18	7	24	8	7	9	43	14	48	9	12
7	13	7	19	8	1	9	34	14	38	9	12
7	9	7	14	7	56	9	26	14	28	9	32
7	4	7	9	7	51	9	28	14	18	9	42
7	0	7	5	7	45	9	10	14	10	9	50
6	56	7	0	7	40	9	3	14	0	10	0
6	51	6	55	7	35	8	56	13	50	10	10
6	47	6	51	7	30	8	50	13	42	10	18
6	43	6	46	7	26	8	44	13	32	10	28
6	39	6	42	7	21	8	38	13	24	10	36
6	35	6	38	7	16	8	32	13	16	10	44
6	31	6	34	7	12	8	26	13	8	10	52
6	27	6	29	7	7	8	21	12	58	11	2
6	23	6	25	7	3	8	15	12	50	11	10
6	19	6	21	6	58	8	10	12	42	11	18
6	16	6	17	6	34	8	5	12	34	11	26
6	12	6	12	6	50	8	0	12	24	11	36
6	8	6	8	6	45	7	55	12	16	11	44
6	4	6	4	6	41	7	50	12	8	11	52
6	0	6	0	6	37	7	46	12	0	12	0

V zimskim polletji od 23.

1	2	3	4	5	6
Južni od- stopi solnca	Mesto solnca v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela	Začetek svitl. dné	Solnčni iz- hod
Stopnja	Znam- nje Stop- nja		ur. m.	ur. m.	ur. m.
0	 0	23	4 14	5 23	6 0
1	" 2	25	4 19	5 27	6 4
2	" 5	28	4 23	5 31	6 8
3	" 8	1	4 28	5 36	6 12
4	" 10	3	4 32	5 40	6 17
5	" 13	6	4 37	5 44	6 21
6	" 15	8	4 41	5 48	6 25
7	" 18	11	4 45	5 52	6 29
8	" 20	14	4 49	5 56	6 34
9	" 23	16	4 53	6 0	6 38
10	" 26	19	4 58	6 5	6 42
11	" 29	22	5 2	6 9	6 47
12	 2	25	5 6	6 13	6 51
13	" 5	28	5 10	6 17	6 55
14	" 8	31	5 14	6 21	7 0
15	" 11	3	5 18	6 26	7 5
16	" 14	6	5 22	6 30	7 9
17	" 17	9	5 26	6 34	7 14
18	" 21	13	5 30	6 39	7 19
19	" 25	17	5 34	6 43	7 24
20	" 29	21	5 38	6 48	7 29
21	 4	26	5 42	6 52	7 34
22	" 10	2	5 46	6 57	7 39
23	" 19	11	5 50	7 2	7 44
23 ^{1/2}	 0	21	5 52	7 4	7 47

kimov. kozopersk

listopad

gruden

kimovca do 21. sušca.

7		8		9		10		11		12	
Prehod soln- ca skozi per- vi veršinski krog		Solčni za- hod		Konec svitli- ga dne		Začetek noči		Dneva dol- gost		Noči dolgost	
ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.
6	0	6	0	6	37	7	46	12	0	12	0
5	56	5	56	6	33	7	41	11	52	12	8
5	52	5	52	6	29	7	37	11	44	12	16
5	48	5	48	6	24	7	32	11	26	12	24
5	44	5	43	6	20	7	28	11	36	12	34
5	41	5	39	6	16	7	23	11	18	12	42
5	37	5	35	6	12	7	19	11	10	12	50
5	33	5	31	6	8	7	15	11	2	12	58
5	29	5	26	6	4	7	11	10	52	13	8
5	25	5	22	6	0	7	7	10	44	13	16
5	21	5	18	5	55	7	2	10	36	13	24
5	17	5	13	5	51	6	58	10	26	13	34
5	13	5	9	5	47	6	54	10	18	13	42
5	9	5	5	5	43	6	50	10	10	13	50
5	4	5	0	5	39	6	46	10	0	14	0
5	0	4	55	5	34	6	42	9	50	14	10
4	56	4	51	5	30	6	38	9	42	14	18
4	51	4	46	5	26	6	34	9	32	14	28
4	47	4	41	5	21	6	30	9	22	14	38
4	42	4	36	5	17	6	26	9	12	14	48
4	38	4	31	5	12	6	22	9	2	14	58
4	33	4	26	5	8	6	18	8	52	15	8
4	28	4	21	5	3	6	14	8	42	15	18
4	23	4	16	4	58	6	10	8	32	15	28
4	21	4	13	4	56	6	6	8	26	15	34

1	2	3	4	5	6
Južni odstopi solnca	Mesto solnca v ekliptiki	Dan v mescu	Zór se dela	Začetek svitl. dné	Solčni iz- hod
Stopnja	Znam- nje Stop- nja		ur. m.	ur. m.	ur. m.
23 ¹ / ₂	 0	21	5 52	7 4	7 47
23	" 11	1	5 50	7 2	7 44
22	" 20	10	5 46	6 57	7 39
21	" 26	16	5 42	6 52	7 34
20	 1	21	5 38	6 48	7 29
19	" 5	25	5 34	6 43	7 24
18	" 9	29	5 30	6 39	7 19
17	" 11	1	5 26	6 34	7 14
16	" 16	5	5 22	6 30	7 9
15	" 20	8	5 18	6 26	7 5
14	" 23	11	5 14	6 21	7 0
13	" 26	14	5 10	6 17	6 55
12	" 29	17	5 6	6 13	6 51
11	 2	20	5 2	6 9	6 46
10	" 4	22	4 58	6 5	6 42
9	" 7	25	4 53	6 0	6 38
8	" 10	28	4 49	5 56	6 34
7	" 12	2	4 45	5 52	6 29
6	" 15	5	4 41	5 48	6 25
5	" 18	8	4 37	5 44	6 21
4	" 20	10	4 32	5 40	6 17
3	" 23	13	4 28	5 36	6 12
2	" 25	15	4 23	5 31	6 8
1	" 28	18	4 19	5 27	6 4
0	 0	21	4 14	5 23	6 0

gr.

prošéneec

svečan

sušec

7

8

9

10

11

12

Prehod soln- ca skozi per- vi versinski krog		Solčni za- hod		Konec svit- liga dné		Začetek noči		Dněva dol- gost		Noči dolgost	
ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.	ur.	m.
4	21	4	13	4	56	6	8	8	26	15	34
4	23	4	16	4	58	6	10	8	32	15	28
4	28	4	21	5	3	6	14	8	42	15	18
4	35	4	26	5	8	6	18	8	52	15	8
4	38	4	31	5	12	6	22	9	2	14	58
4	42	4	36	5	17	6	26	9	12	14	48
4	47	4	41	5	21	6	30	9	22	14	38
4	51	4	46	5	26	6	34	9	32	14	28
4	56	4	51	5	30	6	38	9	42	14	18
5	0	4	55	5	34	6	42	9	50	14	10
5	4	5	0	5	39	6	46	10	0	14	0
5	9	5	5	5	43	6	50	10	10	13	50
5	13	5	9	5	47	6	54	10	18	13	42
5	17	5	14	5	51	6	58	10	28	13	32
5	21	5	18	5	55	7	2	10	36	13	24
5	25	5	22	6	0	7	7	10	44	13	16
5	29	5	26	6	4	7	11	10	52	13	8
5	33	5	31	6	8	7	15	11	2	12	58
5	37	5	35	6	12	7	19	11	10	12	50
5	41	5	39	6	16	7	23	11	18	12	42
5	44	5	43	6	20	7	28	11	26	12	34
5	48	5	48	6	24	7	32	11	36	12	24
5	52	5	52	6	29	7	37	11	44	12	16
5	56	5	56	6	33	7	41	11	52	12	8
6	0	6	0	6	37	7	46	12	0	12	0

§. 28.

Poduk, kako se nareja solnčna ura na zidi.

Nikjer ni večje potrebe, uro v zvoniku naravnati, de prav gré, kakor na kmetih, kjer kmetje zavolj mnogih opravil, posebno pa zavoljo tù in tam oznanjene službe božje svoje hišne ure le po cerkveni ravnajo. **K**dor je hodil le kolikaj po deželi, se je lahko prepričal, kako različno de kažejo cerkvene ure sëm ter tjè. **K**o je v eni fari poldne, je v sosedni komaj poli dvanajstih, v drugi pa morde že poli ene, ali pa še čez. In v eni in tisti fari je danes poldne, drugi dan pa ob ravno tem času manj ali pa več.

Od kod izvira ta na mnoge strani napačna in sitna različnost? **O**d tod, ker je ni pri cerkvi dobre in stanovitne ure, po kateri bi se ravnale vse druge. **S** cerkveno uro ima po navadi opraviti cerkvenik (mežnar). **O**n jo ustavlja in naprej deva, kakor se njemu ravno prav zdí. **V**eliko je že, ako ima on ktero, če tudi nekaj zanesljivo solnčno znamenje, kdaj de je poldne. **V**ečidel pa ravná cerkveno uro po svoji hišni, ktera je večkrat še slabeja, kakor cerkvena. **P**o tej jo vreduje in po tej se morajo ravnati farmani za vse, posebno pa zastran službe božje. **D**e je taka negotovost in zmeda res sitna in nadležna za vse, vé lahko vsak. **E**nkrat pridejo farmani, posebno daljni, ki ne slišijo ure biti, k službi božji prezgodaj in morajo postajati okoli cerkve, enkrat pa prepozno, ko je duhoven že v sredi svojih opravil.

Takim zopernostim in nepovoljnostim se pride pa le z dobro uro v okom, ker resnične so besede

slavnega gospoda, ki je pisal: „kar je dobra gospodinja pri hiši, to je dobra ura pri farni cerkvi.“ Dobra pa je ura in kaže naj bolje, ako se ravná po edino pravi, ktera se nikdar ne zmoti, in ravno ta je solnčna ura.

Dovelj naukov imamo, kako se napravljajo mnogotere solnčne ure, ali ti nauki so večidel pisani preučeno, in treba bi bilo, jih narediti, tako drazege orodja, da bi jo mogel le malo kdo imeti na svoji hiši ali pa na cerkvi. Zato sem se namenil popisati v naslednji razlagi, kolikor mogoče, prav po domače in umevno, kako naj se delajo navadne solnčne ure.

Res je, vsak ima dovelj opraviti z dolžnostmi svojiga poklica, bodi si duhovni ali šolski učenik ali kdor drugi. Vender pa pridejo časi, de se človeku ne poljubi ne to ne uno. Take dolgočasne ure si boš, dragi prijatelj, lahko skrajšal, ako delaš o pripravnem vremenu solnčno uro, ki lepo zaljša cerkev, farovž, šolo, grajšino, kakor tudi kmetiško hišo. Beri tedaj pazljivo ta nauk, delaj po njem vse prav natanko, kolikor moreš, in obljubim, de si naredil dobro solnčno uro, in če je tudi nisi pogodil prav do dobrega, pogrešek vender ne bo znašal minute.

Solnčno poldne — poldnevna čerta.

Solnčno uro narediti, je treba najpoprej, de veš, kdaj je solnčno poldne, ali de imaš poldnevno čerto (Mittagslinie, Meridian).

Kako pa se dobi solnčno poldne, ali kako se zvé, kdaj stoji solnce na poldne?

Solnce izhaja zjutraj izza gorá, gré zmiraj višej in višej, tako, de doseže svoj najvišji ver-hunec, potem se zopet niža in niža tako dolgo, de utone za večernimi gorami. Ko je bilo solnce najvišje, ravno nad nami, takrat je tudi solnčno poldne.

Kako se pa zvé, kdaj je solnce najvišje nad nami?

Vtakni palico v zemljo, ki stoji prav pokonci, in glej na senco njeno. Ta senca je zjutraj najdalja in pada proti večeru, potem se krajša, padaje proti polnoči ali severju, kolikor je solnce višje na nebu, tako de je ob nekem času senca najkrajša, naravnost proti severju; potem se pa senca zopet daljša proti jutru, ko se solnce nagne na drugo stran in proti večeru zahaja. Ko je bila senca palice najkrajša, takrat je bilo tedaj solnčno poldne, in če bi bil potegnjen takrat po sredi sence čerto, bi bil imel poldnevno čerto ali meridian, za tisti kraj, kjer si.

De pa zveš prav natanko poldnevno čerto, delaj takole: Izvoli si kak kraj, naj bolje je kako okno pri cerkvi ali pa hiši, ki ga solnce obseva od devetih zjutraj do kakih treh popoldne; zmeri kako široko je okno, ter pojdi k mizarju (tišlarju), naj ti naredi diljo čez čevelj široko in dovelj dolgo, de jo boš pozneje uterdil na okno. Ta dilja mora biti iz suhega lesa, saj dva ali tri palce debela, de se ne zveží na solncu. Še boljše bo, če jo zlima ali zbije mizar iz dveh dilj sku-

pej, de se ne skrivi celo nič. Potem naj zgornjo stran poskoblja (poóbla) prav gladko, de nima nobene globine, nobene višine, ampak de je gladka, ravna in plana, kakor voda v škafu, kader prav mirno stoji. Kader imaš desko tako uglajeno, pripopaj na njo bel gladek papir, po- maži namreč desko z jajčnim beljakom in pritisni papir na-njo, tako, de ne bo delal celó nobene gerbe.

Kader se je papir posušil, naredi s šestilom (cirkeljnam) več krogov ali kolobarov iz ene in ravno tiste srednje pike, tri do šest, tako de je prvi od srednje pike kaka dva palca in zadnji kakih pet palcov delječ. Zdaj zvertaj v srednjo piko s šilom za pol palca globoko luknjico, vzemi raven drat dolg od 3 do 4 $\frac{1}{2}$ palcov (krajši mora biti spomladi in v jeseni, dalji poleti), poojstri tisti konec, ki ga boš zabil v luknjico, poojstri in pošpiči pa tudi unega, ki je stal zunaj pokonci. Zabij ga zdaj v sredo krogov, de bo prav terdno stal; če se ti je kaj omulil pri tem zabijanji zgornji konec, poojstri ga zopet lahkomoma s pilo.

Zdaj pa glej in skušaj, ali stoji drat v sredi krogov naravnost pokonci, navpik (senkrecht). Tega se prepričajš s kotnikam (Winkelmass), ki naj ti ga mizar posodi, če ga nimaš sam. Pojdi s kotnikam okoli in okoli dratú, naslanjaje ga na drat od vseh strani, in kjer vidiš, de se nagiblje na eno ali drugo stran, zravnaj ga navpik pokonci. Še bolj pa se prepričajš, ali stoji drat naravnost pokonci ali ne, s šestilam. Raztegni šestilo, kolikor je treba, de nasloniš konec enega roгла na krog, drugega pa na verh

dratú. Pojdi potem s pervim roglam počasi po enem in tistem krogu okoli, z drugim pa se dotikaj prav polahkoma dratovega verha, ravnaj ga, kakor se ti kaže potreba, de bo dotikal drugi šestilov rogel vselej verh dratú, če že meriš iz tega ali družega kraja enega in tistega kroga, to je: de bo konec dratú ravno v sredi krogov.

Kader si dosegel to, de je namreč dratov verh ravno v sredi krogov, prenesi desko iz izbe, kjer si delal dozdej, na tisto mesto — naj bolje na okno, kjer boš iskal poldnevne čerte, položi jo na okno in priterdi jo na-nj s primerno zagojzdo, ki jo zabiješ konec deske med njo in med zid. Zdaj pa glej, de bo ležala deska na oknu popolnoma horizontalno, to je, tako ravnó, kakor stoji mirna voda v škafu. Ali pa stoji tako ali pa ne, se lahko prepričaš z vodno vago (Wasserwage), če je pa nimaš, in je tudi ne moreš dobiti lahko, vzemi pa na pósodo pri kakem zidarji levelj, in ga nastavlaj na desko tû in tam; če ni horizontalna, podkladaj pod njo, ondi kjer je treba, primerne zagojzde tako dolgo, de dosežeš namen svoj, de stoji namreč pri vodni vagi mehur na sredi, in de zadeva pri levelji nit sredo, naj ga postaviš na desko, kamor koli hočeš, to je: de leži deska popolnoma horizontalno in de je tudi tako priterjena v oknu, de se ne premakne prec, ako bi se je dotaknil kaj. Vender pa vari se je dotakniti in premakniti, de si ne napraviš novega dela. Zdaj skušaj še enkrat s kotnikam ali pa s šestilam, kakor sem ti pravil poprej, če se ni premaknil kaj drat pri tem ravnanji. Ako se je premaknil, popravi ga, de stoji prav v sredi njegov konec. Kader pa nimaš pri deski kaj opraviti, zakrij jo

vselej s kakim ploham ali pa s kako drugo rečjo, de je ne zvežijo sončni žarki, pa tudi de je ne bo močil dež.

Ko si že vse to opravil, čakaj lepega, jasnega in mirnega dneva, kader te ne bodo motile druge dela in opravila, de dobiš solnčno poldne ali poldnevno čerto. Stoj tedaj pripravni dan pri deski ter glej, kako gré konec dratove sence po papirji. Kader vidiš, de je zadel konec dratove sence kak krog, zaznamnjaj s piko tisti kraj, kjer ga je zadel. Pa glej senco dobro, — dvojna je menj in bolje temna. Zaznamnjaj vselej le konec temne sence. Ravno tako delaj tudi, kader zadene senca kak drug krog dopoldne in vselej tudi popoldne. Če pride pred solnce kak oblak in ga ravno takrat zakrije, kader bi imel krog zaznamnjati, se vé, de ga ne moreš takrat. Ravno zato je pa dobro in potrebno, narediti več krogov.

Zdaj pa glej, kateri krog je zaznamnjan s piko dopoldne in popoldne. Skleni te dvě piki eniga in tistiga kroga z ravno čerto, razdeli to čerko med pikama v dvě enako dolgi polovici, potegni skoz to polovico naskriž proti srednji piki vseh krogov drugo ravno čerto, in glej, to je poldnevna čerta ali meridian. Delaj enako tudi z drugimi krogi, ki si jih zaznamenoval. Ako si delal vse natanko, morajo srednje čerte vseh zaznamovanih krogov na prvi ležati. Kader pokriva tedaj dratova senca tako dobljeno poldnevno čerto, takrat je solnce najvišje na nebesu, senca najkrajša, torej solnčno poldne, ki se potrebuje za vsako solnčno uro.

To solnčno poldne pa zdaj tudi lahko pre-

neseš z desko vred, kamor hočeš. Za solnčno poldne ti služi vsaka pokonci stoječa, navpična, ravna in nič kriva reč, postavim zvonik, steber, okno, ogel hiše itd. Kader je namreč na deski poldne, zaznamnjaj kraj sence, ki jo dela navpik stoječa reč, in imaš ondi solnčno poldne.

Vsak kraj na zemlji pa ima svoj meridian ali svoje solnčno poldne, in ker se verti zemlja proti jutru okoli solnca ni povsod ob enem času solnčno poldne, ampak v krajih ležečih bolj proti jutru kakor pa v večernih. Ko je postavim v Ljubljani poldne, je v Carigradu pol 1, v Jeruzalemu 1 in v Kini že 6 popoldne; v Parizu je pa tisti čas 11 in v Londonu še le $\frac{3}{4}$ na enajst dopoldne. Tako je tudi v Ljubljani nekoliko pred solnčno poldne, kakor v Postojni, v Terstu ali pa v Gradcu.

Urna različnost.

Preden začneš delati solnčno uro na zid, ti moram še nekaj povedati, to namreč, de ne kažejo naše žepne (aržetne), hišne in druge ure zmerej enako s solnčno uro, in zakaj ne?

Čas, ki ga merimo po navadnih urah od enega poldneva do drugiga, in ga delimo v 24 ur, je vedno enako dolg, čas pa, ki je med enim in drugim solnčnim poldnevom, ni zmirom enako dolg. Torej se ne ujema zmiraj navadna ura s solčno. Ta razloček med obema imenujemo urno in časovo različnost. Nemec ji pravi *Zeitgleichung*. Zemlja ne stoji namreč mirno, kakor se nam zdi, ampak gré podolgasto okroglo pot okoli solnca, pa tudi ne zmiraj enako hitro, ampak najhitreje v januarji in najbolj po-

časno pa v juliju. Bližej solnca ko je, hitreje gré, in dalje ko je od solnca, bolj gré počasi. Zato je pa tudi solnčno poldne včasih popred, včasih pa pozneje.

Ako bi hotli ravnati navadne ure tako, kakor je solnčna ura, morali bi zmeram premikati kompas, zdaj naprej zdaj nazaj, in s tem bi jih le pohabili. Da pa nam ni treba tega delati, kažejo naše navadne ure celo leto sprednji čas, in se ujemajo s solnčno samo štirikrat v letu, namreč: 15. malitravna, 15. rožnicveta, 31. vélikiserpana in 25. grudna. Od 25. grudna do 15. malitravna in od 15. rožnicveta do 31. vélikiserpana je pozneje solnčno poldne, kakor na navadni uri, od 15. malitravna pa do 15. rožnicveta in od 31. vélikiserpana do 25. grudna pa poprej. Največji razloček med obema urama je v prvim delu 11. svečana za 14 minut in 33 sekund, v drugim 14. vélikitravna za 3 minute in 56 sekund, v tretjim 26. maliserpana za 6 minut in 10 sekund in v četertim 2. listopada za celih 16 minut in 17 sekund.

Različnost med navadnimi urami in solnčno je prerajtana za vsaki dan v letu in jez sem jo pridjal na konec tega spisa v posebnem „razgledu.“ Ondi vidiš, dragi moj, koliko mora kazati vsak dan navadna ura, kader kaže solnčna poldne. Razloček za štiri dni razdeli v štiri enake dele. Pervimu sledečimu dnevu prištej ali odštej en del, drugimu dva itd. V prestopnim letu jemlji pa od 24. svečana vselej za en dan naprej. Ta različnost se preminja, res de, vsako leto za nekoliko sekund, vender nikoli ne znaša pol minute, kar je za vsakdanje navadne ure pač malo ali celó nič.

Zdaj ko imamo že solčno poldne, in véš iz priloženega razgleda urno različnost, uravnaj svojo žepno potem, hišno ali cerkveno uro. Ako prehiteva ali prekasneva, premikni kompas, de pojde prav, zakaj dobro uravnane ure boš potreboval pozneje, ko boš risal na solnčni uri dopoldanje in popoldanje ure ali čerte. Če pa ura vsak dan nekoliko prehiteva ali zastaja, in je ne moreš naviti, de bi šla popolnoma po solnčni, se vé, de vštévaje zmeram njuni različnosti, si pa dobro zapomni, kolikó da prehití in zastane vsako uro, de tudi tega ne spustiš pri omenjeni poznejši rabi v nemar. Kdor nima žepne ure, ki bi kazala tudi sekunde, naj pa skerbi, de bo saj šesti ali deseti del minute hitro zrajtal, de se mu ne vtepejo pri risanju solnčnih ur znatni pogreški.

Solčna ura na zidu.

Zdaj imamo že, kar nam je treba za solčno uro, namreč poldnevno čerto in solčno poldne. Izvoli si tedaj zid pri cerkvi, šoli ali hiši, ki je obrnjen proti poldnevu in ga obseva solnce celi dan ali saj velik del dopoldne in popoldne. Pogladi ga s kako rečjo in potem pobeli. Nato zabij žebelj na tisti kraj, kamor misliš pozneje kazalo (cagar) vzidati, obesi na-nj zidarski motoz s svinčeno kroglo (plajbo — Senkblei), in kader stoji prav mirno, potegni kakor ti kaže motoz, navpično čerto od žeblja proti tlam. Ta čerta ti bo služila pozneje za poldnevno čerto. Kazalo naj ti naredí kovač, okroglo ravno, za mazinec debelo, dolgo pa tri ali štiri čevlje, kakor bo ura menj ali bolj od tal. Kazalo mora imeti

na tistem koncu, ki ga boš vzdal, korenino, de bo stalo terdno v zidu. Najbolje je, če ga kovač razkroji na koncu za v zid v dva cepa in ju nekoliko zakrivi. Pa to vé že najbolj kovač sam, kako mu gré delati. Kjer je bil žebelj zabit v zid, ondi izkoplji za kazalovo korenino dovelj globoko in prostorno luknjo, da boš kazalo lahko obernil na desno ali pa na levo stran, kamor bo treba.

Kako mora pa kazalo stati v zidu? To narediti prav, je najtežje delo. Učenim velja pravilo: kazalo mora biti paralelno z zemeljno osjo (Erdachse). Pa to je za marsikterega preučeno. Moramo si tedaj kako drugač pomagati. Ako je tvoja miza na štiri ogle, meri vsak ogel 90 stopinj (gradov). Če ima pa miza vse štiri strani enako dolge in potegneš čerto od enega ogla po sredi do nasprotnega, ti dá tako prerezan ogel dva nova, katerih vsak meri 45, oba skupej pa 90 stopinj.

Ravno tako je tudi zemlja razdeljena v stopnje in vsaka stopnja v 60 minut. Zemlja meri od ravnika (Aequator) do severniga tečaja 90 stopinj, in od ravnika do južnega tečaja tudi 90 stopinj. Ogel, ki je med kazalam in zidam mora biti tak, da znaša s stopnjo zemeljne širjave tvojega kraja 90 stopinj.

Slovenska zemlja leži med 45 in 47° (stopnjo) severne širjave. Na 45 je mesto Pule (Pola) in otok Kerk; na 45½ je Karlovec, Černomelj in Koper; na 46 Ljubljana in Videm, na 46½ Maribor, Celjovec, Belak in Pontablo in na 47 Gradec. Ogel med zidam in kazalam mora tedaj

tak biti, de znaša s širjavo tvojega kraja 90 stopinj. Če bi bil na priliko, ti na 45° severne širjave, mora tedaj ogel meriti tudi 45°.

Kako pa se zmeri ogel ali kot med kazalam in zidam? Ako imaš risarsko orodje in ga znaš rabiti, je lahko. Če ga pa nimaš, vzemi celo polo papirja, naredi s cirkeljniam iz pôle srede krog, kolikor se dá velik, pregani pôle potem čez sredo in potegni po gubi s kako rečjo, de se pritisne zgornja stran popolnoma na spodnjo. Zdaj pregani to preganjeno pôle še enkrat čez sredo, tako de leži zgornja polovica prejšnje gube popolnoma na spodnji. Ogel proti sredi pôle meri zdaj 90°. Z ojstrim nožam odreži zgornjo plat od pôle, pregani še enkrat tisti ogel, ki je bil proti sredi pôle, tako de prideta oba kraja popolnoma eden verh družiga, in ta ojstri ogel meri zdaj 45 stopinj. Ker pa leže skoraj vsi kraji po slovenskim na 46 stopnji ali pa nekoliko pod in nad 46 stopnjo, (na nekaj minut ni ravno toliko ležeče pri uri za vsakdanjo rabo), zato razdeli kos kroga, ki je nasproti ojstrimu oglu, in glej, zdaj imaš ogel s 44 stopinjami. Pojdi ž njim k mizarju, de naj ti naredí po tem obrazcu (formularji) lesen triogelnik iz deske, pavec debele, kogar ojstri ogel meri enako unemu na papirji 44°. Ta ojstri ogel boš porinil pozneje med poldnevno čerto in kazalo, zato de bo meril kot ravno 44 stopinj. Na tem triogelniku naj ti poobla še mizar na tistim herbtu, ki bo pod kazalam, majhen povsod enako globok žlebiček ali grabenček, de boš privezal kazalo na-nj, de bo stalo terdno v njem in se ne bo nič premikalo. Na stran, ktera bo na poldnevni

čerti, pa vbij prav v sredo 2 majhni kljukici, druga od druge nekoliko narazen, v zid pa ravno toliko saksebi 2 rinčici ali 2 pantka, de boš nataknil triogelnik na-nj, de bo tekel sèm ter tjè na poldnevni čerti kakor nasajeno okno in nasajene vrata.

Ko imaš narejen triogelnik, priveži na zgornji herbet v žlebiček kazalo tako, de sega korenika njegova toliko čez ojstri ogel, kolikor jo misliš vzidati, to je, kakih 5 do 6 pavcov; uni konec pa, de bo molil čez drugo stran triogelnika. Obesi ga potem na kljukici v poldnevno čerto in glej, ali je luknja v zidu dovolj prostorna, de se triogelnik lahko suče s kazalam sèm ter tjè, če ni, izdolbi zid še toliko, kolikor je treba.

Kader si pripravil vse to, čakaj kakega jasniga dné solnčniga poldneva na deski, ki jo imaš na oknu. Kader pokriva dratova senca poldnevno čerto, oberni triogelnik s kazalam tako, de bo pokrila senca kazalovega spodnjega konca popolnoma navpično čerto na zidu, priterdi zdaj hitro z zagojzdami, ki jih porineš med triogelnikov herbet in zid, ali kako drugač, tako de se ti ogelnik s kazalam ne bo premaknil ne na levo ne na desno. Pazi pa dobro, de to ravnanje ne premakneš prav nič kazala, ki si ga bil vravnal takrat, ko je bilo poldne na deski. Sedaj naj ti zazida zidar, ako nečeš sam, kazalovo korenino prav na lahkoma v zid, de se kar nič ne premakne pri tem zidanji kazalo. Triogelnik pusti pod kazalam tako dolgo, da se zidanje popolnoma posuši. Prepričaj se še enkrat, če kaže kazalo poldne takrat, kakor na deski, potem

ga še le vzemi počasi preč, de ga ne premakneš kazala, kader triogelnik preč jemleš. Če je kazalo težko, mu napravi železno podporo, ki jo nasloniš v sredo pod kazalo in vzdidaš v zid.

Ko si tedaj vse to opravil, in imaš žepno ali hišno uro vrvnana, kakor sem že pred učil, zarisaj tudi druge ure dopoldne in popoldne, potegni namreč s svinčnikom (Bleistift) po sredi kazalove sence ravno čerto, kader je ura ena, dve itd. vedno oziraje se na urno ali časovo različnost in na posebnost svoje ure.

Ko imaš s svinčnikom zaznamovane vse ure dopoldanje in popoldanje, omisli si oljnate barve, naredi lep krog za številke in pobarvaj tudi s svinčnikom narejene rise, kolikor moreš snažno. Taka malarija bo terpela več let, ker oljnate barve ne spere dež z lepo. Ako pa hočeš še bolj stanovitno pomalati, zabij na konec vsacega urnega risa žebelj, de boš vedil pozneje, kje je bil ris, pokliči potem zidarja, ki naj ti osterga vès stari omet z zida in ti omeče vnovič ter lepo pogladi, ti pa barvaj potem rise, kakor ti žebli kažejo. Ta „fresko“ malarija bo še stanovitna, ko že davnej ne bo več njenega malarja med živimi.

Lepo se podá tudi, ako je na uri kak pomenljiv napis. Naj lepše so pa mende une besede sv. pisma (Mat. 25. 13.: „Čujte, ker ne veste ne dneva ne ure!“) —

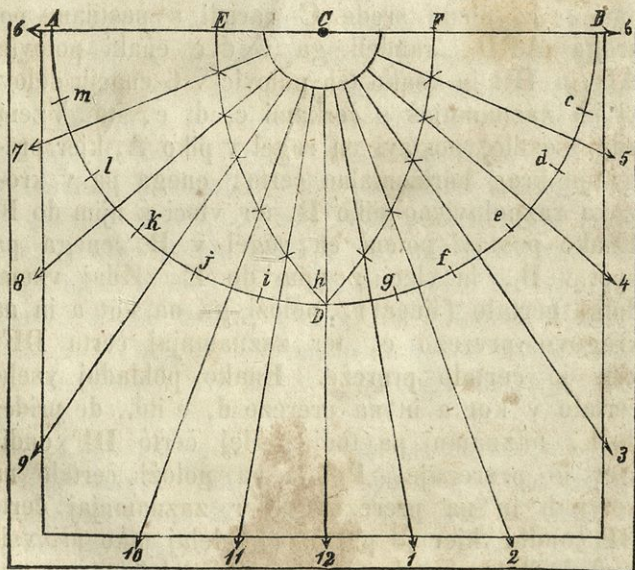
Navpična solčna ura obernjena prav proti poldnevu.

Nobena ura se ne naredí tako lahko in tako hitro, kakor ura na zid, ki je obernjena naravnost proti solnčnimu poldnevu in se nič ne nagiblja ne proti jutru ne proti večeru. Tako uro delaš tudi brez solnca, oblačni dan. V ta namen glej, de stoji zid popolnoma navpik. Tega se prepričajš z zidarskim matozam ali plajbo. Potem potegni po zidu horizontalno čerto AB , glej spodej naris, iz njene srede C naredi s šestilam pol kroga ABD , razdeli ga v dvé enaki polovici AD in DB in vsako teh polovic v 6 enacih delov, ki jih zaznamnjaš s čerkami c, d, e , itd. Vzemi zdaj šestilo, postavi en rogel v piko A , kjer prerezuje krog horizontalno čerto, enega pa v krogovo razpolovično piko D , ter vleci ž njim do F . Enako postavi potem en rogel v B , enega pa spet v D , in vleci ž njim do E . Zdaj vzemi dolgo čertalo (lineal), položi ga na kot a in na krogovo prerezo c , ter zaznamnjaj čerto DF , kjer jo čertalo prereže. Enako pokladaj vselej čertalo v kot a in na prereze d, e itd., de prideš do h , naznamuj pa tudi vselej čerto DF ondi, kjer jo prerezuje. Potem pa položi čertalo na kot v in na prerezo i , ter zaznamnjaj čerto DE ondi, kjer jo prereže in delaj tako pri vsih naslednjih prerezah. Kader si zdelal to, postavlaj pa čertalo vselej v polkrogovo srednjo piko C in na prereze čerte ED in DF , vleci ravne čerte iz C po prerezah čerte ED in DF čez polkrogov kolobar ADB in te čerte ti bodo kazale dopol-

danje in popoldanje ure od 6. zjutraj do 6. zvečer. Vzidaj potem kazalo v sredo C, ki ima z zidam toliki kot, kakor sem te pred učil, in se celó nič ne nagiblje ne proti jutru ne proti večeru. Zmalaj jo še, kakor veš in znaš in ura je gotova.

Zdaj popisano uro si tudi lahko narediš za kratek čas na majhno in terdno ter nezvežljivo desko in jo postaviš na okno ali kamor hočeš drugam.

A. Likar.

Razgled urne ali časove različnosti.

Kader je solnčna ura poldne, mora kazati navadna ura:

mesca	dan	ura	minuta	sekunda	mesca	dan	ura	minuta	sekunda
januarja ali prosenca	1	12	3	41	aprila ali malitravna	2	12	3	49
	5	12	5	33		6	12	2	37
	9	12	7	17		10	12	1	29
	13	12	8	53		14	12	0	24
	17	12	10	18		18	11	59	25
	21	12	11	32		22	11	58	32
	25	12	12	34		26	11	57	46
	29	12	13	24		30	11	57	9
februarja ali svečana	2	12	14	1	maja ali vélikitravna	4	11	56	39
	6	12	14	23		8	11	56	18
	10	12	14	33		12	11	56	7
	14	12	14	31		16	11	56	4
	18	12	14	16		20	11	56	11
	22	12	13	50		24	11	56	26
	26	12	13	15		28	11	56	50
	marca ali sušca	1	12	12		42	junija ali rožnieteta	1	11
5		12	11	52	5	11		58	0
9		12	10	54	9	11		58	43
13		12	9	50	13	11		59	30
17		12	8	41	17	12		0	21
21		12	7	29	21	12		1	12
25		12	6	16	25	12		2	4
29		12	5	2	29	12		2	55

mesca	dan	ura	minuta	sekunda	mesca	dan	ura	minuta	sekunda
julija ali maliserpana	3	12	3	42	oktobra ali kozoperska	3	11	49	14
	7	12	4	24		7	11	48	2
	11	12	5	1		11	11	46	56
	15	12	5	30		15	11	45	58
	19	12	5	52		19	11	45	10
	23	12	6	6		23	11	44	31
	27	12	6	10		27	11	44	37
31	12	6	5	31	11	43	47		
avgusta ali vélikiserpana	4	12	5	50	novembra ali listopada	4	11	43	43
	8	12	5	26		8	11	43	52
	12	12	4	52		12	11	44	15
	16	12	4	9		16	11	44	52
	20	12	3	18		20	11	45	42
	24	12	2	19		24	11	46	45
	28	12	1	14		28	11	48	1
septembra ali kimovca	1	12	0	2	decembra ali grudna	2	11	49	27
	5	11	58	45		6	11	51	4
	9	11	57	25		10	11	52	49
	13	11	56	2		14	11	54	41
	17	11	54	38		18	11	56	38
	21	11	53	14		22	11	58	38
	25	11	51	51		26	12	0	38
29	11	50	30	30	12	2	36		

§. 30.

Vidne mraknjenja solnca in lune devetnajstiga stoletja. Od 1801 — 1901.

Leta	Solnca mraknjenja	Lune mraknjenja
1801	13. malitravna 8. kim.	30. sušca popoln. 22. kimovca popoln.
1802	28. velikiserpana	19. sušca. 11. kimov.
1803	17. velikiserpana	
1804	11. svečana	26. prosenca 22. msp.
1805	26. rožnicveta	15. pros. p. 11. msp. p.
1806	16. rožnicv. 10. grud.	5. pros. 30. rožnicv.
1807	6. rožnicveta 29. listopada	21. velikitravna 15. listopada
1808	18. listopada	10. malitr. p. 3. listop. p.
1809		30. malitr. 23. kozop.
1810	4. malitravna	
1811		10. sušca 2. kimov.
1812		27. sveč. p. 22. vsp. p.
1813	1. svečana	15. sveč. 12. velikisr.
1814	21. prosenca 17. maliserpana	26. grudna
1815	7. maliserpana	21. rožnic. p. 4. gr. p.
1816	19. listopada	10. rožnic. p. 4. gr. p.
1817	16. velikitravna 9. listopada	30. velikitravna
1818	5. velikitravna	21. malitr. 14. kozopr.

Opomba. Per katerih letih je prazen prostor ostal, v tistih ni mraknjenja, ali je pa samo nevidoma. Dalje pomeni pop. ali p. popolnoma mraknjenje, pros. prosenca, sv. svečana, su. sušca, mt. malitravna, vtr. velikitravna, rc. rožnicveta, msp. maliserpana, vsp. velikiserpana, kim. kimovca, koz. kozoperska, lp. listopada in gr. grudna.

Leta	Solnca mraknjenja	Lune mraknjenja
1819	24. malitravna 19. kimovca	10. malitravna popoln. 3. kozoperska pop.
1820	7. kimovca	29. suš. 22. kimovca
1821	4. sušca	
1822		6. sveč. 3. vélikiserp.
1823	11. svečana 8. maliserpana	26. prosenca pop. 23. maliserpana pop.
1824	26. rožnicveta 20. gr.	16. pros. 11. maliserp.
1825	16. rožnicveta	1. rožnicv. 25. grud.
1826	29. listopada	21. vtr. pop. 14. lp. pop.
1827	26. malitravna	11. vélikitr. 3. listop.
1828	14. malitravna 9. kozoperska	
1829	28. kimovca	20. suš. 13. kimovca.
1830	23. svečana	9. su. pop. 2. kim. pop.
1831		26. sveč. 23. vélikis.
1832	27. maliserpana	
1833	17. maliserpana	6. pr. 2. msp. 26. gr. p.
1834		21. rožnic. pop. 16. gr.
1835	27. vélikitravna 20. listopada	10. rožnicveta
1836	15. vélikitravna	1. vélikitr. 24. kozop.
1837	4. vélikitravna	20. mt. pop. 13. koz. p.
1838		10. malitr. 3. kozoper.
1839	15. sušca 7. kimovca.	
1840	4. sušca	17. sveč. 13. vélikis.
1841	21. svečana 18. maliserpana	6. svečana pop. 2. maliserpana pop.
1842	8. maliserpana	26. pros. 22. maliserp.
1843	21. grudna	12. rožnicv. 7. grudna
1844		31. vtr. pop. 25. lp. p.
1845	6. vélikitravna	21. vélikitr. pop. 14. lp.
1846	25. malitravna 20. kozoperska	

Leta	Solnca mraknjenja	Lune mraknjenja
1847	9. kozoperska	31. sušca 24. kimov.
1848	27. kimovca	19. su. pop. 13. kim. pop.
1849	23. svečana	9. sušca 2. kimovca
1850	12. svečana 7. véliki-serpana	17. prosenca 13. maliserpana
1851	28. maliserpana	17. pr. p. 1. msp. p. 26. gr.
1852	11. grudna	21. rožnicveta
1853		12. vélikitr. 4. listop.
1854		2. vtr. pop. 25. koz. p.
1855	16. vélikitravna	20. malitr. 13. kozop.
1856	29. kimovca	
1857	18. kimovca	27. sveč. 24. vélikis.
1858	15. sušca	17. sv. pop. 13. vsp. p.
1859	29. maliserpana	7. sveč. 1. vélikiser.
1860	18. maliserpana	17. grudna
1861	11. prosenca 8. maliserpana 31. grud.	
1862	21. grudna	12. rc. pop. 6. gr. pop.
1863	17. vélikitravna	2. rožnicveta pop.
1864	6. vélikitravna	
1865	19. kozoperska	11. malitr. 4. kozopr.
1866	16. sušca 8. kozoperska	31. su. pop. 24. kim. p.
1867	6. sušca	20. sušca 14. kimov.
1868	23. svečana 18. véliki-serpana	
1869	7. vélikiserpana	28. pros. 23. maliserp.
1870	22. grudna	17. pros. 12. maliserp.
1871	12. grudna	6. pros. 2. maliserp.
1872	6. rožnicveta	22. vélikitr. 15. listop.
1873	26. vélikitravna	12. vtr. pop. 4. lp. pop.
1874	10. kozoperska	1. vélikitr. 25. kozop.
1875	6. malitravna 29. kimovca	

Leta	Solнца mraknjnja	Lune mraknjnja
1876		10. sušca 3. kimovca
1877	15. sušca 9. vélikiserpana	27. svečana pop. 23. vélikiserpana
1878	29. maliserpana	17. sveč. 13. vélikis.
1879	22. prosenca 19. maliserpana	28. grudna
1880	11. prosenca 31. grudna	22. rožnicveta pop. 16. grudna pop.
1881	28. vélikitravna	12. rožnic. pop. 5. gr.
1882	17. vélikitravna 11. listopada	
1883	31. kozoperska	22. malitr. 16. kozop.
1884	27. sušca 19. kozoperska	10. malitravna pop. 4. kozoperska
1885		30. sušca 24. kimov.
1886	29. vélikiserpana	
1887	19. vélikiserpana	8. sveč. 3. vélikiserp.
1888		28. pr. pop. 23. msp. p.
1889	22. grudna	17. pros. 12. maliserp.
1890	17. rožnicveta	3. rožnic. 26. listop.
1891	6. rožnicveta	23. vtr. pop. 16. lp. pop.
1892		11. vtr. 4. listop. pop.
1893	16. malitravna	
1894	6. malitravna 29. kimovca	21. sušca 15. kimovca
1895	26. sušca 20. vélikiserpana	11. sušca pop. 4. kimovca pop.
1896	9. vélikiserpana	28. sveč. 23. vélikis.
1897		
1898	22. prosenca	8. pr. 3. msr. 27. gr. p.
1899	11. prosenca 8. rožnicveta	23. rožnicveta pop. 17. grudna
1900	28. vélikitravna 22. listopada	13. rožnicveta

§. 31.

Vremenost.

Vsak umen človek, če je le nekoliko v keršanstvu podučen, dobro vé, de **Bog** je **Gospod** vseh reči, de **On** po svoji neskončni modrosti vesvoljni svet vlada sebi v čast in nam v zveličanje, in de se celó nič, bodi si majhno ali veliko, bodi si na nebu ali na zemlji, brez njegove svete volje ne zgodí. **Gospod Bog** je, kateri dá svojimu solncu sijati na dobre in hudobne, in dá deževati na pravične in krivične; **On** je, ki na nebu oblake razpenja, vetrovam bučati ukaže, strelo, točo, sneg i. t. d. izpod neba na zemljo pošilja iz svetih, nam skritih namenov: **On** je, ki vreme nareja. **Tedaj** ne hudoba, ne človek, ne dan kakiga posebniga **Svetnika** i. t. d., ampak **Bog** sam vreme nareja, in potem ali dobro ali slabo letino pošilja. **Kakošno** vreme in kakošno letino pa bo nam **Oče** nebeški v prihodnje pošiljal, tega nam ni razodel; torej tudi tega nobeden pratikar, bodi si še tako učen in prebrisane glave, z gotovostjo vediti ne more, ker s svojim omenjenim umam ni v stanu spoznati ljudem skritih in nezapopadljivih božjih sklepov, njegove neskončno modre in svete previdnosti, in ne vé vsih zakonov ali postav, ktere je **Bog** vsi vstvarjeni natori koj v začetku odkazal, po katerih zakonih se vse, kar nima proste volje, nepremenljivo ravnati mora in jih za en las prestopiti ne smé, in po katerih se tudi vreme nareja. Vse, kar pratkarji in drugi od vremena in letine prerokujejo, je golo v gibanje, ktero se malo-kde spolni, in če se tudi kterikrat njih preroko-

vanje spolni; se jim naključí, kakor se tudi slepi kuri naključí, de zerno pobere, če le veliko grebe in kavsa. Če tedaj tukaj nektere stare pregovore zastran prihodnjiga vremena bravcam oznamim, nočem, de bi va-njo svojo vero stavili, ker jih le bolj za kratek čas podam. Ti pregovori zastran prihodnjiga vremena in prihodnje letine so tukaj po mescih in dnevih celiga leta zversteni. Številke ob strani verstic pomenijo dan v slednjim mescu.

I. V prosencu.

1. Kakoršno vreme ta dan :
Tak boje maliserpan.
2. Kakor drug' prosene vremí :
Taki sploh so kimovca dní.
10. Ak na svet'ga Paula solnce sije,
Tistikrat žito dobro dozori,
Gornik dosti vina v sode vlije,
In po volji kmetu se godí.
10. Svetiga Paula če jasno nebó,
Dobra bo letna ! že stari pojó.
22. Ak Vincenca solnce peče,
Dobro vince dozori,
Ki po gerlu gladko teče,
Motne dela ti očí.
25. Kadar Šent-Paula sneží al' deží,
Slaba in huda nam letna pretí.

* * *

Če prosenca zlo lesica laja,
Huda zima še potem nastaja.

Jasni dnevi prosenca

So veselje Dolenca. (Ker se dobriga vina nadja.)

V prosencu toplota: V svečanu merzlota.

Če prosenca ni snega,
 Ga še malitraven dá.
 Če prosenca gromí,
 Slabo vreme sledí.

Kdar megla prosenca zlo nastopa,
 Rada mokra, merzla je spomlad;
 Setev preobilen dež zatopa,
 In bolezen mnogih hud napad.

V letu 1787 je bila od 1. do 13. prosenca zmiraj gosta in smerdljiva megla, pa suho in merzlo vreme; za tem pa hude bolezní. In leta 1788 je bilo v prosencu zlo nenavadno mehko in južno vreme, potem pa veliki viharji in nalivi, sosebno drugo polovico tega mesca. Od 21. prosenca do 26. vihar, dež, sneg in še celó toča, potem do konca mesca lepo in jasno, ob jutrih gosta megla, in le včasih nekoliko dežjá. Perve tri dñí svečana mraz in sneg, 4. dan južno in prijetno, potem tudi večidel lepo. Sušca je zmerzovalo, po tem je bila topla spomlad, poleti vročina, malo dežjá, ob žetvi lepo vreme, ugodno in rodovitno leto. Leta 1789 od 1. do 14. prosenca prav hud mraz, po tem južno vreme, vihar in povodnji. Sušca in malitravna hud mraz in mokro poletje.

II. V svečanu.

2. Medved v berlogu se zbudi:
 Ak je merzlo, jasno, se oberne,
 Čut', de huda zima se poverne,
 In zato še terdno v njem zaspí.
 Odjuga če potegne,
 Vstane krešo jest;
 De zima kmal pobegne,
 Prav dobro si je svest.

2. Kaplja če od sveče
 Pred k od strehe teče,
 Huda zima še norí,
 Kacih sedemdvajset dñí.

2. Svečnica ak je zeléna,
Cvetna nedelja snežéna.
2. Kar pred Svečnico škerjanček žvergolí,
Tolko časa še po Svečnici molčí.
2. Če na Svečnico dežuje,
Kmal se spomlad oglasuje.
2. Oblačna Svečnica: Vesela kmetica.
2. Je Svečnica topla, solnčniga vremena:
Bečele bogate, dobriga plemena.
22. Ako svet'ga Petra stol merzi
Dolgo časa zima še terpi.
24. Svet' Matija — led razbija,
Če ga ní — ga naredí.

V prestopnim letu je sv. Matija 25. svečana. Če je o sv. Matii merzlo in ledeno, se je nadjati kmalo lepiga južniga vremena; nasproti pa, če je ta čas gorko in prijetno, še rad hud mraz pritisne in gerdo vreme nasleduje.

* * *

O Svečnici mušice: Poznejše rokovice.

Če so o Svečnici ptiči rejeni,
Sušca ti bojo gotovo zmedljeni.

O Svečnici če burje ni,
Še malitravna kej nori.

Ako je preveč toplo svečana,
Malitravna še počiva brana:
Če nasprot svečana hud je mraz,
Malitravna se potí obraz.

Rajši vidim svečana na polji volká,
Kakor tamkaj hoditi v srajci možá.

Kar na travniku o Svečnici gosí,
Toliko ovca o Šmarnu v post' dobí.

Tak se krava malitravna pita,
In kmetvavec si pridela žita.

Vender se ne naključí vselej tako. Leta 1789 je bilo o Svečnici obilno trave za gosí, 25. sušca pa je bil sneg zapadel in je zmerzovalo, in tako ni ovca celó nič na polji dobila, krava pa je vender v malitravnu dovelj trave imela, in tudi kmet je bil svoje žitnice do verha napolnil.

III. V sušcu.

24. Svet'ga Gabriela če zmerzuje,
Potlej slana nič več ne škoduje.

Leta 1817, 24. sušca je bila slana močno pobelila, pa kolikorkrat je bila poznejše padla, ni škodovala ne terti, ne drugim rastlinjam. In to se je že večkrat naključilo.

25. Kdar je Šmarna v postu prav gorko,
Tud' prihodnje leto bo toplo:
Če t'ga dné se terta lahko zruje,
Tisto spomlad nič več ne zmerzuje.

Leta 1790 je bilo ta dan že vse zeleno, potem prav prijetna spomlad. Do Kresa je bila suša, po tem pa do kimovca obilno dežjá. Zima je bila vóljna.

* * *

Sušca žvinče ak na travniku norí,
Malitravna ga še spet v hlev spodí.

Če se sušca more že orati,
Malitravna mora drevo stati.

Ak sušca dolgo sneg leží,
To setev prav močno morí.

Kolikokrat sušca pa megla stoji
Tolkokrat poleti ploha prigromí.

Kdar je sušca že zeléno,
Redko leto je pleméno.

Če sušec prah okrog pométa,
Prav dobro letno nam obéta.

Sušca prah obveljá,
Kakor kepa zlatá.

Kolkokrat je v sušcu slana,
Tolko dní stoji megla serpana.

Kar že sušca zelení,
Se rado še posuší.

Če sušec z glavo ne zmajè,
Z repam on pa rad vijè.

Ako sušca gromí,
Dobra letna sledí.

Sušca veliko meglè,
Dobro nam letno dajè.

IV. V malitravnu.

10. Svet'ga Tiburcja polje zeléno:
Dobra bo letna, zerne jekléno.

24. Kolkor dní so žabe pred svetim Jurjem regljale,
Tolko dní po svetim Jurji bojo molčale.

Prezgodej toplota: Potlejšnja merzlota.

Ak se vrana že o svetim Jurji v žito skrije:
Dobra letna! veliko žita! na glas vpije.

30. Dež pred vélikitravnám tisto noč:
Pride dobra letna v pomoč.

* * *

Sušic suhoten, — Traven mokroten, —
Majnik hladan; — Kmet bo so senam, —
Žitnim plemenam, — Grozdjem darvan.

Malitravna če gromi,
Slane več se bati ní.

Kolkor bolj zgođej drenuljcé cveté,
Tolko poprej se serpovi glasé.

Ak lepó je drevja cvetje
Malitravna zadnje dní,
Gorko, zdravo je poletje,
Polno sadja dozori.

Če češminje berhko cvetè
Reš rada bogato dajè.

Kader murva že berstí,
Slane več se bati ní.

Malitravna presuhó,
Ni kmetvavcu kej ljubó,
Dež če večkrat prirosi,
V sercu ga razveseli.

Kakor s' je žé češnjev cvét,
Sme se tudi tertni šet'.

Malitravnu ne zaupaj,
Če je topel, zelen brég;
Burja — krivec le zasukaj,
Berž je mraz, pobeli snég.

V. V vélikitravnu.

1. Ak Trijakov dan dežuje,
Dobra letna nasleduje.
12. Če Pankraca solnce peče,
Sladko vince v klet poteče.
13. Po svetim Servati
Ni mraza se bati.
25. Na svet'ga Urbana solnce gorkó,
Obilno bo vina, bode sladkó;
Če pa ta dan prirosí,
Terta le čviček rodi.
25. Kakor je vreme svet'ga Urbana,
Tako bo tudi maliserpana.
25. Če je na svet'ga Urbana lepó,
Rádo suší se poleti senó.

* * *

Vélikitravna mokrota : maliserpana suhota.

Vélikitraven moker, rožnicvet pa mlačen,
Kmet bo tisto léto žejin ino lačen. (Ker ne bo
ne vina, ne kruha dovolj.)

Vélikitravna če pogost' gromí,
Kmet se dobre letne veselí.

Če je vélikitravna hlad,
Tedaj lepa zelenjad,
Dobro se pridela vino,
Polne žitnice z novino,
Tud ledine in sená
Svisli polne do verhá.

Terte če o polni lun' cveté,
Polne, žlahtne grojzde obrodé.

Cvetje hrasta če je krasno,
 Dobra letna zableši;
 Če pa hrast medló cvetí,
 Bo v shrambah tudi jasno.

VI. V rožnicvetu.

1. Je lépo, solnčno vreme tega dné,
 Se kmetje dobre letne veselé.
8. Ako Šent-Medarda dan dežuje,
 Štirideset dní dež še naletuje.
15. Dež o svetim Vidu
 Ni ječmenu k pridu.
24. Dež na Šent-Janža slabo let' nareja,
 Solnce naj se rajši Pratki smeja.
24. Kakor s' je vreme kresnic,
 Tako bo tudi ženjic.
27. Ak dežuje svet'ga Ladislaja,
 Dež prav dolgo zemljo še napaja.

* * *

Preveč dežja v rožnicvetu
 Nič kej ni po volji kmetu.

Če rožniga cveta — solnce pripeka, —
 Pohlevno deží, — veliko obeta — žita, sterdí.

Rožnicvet dežéven: Vincar tug in reven.

Rožnicveta ak nadiža in vihar,
 Za uljnjakam mil' zdihuje čelebar.

Če je v dežji tertni cvét,
 Malo teče vina v klet.

Terta če v lepim vremenu ocveta,
Vina obilno dolencu obeta.

VII. V maliserpanu.

2. Drugi dan maliserpana lepó,
Tudi še štirideset dní bo takó.
Drugi dan maliserpana gerdó,
Tudi še štirideset dní bo mokró.

10. Kakor se kaže vreme ta dan,
Tak boje mali- in vélkiserpan.

Leta 1785 je bil ta dan dež, in potem skorej vsak dan dež do 30. vélkiserpana, in le malo lepih dní je bilo vmes. — V letu 1789 je bil tudi ta dan dež in za njim je bil dež vsaki dan, če več ne, je saj nekoliko rosilo.

12. Ak je Šent-Marjete dan deževen,
Lešnjik tisto leto bo červéven.

22. Svete Magdalene če deži,
Dolgo slabo vreme nam pretí.

25. Kakor svet Jakob dopoldne vremí,
Tako bo tud pred Božičem te dní.
In popoldanje vreme t'ga dné
Ti pobožično vreme pové.

25. Svetiga Jakoba jasno
Če je nebó,
Tud o Božiču bo krasno
Kot ribje okó;
Oblačno ti priča
Odjugo Božiča.

25. Tega dné če dež naliva,
Želod se kaj rad skazí,
In bečela mal' dobiva,
Tedaj tudi jede ní.

25. Na nebu bela megla tega dné
Perhodnjo hudo zimo napové.

* * *

Pasji dnevi merzli in deževni
Vincarju so res močnó teževni.

Je tega mesca presuhó
Ostane grozdje prav drobnó.
Včasih le če dež pomoči,
D'beli in dobro se vsóci.

Merzel in moker maliserpan
Tertnimu sadu močno je v bran.

Ta mesec suh'ga če vremena,
Jekleno zernje je ječmena;
Obilno če dežuje in gromí,
Le pičlo bo ječmena in reži.

Okoli 22. dné tega mesca stopi solnče v leva (nebeško znamenje) in pasji dnevi se začnejo. Je tačas lepo vreme, jasno, čisto in prijetno, se smemo dobre letine nadjati, je pa oblačno in deževno, nam slaba pretí. V letu 1790 so bile noči celiga maliserpana hladne, pa ni bilo nič posebniga ob žetvi, jesen pa je bila vender le dobra, in voljna zima je nasledovala.

VIII. V vélikiserpanu.

2. O porcjunkli če vročina,
Huda bo prihodnja zima.
10. Svet' Lorenc če jasen,
Tud grojzd bo sterden,
In vincar bo glasen,
Prijetna jesen.
10. Svetiga Lorenca grozdje mehko;
Vincar obeta si vino sladko.

15. Kader véľkišmarna solnce peče,
Tedej dobro vino v sod poteče.
24. Po vremenu svet'ga Jerneja
Rada cela jesen se nareja.
24. Šent Jerneja če je slana,
Bo gotov še zjala vrana.
29. Dež na svet'ga Janeza glave
Rad stori orehe piškave.
31. Kakor zadnji serpan vremi,
Tako cela jesen se derží.

* * *

Serpana sever če zvedrí,
Vreme dolgo še terpí.

Solnce serpana
Grozdje mečí;
Z medam navdana
Jeda deši.

Véľkiserpan kar ne skuha,
Kimovec tud ne prekuha.

Ta pregovor velja posebno od grozdja, ktero, če v véľki-serpanu dobro ne dozorí, tudi v kimovcu se zmeħčalo in zmedelo ne bo.

IX. V kimovcu.

1. Tilen oblačén, meglen:
Gerda, deževna jesen.
Tilna če jasno, gorkó:
Štir bo še tedne vedró.
21. Ak je svet' Matevž vedren,
Bo prijetna še jesen.

22. Maurica dan če solnce sije,
Pozim prav huda sapa brije.

29. Ako svet' Mihel dežuje,
Voljno zimo napové;
Če pa nebes razjasnuje,
Terde zime se boje.

* * *

Kader perve dni kimovca
Prav pogosto gromi
K let' obilno bo tepkovca,
In pšenice in reži.

Slana pred svetim Mihelam če pada,
Tolkokrat k let' o Terjaci je rada.

Sveti Mihel če veliko šišč dá,
Zgodnja bo zima in veliko snega.

O svetim Mihaelu če gromi,
Viharjev veliko pozimi buči.

Kakor veter o Š Mihelo,
Žito svoj bo kup imelo:
Bolj ko veter se vzdiguje,
Bolj bo kup utegnil rast';
Če pa veter ponehuje,
Po ti mer' bo vtegnil past'.

Kakoršno vreme o kimovca mlaji,
Takošno celo jesen je najraji.

Če clo zgodej se presel'jo ptiči,
Hudo čutjo zimo o božiči.

X. V kozopersku.

16. Sveti Gal suhoten oznanuje,
De ki letu suša nasleduje.

21. Kakoršno vreme Uršla prinese,
Tako se rada zima obnese.

* * *

Kozoperska će zmerzujе,
Pa prosenca odjenjuje.

Kozoperska velike vodé,
Grudna hudi vetrovi bucé.

Če nerado pada listje raz drevesa,
Je spomlad gosenc veliko in merčesa.

Ak nerado drevje obletí
Marsikdo se zime že bojí.

Ako zgodej listje z drevja pade,
So njive rodovitne rade.

Listje će zgodej odpade,
Sneg potem kmalo zapade.

Če blizo debla list obleta,
Nam dobro letino obeta.

Dež in mraz in sneg začuti ž'vina,
Če nerada pašnik zapustí;
De pod snegam travna b'la ledina,
Se paseč' živali škoda zdi.

Ko žerjav letí na ptuje,
Berž se zima približuje;
Šaj to je v Pratki res,
Če ravno laž je vmes.

XI. V listopadu.

1. Vsi Sveti radi prinesó
Kake dni vreme še lepó.
1. Kaka bo zima, vé že pastir,
Danes če vseka bukve ivir;
 Ak je suhoten, — zima bo mila,
 Če pa mokroten, — terda sledila.
11. Za zolncam svetiga Martina
Kej kmalo pride sneg, zmerzliha;
Če tud ta dan prav dobro greje,
Tri dni se babje leto šteje.
11. Svet' Martin oblačen al' meglen,
Pride zima voljna kot jesen.
11. Dež svet'ga Martina
Potem pa zmerzlina,
 Pozebe ozmina,
 Nastopi dragina.
22. Svete Cecilje če hudo gromi,
Dost pridelka k letu kmet dobi.
24. Kakoršno vreme je svet'ga Joana,
Tako pozimi, posebno svečana.
25. Svete Katarine dan ne laže
Če po seb' prosenca vreme kaže.
26. Kakoršin svetiga Kónrada dan,
Takošib bo tudi skor celi svečan.

* * *

Listopada zmerzlina,
 Je svečana ne bo;
Listopada južnina;
 Bo svečana zmerzló.

XII. V grudnu.

24. Jasno in svetlo če sveti večer,
Letna prav dobra se rada primer';
Sveti večer če oblačno, temno,
Žita bo prazno ki letu gumno.
25. O božiči za stenó,
O veliki noči za pečjo.
26. Sveti dan vetrovno,
K let' bo sadje polno.
27. Če otroc' nedolžni so oblačni,
K letu ti ne bojo kruha lačni.

* * *

Dež in veter pred božičem
Koplje jamo rad merličem.

Polnaluna bliz' božiča
Južno zimo nam zapriča.

Kolkor bliže božič mlaja,
Tolko huji mraz prihaja.

O božiču zeleno,
O veliki noči sneženo.

Ak se grudna bliska in gromí,
Drugo leto vetrov dost bučí.

Se zmerzlina grudna ne otaja,
Še prosenca hujsi mraz nastaja.

Kader začne dan se povračati,
Jeme tud merzlejši prihajati.

Od božiča do svetih treh Kraljev
Če nastaja gosta megla,
Bo veliko nevarnih bodljajev
In še družih bolezen doma.

Desi tud pred božičem deži,
 Ne poškodje ozimne reži;
 Če po božiču je dež,
 Spridi ozimna se rež.

Če zmerzlo zemljo sneg zapade,
 Snopja bode velike sklade.

Grudna suh veter če piska,
 Je po navadi
 Suho spomladi,
 Suša poleti pritiska.

Pregovori po nekterih posebnih dneh in prestop- nih praznikih v letu.

Če se pust na solncu greje,
 Letna se med dobre šteje.

Kakor vreme pepelnice kaže,
 Tako tudi celi post se skaže.

Lepo vreme cvetne nedelje
 Rodovitno leto pripelje.

Veliki petek če dežuje,
 Suho leto nasleduje.

O veliki noči če deži,
 Kosec suhe bilke le kosí.

Lepo vreme o veliki noči,
 Dobra letna že tedaj napoči.

Lepo vreme praznik Nebohodá,
 Potem dosti klaje, de se prodá;
 Če pa tega dné rosí,
 Je še za potrebo ní.

Ako je jasno svete Telo
 Letna bo dobra, vino sladko.

§. 32.

Znamenja,

iz katerih se na prihodnje vreme z nekoliko gotovostjo sklepati dá.

Veliko je znamenj, iz katerih se sicer ne prav gotovo, vendar le z nekoliko gotovostjo terditi dá, kakošno de bo prihodnje vreme, in te znamenja prihodnjiga vremena se kažejo ali na človeku, ali na živalih, ali na zeljših, ali na ognji i. t. d. Le nektare teh znamenj vremenosti hočem tukej popisati.

I. Znamenja vremena na človeku.

Slabo, mokro vreme se napoveduje, kader stare, nekđaj zlomljene, pa spet zaceljene kosti, spahnjeni udje, zaceljene rane, kurje oči, ozebline boleti začno, ali pa druge bolečine na životu bolj kot sicer bolé. Če se bolečine v glavi in terganje v udih, postavim v rokah, kolenih i. t. d. ponové, ali pa bolj, kakor druge čase, bolé. Če se človeku koža na rokah zlo posuši, ustnice ali žnabli razpokajo; ali če je zdrav človek nekako len, čmeren in zamerljiv, temniga obraza in se mu nič kaj ne poljubi; rad pride vihar, posebno pa grom poleti. Neboglen ali bolehen človek pa, ki je slabih občutnic in pikre nature, skorej zmirej vremenik v sebi nosi, po katerim spoznava, de se bo kmalo vreme spremenilo.

II. Znamenja vremenosti na živalih.

1. Na domačih živalih.

Slabo vreme, dež ali sneg i. t. d. se bliža, če ovcé in kozé nenavadnje skačejo in se terkajo; če se zgođej in urno past podajo, in domú gredé po travi segajo, in se zvečer prav nerade iz pašnika odgnati dajo. Če osli rigajo, ušesa višejo in otresajo. Če se krave, voli, konji i. t. d. muham, ki jih močno pikajo, branijo in bezljajo.

Če goveja živina glavo kviško vzdiguje, zrak v sé vleče in se okrog gobca liže, in mukaje k domu hití. Če so svinje prav nemirne, krulijo in rijejo. Če psi travo žrejo in jo spet izkozlajo. Če mačke svoje glave s sprednjimi tacami, posebno nad ušesmi praskajo in se po životu ližejo.

Silno uro in gromenje goveja živina začuti, če po zraku hlepi, z razširjenimi nosnicami nad seboj duha ali voha, na paši z zavihanim repam skače, z nogami ali pa z rogmi zemljo koplje, si noge liže in mukaje proti hlevu letí; telice in jenice pa bezljajo, kakor de bi bile zdvijale, in se med konje in druge večji živino pomešajo. Ovcé so prav nemirne in se terkajo. Svinje razmetavajo gnoj, senó in slamo.

2. Na zverinah.

Hudo vreme se napoveduje, če se jeleni bijejo in med seboj sujejo. Če volkovi tulijo, lesice lajajo in do vasí blizo hiš prihajajo. Če zajci iz visoke trave in dorašeniga žita v take kraje zbežé, kamor na nje deževati ne more. Če jež pred svojim gnjezdam luknjo zamaši. Če kert

več kertin in bolj visokih narije, kakor druge krati. Če miši na glas cvilijo in sèmtertjè letajo, če blizo tal v stogih, kozolcih, ostervih i. t. d. gnjezda narejajo, tedaj prihodnjo zimo malo snega začutijo, če se pa visoko vgnjezdijo, tudi visok sneg zapade.

3. Na domači kuretnini.

Petelinovo petje o nenavadnih časih označuje sploh spremenljivo vreme, ravno tako tudi, če se kokoši s svojimi kremlji okrog glave dergljajo, ter z kljuni si perje snažijo in gladijo, in nekako žalostne pohajajo. Gerlice ob nenavadnih časih z nekako spremenjenim glasam grulijo. Dolgo časa dežuje, če stare kokoši precej, ko deževati začne, pod streho ne zbežé; če se koklja s svojimi pišeti precej, ko začne dež iti, v kurnjek spravi, zjutrej pa nerada iz njega gré. Gosi gagajo, kričaje zobat gredó, se za jéd tergajo, ali pa proti vodi leté. Golobje prav pozno in v trumah v golobjnake pridejo. Pavi ponoči pogosto in glasno kričé.

4. Na pticih.

K dežju se pripravlja, če sova v lepim vremenu vpije. Če žerjavi, divje gosi, postojne in drugi roparski ptiči v lepim vremenu močno kričijo in v krogih letajo. Če se vranovi ali krokarji po drevji obešajo in s perutmi trepetajo. Če vrane proti večeru v trumah sèmtertjè letajo in krokajo. Če kavke po strehah sedé in s perutmi trepečejo, kakor de bi kaj iskale. Če kavke in srake zjutrej močno vpijejo. Če se po-

vôdni ptiči kopljejo, oberajo in po vodi ali tudi ob vodi frefetajo. Če lastovke tako nizko nad vodo ali zemljo letajo, de se je s perutmi dotikajo. Če vrabci in drugi ptiči zlo čivkajo, ali pa se v prahu kopljejo. Če ščinkovci pred solnčnim zahodom ščinkajo. Če žolna ropotá in močno kričí. Če se tašica v dumplje in v podstrešje skriva. Če povodni ptiči svojo navadno vodo zapusté in se poleg nje oberajo. Če tudi drugi ptiči svoje perje snažijo in gladijo. Če pavček (steržek, kraljič) okrog poldne po ploteh skaklja in poje, je drugo jutro mraz, slana, ali pa se zmerzuje.

Ptiči pa tudi lepo vreme oznanujejo.

Krokarji zijajo proti solncu, zjutrej na drevji čepé, se šopirijo in svoje peruti raztegujejo. Tudi v trumah takorekoč igraje sèmtertjè na visokim letajo in veselo svoj glas ženó. Postovke letajo in leteče igrajo. Škerjančiki in lastovke visoko letajo. Slavec zunej navadniga časa veselo prepéva. Sova zvečer v dežji vpije. Vrabci veselo čivkajo, še preden se vihár vleže. Povodni kos razteguje pri kraji vode proti solncu svoje peruti. Drugi povodni ptiči zapusté breg, in leté spet proti jezeram in morju.

5. Na družih živalih.

Slabo vreme nastopi, če zelene žabice na drevji močno regljajo. Če obadi, brenceljni, komarji in druge muhe, kakor tudi bolhe hudo pikajo. Če čebele delječ ne leté in se do časa vernejo. Če mravlje prav pridno delajo, pa tudi

če delati nehajo in v svoje jame zlezejo. Če oni dolgi polži brez lupine na dan prilezejo. Če mačeradi v breg lezejo. Če ribe pri verhu vode plavajo in še iz nje poskakujejo.

Lepo vreme se bliža, če se topirji (slep-irji, matopirji) zvečer obilno spreletavajo. Če se mušice po solnčnim zahodu v krogih verté, kakor de bi se med seboj igrale. Če murčiki iz živinskiga klatja prilezejo, in po voznihih potih okrog švigajo. Če zelene žabice v možirji zvečer močno regljajo. Če se čebele pozno domú vernejo. Če oni polž brez lupine iz brega pod se leze. Če se kresnice ponoči bolj kot druge krati svetijo.

6. *Pajek, poseben oznanjevalec vremena.*

Pajki so trojnega plemena. Eni le od spomladi do kozoperska okrogle pajčevine predejo, v ktere si muhe in druge merčese v živež love; ko pa merzlota nastopi in si nič več živeža dobiti ne morejo, se v svoje kote zarijejo in ondi brez živeža prezimijo. Te sorte pajki, katerim se križasti pajki prištevajo, nam tedaj le v poletnim času vreme oznanjujejo.

Kader mladi križasti pajki iz svojih gnjezd prilezejo, se bliža gorkota spomladi. Če tega plemena pajki zvečer presti prenehajo in v svoje kotiče zlezejo, drugi dan dežuje. Zadnji deževni dan začne spridama pajčevno presti, ker pričakuje, de bo naslednji dan lepo vreme, in se bo veliko muh in družih merčesov v razširjeno in dobro spredeno pajčevno lovilo. Če pa staro pajčevino zapusti, in jo v drugim kraji presti začne;

se veter spremeni, in drugi dan od tistiga kraja perpiše, koder je novo pajčevno delati pričel. Če silna ura prigromí, nekoliko ur pred svojo mrežico zapusti; če jo pa večidel v sé posnuje, dolgo časa dežuje, kakor tudi takrat, če celó ne prede in se nikjer vidite ne dá. Če le malo pajkov na dan prileze in le majhne pajčevine predejo, tedaj nestanovitno vreme čutijo. Kader pa v dežji dolge niti navlečejo in prav urno predejo, se bo kmali razjasnilo, in bo dolgo lepo vreme ostalo; ravno tako tudi takrat, če v lepim vremenu počasi in poredoma predejo, ali s skerčenimi nogami v sredi pajčevine mirno sedé, je stanovitno lepiga vremena pričakovati.

Drugega plemena pajki so hišni, ki v kotih zidov, sten, oken i. t. d. čolnu podobne pajčevine predejo in si v zadnjim koncu okroglo votlinico spredejo, v katero se skrivat hodijo. Ti pajki imajo to spredbo pred križastimi, ker vse leto, tudi pozimi, pajčevine predejo, in jih tudi ob tem času ogledovati zamoremo.

Hišni pajki lepo vreme začutijo, če iz svojih spredenih votlin prilezejo; dolgo časa je lepo, če glavo in noge iz votlinice molé, in dalje ko od votlinice gredó, tolikanj delj tudi lepo ostane. Včasih tudi ponoči predejo, ter staro pajčevino s novo razširjajo, tedaj se je kacih 12 ali 14 dni lepiga vremena nadjati, in to tolikanj bolj gotovo, če tudi tačas jajčke zneso, kar se v gorkih letinah po sedemkrat zgodi. Če se pa z glavo v votlinico obernejo in iz nje namest glave zadnjico kažejo, potem gotovo dežuje, in sicer tako dolgo, dokler se okrog ne obernejo. Ako si veliko živeža naberó, tudi dolgo časa dežuje. Če blizo

pečí pajčevino spredejo, hud mraz nasledova; če pa blizo oken, od juga potegne. Merzlota pozimi nastaja, če urno nove pajčevine predejo, ali pa eno nad drugo narejajo; one sorte pajki pa, ki ne predejo, si spridam že spredenih išejo in se jih polasté. Po tacih znamenjih nad pajki po navadi v 9 ali 12 dneh mraz in zmerzlina nastopi.

Opomniti je še, de nekteri pajki le bližnjo, drugi pa daljno spremenljivost vremena napovedujejo. Mladi pajki oznanujejo vremenost prihodnjiga dneva, odrašeni tri dni pred, véliki kotni ali hišni pajki devet dni pred, véliki križasti pajki še celó 14 dni pred. De se z večji gotovostjo na prihodnjo vremenost sklene, je treba več pajkov ogledovati.

7. Pijavka, posebna oznanjeavka vremena.

De se pijavke zdrave ohranijo, se denejo v kako z vodo (tode ne prav do verha) napolnjeno posodo. Na dno posode se dene nekoliko beliga peska ali pa mahú, in le malo pijavk va-njo. Pijavke se le skozi potne luknjice očedijo, in ta sokrovca, ki jo izpoté, se zunej njih života v podobni kože prime. Ta izpotena sokrovca bi kmalo njih potne luknjice zamašila in jih umorila, ako bi v posodi peska ali pa mahú ne bilo, ob katerim se dergnejo in kože znebijo, ki potem pri verhu vode plava. Posoda se s kakim prebodenim mehurjem, de zunanji zrak do njih more, pokrije. Vsak teden se jim druge vode dá, tode ne smé bolj merzla biti od one, v kateri so pred bile.

Če pijavke na dno posode raztegnjene ali pa zvite leže; to kaže poleti jasno lepo vreme, pozimi pa suho merzloto. So pa bolj pri verhu

vode, tedaj bo poleti dež, pozimi pa sneg v 24 urah. Če hitro sèmtertjè plavajo, to pomeni veter, in malokdaj se pred umerijo, dokler ni veter silno močen postal. Kader so pa na verhu vode in se nekako gerbijo in stresajo, to kaže, de zlo terpé, in se k silni uri pripravlja.

8. Zelena žabica, posebna oznanjevavka vremena.

Je neko pleme ali sorta žabec, ki se rade na zeleno drevje spravijo in ondi močno regljajo. Tudi te žabice vreme prerokujejo. Ohranijo se v kaki stekleni (glaževnati) posodi s širokim pa s pertam ovitim vratam, na dno posode se dene nekoliko peska z vodo in malo zeleniga perja, ali pa trave, tudi se va-njo pokonci postavi količ ali pa lojterca iz lesa, po kateri žabica gori in doli leziti more. Za živež se ji dá v mleko omočeniga kruha, zrezljaniga mesa, nar rajši pa še muhe ima.

Če se žabica na dnu posode znajde, včasih regljá in se milo derží, potim kmalo dež nasledva; če pa, tudi v deževnim vremenu, kviško zleze in se veselo derží, smeš z gotovostjo jasniga in suhiga vremena pričakovati.

III. Znamenja vremenosti na družih rečéh.

1. Na zeljšu.

So nektere zeljša in cvetlice, ktere so zastran vremena grozna občutljive, ker svoje perje ali pa svoj cvet skupej stisnejo, in takorekoč svoje glavice zaprejo, kader se k dežju priprav-

lja. Deteljno steblo bolj pokonci stoji, perjiče se proti tlam obesi, ali pa se celó zaprè. Če kislá deteljca svoje perjiče raztegne, se kmalo zvedrí; če jih pa pobesi, se je merzliga in deževniga vremena bati. Kurje čevca se ob lepim vremenu zjutrej ob 9 vzdigujejo, zeljša svoje perje raztegnejo in cvetlice se razpihnejo. Če podlesk že kimovca cvetè, se zgodnja in terda zima približuje; če pa še le konec kozoperska, je po navadi zima pozna in voljna. Če breza v jeseni pozno obletí, nastopi terda zima.

2. Na kamnji.

K dežju se ravná, če se nekteriga plemena kamnje potiti ali mokro prihajati začne. Ravno tako tudi, če zidovje v hišah móči; če iz dimnikov saje padajo, ali z njih kaplja i. t. d.

3. Na vodah.

Nektere jezera in druge vode šumé in mehurčki iz njih poganjajo, in se penijo, kader se k dežju pripravlja. Natorni vzrok tega je: Ob času, kader se k dežju ravná, se zunanji zrak polajša in raztanjša; zrak pa ima tako lastnost, de se povsod enakomerno raztegva; če se tedaj zunanji zrak ob času dežja polajša in raztanjša, se oni zrak v vodi kviško raztegovati in vzdigovati, prav za prav iz vode vreti začne; zato se tedaj voda peni, mehurje dela, šumi, kalna ali motna postaja in kakor de bi vrela in kipela, ker zrak iz nje kviško hití, in tako dolgo iz nje vrè in se raztegva, dokler ni z onim zrakam nad vodo enakomerno raztegnjen. Nekteri studenci,

vodnjaki, majhni potoki in hudourniki se usuše, katerih voda se v majhnih našim očem nevidljivih kapljicah v zračje vzdigne, in nje kapljice se v megle in oblake spreminé, spopadejo in zgosté, potem pa v kapljah na zemljo padajo, to je, dež gré. In če zlo in dolgo časa dežuja, vode pa se vender le ne narašajo, je znamenje, de bo še dalje deževalo, ker megle in oblaki vodo popijejo in jo v podobi dežja spet na zemljo dajo.

4. *Na ognji.*

Dež se napoveduje, če sveče in druge svetilnice ali lampice temno gorijo in pokajo; če se okrog luči neka blišoba kot mavrica nareja; če je podnevi plamen črn viditi in se otrinjki gobi enaki delajo; če se ogenj ne dá rad vkresati, prižgati, zakuriti ali zanetiti; če poka in blede gori; če med ostejami, na ponvah, kotlih in piskrih veliko isker obvisi in telí, če se po kuhnjah i. t. d. kadí.

5. *Na vremeniku.*

Vremenik je umetno narejena, z živim srebrom nalita, steklena ali glaževnata, precej dolga cev, v kateri živo srebro shranjeno stoji, in v nji ali nekoliko vstaja ali pa pada, kakor si je že vreme, ali zunanji zrak va-nj pritiska. Bolj ko je zrak suh, bolj se tudi raztegne, bolj tudi na srebro v cevi pritiska, in če bolj va-nj pritiska, bolj se tudi v cevi vzdiguje, in ravno to, če se živo srebro v cevi vzdiguje ali vstaja, pomeni, de je zrak suh, tedaj tudi lepo vreme.

Nasproti pa bolj ko je zrak vlažen (fajhten) in mokroten, menj se razteguva, toraj tudi manjši njegov pritisek na srebro v cevi, zato takrat srebro v cevi pada, in mokroto, v zraku pomeni, tedaj tudi deževno vreme.

IV. Gotove znamenja vremenosti.

1. Mokro vreme ali dež se napoveduje:

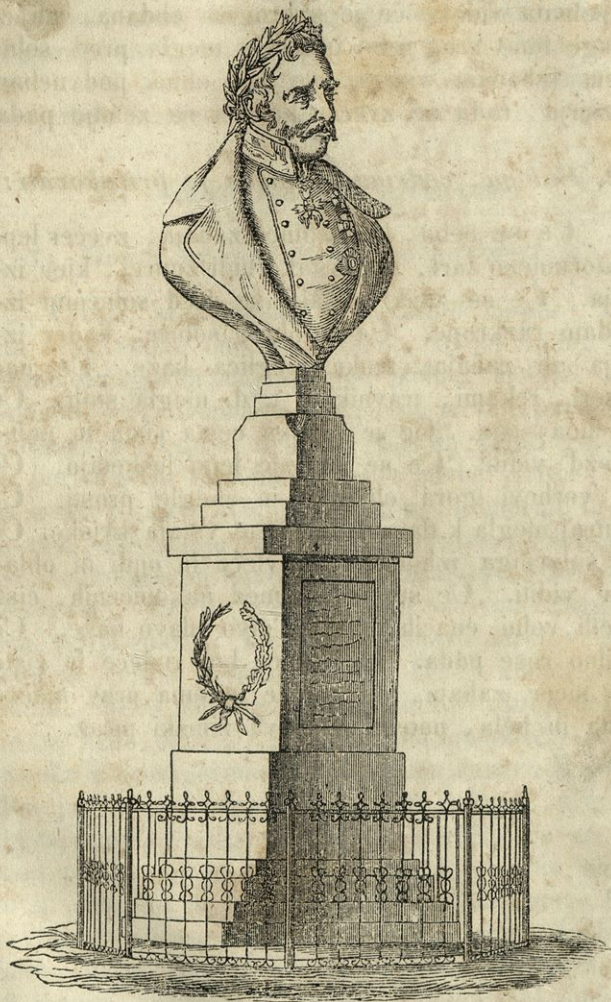
Če je zrak obilno z mokroto napolnjen. Če ima zrak veliko mokrote v sebi, se pa kaže, če strune na goslih odjenjujejo, zidovi močijo, se kamnje poti, lesnina napne, sol mokra postane, z dimnikov kaplja i. t. d. Če so daljni gojzdi ali boršti blizo in temnovišnjeve barve viditi. Če se zvezde prav svetlo lesketajo in migljajo, in se tudi take vidijo, katerih sicer na nebu viditi ni. Če sta solnce in luna, kader izhajata, prav velika viditi. Če je jutranja zarja zlo rudečezagorela ognju enaka. Če zvečer solnčni žarki v debelih in černih oblakih stojé. Če je solnce, ko izhaja, blede in ima belkast obroč okrog sebe. Če se nebo omreži, solnce zmed oblakov močno pripeka in je saparno. Če o svetim Janezu Kerstniku jug vleče, skorej vsak dan dežuje. Če se zjutraj megla vzdiguje, ali bolje reči, če se od spod proti zgor nareja, to kaže, da je zrak obilno z mokroto napolnjen, toraj tudi oblačno. Če po lepim vremenu verhovi visokih gorá klobuk dobé, to je, če jih oblak pokriva. Če se nebo po jasnim vremenu s tenkimi, belkastimi oblaki omreži. Siv oblak, ki se poleti v saporčnim vremenu, na sicer jasnim nebu prikaže, večidel sil-

no uro napoveduje. Če je luna temna, bleda ali pepelnata viditi, če je s krogom obdana, ali če druge lune krog sebe ima. Če megla pred solničnim izhodom vstaja, se kot oblak pod nebam razširja, rada že zvečer kot dež na zemljo pada.

2. *Suhiga, vedriga vremena je pričakovati:*

Če se nebo, kjer zolnce zahaja, zvečer lepo zlatorumeno žari, ravno tako tudi zjutrej, kjer izhaja. Če se tanki oblaki še pred solničnim izhodom razkropé. Če se okrog solca, kader izhaja ali zahaja, tanka meglica kaže. Če nad jezeri, rekami, travniki i. t. d. megla stoji. Če je luna čista. Če je rimska cesta čista in polna zvezd viditi. Če se zvezde lepo lesketajo. Če so verhovi gorá oblakov in megle prosti. Če zjutraj megla k tlam pada in ne vstaja kviško. Če od solničniga izhoda veter vleče in ondi ni oblakov viditi. Če se nebo zmed nakopičenih, čisti svetli volni enácih oblakov živo plavo kaže. Če obilno rose pada. Če solnce bolj rúdeče in čisto kot sicer zahaja, ali pa če je luna prav močno čista in bela, potem nasledva zimski mraz.

Podobšina

c. k. maršala, grofa Jožefa Radecki-ga v Ljubljani.

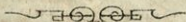

V pondeljk — na sv. Jožefa dan tekočega leta 1860 — je Ljubljana obhajala slovesno odkritje krasnega spominka, ki ga je napraviti dala slavnemu c. k. maršalu

JOŽEFU GROFU RADECKI-MU,

svojimu častnimu mestnjanu, kteriga — kakor se bere v gospod dr. H. Costatovih bukvicah — oženjenega leta 1798 z rojakinjo krajnsko grofinjo Franciško Strasoldovo krajnska dežela od leta 1807 med svoje deželane šteje, ko je grajšino teržiško v posest dobil. Ob 10. uri dopoldne se je začela slovesnost s sv. mašo v nunski cerkvi, kjer se je snidla pod predstvom svetliga nadvojvoda Ernesta in prezvišeniga deželnega poglavarja grofa Chorinski-ga obila množica vojaških častnikov, med kterimi je bil tudi sin rajnciga maršala general-major Radecki, civilnih višjih uradnikov in druge gospode, višjih duhovnih gospodov, mestnih odbornikov z župana-namestnikom na čelu in uradniki magistratnimi, vodjev in učenikov ljubljanskih šol in z eno besedo ljudstva iz Ljubljane in dežele se je v zvezdnim drevoredu toliko sošlo, de se je vse terlo. Krog drevoreda so stale kerdela tukajšnih voja-

kov v paradi. Po maši se je cela množica ljudi zbrala na mestu svečanosti. — V okinčani sredi drevoreda zvezdnega, kjer je spominek postavljen, ki je pa še do zdaj zagernjen bil. Ko je pa gospod **J. Guttman**, župana-namestnik, krepko zloženi posvečevavni ogovor blizo do konca izgovoril, se je po besedah: „Odgerni se spominek, in pokaži nam prijazno obličje našiga visoko spoštovaniga somestjana!“ pokazala podoba slavniga maršala, ki jo je dunajski mojster **Fernkorn**, ki je bil ta dan tudi v Ljubljani pričijoč, iz brona prav izverstno vlil, de je živimu jako jako podobna, naš domači mojster **S. Toman** pa ji je iz karškiga kamna podnožje tako lepo izdelal, de se delo ujema v vseh rečéh z omenjenim spominkam. Ko je bil spominek odgernjen, je stopila zala deklica **Ambroževa Otilika** pred spominek in je serčno govorila, od gospod profesorja **D. Melcer**-ja v dostojni besedi zloženi govor, položivši nazadnje venec slave mu na podnožje. Ko je bilo vse to dokončano, so vse vojaške kerdela maširale memo spominka. Ob dveh popoldne je bilo na mestnim strelišu kosilo napravljeno 100 vojakam; zvečer je bila okolica spominka razsvitljena; v strelišu pa je bila veselica s tombolo v prid krajnskim invalidom.

Opravila za vsaki mesec.

I. V prosencu.

Dimniki so od vsakdanje kurjave sajasti; torej se mora vsako saboto pred pečjo, in dimnik pa nar manj vsaki šesti teden z brezovo metlo dobro omesti. Zidani dimniki se lahko ometejo, če se majhen smrekov verh za verv priveže in po dimniku gori in doli vlačí ali pa brezova metla na drog dobro naveže in z njo po dimniku gori in doli dergne. Če se pa z jelovim lesam, kateri več saj napravi, kuri, se mora tudi bolj pogosto dimnik ométati, kakor tam kjer s terdim lesam kurijo. Pepél naj se v tistih krajih spravlja in hrani, kateri so pred ognjem bolj varni, pa ne v lesenih posodah. — Zdaj se tudi od zaklane živine loj topí, sveče delajo, in v srednje toplih shrambah obesijo, de se od mraza ne razpokajo. — Dober saninec (smučar) te opominja, de si derv na sanéh (smučeh) za celo leto navoziš. Na ravnim se z vožnjo veliko zasluži, torej je zdaj čas z vozam ali sanmi na cesti denár služiti. — Pitana žival se zavolj velikiga mraza več ne redí: tedaj se zakolje, in suho mesó za pletje pripravi. — Kruh, mleko, sadje, vino in druge take reči vari pred zmerzlino. Tkavec in predica v veliko krajih celò malo spanja vžijeta, tkavec urno tke, predica pa veselo prede.

Ovcam se jelševi vejniki (butarice), ki jim na Notranjskem frodelj pravijo, pokladajo, ktere

od tega ne jedó, so na pljučih ali jetrih bolne in se morajo od zdravih odločiti. Dobro posušeniga ovsa in konopelj se kokošam posiple, de raji nesó. Ako je lepo kopno vreme, pusti čebele letati, de se sprašé. — Na ribnikih skerbno led prebijaj, de se ribe pod ledam ne zadušé. Gnoj iz hlevov pogosto kidaj, de od gnjusobe živina ne boleha. Podgane in miši, ki pred ko na spomlad mlade imajo, polovi. — Gorko se derži, de se ne prehladiš in kašlja ali druge persne bolezni ne dobiš. — Mlado sadno drevje in cepe pred zajcam varovaj. — Žganiga vina, naj bo kakoršno hoče, na popotvanji nikdar ne pij, ker v mrazu in na poti lahko zmerzneš. Sirovo vino greje; žgano vselej peče in suši, in človek, ki ga pije, je zaspan; torej prav lahko na mrazu zaspí in se več ne zbudi.

II. V svečanu.

Čez zimo hranjeno sadje večkrat preglej, in gnjilo sproti odberi. — Kokoši začnejo nesti, torej jim nove gnejzda napravi in stare posnaži. Tako skerb tudi za drugo perotno žival iméj. Starih dober nauk je: Dober gospodar mora o svečnici še polovico klaje na skednji imeti. Velikokrat zima dolgo razsaja, če se prvo polovico zime živini obilno poklada, mora na spomlad dobro rejena živina stradati. Glej na družino, de se preobilno živini ne poklada, de ti ne bo pozneje klaje primankovalo. De bodo kokoši rade nesle, jih z ječmenam pasi; de bodo rade valile, jim daj kuhanih konopelj. — V tem mescu verženi prešiči, so za pleme nar boljši; in de bojo svinje

dobro dojile, jih moraš tako pasti, kakor se za klanje pitajo. Siradke jim celó nič ne daj, mleka pa le po malim, sicer mladiči drisko dobé. Kader prešičke odstaviš, jih v začetku z graham in ječmenam včasih pasi. — Verbe in jagnete ali topole obsekaj. — Mravljiša v mokrim mrazu z lopato razmeči ali pa z bétam potolci. — Zgodnjo zelenjavo v gredi s slamo na večer pokri, de slana in mraz na njo ne pade. Kapus sej na grede, ki si jih v jeseni s kurjekam potresel. Če je kopno, sej v kuhinskim vertu peteršilj, špinačo, retkev, korenje, čebulo, repo, grah, i. t. d. Drevje obreži in obsekaj. Sadne pečke vsadi. V osušnih dnevih mlado drevje presadi, pa ne v mokrih in merzlih, tudi jih z mokro perstjo ne oblagaj. Čebele lepo osnaži, in jih na tisti kraj postavi, ker jih boš čez leto imel.

III. V sušcu.

Na polji njive za jaro setvo, vsako po nje lastni šegi pripravi; iz luž in ulic blato na njive vózi, tako blato tudi dobro stori na pešenih vertih in travnikih; žive meje zasadi. Nar hitrejši zraste živa meja, če iz verbovih ali jagnetovih vej kole eniga proti drugimu križem zasadiš; de se pri sajenji ne obelijo, moraš z železnim kolam luknje narediti, in sajence s perstjo dobro zasuti. V nekterih krajih so žive meje škodljive, ker žitu senco delajo, in se v njih miši in tiči redé, tudi prostor povzamejo, tam se morajo plotovi narediti. — Peso sej, zimski kapus presadi, de boš zgodaj za kuho zelne glave imel. Ako je bilo lani drevje polno sadja, se mora letas več cepiti,

ker se letas drevje debeli, boljša in manj rodi, bodo tedaj cepovi dobro rastle; cepe vzemi od dreves, ktere že nar manj deset let rodé, pa ne od mlajših. Prekošatim drevesam nepotrebne veje od spodej gori odžagaj; de se lepši zalizejo in zarastejo. Veliko gospodarjev sicer smreke, jagnete (topole) in verbe obsekujejo, kar je tudi hvale vredno; sadno drevje pa vnemar pusté; suhah ali od snega polomnjenih vej ne otrebijo, gosencnih mehov ne poberejo, kriviga ne poravnajo, mladih cepov sproti ne cepijo. Koliko sadja bi lahko naša dežela pridelala, ako bi povsod taki skerbni in pridni gospodarji bili, kakor so nekteri, ki za sadno drevje skerb imajo, in si toliko sadja pridelajo, de ga imajo dosti za domačo potrebo, in še lepe denarje za-nj dobé. — Tkavec mora vso prejo potkati, pred ko se beleenje začne. V več krajih pred belijo, kakor sneg skopni in odleze. — Latvice in druge posode za mleko pripravi; spomladanjska mlečna obilnost se bliža. Pišeta tega mesca so za pleme dobre in tudi jih gospodinja lahko in drago prodá.

IV. V malitravnu.

Kader drevje cvete, je platno in prejo beliti narboljši čas. Ako je kaj od pertnine madeže dobilo; naj se beliti dene, solnce madeže izvzame. Zdaj je brezje za metle nar boljši, dokler še zelenja ne požene, tedaj se z metlami zdaj preskerbi. — Mavrohi (smerčki) po pervim dežji za snegam rastejo; zapovej, de jih otroci naberajo. — Vertnine, kreša, bobovnik, motavilec, in druge spomladanje pervine so zdrave, in čez zimo nabrano pušobo iz želodca trebijo. — Travnike

z brano prevleci, de mah potergaš; jih s pepélam in senenim drobovjem potresi. Pepél mah morí, seneno drobovje travno seme zaseje. — Buče, kumare, dinje vsadi, in gléj, de bodo peške od predlani. Poglavitén nauk, ktereга so že pisarji pred 2500 leti iz skušnje priporočali, je: de vsako poljsko ali vertno seme, ima vsaj lansko, ali pa predlansko biti, zatorej jesen nikoli letas pridelane reži ali pšenice ne sej, ampak lansko. Vertne semena so predlanske narboljši. — Krompir zasadi, je zdrava jéd, in je rodoviten. O de bi le ne gnjil!! — Noben gnoj ni tako stanoviten in dober, kakor od stolčenihi kosti, rogov, ali od usnja in kvedrov, kar čevljarjem ostane. Ta gnoj vsaj gredam privoši, če ga za njive ni dosti. Bolhe na sadežu s pepélam, s tolčenihi ogljem ali čreslam potresi. Ovcé ostrizi; za mlade jagnjeta skerb iméj; goveji živini, kader se goli dobro strezi. — Mlade koprive poparjene in razsekane med otrobmi kokošam jesti daj, bodo rajši nesle, mladih kopriv nasuši, de jih boš pozimi včasih kokošam popariti mogel; mlad hmelj skuhan, z oljam in jesiham zabéljen, je zdrava jéd, in čisti krí. — Kakor hitro murva ozelení, se mraza nič več bati ni.

V. V velikitravnu.

Dokler ni po skopnjenim snegu še dež paše opral, ne spusti nobene živine na pašo. — Mlade cepove pred živino, mravljinци in bolhami varuj. Mravljinци ne morejo na drevó lesti, če smrekovo kožo tako okoli debla privéžeš, de je zgorej terdno privezana, zdolej pa od debla stoji, ka-

kor de bi streha okoli njega bila, in jo znotrej s tičjim limam pomaži, čez lim mravlje ne morejo iti, smrekova koža pa obvarje, de dež lima ne spere. — Zdaj se vsa natora pomladi, vse je veselo; tedaj veselo in pridno kmetovaj, ceste in poti popravi, in čisti spomladanji dobri zrak vživaj. Mladimu drevju ne prikaži več gnoja; travo okoli drevja trebi; v suši nekoliko od debela preč vode prilivaj. — Čebulno in koreninino seme, v gnojnici namoči, pred ko ga seješ, bo lepši pogvalo. — Zdaj je nar boljši čas za perilo tanke pertnine, ktera se ob praznikih nosi; tudi oblačila, ki so se od močernosti pozimi nategnile, presušiti. Volnate oblačila se morajo večkrat čez leto zavolj molov stepsti, presušiti, in ne na presuhim kraji hraniti. — Maslo tega mesca je nar boljši, nar stanovitniši, za zimo ga prihrani. Raki so od zdaj do Mališmarna nar boljši in zeló debeli, pa tudi zdrava jéd. Lansko sadje, kdor ga še ima, ga mora vsaki dan pregledati in prebrati, in gnjilo odločiti. Kader rež cvete, kurja žival rada piko dobi. Pika izvira večidel od pomanjkanja živeža in nečedne vode, in napada najraje mlado kuretnino, pa tudi stareji ne prizanese. Če ima pišče piko se spozná iz tega; ker noče zobati, ali prav za prav ne more; žalostno je in hripavo poje, večkrat pozija, kakor bi ne moglo sopsti; z glavo večkrat stresne, kakor de bi hotlo kihnuti, jezik je vmazan, rumen, na koncu se mu pa neka bela in terda rožena kožica (pika) napravi. — Ozdravlja se pa, če se s šivanko ali ojštrim nožam ta kožica z jezička sname; rana se potem z jeziham spere, in frišnim putram namaže. Na to se pišče zapre v kurnjek ali kam dru-

gam, in daje se mu več dni le samo namočenih otrobov jesti.

VI. V rožnicvetu.

Zidovi se zdaj nar bolj sušé; zato se morajo zdaj nove peči postaviti, stare preložiti, zidati, beliti. Staro seno in slamo deni posebej, in nar popred pokladi; zakaj nova merva, ali piča, konjem, do sv. Mihela, celó malo tekne. Plevél posuši in ga za zimsko klajo prihrani. — Maslo tega mesca je še stanovitno in se dá hraniti; kar se ga pa v visokih planinah dobí, je nar boljše in nar stanovitniše. Malence, ali moline, jagode in češnje so prav zdrava jéd. — Nauk za celo leto je: de se zrelo sadje kak lep dan zjutrej, pred ko solnce roso osuši, obere ali otrese, in na slamo razloženo na hladnim kraji hrani; v hiši, ali kjer koli ljudje spé in prebivajo, ne smé ne sadje, ne kuha ležati; od tega glava boli, persi oslabé, in je sploh zavoljo močniga duha in vlažnosti nezdravo. Priložen čas je, jezove popravlati; kašte in koše narejati in vodo odvracati, endivjo, salato, zimsko retkov sejati, zidati, drevesa, ktere si slabo pomagajo, z ovčjim ali kravjim starim gnojem obložiti; zelni sadež med sv. Primožem, celó do svetiga Petra saditi. — Poleti imajo vse živali merzle želodce in trebuhe, pozimi pa gorke, zato se jim ne smé naglo kaj merzliga jesti in piti dajati. Neumni le po občutenji svojiga gerla delajo, in hočejo na enkrat žejo ogasiti, kader do prav merzliga studenca pridejo. Oni poleti merzli želodec prekalé, kakor de bi razbeljeno železo v vodo utaknili, kri ostekli, in luknjice, skosi ktere pot gré, se nanagloma zatis-

nejo; tako se v njih vse zblodi in zmeša. — Od tod so kašlji, merzlice, jeterne, pljučne in druge bolezni in jetike. Pred ko piješ, se počasi ohladi, usta z vodo speri, roke v vodi umij, in tako pomalim, s prenehanjem pij, ti bo k zdravju teknilo.

VII. V maliserpanu.

Zdaj so dnevi velikiga dela, vse se na enkrat s kupam gnjete: kôšnja, žétev, oranje, setev; in vender se morejo tudi druge manjši opravila zraven teh dopolniti: Zelne in vertne zeliža se okopljejo in s perstjo osujejo; na travnike se po seneni košnji včasih voda spuša; prešiče je treba varvati, de lanú ne jedó, to je za nje strup; žebeta se le v hladu na pašo spusté, kader je solnce visoko, se konji in krave v hleve vženejo. Kumare se v jesihu za zimo shranijo. V toplih dnevih se je treba vina bolj zderžati; in po mamim zavolj slabosti želodca jesti; človek poleti shujša, vročina ga zmámi. Ob deževnih dnevih se lan ruje in refljá. Pred kakor lan razgernerš, ga v suši v vodi namoči, se lepši ostroji (usmaga); tako tudi konoplje en dan v vodi namakaj. Češenj, višenj, rudečiga grozdjiča za zimo nasuši. Golobov, pišet, kokoš dobro varuj, ker zdaj jastrob svojim mladim silno živeža iše. Tudi kuna in dihur zdaj mlade imata, zato perutnino dobro občuvaj in ponoči terdno zapéraj. Posli so od težkiga dela trudni, daj jim boljši jesti in piti, vsaj jesiha med vodo jim zmešaj, če družiga nimaš, de ne bodo preveč same vode žlempali. Glej, de dekle ne zaspé, kader molzejo; in de hlapci konjem tudi ponoči klaje veržejo. V planinah zdaj ni snega in muh, in je obilno trave, zato

se živina tam lepó redí. Repo gré sejati, in konec mesca pleti.

VIII. V *vélikiserpanu*.

Oblačila in postelje spet presuši. Suknje in volnate oblačila s šibo stepi in izpraši, de molove gnjezda izpadejo. To delo se nar bolj v senci stori; solnce zvalenju molov pripomore. Vodnjaki, in vodotoči se osnažijo, iztrebijo in popravijo. Pred ko se globoka šterna trebi; se mora prižgana luč na vervici va-njo spustiti; če v šterni luč ugasne, je znamenje, de je nezdrav hlap v nji in pri trebljenji se mora en mer-nik soli va-njo vsuti, de hlap ali puh in duh popravi in vodo zboljša. Kurje jajca tega in prihodnjiga mesca so nar stanovitniše; zato se morajo za zimo v hladnih shrambah, v pepélu, suhim pesku, v prosu ali pa v otrobih hraniti. — Če je potreba zdaj omlačeno žito v mlin dati, posuši ga popred dobro, sicer kruh rad plesnije, in je nezdrav. — Popolnoma zrelo sadje je zdravo, nezrelo je silno škodljivo. Iz nezreliga sadja, katero prezgodaj z drevja pada, se zná žgano vino narediti, ali pa prešičem kuhati. — Na vino pazi, de ne zavre, ali de se ne skisa. Sladke vina se ne dajo do zdaj v sodih hraniti, ampak le v steklénicah (glažih), ktere se v pesek zakopljejo. — Tudi na zelje in repo pazi, de gosénce ometš; ali pa vsako serce posebej z laškim oljem pomazi, tako bodo gosence prešle. Vinski terti perje obiraj, de bo grozdje ložej zorilo, pa vender ne preveč, ker perje tudi k zorjenju pomaga in v suši grozdju sok daje. To perje posuši, ker je v saki živini dobra klaja.

IX. V kimovcu.

Blato in dobro perst na pešene njive ali travnike vozi. — Rež, pšenico, ozimini ječmen z lanskim semenam sej, de se zgodaj dobro vraste. — Travnike, če so z maham prerašeni; plitvo preorji in pognoji; z deteljo in senenim drobovjem na spomlad obsej. — Zelje obiraj. Na vertih korenje, spinačo usej, de je boš na spomlad zgodaj za kuho imel. Sadne drevesa, ktere si že obral, nad korenino odkoplji, in z drugo dobro perstjo osuj. Suhe od vetra polomnjene veje otrebi. — Dobre hruške olup, v ocukrani vodi skuhaj, kader se ohladé, jih ven vzemi, s cukram potresi, in počasi v peči posuši; so dobre za bolne in stare ljudi. — Lan, konoplje oteri, dokler so še jasni dnevi. — Otave v solčnim vremenu ne zamudi kositi. — Ako hočeš vert ali njivo pred slano ohraniti, moraš zjutraj pred solncam na več krajih na vertu tako dolgo kuriti, de solnce vert obseje, toplota in dim branita, de velikiga prostora okoli ne bo slana popalila. — Dimnike pred zimo ostergaj. — Raki niso več dobri, zgubé debelost. — Sadje, kar ti ga čez sušenje ostane, stolci, pretlači in jabučni ali hruškov mošt napravi; se dá v sodcih hraniti. Iz češpelj se slivovec žgè, in se drago prodá. — Bezgove suhe jagode so dobre, kader se v životu zapre. Iz njih se močnik skuha, kteri omeči. Melise, peteršilja, luštrika, krebulice, žalbeljna in druge vertnine za zimo nasuši; otrebi, in operi jih čisto, posuši na rešetih, pa v senci, in ne na solncu; kader so suhe, de se manejo, jih spravi v hram, de odjenjajo. Potem jih v lesenih predalih

na suhim hrani, de ne splesnejo. Konec tega mesca krompir domú spravi, ako je zrel.

X. V kozopersku.

Grozdja se nikar preveč ne najej, pa tudi mošta preveč ne pij. Starina je starina. — Sadje se mora na s slamo postlane police lepó razložiti, pa ne na kupe djati, de dolgo terpi, in se tudi lahko gnjilo odbere. Od perviga se mora skoraj vsak dan prebirati. Kar se ne dá sirovo hraniti, se posuši. — Kader je zelje glavato, ni treba čakati, ampak v jasnih suhih dneh posekati in zribati. V dežji ni dobro zelja spravljati; rado v kadéh gnjije; zgodaj se mora spraviti, de se pred mrazam skisa, v mrazu se nerado kisa. — Lepi grozdje se obesijo, de se poznejše ali zoblejo, ali pa iz njih žlahno vino naredi. — Za repo hraniti celó do spomladi, skoplji jamo v tla, na sredi jame postavi en kol, okoli njega priveži škopnik slame, okoli škopnika repe nasuj in jo zasuj s perstjo poldrugi komolec debelo, tako de vender škopnik ven molí, de ima repa dušek, na kol povezni lonec, de zamok do repe ne dojde. Sveče za zimo naredi. Mošt je nezdrav, se rad kamen in vodenica od njega nastavi; tudi jetram je škodljiv in mehurju. V hram nanosi dobre perstí, de se zimske vertnine va-njo nasadé.

XI. V listopadu.

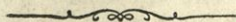
Na polji, v logih in snožetih mejnike z mejači preglej; ali kjer jih ni, nove postavi. Zarsene njive praši, de pozimi mraz plevél pomori. Divjake za pomladanjske cepe vsadi. — Kokoši

na gorkim derži, de bodo pred nesle. Zelnate glave za seme hrani. — Vinske terte na tla položi. — Čebele pred mrazam vari. — Iz dimnikov saje osterži, in okoli mladih dreves nasuj. Pitana živina se zaporedoma kolje, de se drob počasi vživa, mesa nasuši in klaje prihrani. Zdaj je spet veliko vode za mlinarje, daj tedej za celo zimo pšenične in druge moke namleti, de ne bo treba v mrazu meljaje dolgo čakati. Gosja mast dolgo obstoji, se tudi more za zabelo na leto hraniti. Dober gospodar zdaj prevdari, koliko klaje ima, vé, koliko je gré vsak dan živini pokladati; je premalo klaje, tako mora poskerbeti, de toliko živine zakolje ali prodá, kolikor si je čez zimo ne upa prerediti. Spomladi je piča draga. — Pozimi kravam večkrat sirove, kisle repe daj; kislino silno rade jedó, to jih kužne bolezni varuje. Topel, snažen in suh hlev je pozimi polovica klaje. Vsak dan dvakrat ga presapi. V solnčnim vremenu izpusti živino, pusti vrata odperete, in kader živina sama rada v hlev gré, jih zapri. — Merjasca k svinjam spusti, de bodo zgodaj mladiči. Če pa hočesh mlade prešičke dvakrat v letu imeti, pripusti že o sv. Lukežu merjasca, in bodo prvi okoli Svečnice; drugič ga pa pripusti o sv. Gregorji, in bodo mladiči spet o Kresu.

XII. V grudnu.

Meso se zdaj in prihodnji mesec nar bolj posuši. — Okna pri hramih v velikim mrazu s konjskim gnojem zakidaj. — Vodotoče pri šternah in mlade cepe s slamo poveži. — Če meso, jajca,

sadje zmerzne, pusti zmerznjeno tako dolgo v merzli vodi ležati, de se v nji otaja, ker voda zmerzlino izvleče. Kader si v roke ali noge ozebel, derži obute noge en čas v snegu, potem v merzli vodi, kader se v vodi perstje omajajo, se izuj, hodi bos po hiši gori in doli, de noge same od sebe tople postanejo. Kruh pred zmerzlino varuj, ker upade, se rad drobí, in ne tekne. Gorkiga kruha ne jej, zobé kalí, in želodcu cmoške dela. — Brinjevec in žganje je zdaj čas žgati. — Družina rada, kader ima o božiču slovo vzeti ali pa dobiti, živini preveč poklada, pogleduj za njo. Mladim teletam pozimi rade bele pike ali korenine rastejo; te z ojstrimi klešami odšipni; rane pa z vodo peri, ktera je s tolčenim česnjem, soljo in z jesiham, namešana; to stori vsak dan dvakrat, dokler se ne zacéli. — Prešiče dobro pitaj, če jih zamudiš, jih boš potem težko dobro spital. Če pitani prešiči radi ne jedó, daj jim na peči dobro posušeniga ovsa jesti, pa tudi luga jim skuhaj, pusti ga, de se učisti in pepél pade na dno v posodi, potem čisti lug odlij in deni ga med pičo prešičem (če je samo edin, za en maselj, če jih je več, pa toliko več); to jih hladi in čisti. Ikrastem prešičem daj za en strel strelniga praha (purflja). Čebele dobro zamaši, de v snegu ne izletajo. Družino, ktera je o božiču na novo k tebi prišla, dobro poduči, in ji vse navade pri svoji hiši pokaži.

Cesarske postave

za živinsko kupčijo.

Milostljivi Cesar povsod svoje podložnike škode varjejo, zatorej so tudi pri kupčevanju živine postave dali, ktere so gotova bramba zoper zgubo in goljufijo.

Te postave, po vsih cesarskih deželah veljavne, so pa zato tako potrebne, ker je dosti tacih živinskih boleznin, ki se ne dajo vselej nevtegoma spoznati, in ker zviti prodajavci znajo marsiktero napako pri živini tako zakriti, de še umniga moža včasih osleparijo.

Bolezni, za ktere so cesarske postave dane, se imenujejo poglavitne ali po cesarskih postavah zavarvane bolezni (patentni tadel, Hauptfehler, Gewährsmängel). Za take bolezni mora vsak prodajavec nekoliko časa porok biti, akoravno od njih pri storjeni kupčiji ni bilo očitno govorjeno, in mora denarje poverniti in prodano ali zamenjano živino nazaj vzeti, če je kupec eno ali drugo teh boleznin ob pravim času, to je, ob času postavniga poročstva zapazil, ki je za vsako bolezni po priméri odločen, in če se je zavoljo nje pri sodni (rihtni) gosposki oglasil. Sodna gosposka potem ukaže, de se vpričo nje živina od dveh živinskih zdravnikov ogleda. Drugačno ogledovanje nič ne velja. Če se je tedej pri postavnim ogledovanji pokazalo, de ima živina zares eno ali drugo poglavitno bolezni, in če prodajavec ne more očitno skazati, de jo je živina še le pri novim gospodarji dobila, gré kupčija ali menja nazaj.

Imenovane poglavitne bolezni imajo večidel to lastnost, de več časa skrivej v živini tiče in de prodajavec večkrat še sam ni vedil, de njegova živina ni zdrava bila. Ker gré tedej misliti, de se je bolezin že poprej, to je, takrat, ko je živina še v rokah prodajavca bila, pa le na skrivnim začela, se mu krivica ne zgodi, če jo mora po cesarskim povelji nazaj vzeti in denarje poverniti. Za ta čas ne more ne kupec za klajo, ne prodajavec za rabo živine povračila tirjati.

Če se je pa kupec prepôzno, to je, le en dan po pretečenim postavnim času pri gosposki oglasil, je že pravico povračila zgubil.

Poglavitne bolezni, za ktere je naslednji čas postavniga poroštva po storjeni kupčii in prijetvi živine odmerjen, so:

A. Pri konjih.

1. Kužna smolika (Rotzverdächtige Drüse)	15 dni
2. Smerkely (Rotz)	15 „
3. Naduha (Dampf)	15 „
4. Narost ali tišavka (Koller)	30 „
5. Opornost (Stätigkeit)	30 „
6. Meščina bolezin na očesih (Monatblindheit)	30 „
7. Jasna slepôta ali slepôta brez mreže, ali cinka v očesu (Schwarzer Staar)	30 „
8. Podkožni tvor ali ogèrci (Hautwurm)	30 „

B. Pri govedih:

1. Francozje, ali pohôtno pojanje (Franzosenkrankheit, Stiersucht)	30 „

C. Pri ovcah:

1. Kozé (Blattern) 8 dni
2. Garje ali sra b ali grinte, (Raude, Krätze) 8 „
3. Metlaji na jetrih (Leberegel) . 2mesca
4. Metlaji na pljučih (Lungenwürmer) 2 „

D. Pri prešičih:

1. Ikre ali gobe (Finnen) 8 dni

Podučenje, kako se dajo te in vse druge navadnje živin-ske bolezni spoznati, je bilo dano v 2. delu „Bukev za kmeta.“

Imenovane postave pa tudi svojo veljavo takrat obderžé, kader je prvi kupec kupljeno živino kakimu drugimu, drugi tretjemu in tako naprej, prodal. V tacih okolišinah gré kupčija porredoma od zadnjiga kupca do prodajavca nazaj, če ob tem postavni čas ni zamujen, ki za perviga kupca veljá. Se vé, de vsak teh kupcov obderží zgorej imenovano pravico postavniga porošstva zoper svojiga sprednjika; za perviga kupca je pa po tem takim večkrat postavni čas že zamujen, če gré živina skoz več rok nazaj. Zatorej bi ne bilo pametno, ljubi moj prijatelj! živino, pri kateri si kako poglobitno bolezin (patentni tadel) zapazil, naprej prodajati in misliti, na tako vižo živine znebiti se. Zakaj primeriti bi se vtegnilo, de jo je že tudi drugi kupec naprej prodal, in de bi jo ti mogel po ob pravim času skazani poglobitni bolezn nazaj vzeti in denarje poverniti, kateri pa tebi ne bodo več povernjeni, če je postavni čas zamujen.

Razun imenovanih bolezin pa tudi vsaka druga bolezin, kakoršna si bodi, storjeno

kupčijo razdêre, ktera se v prvih 24 urah po prejetvi živine pokaže in pri sodni gosposki oznani. Ko bi bila živina v prvih 24 urah po prejetvi poginila, škoda tudi prodajavca zadene, če bolezin in smert ni očitno iz krivice noviga gospodarja ali kupca živine napadla. Tako zapové 924. postava cesarskih postavnih bukev.

Se vé, de se tudi takrat storjena kupčija razdêre, kader je prodajavec dolžnost na-se vzel, za vsako drugo bolezin ali napako skoz napovedani čas porok biti, če le ni po očitni krivici noviga gospodarja živine napadla.

Pravico pritožiti se, ima pa kupec še tudi takrat, kader je kako živino čez polovico predrago plačal, zakaj to je goljufija. Ako bi pa prodajavec očitno skazati mogel, de je živina še le pri novim gospodarji zavoljo lakote, nezmerniga dela in kake druge nemarnosti poprejšno vrednost zgubila; ali če je kupec živino pri kaki očitni dražbi (licitiringi) tako drago kupil; ali pa če jo je iz posebne preljubave ali posebniga nagnjenja po ti dragi ceni kupil, in prodajavec skazati more, de sta se tako med seboj zastopila, nima kupec pravice več pri gosposki pertožiti se.

Ker pa pravični Cesar nasproti tudi prodajavca škode varvajo, de ga goljufen kupec ne oslepári, so tudi postave dane, po katerih kupec zgorej povedane pravice zgubi, namreč:

1. Kupec se ne more pritožiti, če se je pri kupčii sam očitno zavezal, de za nobeno bolezin, kakoršna si bodi povračila terjal ne bo; ali pa če mu je prodajavec že pri kupčii očitno po-

vedal, de ima živina to ali uno poglavitno bole-
zin in de mu za-njo nikakor noče porok biti.

2. Kupec tudi pravico povračila zgubi, če
zamore prodajavec očitno skazati, de je ta
bolezin še le pri kupcu živino napadla.

3. Če je kdo s kakim blagam ali s celo
kmetijo vred tudi živino — kakor se pravi eno
reč h drugi (im Pausch und Bogen) kupil, brez
de bi bila živina posebej cenjena (šacana), nima
pravice povračila terjati, akoravno se potem kaka
poglavitna bolezin prikaže, če le ni celo blaga
več ko polovico predrago plačal.

4. Ako je bila živina od gosposke na draž-
bi prodana, jo mora kupec obderžati, kakoršno
je kupil.

To so cesarske postave, ktere sem vam, ljubi
kmetje! tukej zato na tanko razodel, de boste
vedili, kako se imate pri kupovanji živine ravnati,
de si ne boste v lastno škodo prepira in pravn
naključevali. Kupec zdaj vé, kaj de mu po
postavah gré, prodajavec pa tudi ne bo ter-
doglaven svoje terdil, in raji z lepim kakor z
gerdim nazaj dal, na kar po postavah pravice
nima.

Zadnjič vas moram pa še tega opomniti, de
ni varno, na semnji od neznanih prodajav-
cov živine kupovati, zakaj kje ga boste lovili
ptujca, če vas je opeharil? Nič vam ne bo po-
magalo več, za ušesam praskati se; vaši lepi
denarci so šli — Bog vé kam — rakam žvižgat!

Dr. Bl.

Zapoved zavolj obéranje gosenc in tičjega lova na Kranjskim.

Po sklepu vélikega zbora leta 1857 je krajnska kmetijska družba sl. deželno vladijo prosila, naj bi v prid domači sadjoreji, ker vsi poduki nič ne pomagajo, ojstro ukazala, de vsak, kdor koli ima kaj sadnih drevés, mora gosence obérati, in ako tega ne stori, naj se najemejo na njegove stroške (unkoštenge) ljudjé, ki mu jih obérejo, sicer se nobeden, ako še tako pridno čedi svoje drevje, če pa ima nemarnega soseda, ne more škode obvarovati, ker gosence iz sosedovega drevja prilezejo na njegov vert in gorjé mu potem!

Ob enim je prosila tudi družba, naj bi s to zapovedjo, ktera je bila že leta 1787 potrebna spoznana, sl. deželna vlada tudi vnovič oklicala prepoved, de se ptiči, posebno tisti, kateri se štejejo v versto pevajočih ptičkov in se od gosenc in drugega merčesa živijo, tedaj neznano veliko gosenc pokončajo, ne smejo loviti vsak čas in jim jajčka iz gnjezd ne poberati. Živo potrebo te prepovedi je z žalostno skušnjo dokazala, de je čedalje manj ptičic v naših deželah, ker, kar jih našinci domá ne polové, jih podavijo Lahi na Laškem.

Slavno c. k. deželno poglavarstvo je — hvala mu! — uslišalo prošnjo kmetijske družbe.

Ukaz sl. deželne vlade, ki ga je poslala c. k. kantonskim gosposkam, se takole glasi:

„Ker so skušnje lanskega leta zopet učile, koliko škodo so gosence naredile, ker so jih gospodarji le nemarno obérali ali pa celó ne, in ker je tudi c. k. kmetijska družba za odvernitev te škode prosila, spoznava deželno poglavarstvo za potrebno, postave zavolj obéranja gosenc vnovič oklicati. Zraven tega imajo c. k. kantonske gosposke županom ojstro naročiti in na to gledati, de župani natanko svojo nalogo spolnujejo in de pridno pazijo na to: ali so vsi gospodarji čedno obrali gosence v tistem času, ki so ga c. k. kantonske gosposke po zaslišanji županov določile, in ali so spolnili sploh vse to, kar postava zapoveduje.“

„Posebno imajo župani še dolžnost, čuti nad tem, de se zavolj oberanja gosenc dana postava zvesto spolnuje; vsacega odlašavca in nečimernika morajo c. k. kantonski gosposki zatožiti, de se bode kaznoval (štrafal) in bojo gosence na njegove stroške (unkoštenge) drugi obrali.“

„Ob enim se je čast. duhovšini po kmetih in učiteljem ljudskih šol naročilo, naj v dosego zaželjenega namena pomagajo, s podukom in prigovarjanjem, kar najbolj morejo.“

Postava, ktera zapoveduje, obéranje gosenc in pa snaženje sadnih drevés.

1. Gosence se morejo dvakrat vsako leto obérati: pozno v jeseni in pa zgodaj spomladi.

2. Celo drevó se mora v jeseni z lesénim ali kakim drugim tumpastim nožem ostergati, da se mu mah odpravi, zakaj zaléga gosenc se ne nahaja le v perji ali listji, temuč pogostoma tudi v mahu.

3. Drevó posebno po rogovilah naj se pošupa enmalo s pepélom, ker pepél zamori gosénčno zalégo. (Še bolje kot to pepeljenje je po novejih skušnjah, de se deblo in rogovile drevés v jeseni pobelijo z apnom; to pomaga dobro).

4. Vsi gospodarji enega kraja morajo ob enem gosence obérati. Čas pa, kdaj se mora to v jeseni in spomladi zgoditi, bode povsod c. k. kantonska gosposka določila, ktera se je zavoljo tega poprej z županom tistega kraja pomenila. —

Tako zapoveduje postava, ktero je sl. deželno poglavarstvo na Krajskim vnovič oklicalo s pristavkom, de nemarni gospodarji, ki je ne bojo spolnovali, se bojo kaznovali, zraven pa še na njih stroške gosence obérale.

Terdno upamo, de bojo čast. kantonske gosposke in župani zvesto nad spolnovanjem te postave čuli, — pridnim gospodarjem pa še enkrat povémo, de imajo vprihodnje pravico se pritožiti, ako nemaren sosed ne stori svoje dolžnosti, ker postava očitno pravi, de bo s silo mogel to storiti, kdor z lepo noče.

Postava, po kateri se prepoveduje, de se ne smejo jajčka in mladi ptički iz gnejzd pobérati, pa tudi ptiči, kader valijo, ne loviti in ne streljati.

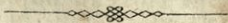
Ptiči pomagajo človeku najbolj gosence obérati, in ker se od njih živijo, jih sila veliko po-

končajo. To veljá posebno od vseh tistih ptičev, ki pojó.

Leta 1858 je tedaj deželno poglavarstvo ilirsko z ukazom od 16. rožnika št. 14164 prepovedalo, in to prepoved ponavlja sedaj sl. deželno poglavarstvo krajnsko, de se jajčka in mladi ptički nikoli ne smejo iz gnjezd pobérati, ptiče pevalice pa takrat, kader valijo, to je, od mesca sušca do konca mesca vélikega serpana (avgusta), na nobeno vižo loviti, pa tudi streljati ne. Kantonske gosposke imajo nad spolnitvijo te postave oestro čuti, in vsakega, kdor se pregreši zoper to postavo, kaznovati v dnarji ali ga pokoriti v ječi.

Pa tudi tistim, ki se s prodajanjem ptičev pečajo, je terdo na pete stopati, in so brez milosti kaznovati, ako ob gori imenovanim prepovedanim času ptičev na terg prinesó. Ptiči se jim morajo pobrati in spustiti, oni pa po postavi pokoriti.

Ker pa se posebno mladina v časih brez hudobne volje in le v svoji neumnosti s pobéranjem jajčic in mladih tičkov iz gnjezd pečá in ker takim šterkovcem to napačno in drevesom škodljivo ravnanje kakor navadna igrača veljá, je tedaj treba, de se mladina v tem dobro podučí. V tem zamorejo duhovni in učitelji največ pomagati, čeravno je tudi dolžnost županov in kantonske gosposke, de po vseh mogočih potih skerbé za tak poduk.

Poduk

zdraviga se ohraniti, življenje si podaljšati, in v sili ga oteti.

Zdravje je nar boljši dar, za kteriga se ne moremo Bogu nikdar zadosti zahvaliti; več je vredno, kakor vse zaloge in zakladi tega svetá. Kaj pomaga bogatimu srebro in zlato, če pa ljubiga zdravja nima? Rad bi se vsiga znebil, de bi le spet svoje zgubljeno zdravje zadobil. Tode le bolni prav v živo spoznajo, kako neprecenjen dar je zdravje; zdravi ljudje pa tega velikokrat nič ne obrajtajo, ker s svojim še terdnim zdravjem tako lahkomišljeno in nemarno ravnajo, kakor de bi jim na zdravji celó nič ležeče ne bilo, in bi ga nikoli zgubiti ne mogli. Nekteri ljudje mende pozabijo, de je njih život perstena posoda — in kaj se rajši ubije in razdrobí, kakor perstena posoda?! — ker z njim tako nespametno in neusmiljeno počenjajo, kakor de bi iz železa ali jekla bil, in bi se nekoli pokvariti ne dal. Oni so nesnažni in vmazani, kar njih život, obléko, stanovanje i. t. d. zadeva; nimajo prave mére v jedi in pijači, pri delu se zjicajo, potem pa naglo shladé; so vdani mnogim strastim: nečistosti, jezi, sovražtvu, nevošljivosti, samogoltnosti, prevelikim in praznim skerbem i. t. d. Iz vsiga tega pa izvirajo mnoge bolezni, kterih je človek večidel sam kriv, kriv pa tudi svoje prezgodnje smerti, tedaj je sam svoj morivec in ubijavec. Kolikošna sodba pa morivca in ubijavca čaka, je znano

slehernimu podučenimu kristjanu. Človek si ni sam sebi svojiga življenja dal, toraj si ga tudi ne smé vzeti, pa tudi ne prikrajšati; veliko več je njegova dolžnost si prizadajati, svoje življenje pri zdravji ohraniti, de mu je mogoče, dolžnosti svojiga stanú natanko spolnovati; in iz tega namena je tudi dolžan, se poslužiti vsih tistih pripomočkov, kateri mu v ohranjenje njegoviga zdravja in v podaljšanje njegoviga življenja pripomorejo.

V ohranjenje zdravja in v podaljšanje življenja pa pripomorejo: 1) snažnost života, obléke, stanovanja i. t. d.; 2) pripravna obléka; 3) prostorna, suha, svetla stanica ali hiša; 4) zmérnost v jédi in pijači, pri delu in počitku; v spanji in čuvanju in razveseljevanji i. t. d.; 5) zderžnost od razujzdaniga življenja, jeze in družih strast.

I. Snažnost.

Snažnost je prva lepota človeka. Ona je tudi večkrat óčitno znamenje neomadeževane duše in notranje pokojnosti in veseljnosti; kakor je nasproti vmazanost in razrahnjanost znamenje še bolj vmazane duše in razterganiga, nemarniga serca. Snažnost pa tudi veliko pripomore k lepoti, krepkosti ali moči in terdnosti telesa, zato je tedaj k ohranjenju zdravja potrebna. Vmaza polagoma zamaši luknjice v koži, skozi ktere se človek potí, de potem skozi nje pot iz njega iti ne more. Iz tega pa pridejo mnoge bolečine: po koži in glavi se izpahne, po ustih terga, oči bolé, nahod, torovi in druge bolezni. In če so potne luknjice zamašene, tudi tisti tanki deli iz zraka

ali lufta v človeka iti ne morejo, kateriga okrepčujejo.

De se pa zmirej čedniga in snažniga ohraniš, umij 1) vsako jutro obraz in roke z merzlo vodó, včasih pa tudi zvečer, ko se izuješ, nogé, de ti ne bojo smerdele; 2) izmij ali izplakni vsako jutro in po vsaki jedi tudi usta z merzlo vodó, in zmed zób ostanke jedil iztrebi, de ti ne bojo med zobmi gnjili, in de ti ne bo potem iz ust smerdelo. Zóbé trebiti in zmivati je tudi zato dobro, de se delj časa terdni ohranijo in ne bolé. 3) Poleti včasih tudi vès život v tekoči vodi umij, tode če plavati ne znaš, se v globoko vodo nikar ne postopi. 4) Spreobleci večkrat srajco in spodnje hlače, če jih nosiš, in nikar ne misli, de jih privarvaš, če jih le malokdaj v perilo daš: zakaj pot obleko prejé, in perica jo mora tolikanj bolj mancati in dergniti, kolikor bolj je zamazana, zato ti je v drugim ali tretjim perilu že stergana. In koliko si potem na dobičku? Še škodo imaš! 5) Tudi kuhinsko posodo je treba dobro očediti, posebno kotle in one piskre in kozice, ki so iz kotlovine, ker se na njih rada kotlovinska reja naredi, ki je zdravju grozno škodljiva, in več ljudi je že pomerlo, ki so v slabo pomitih kotlih in piskrih kuhane jedila povžili. K snažnosti tudi gré, de se večkrat počeseš, sosebno če žival v glavi imaš. Glave pa nikar ne maži z živim v masti umorjenim srebram, de bi žival iz nje spravil: pa tudi ne rok, če garje imaš, ker jih s srebram lahko pod kožo vženeš, de se potem v tebi pasejo, srebro pa se po tebi sprehaja, kar je večkrat vzrok mnogih bolezni. Snažnost še tirja, de si nohtí na perstih porezuješ i. t. d.

II. Obléka.

Obléka, zraven tega, de je spodobna in po stanu človeka, naj je tudi životu primerjena. Životu pa je primerjena, če ga mraza, vročine, mokrote varuje, in ga v rasti, hoji in pri delu nikakor ne zaderžuje. Života ne smemo preveč gorke obléke navaditi in ga tako omehkužiti; nasproti pa ga moramo tudi mraza varovati in gorkiga ohraniti, ker brez gorkote ne more živeti. Život moramo enakomerno gorko oblačiti, ker je zdravju zlo škodljivo, če kdo en del života, postavim glavo, bolj gorko, kakor druge ude, oblači.

1. Pokrivalo na glavi naj je lahko in ohlapno s krajami, de dežja in solnčniga pripeka obvaruje, pa tudi iz take robe, de soparnost, ki iz glave pride, skozi more. Zdravju škodljivi so tedaj klobuki z niskim oglavjem, podvlečene kape, kučme i. t. d., ker glavo preveč grejejo, in soparnosti skozi ne spusté, de se potem glava kot v kopvi pari. Od tod potlej pride, de lasje iz glave gredò in drugi ne zrastejo, de kri v glavo tiši, de rada glava boli, in se po nji moti ali verti i. t. d. Če se pa kdo v mrazu odkrije, ko je njegova glava vsa potna, ali preveč gorkote navajena, se gotovo prehladi, od tod potem njegov kašelj, šen in več taciga. Pokrivalo na glavi ne smé pretesno biti, ker kri v njenim teku po žilah zaderžuje in marsikako težavo napravi.

Lasje so od Boga dano pokrivalo glave, zatorej ni treba v hiši in v toplih časih, kader solnce ne pripeka, nobeniga družiga pokrivala. Bolj ko je glava prosta, bolj je bistra. Las ni

treba pri polti ostriči, ker to je škodljivo. Razo-
glavnemu poleti na solncu, kader močno pripeka,
stati, hoditi ali delati, je silno nevarno, ker se
mu lahko možgani vnamejo, ali pa ga mertud
ali božji žlak zadene. Skorej vsako poletje se
prigodi, de kaka ženjica mertva okoli pade, ka-
kor de bi jo bila strela zadela. Menim, de bi
bili za ženjice in druge ob tacih časih slamniki
z visokim oglavjem in širokimi kraji nar boljši
pokrivalo; in ker s k tlam priklonjeno glavo ža-
njejo, naj se tudi večkrat pokonci zravnaajo, de
jim kje kri možganov ne zatopi.

Ruta, če jo okoli vratú nosiš, ne smé biti
preveč debela in gorka, ker se potem vrat gor-
kote navadi, in se prav lahko prehladiš, kader
jo preč deneš. Od tega pride, de kašljaš in te
večkrat v gerlu boli. Rute nikar preveč ne za-
dergni, ker to kri zaderžuje, de iz glave po ži-
votu ne more; od tod potem pride, de glava boli,
se po nji vertí, oči motne in kervave postanejo,
mertudu se pot pripravlja. Oj, kako nespametne
so tiste zdevne dekleta, ki svoje ošpeteljne okoli
vratú, tako tesno zapenjajo, de vrat zabrenkne,
in so vse zabuhle v obraz!!

3. Obléka, ki život pokriva, ne smé biti ni-
koli pretesna, ampak tako ohlapna, de se kri po
človeku brez vsiga zaderžka sprehajati, in život
prosto razrašati more. Zdravju močno škodljivo
je tedaj, terdo prepasovati se, in tesne moderce
nositi, ki život prežmejo. Iz tega potem izvirajo
mnoge bolezní in druge nesreče, ktere sosebno
ženske zadevajo. Za nektere matere je pa ven-
der potrebno, de svoj život s širokim povojem
povijejo; tode Bog vari! preveč tesno. Tudi mo-

žaki naj svoj trebuh s širokim usnjatim pasam prepašejo, če težke reči vzdigujejo, nosijo i. t. d.

4. Pozimi, kader je hud mraz, in zunaj kaj delaš, ali si na potu, tudi roke in noge dobro mraza obvaruj, de ozeblina ne dobiš. Rokovice s palčnjekam brez perstov in nogovice iz volne so še nar bolji. Obutev naj je dosti prostorna (posebno una, ki jo pozimi obuvaž, de še lahko nekoliko slame va-njo deneš), de kurjih očes, otekline in spačenih perstov ne dobiš.

5. Posteljna obléka naj je suha, ne preveč topla, pa tudi ne premerzla, in nekoliko mehka. Premehka postelja, kakor tudi preterda, ti je nevarna. Blazine iz žime in dlake, turščina slama, ovsene pleve, so nar bolji podloga. Pernice so pregorke in škodljive. Odetev ne smé biti pretežka, de se v postelji ne kuhaš in pariš. Koci in odeje z volno ali pavolo podvlečene so še nar bolji. Zglavje v postelji naj je kakiga pol čevlja višje od blazine.

III. Stanica ali hiša.

Kdor novo hišo dela, naj jo, če je mogoče, na svetlim, zvišanim, prostornim in suhim kraji naredí.

1. Stanica naj je proti poldanjimu solncu obernjena, de pozimi, ko je bolj nizko, skozi okna va-njo sije. Zakaj svetloba zvedrí duha, čmerniga človeka oveselí, in dá telesu novo moč. Sivi starček, sključena ženica in bolehní ljudje se radi na solnce vsedajo in počivajo, in otroci tolikanj radi le na solncu igrajo. Ljudje, ki v temnih stanicah prebivajo in malokdaj na solnce pri-

dejo, so blediga obraza in njih koža je neobčutljiva, de skorej pot skozi nje ne more. Zatoraj bi mogli taki ljudje, ki v hišah delajo, kakor tudi rudokopi, ki so večidel pod zemljo, se vsake vmesne minute zvesto poslužiti, ter priti na solnce.

2. Stanica naj je, če je mogoče, na peščeni zemlji iz takiga kamna in tako gosto zidana in ometana, de ne moči. Stanica, ki moči, je zdravju škodljiva, ker mokrota (fajhtnost) v ude zaide, de po njih terga, glava in zobje bolé, se bule naredé i. t. d. Zatorej bi bilo treba tako stanico, ki zlo moči, znotraj z deskami obiti, ali pa vsaj večkrat prevetriti, de sapa skozi vleče, tode varuj se, stati na sapi, kjerkoli skozi vleče, de ti v zobe, vrat ali v križ ne zadene.

3. Stanica naj je prostorna in visoka, sosebno če veliko ljudi v nji prebiva. Majhno hišico veliko ljudi kmalo zasope, in zrak ali luft se v nji tako spridi, de še sveča nerada in mèdlo berli. Kako bi tedaj ti v taki izbi zdrav bil? Od tod pride, de včasih zjutrej, ko vstaneš, vès okrog letiš, dokler vèn na zrak ali luft ne prideš. De se tedaj zrak v hiši ne spridi in človeku ne škodova, je treba **1)** večkrat okno odpreti, de čisti zrak va-njo pride, ker unanji čisti zrak je človeku v ohranjenje njegoviga zdravja tako potreben, kakor ribi voda. **2)** Se ne smé v hiši, kjer ležiš perilo, repa, krompir i. t. d. sušiti. **3)** Ne gré kaj taciga, kar silen duh od sebe daje, postavim: lilije in druge cvetlice, v nji hraniti. **4)** Trop kokoš in družih žival, ki smrad delajo, ne v nji terpeti. **5)** V pobeljeni hiši, dokler se ne posuši, je prav nezdravo stanovati. De se sprideni zrak v stanici zboljša, je tudi dobro, v

nji nekoliko brinjeviga lesá zasmoditi, de s plamenam pogori.

4. Stanica ne smé preveč zakurjena biti, ker je to občutnicam in pljučam škodljivo, človeka slabi in nekako dremotniga dela, in če kdo pozimi v mrazu iz preveč zakurjene hiše pride, se kaj lahko premrazi. Peč mora dobro obmetana in zamazana biti, de uni zadušljivi zrak od oglja, ki v peči telí, v stanico ne zahaja, de vsih, ki v nji spé, ne umorí, brez de bi vedili kdaj. Če je peč slaba, le nikar terdno je ne zavezni, de bo zadušljivi zrak od oglja pri ostejih iz nje odhajal. V čumnate, ki se ne kurijo, nikdar nikoli živiga oglja ne nosi, ker iz njega pride zadušljivi zrak, ki skorej vsako zimo nekaj dekel pomorí, ki svoje merzlo ležiše z živim ogljem pogreti hočejo. Boljši je nekoliko mraza terpeti, kakor v toliko nevarnost priti.

5. Vsaka stanica bi mogla imeti tla iz desák narejene, ker so tla premerzle, se noge prehlade, in iz tega pridejo slabi nasledki. Toliko men-de vsak ima, de bi tla iz desák naredil, — pa kaj — ko se kmetje tolikanj radi najdenih, če tudi škodljivih navad in šeg svojih sprednjikov derzé!!

6. Tudi pred hišo mlak, gnoja i. t. d. nikar ne terpi, ker to je že samo na sebi gerdo, potem pa še tudi zdravju škodljivo, ker iz teh nesnag, posebno poléti, ki se na solncu pariyo, škodljivi sopari vstajajo in tudi pri oknih v stanico pridejo.

IV. Hrana.

Kar vživanje jedil zadene, je tole poglavitno

vodilo ali regelca: „Bodi zmeren v jedi,“ in le toliko jej, kolikor tvoja natora potrebuje, de pri življenji, moči in zdravji ostaneš. Nikdar toliko ne jej, de bi ti potem jed celó ne dišala, ampak toliko jej, de bi še lahko jedel, kader od mize vstaneš. Kdor svoj želodec z jedjo preveč nabaše, ta tako rekoč kvas k mnogim boleznim v sebi postavi. Nar več bolezen pa iz pokaženiga želodca izvira, toraj mora biti naša prva skerb, de želodec pri zdravji in moči ohranimo, in mu le toliko damo, kolikor prekuhati zamore. Pa tudi pri zmernim vživanji hrane se tega le derži, de svojiga želodca ne skaziš: 1) jej počasi, vsako jed dobro prežveči in jo s slino premesaj, ravno se derži in prosto sedi, nikar pri jedi kaj težkiga ne delaj. ali se s kako težavno mislijo ne vkvarjaj. 2) Ne vživaj vsiga zmes, sladkiga in kisliga, gorkiga in merzliga. 3) Kakor v vsaki drugi reči, tako tudi v jedi se réda derži, ter pred odločenim časam nikar ne jej, de želodec uno dobro zmelje in loči, potem ti bo to bolje dišalo in teknilo. 4) Če ti jed ne diši, nikar se ne sili; želodec sam te opominja zderžati in postiti se. 5) Varuj se vsih nezdravih jedil, ktere so: preveč mastne, postane in skisane, premalo kuhane, in še kvasaste jedi; slabo pečen, kvasast, gorek kruh, meso bolnih žival, prestare kervave in jeterne klobase, plesnjive reči, nezrel krompir, nezrelo sadje i. t. d. 6) Gob ne jej, če jih prav prav dobro ne poznaš, de sam sebi z njimi ne zavdaš. 7) Če veš, de ti ta ali una jed ne služi, nikar je ne jej, naj ti je še tako zaželjena; bolji je premagati se, kakor potlej klaverno hoditi in polegati. 8) Ne bodi zbirčen v

jedi, in ne segaj le po boljih jedéh, ker s takim zbiranjem želodec preveč razvadiš, de ti potem druge jedila, katerih se nisi hotel navaditi, škodovajo, kader si jih, iz pomanjkanja družih, jesti primoran.

V. Pijača.

1. Voda je perva in nar bolj zdrava pijača, ktero nam je sam Bog v ogašenje žeje vstvaril; vse druge pijače je le človeška umetovnost, sladnost, sladkorivnost znajdila. Voda pa mora biti čista, bistra, brez slada in duša. Nar bolji voda je, ktera iz peska ali pa iz skale teče. Voda, ki v močirjih in mlakah stoji, je zdravju škodljiva. Kdaj je treba piti, že vsakteriga žeja opominja. Pa tudi voda se smé 1) le samo zmerno piti, de se žeja ogasi; ker želodec od vode ložej kuha, kakor od vina, in to da človeku moč. 2) Med jedjo vodo piti le takrat služi, kader se suhe jedila povživajo, sicer pa vselej le po jedi. 3) Po nobeni ceni pa se ne smé na gorke jedila naglo merzle vode napiti, treba je, nekoliko časa počakati. 4) Močno nevarno je, vode se napiti, če si se v hoji ali pri delu močno razgrel in unel, sosebno takrat če počivaš, in koj naprej ne greš ali pridno ne delaš, de še dalje v potu ne ostaneš. Če si tedaj v potu in počivati misliš, preden ko piješ, se počasi ohladi, ter si roke za pestmi, sence umij, usta splakni, in potem ko si ohlajen, pomalim pij. Oj, koliko jih je že za jetiko in družimi boleznimi pomerlo, nekteri pa še klaverno hodijo in polegajo, ki so se vsi vroči merzle vode napili! 5) Vsake vode, kjer jo za-

gledaš, nikar ne pij, de merzlice ne dobiš. 6) Skažena in smerdljiva voda se da popraviti, če se prekuha in po tem stati pusti, de se na dno vleže, s čemur je zmešana; ali pa se skozi pesek precedí; ali pa se s tolčenim ogljem zavre in potem na situ skozi pesek precedi. 7) V kumar se rado zapera, je dobro, če zvečer preden spat gré, in zjutraj, ko vstane, na tešče kupico mrezle (frišne) vode spiije.

2. Staro vino, kdor ga zmerno vživa, je dobra pijača, oveseli človekovo serce, želodec ogreje in okrepcá; škodljivo pa je, če je še na drožeh, ali pa kakor si bodi zblojeno in z drugimi rečmi namešano, ali če ga kdo nezumno pije. Koliko bolezen se na vinu dobí, mi ni treba razkladati, saj jih vsakdanja skušnja dosti pokaže! Tudi dobriga in zdraviga vina piti, ni svetovati: 1) Zdravim otrokam in mladenčem, ki so že tako polni življenja; raji naj svojo prevroč kri z merzlo vodo ohladé, to bo bolj za njih dušo in telo. 2) Tistim, ki so slabih občutnic in hude kervi. 3) Po kaki jezi, žalosti, strahu, in kar je človeka močno pretreslo, vino piti, je zlo škodljivo; kakor tudi 4) v vsih vročinskih boleznih. Marsikdo si misli, s poličem dobriga vina pozdravit se, kader se slabo počuti; pa ravno s tem svojo bolezen tako razdraži, de mu potem večkrat nič več pomagati ni. — Nasproti pa je kupica, dobriga vina priporočiti: 1) tistim, ki so bolj slabiga života in nimajo hude kervi; 2) priletnim in starim ljudem; 3) tistim, ki so skoraj popolnoma oslabeledi; in 4) onim bolnikom, katerih bolezin iz slabost izvira, kar pa le samo zdravnik svetovati vé; njega je tedaj treba vprašati.

3. Požirek žganja delavniku človeku dobro stori, ker ga nekako vname, de ložej dela; tode prave stanovitne moči mu vender le ne dá. Ta moč, ki jo po žganji v sebi začuti, tako hitro mine, kakor hitro se žganje skadí, in potem je še slabši, kakor je bil poprej. Moč, gorkota, podvnema od žganja je enaka plamenu, če se škopnjek slame zasmodí, res lep, svetel plamen se pokaže, tode kmalo ugasne. Kar je pa pri tej zapeljivi pijači nar bolj nevarno, je to: človek se hitro hitro frakljati navadi, de skorej sam ne vé, kdaj in kako — on zaznamovan pijanec postane — in potem ga zadevajo vsi tisti strašni nasledki, ktere pijanost seboj pripelje. Pijanost je po besedah svetiga Avguština „mati vsih pregréh, vkresalo vsih hudobij, zmešnjava možganov, zguba pameti, huda ura jezika, vihar za vès život, zatop čistosti, potrata časa, prostovoljna norija, škodljivo zmamljenje, podkop ali prekucija lepiga zadržanja, gnjusoba življenja, pregnatev spodobnosti, poguba duše.“ Pijanec je pobijavec in ropar svoje žene, tat svojih otrok, zapravlji-vec prejetiga blaga, malovreden gospodar, nepokojin sosed, prepirljiv tovarš, zdivjan človek, zatiravec svoje božje podobe, morivec svojiga života, zaveržena stvar, gnjusoba poštenih ljudi. Pijanec je mende vse, kar bi ne smel biti. Kader je trezen, ga grize in peče, toraj v drugi pijanosti polajšanja iše. O sromak, Bog se te usmili!

VI. Opravilo, sprehod, počitek, spanje.

1. Bog je človeka za delo vstvaril, in ravno delo, če je njegovim močem primerjeno, mu k

zdravju služi. Zmerno in človekovi moči in starosti primerjeno opravilo vadi in uterduje vse njegove telesne moči, pripomore, de se krí in drugi sokovi po životu sprehajajo in popolnoma ne zastanejo, de želodec ložej jedila zmelje, prekuha, prebira in odloči, kar se v meso in krí spremeni, od uniga, kar se v čeva pošilja i. t. d. Če pa terdim, de zmerno, človekovi moči primerjeno delo k ohranjenju njegoviga zdravja in k popolnosti njegoviga života veliko veliko pripomore, moram nasproti tudi réči, de pretežke dela in opravila, ki niso človekovi moči primerjene, njegovo zdravje močno podkopujejo, ga zlo oslabé, na bolniško posteljo veržejo in prezgodej pod zemljo spravijo. Zatoraj moram zastran dela sosebno tole priporočati: 1) Ne bodi presilen pri delu in ne delaj kot črna živina, kar zdaj ne moreš storiti, boš potlej storil; tvoje zdravje ti mora ljubši biti, kakor zastano delo; in glej! če zboliš, al ti ne bo delo še delj časa zastalo? 2) Pri vzdigovanji imej pamet, de se ne zvrediš, de ti v križ ne stopi, ali de kaj v tebi ne počí. 3) Matere! ne vzdigujte težkih škafov ali pa kaj družiga težkiga na glavo, de se vam kaj ne primeri in de vas ne bo potem serce bolelo. 4) Če kaj težkiga neseš, pelješ, tišiš, delaš; večkrat se odahni, počij! 5) Dekle, ki pri gospôdi služijo, kader tla v stani- cah snažijo (cimre ribajo), naj se večkrat z glavo kviško sklonejo, de jim kje kri možganov ne zalije, de otekline v glavo ne dobijo i. t. d. Pa tudi gospodinje bi mogle toliko usmiljene biti, de bi tistikrat svojim deklam kaj priboljšale (kar človeške gospodinje tudi storé), ne pa še po vsem verhu oštevale. 6) Čevljarji (šuštarji), krajači

(žnidarji), švilje (mojškre), ki se k svojimu delu nekoliko naprej sključeni deržé, in jih toraj rado čez trebuh, želodec, ali pa v persih bolí, se jim kri zasede, ali zaseri, se jih persna vodenica rada prijema, kri pljujejo i. t. d., — vsi ti naj bi včasih od svojiga dela vstali; nekoliko gori in doli pohodili, pa potem toliko pridnejši delali. 7) Delavci, sosebno kateri sedé delajo, naj bi ne hodili od dela precej k jedi, in od jedi precej k delu; ampak naj bi se malo pod milim Bogam, če je mogoče, sprehodili, in potem urno brez oboaranja k delu podali. 8) Delavnice naj so čedne, prostorne, zračne (luftne) in svetle. 9) Pridni-mu delavcu se ali sprehod, ali pa počitek, kakor si je že njegovo delo, nar bolj prileže in njegovo zdravje poterdi; tode tudi sprehod in počitek morata imeti svoje meje, de zdravju ne škodovata.

2. Ako svoje delo zmirej le sedé opravljaš, ti je sprehod v ohranjenje zdravja močno potreben. Sprehodi se 1) zunaj v čistim zraku (na frišnim luftu), ne pa v stanici kjer je večidel, posebno pozimi, ko so okna zaperte, zagaten zrak. 2) Sprehajaj se enakomerno, ne pa, de bi zdaj tekel, zdaj pa počasi šel. 3) Pojdi včasih tudi nekoliko med se, ali v hrib, de se tudi persi in pljuča nekoliko pretresejo, razširijo in uterdijo. 4) Nikar prehitro ne hodi, posebno ob pozimskim času, kader je hud mraz, de se ti pljuča preveč ne pretresejo in razširijo, de se potem od merzliga zraka, ki v te letí, ne prehladé in ne vna-mejo. 5) Pri sprehodu ne imej preveč skerbnih mišl, ne zamišli se pregloboko i. t. d., ampak razveseljuj se nad čudeži božje modrosti, ki jih pred seboj in nad seboj ugledaš i. t. d.

3. Kdor se pa pri svojih delih in opravilih že tako dosti sprehodi, temu pa počitek nar boljše v zdravje tekne; tode tudi počitek mora svoje mero imeti. Zmirej le počivati, ne pa delati, nikoli se spotiti, zraven tega pa še dobro jesti in piti, je zdravju ravno tako škodljivo, kakor nezumno delati. Vedni počitek stori, de telesne moči nekako opešajo, kri kasno po žilah vrè, sokovi po životu zastajajo, jed ne diši, želodec hrane dobro ne prekuha, prebiravnik dobro ne loči, kar naprej gré in kar se v kri in meso spremeni, rado se v njem zapeče, udje oterpnejo, život je omamljen i. t. d. Če pa kdo pri svojim vednim počitku še dobro je in pije, se res mastiti in debeliti začne, in zdi se nam, de je ta človek popolnoma zdrav, ker je tako lepo rejen; tode njegovo debelost bi mogli večkrat bolezen imenovati; zakaj njegov život je napihnen, trebuh napet, persi vlezljene, obraz zabuhel, in čez-nj pride brez števila bolezni. Pa kaj bi vam kmetam to razkladal, saj vém, de nimate časa, dosti počivati, in tudi ne kaj dobriga jesti in piti, toraj naj vam rajši še nekoliko od spanja, ki ga vam večkrat manjka povém.

4. Spanje je v ohranjenje zdravja in življenja močno potrebno, kar že vsak sam dobro vè. De boš pa mirno in sladko spal, moraš **1)** podnevi pridno delati; kdor pridno ne dela, le rad pohaja, poseda, dremlje in svojiga života nekoliko ne utruji, nima terdniga spanja in se ponoči nič kaj ne počije. **2)** Nikar zvečer preveč ne jej, de te ne bo želodec tišal, in ti spanja zadrževal. **3)** Pojdi do časa ob devetih ali desetih spat, de boš zjutrej zgodaj vstati mogel. Kdor

ponoči voglari in vasuje, ta ne poškodova samo svoje duše, ampak tudi svoj život, ker mu potrebno spanje krati. 4) Spusti iz glave preskerbljive misli, ter vse svoje zaupanje v previdnost božjo stavi. 5) Očisti svojo vest; pregovor pravi: Kdor je mirne vesti, — ta tud sladko zaspi. 6) Rók nikar čez glavo ne sklepaj, ker potem kri po njih voljno teči ne more, in preveč v glavo tiši. 7) Zglavja si ne delaj preveč visociga, pa tudi ne prenizkiga, kakiga pol čevlja je dovolj visoko, drugi život naj ravno leži. 8) Kdor vznak leži, sosebno kader zvečer svoj želodec preveč nabaše, ali pa če kaj taciga je, kar želodec težko prekuha, ima veliko težavnih sanj; in če ima kdo gosto, skaženo kri, mu po životu zastaja, se mu na persi vleže, mu sapo zapera, kar ljudje „mora tlači“ imenujejo. 9) Na levi strani ležati ni dobro, ker jetra serce tiše, in kri zaverajo. Nar bolje je na desni strani ležati. 10) Navadi se z zapertimi ustmi spati in skozi nos dihati, de ne boš preveč smerčal in družih v spanji budil; potem pa tudi zató, de se ti ne bo v gerlu in dišniku posušilo, ne žleze se zgostile, ti kašlja napravile in zob ognjusile. 11) Če ne moreš spati, moli, ali pa vstani; če se že čas vstati bliža, de v kakošne hudičeve skušnjave ne padeš. V postelji dolgo časa zjutrej ostati, brez spanja in dolgo ležati, je za dušo in truplo nevarno in škodljivo.

VII. V čistim životu pokojno serce je posebna podloga terdniga zdravja in dolziga prijetniga življenja.

Kdor svoje telo v časti ima in ga v spodob-

nosti ohrani, in vsiga tega skerbno varuje, česar bi se sramoval in bal, ako bi njegovi starši, in drugi pošteni ljudje zvedili, de je to storil, ta raste lepó, kakor konoplja na dobri njivi, v svoji presrečni, nedolžni mladosti, podoben je drevesu, pri vodi vsajenimu, ki čversto raste, se lepo košati in razraša, in od dné do dné močnejši prihaja, zato ko mu potrebne mokrote ne manjka; podoben je vès njegov život lepo cveteči jablani, ktere gosence niso obrale; ali pa beli, lepi lilii, ktere se ni še dotaknila umazana roka. Čista zdrava kri še po njegovih žilah teče, njegove kostí z nepokaženim muzkam napolnjene se čedalje bolj uterdujejo, kite in občutnice zmirej močnejše in terdneje prihajajo, želodec hrano dobro premele in prekuha, persi se razširjajo in so proste unih škodljivih žlez, ki so večkrat začetek persne vodenice in družih nevarnih bolezen, njegove oči so svetle in bistre, pogled je naraven in vesel, sramožljivost se mu lesketá v obrazu, vès je poln življenja, in podoben je angelju božjimu v človeški natori. In če ta nedolžni mladeneč, ali pa una sramožljiva deklica, zmirej v strahu božjim živi, in hodi vselej počteno kakor podnevi, ter zvestó ohrani v svojim sercu ljubezen božjo in veselje svetiga Duhá, in potem tudi z vso močjo v sebi zatira sleherno hudo poželjene, napúh, lakomnost, nevošljivost, jezo i. t. d., in se ne vda prevelikim skerbem, žalosti, tugi, strahu, in kar bi ga presilno nepokojniga delalo: ta presrečni mladeneč tedaj in una presrečna deklica se smeta nadjati veliko zdravih dni in dolziga veseliga življenja, če se njima neprevidama kaj ne primeri, ali če jima previdnost božja iz

svetih namenov bolezní ne pošlje, ali pa nju iz srede zapeljiviga sveta in nevarnost tega življenja v drugo boljši življenje ne vzame, za katero sta že v svoji mladosti tako rekoč zrela postala.

Temu nasproti pa nespodobne djanja, sladnosti tega sveta, strastim vdano, toraj nepokojno, ali pa otožno serce, zdravje podkopujejo, življenje grené in pred časam človeku jamo v zemljo skopljejo. — Gerda navada, kaj nespodobniga počenjati, oslabí život, ga polagoma suší, in posuší, kakor se posuší drevo v peščeni zemlji, ker mu mokrote zmanjka, in tega žalostni konec je večidel jetika, druge hude bolezní, prezgodnja smert. — Napúh, prevzetnost, častilakomnost, če človek teh strast ne oberzdá, ga delajo nepokojniga; ga v sercu sklí in peče, ako ga kdo poniža, ali pa če tiste časti ne doseže, po kateri tolikanj hrepení; vse to pa čimža njegov život, in krajša njegovo življenje. — Lakomnost po blagu: ta nikoli sita pregreha, ki stariga človeka še bolj stiska in vklenjeniga derží, mu ne dá miru, ne podnevi in ne ponoči; ker zmirej misli, kje in kako bi kej pridobil, pridobljeno pa prihranil — nekteri se še najesti ne upa. Kako bi tedaj tak nepokojin človek terdniga zdravja bil?! — Nevošljivost je ternek v persih, ki nji vdaniga človeka bode in sklí, kader se drugim dobro godí. Ta huda pregreha se že na upadenim bledorumenim obrazu pokaže. — Jeza človeka vzdigne in podkuri, de se krí po njem močno valí, žolč razlije; od tod potem zlatenca, bolezní na jetrah, mertud i. t. d. — Ukořeninjeno sovraštvo, želja zmaševati in znositi se, je červ v človeku, ki grize njegovo serce in spodjeda njegovo zdravje. — Prevelika občutljivost,

ko človeka vsaka reč zbode in močno boli, hude bolezni, posebno na občutnicah, seboj prinese. — Pekoča vest vedno človeka slabi, de zmirej bolj hira, včasih mu še celó pamet zmeša. — Žalost, tuga, otožnost, dolgčas, skerbí človeka mamijo, veliko nevarnih bolezni napravijo in prezgodnjo smert seboj pripeljejo. — Velik strah, kakor tudi naglo veselje, tako skozi človekove občutnice šinetá, de še celó omedlí, ga skernina ali božjast vije, včasih tudi nanagloma umerje.

Človek, kteri je imenovanim strastim vdan, naj si po napeljevanji svojiga spovednika z vso močjo prizadeva, jih v svojim sercu zatreti, to pa, kar ga naglo presune, naj tako hitro ko more, v sebi zaduší in upokojí svoje serce. Mirno in pokojno serce ima še tudi to korist, de ozdravila človeku v hudih in nevarnih boleznih bolj pomagajo; nepokojno serce pa njih moč zaderžuje.

VIII. Tabak piti ali kaditi zdravju škodljiva navada.

Tabak se med tiste zeliša prišteva, ki človeka omamijo in omotijo, toraj je tudi, sploh govoriti, zdravju škodljiv. Vsak vé, tisti pa, kteri tabaka še niso vajeni in ga piti začenjajo, sami skušajo, de jim po njem težave dela, se iz želodca vzdiguje, glava boli, se po nji vertí, in jim tudi večkrat bljuvanje (kozlanje) prizadene. Kdo bo tedaj terdil, de tabak zdravju ne škodova? Res je sicer, de, kdor je tabaka že navajen, unih težav po njem nič več ne čuti; pa mu vender le, tode bolj skrito in ne tako nanagloma, škodova. Po tabaku se 1) zobje sperhnejo in se tabakarju toliko hitreje zdrobé, kolikor poprej

ga je piti začel. 2) Tabak vse občutnice (ne vém, kako bi že rekel, de bi me ložej razumeli) nekako razdraži, podvname in prevzame; zatoraj tabakarju vse vpade, de se mu celó nič, še govoriti ne poljubi, kader tabaka nima. 3) Tabakar veliko slin izpljuje, ktere so človeku tolikanj potrebne, de se z njimi jedila dobro premešajo, in de jih potem želodec ložej premelje in prekuha; zato tabakarji nimajo kaj dobrih želodcov — tabak jim bolj ko jéd diši. Kakošno moč pa od tabaka dobivajo, če jim jéd ne diši? 4) Tabakarju se vse usta in gerlo od dima vkadé, de so ko dimnik vkajene in prežgane viditi; zato pa tudi iz njega smerdí kot kuga. Komu pa dim in smrad k zdravju pripomore? Ali se ne vleže na persi? Od tod pridejo tudi velikokrat persne bolezni. 5) Hudimu tabakarju, ki svojo pipo z drobno in kratko cevjo zmirej na enim kraji v ustih derží, se včasih tudi prisadí, in še raka dobí. 6) Posebno škodljiv je tabak za mlade smerkovce, kterih se še tako rekoč mleko na žnabljih derží, pa imajo že fajfo ali smodko v zobéh; in precej v svoji mladosti svoje nar boljši sokove izpljuvajo, z njimi tudi moč in terdnost svoje natore. Od tod pride, de so vsi skisani in tanki kot žleza, tesnih pers kot grében, rumeniga obraza kot il, od tod njih mnoge bolezni na persih. Zadnjič 7) je tabak tudi tistim posebno škodljiv, kteri so vozkih pers in suhiga života. — Unih družih škod, ki od tabakarjev na človeško družbo pridejo, — de namreč tabakarji veliko lepiga denarja zapravijo, veliko draziga časa zatratijo in velikokrat s fajfo ogenj zatrosijo, de hiše, vasi, tergi in mesta pogoré, — še tukaj razkladati nočem.

Če je pa tabakarija zares tako škodljiva in gerda navada, zakaj se pa čezdalje bolj in bolj razširja, zakaj že sploh fantalini, de ne rečem, smerkolini kadé? Napúh jih zapelje, zgled pa jih za seboj vleče. Kakor je napúh sleherniga greha začetek, tako je tudi te škodljive navade. Iz napuha, prevzetnosti, ošabnosti, baharije mladenček kaditi začne, in si misli, kdo vé, kaj de je, če revno fajfo ali smodko v ustih derží. O sromak! ki ne veš, de imaš od napúha vkajene možgani in prismojeno pamet; pa si vender domišljuješ, kako možat si, če fajfo imaš v zobéh. Veliko jih pa tudi zgled družih v to škodljivo navado za seboj potegne. Kako bi bilo mogoče, de bi sin kaditi ne jel, če vedno svojiga očeta fajfo trebiti vidi? Kako bi mladenčki tabakarije za kaj škodljiviga spoznali, če vidijo tiste očitno kaditi, katerih dolžnost je, škodljive navade zmed ljudsta trebiti?!

Kako je treba v bolezni ravnati?

1. Kdor zbolí in začuti, njegova bolezen bi utegnila sčasama nevarna biti, naj brez vsiga odloga po modriga zdravnika pošlje in naj ne čaka tako dolgo, kakor pravijo, de bi mu že voda v gerlo tekla, ter naj se potem njegovih zdravil zvesto in tako posluži, kakor mu je ukazano bilo. Nikar tedaj ne misli in ne rekaj: „Če je božja volja bom že tako ozdravil; če pa božja volja ni, mi tudi zdravnik z vsimi svojimi zdravili pomagal ne bo;“ — zakaj tako govorjenje je nespametno, prederzno in božji volji nasproti, kakor če bi kdo rekel: „Ne bom delal, Bog me bo že brez dela

preživel: Ne bom jedil, če je božja volja, bom že brez jedí živel.“ Božja volja je ta, de se od njega danih pripomočkov zvesto poslužimo in nikdar nikoli čudežev od njega ne pričakujemo, katerih on lenim in svojoglavnim ljudem zaljubo nikdar ne dela. — Nikar naj se ti denar preveč ne smili, de bi zato po zdravnika poslati ne hotel; ker ga je plačati treba. Pa glej! čemu ti bo denar, če te smert vzame? Ali ni zdravje več vredno ko denar? „Boljši je ubožec, kateri je zdrav in močen, kakor bogat, ki je slab in od bolezni nadleževan. Zdravo življenje v svetosti in pravici je boljši, kakor vse zlato in srebro, in terden život je boljši, kakor nezmerjeno bogastvo.“ Če po zdravilih ozdraviš, saj ne boš svojiga zdravja predrago plačal, ktero se preplačati ne dá; če pa ne ozdraviš, imaš saj mirno vest, ker si svojo dolžnost, zdravja po božji volji iskati, natanko dopolnil. — Zdravja pa ne išči okrog konjedircov in konjedirk, ali pa pri tacih mazačih, ki se zdravilstva niso nikoli učili, kateri za vse bolezni skorej enake zdravila dajejo. Saj še učnim možem, ki se neprenehoma in neutrudeno zdravilstva učé, velikokrat prav terda hodi, bolezen spoznati in jo odpraviti; ti pa tem nezučnim in nevednim ljudem bolj ko zdravnikom zaupaš, in jim, joj, prejoj! svoje življenje zročiš? Kje imaš vender svojo pamet?! — Če pa v svoji bolezni zdravnika k sebi dobiti ne moraš, pa kakiga človeka do njega pošlji, kateri naj mu tvojo bolezen natanko razloži in si dobro v spominji ohrani, kar ti svetova, ali pa kdaj in koliko je tega ali uniga zdravila jemati treba; med tem se pa smeš tudi domačih zdravil poslužiti, tode

glej! de ne boš vsiga jemal, kar ti kdo svetova, temuč samo tisto, od česar si prepričan, de ti škodovati ne more. — Če te vročina kuha in se potiš, glej, de se ne odgerneš in ne prehladiš; ni pa treba, de bi petero kožuhov na sebi imel, le toliko ti je treba odetimu biti, de ti pot v životu ne zastane. Še bolj je treba varovati, prehladiti se, če se ti kaj po životu spusti, v taki prigodbi še rok ne smeš spod odeje djati, še menj pa prestlati si dati, dokler se mozuljčki po životu in po rokah popolnoma ne posuše; če bi se pa prehladil, bi se ti mozuljčki pod kožo skrili in glej, to bi bila gotova tvoja smert. De čez bolnika ne smé sapa vleči, vsak sam vé.

2. Če bolezen nekoliko nevarna postaja, je treba po gospoda poslati, de se bolnik z Bogam spravi in s svetimi zakramenti previdi, de tako svojo vest umerí; ker mirna vest in pokojno serce veliko k zdravju pripomore. Kako nespametni so tedaj tisti, ki se gospoda v hišo, in svetih zakramentov prejeti bojé; saj duhoven ne prinese bolniku strahú, trepeta in otožnosti, temuč mir, pokoj in tolažbo mu v serce vlije; sveti zakramenti mu ne prinesejo smerti, ampak življenje. In kteriga boljšiga zdravnika in pomočnika bolnik še najti more, ako je s tistim zedinjen, kteri je bolezní in zdravja Gospod? „On rani in celi, on udari, in njegova roka bo zdravje dala.“ (Job. 5, 18.)

3. De je bolnik bolj brez skerbí in mu časne reči po glavi ne hodijo in nepokoja ne delajo, naj svoje premoženje, če ga ima, razravná in vsakimu odloči, kar pravica in ljubezen tirjate, de po njegovi smerti ne bo prepira, jeze in tožbe

med deleži, in če ima kaj ptujiga blaga, naj ga bližnjimu poverne, pa tudi ubozih naj ne pozabi, če potrebne žlahte nima.

4. Naj se bolnik popolnoma v voljo božjo vdá, in v njegovo sveto previdnost terdno zaupa, naj si misli, de Oče nebeški s svojim otrokam po svoji pravici, pa tudi po svoji neskončni dobroti ravná, in vse tako obrača, kar človeku v zveličanje služi. Tako premišljevanje dela bolnika pokojniga, de z mirnim sercam pričakuje in voljno na se vzame, česar mu je Oče nebeški odločil in iz svetih namenov poslal.

5. Naj bolnik bolečine svoje bolezní voljno terpi, in jih v spravo in zadostenje za svoje grehe Bogu daruje. Poterpežljivost bolniku bolečine polajša in mu večno plačilo zasluži; nepoterpežljivost pa mu jih shujša, in ga ob večno plačilo pripravi.

6. Če je bolnik močno slab, se ne smejo obiskovavci brez posebne potrebe k njemu pušati, kateri bi pred njim čenčali, neslane pogovore imeli, in ga glušili; ker vse to slabimu bolniku težko dé, in obilni obiskovavci so mu le bolj v nadležnost, kakor v polajšanje. Potem pa tudi, če je v tesni stanici veliko ljudi, se zrak v nji kmalo spridi in skazi, in na bolnika močno vdarja, de težko diha in nekako nepokojnost v sebi občuti, ktera se na vsim njegovim životu razodeva.

Kako je treba bolnikom streči, in per umirajočih se zaderžati, ne gré tù govoriti; samo tole še rečem, de se morajo taki iz hiše spraviti, kateri s svojim jokam, ali kakor si že bodi, umirajočim nadlego in nepokoj delajo.

P O M O U K *)

**za take, kateri niso zdravniki, kako oživljati do-
zdevnomertve in pomagati v naglih smertnih
nevarnostih.**

Kader kdo dozdevno umerje, naglo v smertno nevarnost pride in v vseh enakih nesrečah, je pred vsem treba :

a) tistiga, kteriga taka nesreča zadene, previdno prenesti na mesto, kjer je mogoče, poskušnje za oživljenje in otenje složno in popolnoma storiti, in kjer ni sploh znanih ali pa tacih uzrokov, zavoljo kterih je v smertno nevarnost prišel;

b) ob enim urno po zdravnika poslati in mu natanko povedati vse, kar se je zgodilo, de more potrebnih pomočkov sabo vzeti;

c) nesrečnega vseh oblačil, vezil, rut itd. rešiti, ktere njegov život stiskajo.

Kako ravnati s takimi, ktere strela zadene ?

1. De je človeka, kteriga mertviga najdemo, strela zadela, spoznamo :

a) če bi bilo popred hudo vreme ali če je le enkrat hudo trešilo;

b) če diši obleka nesrečnega ali kraj, v kterem je prebival, po žveplu ali fosforu;

*) Razglašen po ukazu slavnega ministerstva po vseh cesarskih deželah.

c) če je na životu, na obléki, na stenah stanice ali na kaki drugi reči blizo njega viditi kaka poškodba.

2. Poškodbe života so večidel samo poverhne in sežejo navadno od glave ali trupla do perstov na nogah, viditi je, za perst široka, zamoklo-rudeča proga na koži, iz ktere grejo vejam dreves podobne končne in stranske prožice.

3. Ako je strela zadela koga v stanici ali v kakem drugem zapertem kraji, se morajo urno vrata in okna odpreti, nesrečni pa urno na hladni zrak nesti.

4. Ako ni mogoče, na polji od strele zadetega koj k bližnjim ljudém prenesti, ga je sleči, na zeleno travo položiti, z zelenim listjem ali vejicami pokriti, na-nje pa do obraza frišne persti za dlan visoko nasuti, potem pa nemudoma poskerbeti, da se do bližnje hiše prenese.

5. Tukaj se sleče in položi zložno s podloženo glavo, na glavo se mu pokladajo v merzlo vodo pomočene rute ali se mu pa glava lahno z merzlo vodo poliva, život se mu povije v pogreto rijuhó kakor v plajš, noge pa denejo v mlačno vodo.

6. Da začne zopet sopsti, je ravnati takole: Če bi se ne čutilo, de človek diha in de mu žila ali serce treplje, se mu poškropé obraz, gole persi in trebuh z merzlo vodo, in segače se med tem po podplatih ali z zmóčenim peresom v nosnicah in v goltancu, tode to se mora prav previdno goditi. Prav dobro je, va-nj sapo vdihniti; zatisnejo se mu zavoljo tega s perstmi nosnice, in usta, ktere se mu morajo poprej

osnažiti, potem vdihne kdo z lastnimi ustmi čistega zraka ali lufta va-nj, pa ne presilno, in v tem mu pritiska trebuh z dlanmi previdno in po lahkem proti persam. To se večkrat ponavlja. Najberžeje se pa stori, de začne zopet sopsti in de se mu začne kri zopet pretekati, če mu položimo dlanina sredo trebuha, in zmerno in po lahkem proti persam pritiskamo z majhnimi navadnemu in mirnemu sopenju enacimi prenehleji, ker mu tako persi lahko stiskamo, in ko odjenjemo, zopet razprostiramo. Tako naj se dela neprenehoma delj časa, in sicer tudi še, potem in ravno potem še, kader začnejo žile in serce bolj in bolj trepati.

7. Po oživljenji napadajo take ljudi večidel medlévce rade. Če pa človek ostane omamljen, otožen ali vertoglav, če se mu še meša, če mu ostane kak ud še mertev, je treba koj poskerbeti, de zdravnik pride pomagat.

8. Zoper opekljine je treba toliko časa merzlo vodo rabiti, de bolečine odjenjajo.

Vse poskušine, od strele ubitega oživiti, se morajo delati več ur.

Kako z utonjenci ravnati?

1. Za iskanje in izlekovanje utopljenecov bi bilo treba posebniga orodja: drogov za iskanje in pa kaveljna. Če tacega orodja ni, in je treba utonjenca z navadnimi čolnarskimi drogmi iskati, je dobro paziti, de se utonjencov život ne poškodje.

2. Iz vode potegnjenemu se koj osnažijo

usta pèn, blata ali pèska s kazavcam, gerlo s kosmatim koncam peresa, nosnice s pripravnim klinčkam ali zvitim papirčkam.

3. Potem se položi njegov život nekoliko sekund tako, da leži z obrazam in persmi nekoliko navzdol, de more voda iz sapnika skozi usta in nos odteči.

To se zgodi najberžeje, če se položi život podolgoma s trebuhom navzdol na kako desko ali dilo in se mu z vzdigovanjem enega konca deske pripravna lega navzdol dá; pri tem je treba utonjencu čelo z roko podpérati in nekoliko višej držati.

Bog ne prizadeni, utonjenca na glavo postavljati ali čez sod pokladati! To ga popolnoma umorí, če že pred ni bil mertev, ker se mu vsa kri navalí v možgane.

4. Utonjenec se prenese potem na pripravnih nosilnicah s podloženo glavo, znak ležeč, na pripravno mesto, in slečejo se mu vse oblačila, ktere ima še na sebi, in ogreva se kolikor je treba, de bi se oživel.

5. Ako je nesrečni pozimi v vodo padel in je njegov život oterpnjen kakor život zmerznjenca, ga je treba popred v snegu ali merzli vodi otajati, in potem previdno in počasi tako ogrevati, kakor bo pri zmerznjencih rečeno.

6. Ako je utonjenca pod milim nebam blizo vode oživljati, je treba:

- a) njegov život pokriti do vratú s peskam na solncu sogretim, in kader se pesek shladi, novega gorkejega na-nj pokladati, ali pa
- b) položiti ga na solnce s podloženo

glavo ali pa h kaki steni, pa tako, de mu solnce ne sije naravnost na glavo.

7. Ako se ogreva utonjenec v kakem poslopji, se položi:

a) njegov život na pregreto céhto ali pa na pregret volnat koc in zavije se tudi v tako pregreto odejo, ali pa dene se

b) v toplo vodo do pers, na pol sedeč, z golo glavo, vratam in persmi; persi in herbet se mu umivajo s toplo vodo.

8. De bi začel sopsti, je ravnati, kakor je bilo rečeno pri tistih, ki jih je strela zadela pod štev. 6, 7, 8.

9. S tako oživljenimi je vselej prav skerbno ravnati, ker se prav lahko priméri, de se njih prejšni stan verne, in dokler popolnoma ne okrevajo, potrebujejo dobre strežbe.

Kako ravnati s takimi, kateri se v škodljivim zraku zadušé?

1. Človek se zaduši: Če prebiva v zapertih prostorih, v katerih se napravljajo ali naberajo škodljivi zraki (lufti); taki zraki so: puh tlečega oglja in premoga; ogelno-kisli gaz ali hlip od vina, óla ali mošta, kader vrè; gaz za svečavo; puhi od sogretega hudičevega olja ali od žveplo-kislina, solnitaro-kislina in solno-kislina, fosfora, zginljive lugaste soli, potem zraki, kateri se nahajajo v vodnjakih, jamah, sekretih in drugih tacih prostorih, če so bili dolgo zaperti in ni prišel čisti zrak do njih.

2. V tacih primerljajih se mora človeku najpervo čistega zraka dati. Zavoljo tega se

morajo hitro hitro okna in vrata odpreti, zlasti pa de se človek odnese iz kraja, v katerem je, na čisti zrak.

3. Preden gré pa kdo po njega na tako mesto, je dobro, na priliko, v hranu, v katerem vino, ol ali kaka druga tekočina vrè, vrata in okna odpreti in apnénice va-nje vlití, ali v vodnjake (štirne), jame itd. s primerno pripravo goreče slame, gorečega lesa, tersak metati, ogenj požré nevarne soparce, de je potem varno stopiti v tak hram.

4. Kdor gré po tacega človeka, naj se spusti, z gobo v jesih pomočeno pred ustmi, na vervi okobal po vretenu počasi doli; okrog života mora biti še z drugo vervjo prevezan, ktera je gori terdno privezana, de more lahko znamenje dati, kader hoče, de ga gori potegnejo. Spuša se pa samo tako globoko, dokler mu goreča sveča, bakla ali terska sama ne ugasne.

5. Človek, kteri je bil iz škodljivega zraka prenešen, se položi v hladni, s čistim zrakom napolnjeni stanici, če je vreme ugodno pa pod milim nebom s podloženo glavo na tlá, tode hudo pretresati se ne smé pri tem.

6. Potem se mu mora glava pozimi s snegom dergniti, o družih letnih časih pa z rutami v merzli vodi zmočenimi obkladati ali z merzlo vodo polivati, nekoliko od delječ z njo škropiti, život pa v pogreto rijuhó kakor s plajšém zaviti.

Tudi naj se po životu umiva z jesihom, in jesiha z vodo zmešanega mu v usta dajati je dobro.

7. De začne sopsti, je tudi tukaj stanovitno

tako ravnati, kakor je bilo že rečeno pri tistih, v ktere je trešilo ali kateri so utonili.

8. S temi pomočki je z majhnimi prenehljeji tako dolgo poskušati, de se sliši nekako pihanje skozi nos, de začne ihtéti ali nekake debele pene iz sebe metati, ali pa de ni nikakoršnega upanja več, ga oživiti.

9. De more bljuvati, se mu šegeta gerlo s peresom z oljem pomazanim.

10. Ko je izbljuval in ložeje dihati začel; se obriše; zavije v pogrete pertene rijuhe rahlo in položi na posteljo z visokim zglavjem. Potem je zdravnika poklicati, de ga ta prevzame.

Kako z zmerznjenci ravnati?

1. Zmerznjence je treba na senéh, na vozu ali na nosilnicah, katerim se podloži snega, slame sená ali rezance, prenesti na pripravno mesto, toda skerbno, de se mu mraza oterpnjene in kerhke ušesa, ustnice, persti, nos itd. ne odlomijo.

2. Tam, kjer se zmerznjenec oživlja, ne smé biti zakurjeno, pa tudi sapa ne smé vleči.

Najpripravniše mesto za to je kak hram, skeden ali kaka veža.

3. Tù se zrežejo zmerznjencu oblačila previdno z života, položi se na sneg kake pedi visoko zložen, pokrije se do ust in nosnic tudi kake pedi na delebo s snegom, kateri naj se mu povsod k životu dobro pritisne. Ta snežena odeja zmerznjenca lepo počasi ogreje.

4. Zmerznjenec mora tako dolgo na tej postelji ostati, de se popolnoma otája in de se gibčnost vratú, trupla in udov verne.

5. Ako se na kakem mestu sneg raztaja, je treba družega naložiti in ga kakor spervega k životu pritiskati.

6. Ako manjka snega, se mora život zmerznjenca zaviti v kôce, kateri so bili z merzlo vodo zmočeni, in kateri se od časa do časa polivajo. Če pa tacih kocov ni, se mora v vodi otajevati, kateri se je pridjalo prav drobno stolčenega ledú.

7. Kader se zmerznjenec otaja, ga je iz snega, iz mokrih kocov ali iz merzle vode uzeti, z nepogrétimi rijuhami obrisati, v nezakurjeno hišo na hladno navadno posteljo položiti in v hladno odejo zaviti, Bog obvari ga koj greti!

8. Ko se je život tako omečil in gibčen postal, se še le zavije prvič v mlačne, potem pa v topleje rijuhe, de se počasi ogreje; razodéti pa se ne smé. Ogreva se še s tem, de se pokladajo po kraji života in med noge in roke sogreti in v cunje zaviti kamni ali cegli, ali z vrelo vodo napolnjeni in dobro zamašeni verčki.

9. Če bi se ne čutilo, de človek diha in de mu žila ali serce treplje, se mu poškropé obraz, gole persi in trebuh z merzlo vodo, in segače se med tem po podplatih ali z zmočenim peresom v nosnicah in v goltancu, tode to se mora prav previdno goditi.

10. Prav dobro je, va-nj sapo dihati; zatisnejo se mu zavoljo tega s perstmi nosnice in usta, ktere se mu morajo poprej osnažiti, potem vdihne kdo z lastnimi ustmi čistega zraka ali lufta va-nj, pa

ne presilno, in v tem mu pritiska trebuh z dlanmi previdno in po lahkem proti persam. To se večkrat ponavlja.

11. Najberžeje se pa stori, de začne zmerznjeni zopet sopsti in de se mu začne kri zopet pretakati, če mu položimo dlani na sredo trebuha, in zmérno pa po lahkoma proti persam pritiskamo z majhnimi, navadnimu in mirnimu sopenju enacimi prenehljeji, ker mu tako persi lahko stiskamo, in ko odjenjemo, zopet razprostiramo. Tako naj se dela neprenehoma delj časa, in sicer tudi še potem, in ravno potem še, kader začnejo žile in serce bolj in bolj trepati. De je začel zmerznjenec dihati, spoznamo, de napeta preponka (Zwerchfell) ne pripuša, de bi se trebuh tako lahko proti persam pritiskati dal, kakor pred. Navadno začne potem glasno sopsti. V začetku ponehuje večkrat zmerznjenec sopsti. Zavoljo tega mu se mora večkrat na trebuh tako pritiskati, kakor je bilo rečeno.

12. Zdaj se le se zakuri v peči počasi, tode ne preveč, in oživljenemu se dá, če more požérati, skledica mlačne kamilčne ali bezgove vode z žljico vina ali gorkega ola, za živež pa goveje juhe.

13. Če zmerznjenca kak otajan ud boli, se mu mora v mlačne rijuhe zaviti; če bi pa uda celó nič ne čutil, se mu umiva in dergne z merzlo vodo.

14. Nikoli se mu ne smejo močno dišeče reči, kakor jelenovec ali salmijakovec, pod nos dajati; tudi persi, trebuh, noge in roke s cunjami, kertačami itd. ne dergniti, ker take reči bolj škodjejo kakor pomagajo.

Kako z obešenimi in zadavljenimi ravnati?

1. Obešenec se mora urno in previdno odrezati. Zavoljo tega moraš njegov život z eno roko objeti, če imaš pa pomagaca pri sebi, naj ga objame ta z obema rokama, in še le potem prereži vrv na zgornjim koncu, da ti na tla ne pade in se ne poškodje.

2. Najpred se sname ali odreže vrv, ruta ali vez z vratú, s katero je bil zadavljen, srajca se mu za vratom odpne; odpnejo se tudi rokavi in hlače, ženskam pa moderc, krila, podveze in nogovice pod koleni; slečejo se vse tesne oblačila.

3. Potem se prenese na nosilnicah s podloženo in zvišano glavo na pripravno mesto, o toplim letnim času in ugodnim vremenu rajše pod milo nebo kakor v kako omotno stanico, položi se s podloženo glavo na posteljo, do ktere se more od vseh strani, in zavije se v lahko odejo.

4. Če se mu život ogreje, kolikor je treba, se mora poprej v snegu otajati, ako je bil v hudim zimskim mrazu oterpnel, in ogrevati se mora previdno in počasi, kakor je bilo spredej rečeno, ko je bilo o zmerznjencih govorjenje.

5. Ako obešenec ni oterpnjen, temuč samo merzel, se mu položé pod pazdihe, med noge, na podplate vroči v cunje zaviti ploščki, strešniki ali drugi cegli, ali pa z vrelo vodo napolnjeni in dobro zamašeni verčki.

6. Taki, kateri so sami sebi prepušeni in niso zdravniki, morajo:

a) z veternico ali mehóm obešencu hladnega zraka v obraz pihljati;

b) nekoliko od delječ merzle vode v obraz in na persi škropiti;

c) tudi tukaj, kakor je bilo pri zmerznjen-
cih v oddelku 9. 10. in 11. rečeno, si je nepre-
nehoma prizadevati, dozdevno mertviga oživiti;

d) oživljenemu, če more požerati, skledico čaja z vinom ali gorkim olom po žljici dajati in ga v pripravno posteljo z visokim zglavjem spravi-
viti, de se počije.

Kako ravnati z zavdanimi?

1. Kader je bilo komu zavdano, je skerbeti, de se strup berž ko berž z bljuvanjem iz želodca spravi. Samo kader je kdo si s tako imenovanimi razjedljivimi strupeninami zavdal ali de mu je bilo zavdano, na pr.: s hudičevim oljem, kraljevo vodo (šajtvaser), s solno kislino, solnitarjevo kislino, z lugom itd., takrat je treba, preden se napravi bljuvanje, vselej tako delati, kakor bode spodej v 2. in 3. rečeno.

De se bljuvanje (kozlanje) napravi, je treba nebo in gerlo z mokrim peresom šegetati ali pa naj si zavdani vtakne sam perst v gerlo globoko, kolikor more. Bljuvanje se tudi prav lahko napravi, če si zavdani s kako pijačo želodec prav napolni. Zavoljo tega naj pije prav veliko vode, mleka, siratke in zdo-
lej imenovanih pijač, kozarec za kozarcem, ko-
likor jih va-nj more. Dostikrat se mu vzdigne potem že samo, če pa ne, naj si šegače še gerlo.

Posebno pa je pri posamnih strupeninah tako-
le ravnati.

2. Ostrupenje ali zavdanje z razjedljivimi

kislinami. Zavdani pije zaporedoma več kozoarcov vode, v katero se denete 1 ali 2 žljici magnezije ali ubije par jajic, ali pa pije s kredo zmešane vode, mjlilnice (žajfnice) ali mleka, mandeljnovoga mleka; to nekako zveže kislino, posebno jo pa stanjša, in stanjšana kislina se izbljuje potem.

3. Ostrupenje ali zavdanje z lugastimi rečmi. Tù se dajajo z vodo mešane kisline piti, kakor: jesih z vodo mešan, kisli z vodo mešani jagodni sok, med tem pa tudi mleka, mandeljnovoga mleka, olja in skusi naj se napraviti berž berž bljuvanje.

4. Ostrupenje ali zavdanje z mišnico. Napravi naj se koj bljuvanje, pa večkrat, in dá naj se obilo piti vode z železno rijó mešane, magnezije z vodo, mlačne vode, olja, in napravi naj se, če se samo ne vzdigne, bljuvanje, kakor je bilo že rečeno.

5. Ostrupenje z zelenim volkom (Grünspan) in drugimi kotlovinami. Tù se je varovati vsake kisle pijače, in skerbeti je le za večkratno bljuvanje, katero se podpira z obilim pitjem vode z jajcovim beljakom, cukrove vode, magnezije z vodo, mleka, siratke, goveje juhe in žlezastih pijač.

Enako se ravna, kader si kdo zavdá ali se mu zavdá z izdelki živega srebra in z drugimi strupenimi kovinami.

6. Ostrupenja z rastljinami ali živalmi. Tù sèm se štejejo gobe, gljive, gnjileče meso, gnjile klobase, gnjil sir, španjske muhe, turški mak, trobelika, stru-

peni oreh, naperstek, volčja jagoda, zobnik itd. Tudi kader človek kaj takega požije, je skerbeti, de berž ko berž in večkrat izbljuje. Zavoljo tega je treba gerlo šegetati in obilo mlačne vode, žlezastih, oljnatih pijač, vmes pa od časa do časa črnega, gorkega kafeta piti, posebno pri zavdanji po gobah.

Na španske muhe, na iz njih narejeno omako (tinkuro), na gnjile klobase in na gnjil sir pa olja in oljnatih pijač dajati, je škodljivo.

Če človek, kateri si je zavdál ali kateremu je bilo zavdano, omedljuje ali je omamljen, se poliva z merzlo vodo, na glavo se pa pokladajo v merzli vodi zmočene rute; če pa slabo sope ali sopsti neha, je ravnati, kakor je bilo pri zmerznjencih pod 9, 10 in 11 rečeno.

Kako gré od strele udarjeniga oživljati?

1) Taciga je treba hitro iz zagatniga zraka, če je v hiši, na prosto, zdravo sapo pernesti, mu obléko izsleči, in ga z vodo pokropiti. 2) Je treba skozi usta ali pa nosnice sape va-nj pihati, tode ne presilno, le polagama in malo; pa tudi iz njega škodljivi puh vleči; pihalnik je za to nar bolj. Tudi je dobro trebuh in persi proti zgornjemu koncu nekoliko vtiskati, de se pljuča zagibljejo, puh od njih gré, in čista sapa va-nj šine. 3) S suhim pertam, ali pa v žganji omočenim, po trebuhu in persih dergniti, po dlanih in podplatih pa s kako ščetjo ali kertačico; tode spet ne presilno. 4) Jamo je treba skopati, do

vratú ga va-njo položiti, in ga dva ali tri perste na debelo s perstjo zasuti; ali pa če je kaki gnojín kúp bolj pri rokah, ga va-nj ravno tako globoko pokopati, glava mora iz njega moleti, tako naj leži eno uro, ali pa še delj; obraz se mu mora med tem neprenehama z vodo polivati. 5) Kader se prebudí, ga je treba v posteljo prenesti, pridno ga dergniti, in ojesihane vode mu v usta dajati.

Kako ravnati s človekam, od strupene kače pičenim?

Novice tretjiga tečaja 1845, v listih 18, 23 in 24, so več koristnih pomočkov svetovale, kako je od strupene kače pičenim ventovati. Vošiti je, de bi ti pomočki ljudem še bolj znani bili, kakor so; toraj jih tudi jez tukaj ob kratkim povém.

Posebno dober pomoček, od kače pičenimu ventati, je neko zeliše, ki se mu po latinsko astramontana, po nemško pa sparriger ali knorp-liger Alant pravi, po slovensko pa bi se mu morde, če še svojiga imena nima, kačja smert reklo. Dobro bi bilo, ako bi to grozno koristno zeliše vsi poznali, de bi se ga ob času potrebe poslužiti mogli. To zeliše raste naravnost na kviško do visokosti dveh pedí; na tankih, nekoliko kosmatih stiblicah ima v primeri enako perji-če, kakor kastaničevje, samo s tem razločkam, de se ob krajih majčkini zobčiki vidijo; cvetè o malim in vélikim serpanu z rumeno rožico, ktera sedí na verhu vsake štiblice, kakor dvajsetica ve-liká, in je roži, ki ji „govejsko oko“ pravijo, nekoliko enaka; toraj so jo nekteri z „govejskim očesam“ zmešali. Duha nima to zeliše nič posebniga; korenina je zoperno grenka; raste med

germovjem, kamnjem, pri mejah, na gričih in dolinah na več krajih naše dežele, na priliko v Ipavi, na Rebernici, v Kočevji, na Vremšici, na Krasu, okoli Monfalkona, na Teržaškim itd. Kdor to koristno zeliše poznati in si ga za potrebo nabrati želi, kjer raste, naj si ga od taciga pokazati dá, kateri ga dobro pozná.

Raba tega zeliša zoper kačji strup je ta le: Kader to zeliše cvetè, se odreže nad korenino in nabere. Nabrano zeliše se mora tako dolgo v vodi kuhati, in večkrat premešati, de se zgornja koža ali skorja od stebela odluši. Potem se dobro ožmè in preč verže, voda naj pa v piskru zopet pri ognji tako dolgo stoji in vrè, de se vsi prazni deli izkadé, de sama gošava v podobi rujaviga mazila v piskru ostane, katero mazilo izleček iz astramontane ali kačje smerti imenujejo. — Ta izleček se potem za potrebo ohrani in se tako le porabi: Ko ste le kake dve uri po vgrizu pretekle, pomáži z njim rano pičeniga človeka, in mu daj eno majhno žljico tega izlečka, de ga povžije. — Če je pa po vgrizu več ur ali dni preteklo, se mora rana prvi in drugi dan enmalo razrezati, in potem z izlečkam od zunaj in znotraj na imenovano vižo ravnati. Ravno tako se s pičeno živino ravná, kateri se pa mora vselej rana razrezati, in izlečka dvakrat več dati, kakor človeku.

Ko bi izlečka pri rokah ne bilo, je tudi dobro, če se dene ena pest tega zeliša v maslicu vode skozi čertertinko ure kuhat. Odcejeno vodo naj pičeni človek na dva pota popije; prekuhano zeliše naj pa na rano položi.

Kdor pa tega izlečka nima, mora po na-

vodilu visoko učeniga gospoda Dr. Bleiweisa tako ravnati: Strup se mora iz rane odpraviti, de se kri ne zasede: to je prva in nar poglobitniši reč. Zatorej se mora strup urno iz rane izmiti; nikdar pa ne, posebno če je kača globokeji svoje zobé pod kožo zasadila, se ne smé iz rane izbrisovati, ker bi se po takim ravnanji strup utegnîl še bolj v rano spraviti.

Če je koža od zob strupene kače le malo oprasnjena, in ne globoko ranjena, je nar boljši pomoček: 1) de pičeni človek s svojo vodo (scav-nico) rano dobro splakne, ali pa de mu kak drugi človek to stori. Če je pa navadna voda pri rokah, je tudi prav, z njo rano zmiti; tode premerzla voda za to ni dobra, ker rano vkup stisne, in se potem strup v ranjeni luknjici lahko zasede. Ko je rana na to vižo izprana, je 2) skerbeti, de kri, kolikor je mogoče, iz rane izteče, in se potem takim strup do čistiga iz živôta spravi. Zatorej se mora kri iz pičeniga uda, kolikor je mogoče, iztiskati ali izžemati. Pri tem opravilu je pa treba vediti, de kri po žilah iz vsih udov nazaj k sercu teče, zatoraj se mora pičen ud vselej zgorej nad rano stiskati, nikoli pa spodej pod rano. Nad rano, ali zgorej rane pa je to, kar je bližej pri sercu. Ko na to vižo ud stiskamo doli proti rani, ali izžemamo, se bo kri iz rane cedila in z njo strup odpravil. De kri iz rane še bolj teče, se pičen ud nekoliko časa (kakih 5 minut) v gorki vodi derži.

Ko bi pa bila serdita kača svoje strupene zobé bolj globoko v kožo zasadila, je treba rano, ko je na imenovano vižo zmita bila, s kakim ojstrim nožem še enmalo bolj razparati, de se

ostrupnjena kri nikjer ne zasede, ampak ložej vèn teče. Globokeje pa ko poldrugo čerto (linijo) ni treba rane nikoli predreti, ker po storjenih skušnjah gad svojih zob globokeje pod kožo vbosti ne more.

Dober pomoček v sili je tudi, strup iz rane berž, ko je kača pičila, z ustmi izsesati in izpljuniti; zakaj kačji strup človeku celó nič ne škodje, če le ne pride v ranjeno kožo. Pri sesanji se mora le na to paziti, de žnabli in usta nikjer niso ranjeni ali razpokani, de jih strup ne oskruni.

Ko je strup potem takim na eno ali drugo vižo odpravljen, je pa še potreba, de se ostrupnjena rana izžgè, in strup do dobriga pokončá, kar se takole stori: Vlij kake kapljice hudičeviga olja (Vitriolöhl) ali salmijakovca (Salmiakgeist) na rano; ali poštopaj rano s smodnikom (pulfram), in ga sožgi; ali vzemi razbeljeno železno iglico ali kak žebelj, ali pa živo oglje, in celo rano z njim dobro ožgi. To storivši, pomazi celi ud z lanenim ali pa laškim oljem in ga nekoliko časa nad žerjavco derži, de se prisad uda ne prime. — Dobro je tudi razun tega pičenimu človeku bezgoviga čaja (tè) piti dati, kterimu se po starosti človeka kake 3, 5, 8, 10 kapljic salmijakovca pridene, toliko žljic čaja se mora vzeti, in to vsako uro skozi celi dan ponavljati.

S tem ravnanjem bote storili, kar je narbolje, dokler vam zdravnik, po kteriga brez zamude pošljite, na pomoč ne pride.

Kako je takim pomagati, ki jih božjast meče, in unim, ki v omedlevco padejo?

1. Taciga sromaka, ki ga božjast meče, je treba vjeti, de z glavo v kak zid, steno i. t. d.

ne telebi, de se ne poškodova. Če ga v kaki hiši, cerkvi, kjer je veliko ljudi, verže, ga je treba vèn na čisti zrak (na frišni luft) nesti, ga pa lepo kam položiti, de je glava nekoliko više od družiga života; obléko, če ga kje tiši in duši, mu berž odpeti in odvezati; če brado in usta vije in kriví, ali z zobmi škriplje se mu kak klinček ali kos usnja med zobe dene, de si jezika ne zgrize. Potem se toliko počaka, de bolezen mine in de sromak sam k sebi pride. Grozno nevarno pa je, božjastniga človeka s vodo polivati, palce mu narazen vleči, in ga tako terdo deržati, ali na-nj se vleči, de se celó ganíti in dihati ne more. Tako neumno ravnanje ima veliko škodljivih nasledkov: palci se mu pretegnejo in raztergajo, lahko mutec postane, božji žlak ga zadene, naglo umerje. Le samo toliko ga je treba deržati, de se kaj ne pobije, in kam ne zvalí.

2. Takimu, ki omedli, boš nar hitrejši takole pomagal: Nesi ga hitro na čisti zrak, odpni mu obléko, če ga kje tiši, zaženi mu precej z močjo eno periše vode v obraz, dergni mu čelo, sence in roke s hudim jesiham, pomoli mu kaj silno dišečiga pod nos, postavim, jelenovca, salmijakovca i. t. d.

Vse to sem spisal le samo tistim v poduk, ki v sili ne vedó, kam bi se djali, kaj bi počeli; ki v prvi sili ali le samo z rokami skleпajo, ali pa kaj taciga storé, kar je željenimu namenu naravnost nasproti, dokler še zdravnika k pomoči ni, po kteriga svetu in ukazu je potem ravnati.

Semnji na Kranjskim.

Opomba. Če bi kak semenj utegnil na nedeljo ali zapovedan praznik pasti, bo pa prvi dan po nedelji ali po prazniku.

Per s. Antonu na Zdenski Rebri, v pondeljik po tihi nedelji; na sv. Antona P., to je, 13. rožnicveta, in na sv. Aleša, ali 17. maliserpana.

V Bistrici na Dolenskem v Trebniškem kantonu za živino in blago na sv. Roka dan in v pondeljik pred sv. Lukežem.

V Bistrici (v Premsk. kom.), v pondeljik po sv. Jurji in v pondeljik po svetim Martinu.

Na Blokah, v pondeljik po presvetim Jezusovim imenu, in na dan sv. Mihela.

V Bohinju na Bistrici na kresni dan (24. dan rožnika); na sv. Miklavža dan (6. grudna); na Bitnjah 26. dan maliserpana, to je na sv. Ane dan.

V Bruniku, na cvetni petek, in 13. rožnicveta.

V Bučki, 24. svečana; na sv. Marka ali 25. malitravna; v pondeljik pred kresam; v pondeljik pred sv. Mihelam, in na sv. Martina dan.

V Cerknici na dan sv. Matija; četerti pondeljik po veliki noči; na dan sv. Ane, in vsih vernih duš.

V Černemlji, vsaki torek po vsih kvaternih nedeljah; veliki torek; v torek po ss. apost. Petru in Pavlu, in v torek po ss. apost. Simonu in Judu.

V Černim Verhu, na dan sv. Jurja, in v pondeljik po malim Šmarnu.

V Češnjicah, v torek po veliki noči; 24. rožnicveta, in 28. kozoperska.

V Dobernčah, 21. malitravna; 4. velikitravna in 7. maliserpana.

Na Dobravi, 14. svečana; v pondeljik po cvetni nedelji in 29. velikiserpana.

V Doljih, na sv. Boštjana ali 20. prosenca; v pondeljik po tretji nedelji po veliki noči; po nedelji pred sv. Lorencam in na dan sv. Mihela, to je, 29. kimovca.

Pri sv. Gothardu, na cvetni petek; 5. in 25. vélikitravna in 2. maliserpana.

V Grahovim, na sv. Polone ali 9. svečana, in na sv. Rudolfa, ali 17. malitravna.

V Grosuplim, 25. malitravna in 29. kimovca.

V Hotemožah, v petek pred cvetno nedeljo, in 18. rožnicveta.

V Idrii, 16. vélikitravna, 21. kimovca, 15. kozoperska, 11. listopada in 4. grudna.

V Idrii (spodnji, ali per fari), 3. vélikitravna in v pondeljik po roženkranski nedelji.

Na Igu, 27. svečana; 20. sušca; drugi pondeljik po véliki noči, prvi četertik po binkoštih; na dan sv. Lorenca in sv. Martina.

V Ipavi, pustni pondeljik; velikonočni torek; v pondeljik po angeljski nedelji, in 28. kozoperska.

V Kamni Gorici, na dan sv. Lorenca in sv. Barbare.

V Kamniku, 20. prosenca; 17. sušca; 9. rožnicveta; 24. vélikiserpana, 25. kozoperska; in 4. grudna.

Na Kerki poleg Zatičine, v pondeljik po svetih 3 Kraljih; v pondeljik po beli nedelji; 5. vélikiserpana; 27. kimovca; in v pondeljik po roženkranski nedelji.

V Kerškim za Savo, 3. svečana; 18. sušca; pustni pondeljik; na dan sv. Florjana; 2. vélikiserpana; v pondeljik po sv. Lukežu, in na dan sv. Katarine.

V Kostanjevci, tihi pondeljik; v pondeljik po sv. Jakobu in po sv. Mihelu, in kvaterni pondeljik v adventu.

V Kotridežu, na dan sv. Jurja; v torek po véliki noči, in na dan sv. Jošta, ali 10. rožnicveta.

V Kočevji, 20. prosenca; 4. vélikitravna; 15. rožnicveta; 25. maliserpana; 30. kimovca in 31. grudna.

V Kranji, 25. malitravna, 1. vélikiserpana; 21. kimovca; 18. kozoperska, in 11. listopada.

V Krajski Gori v pondeljik po cerkvenim žegnanji.

V Kropi, na dan sv. Margarete in sv. Lenarta.

V Lašičah, v pondeljik pred sv. Matijam, če je pa sv. Matija v pondeljik, je semenj poprejšnji pondeljik, in prvi dan po malim Šmarnu.

- V Leskovcu, v pondeljik pred sv. Jurjem, in 14. vélikiserpana.
- V Litii, v pondeljik po četerti nedelji v postu; na dan sv. Florjana; v pondeljik po sv. Telesu; v pondeljik po sv. Mihelu in po sv. Miklavžu.
- V *Ljubljani*, prvi semenj se prične tretji pondeljik po sv. treh kraljih; drugi, prvi pondeljik meseca majnika; tretji, v pondeljik po prazniku ss. Petra in Pavla; četerti, v pondeljik po malim šmaru in peti, v pondeljik po sv. Leopoldu.
- Vsaki teh sejmov terpi od pondeljka in se konča v saboto. Če bi pa v pondeljik, ki je za semenj odločen, praznik bil, takrat se semenj v torek po prazniku prične in tudi v sabotojenja.
- V Logatcu (spodnjim), na dan sv. Gregorja ali 12. sušca.
- V Logatcu (zgornjim), v petek po Kristusovim vnebohodu; roženkranski pondeljik, in na dan sv. Lucije.
- V Loki, 17. sušca; 24. malitravna; binkoštni torek; 25. maliserpana; 24. vélikiserpana; 29. kimovca, in 25. listopada.
- Na Loki (veliki pri Trebnim); na dan sv. Jakoba in sv. Pankracija.
- V Ložu, na dan sv. Florjana; sv. Roka, in svetih apost. Simona in Juda.
- V Lukovki, 16. vélikitravna, in v pondeljik po sv. Jakobu.
- V Lukovci, 3. svečana; 26. sušca; 27. malitravna; 9. kimovca, in 18. kozoperska.
- Pri sv. Mahorji, v Moravški srenji, tretji dan po sv. Jederti, predbinkoštni torek in prvi dan maliserpana.
- Na mali Gori, 25. vélikitravna.
- V Martinji vasi, na dan sv. Miklavža.
- V Matenji vasi, na kres. dan ali 24. rožnicveta.
- V Mengšu, na dan sv. Polone; sv. Jederti; sv. Urbana; sv. Mihela; sv. Lenarta in sv. Lucije.
- V Metliki, v torek po svetih 3 Kraljih; po svečnici; po sv. Jožefu; po beli nedelji; po binkoštih; po sv. Margareti; po vélikim šmaru; po sv. Mihelu; po sv. Martinu, in po sv. Miklavžu.
- Na Mirni, na kres. dan in vsih vernih duš.

- V **Mirni Peči**, prvi dan po sv. Jožefu; po sv. Kocjanu; po sv. Petru in Pavlu, in po sv. Mihelu.
- V **Mišjím dolu**, 13. grudna.
- V **Mojstrani**, na dan sv. Klemena.
- V **Mokronogu**, v saboto pred tiho nedeljo; v saboto pred sv. Jernejem; na dan ss. apost. Simona in Juda, in 26. sušca.
- V **Moravčah**, na dan sv. Matija; na véliki pondeljik; 16. vélikitravna; na sv. Alojzja in sv. Martina.
- V **Motniku**, 12. svečana; tretji pondeljik v postu; 22. malitravna; 2. rožnieceta, in v sredo po roženkranski nedelji.
- V **Novim Mestu**, v torek po sv. Antonu pušavniku; v torek pred sv. Jurjem; v torek po sv. Jerneji, v torek po sv. Lukežu, in prvi torek v adventu.
- V **Planini**, na dan sv. Jurja; sv. Marjete; sv. Roka, in sv. Andreja.
- V **Podvelbu**, (Col v Ipavski komisii) na sv. Urbana dan, če je pa sv. Urban v nedeljo, bo semenj v pondeljik, in v kvaterni četrtek v jeseni za živino.
- V **Polhovim Gradcu**, v pondeljik po sredopostni nedelji in v pondeljik, kvaterni teden kimovca.
- V **Polšnjeku**, v pondeljik po svetim Urhu.
- V **Postojni**, v pondeljik po Kristusovim vnebohodu; na dan sv. Jerneja; sv. Lukeža, in sv. Franciška Ksaverja.
- V **Radečah**, prvi pondeljik v postu; v pondeljik pred sv. Jurjem; pred ss. apost. Petram in Pavlam ta dan; na sv. Tilna dan; v pondeljik po sv. Martinu, in na dan sv. Janeza aposteljna in evangelista.
- V **Radohovi Vasi**, 2. prosenca; pustni pondeljik; v pondeljik pred sv. Urbanam, in pred sv. Lukam.
- V **Radoljci**, na dan sv. Gregorja z blagam, živinski pa na dan sv. Jurja; binkoštni torek in na dan sv. Ane z blagam, živinski pa na dan ss. apost. Simona in Juda; na dan sv. Lucije z blagam.
- V **Razdertim**, na Notranjskim, na sv. Martina in sv. Valentina dan.
- V **Ribnici**, 2. prosenca; v pondeljik po beli nedelji; na kres.; v pondeljik po porcijunkli; in na dan sv. Matevža.
- V **Rovtah**, v pondeljik po tihi nedelji; na kres.; na dan sv. Lorenca in sv. Mihela.

- V Senožečah, v četrtek po binkoštih; in v pondeljnik po kvaterni nedelji kimovca.
- Na Skaručini, za blago in živino na dan sv. Helene, to je, 15. dan malitavna, o sv. Tilnu, to je, 1. dan kimovca, o sv. Šimnu in Judežu, to je, 28. dan kozoperska.
- Na Slančnjim Verhu, v pondeljnik po sv. Urhu.
- Na Slapim, prvi pondeljnik pred veliko nočjo, in pa 22. dan listopada.
- V Soderšici, v pondeljnik pred sv. Gregorjem; na dan sv. Magdalene, in sv. Terezje.
- V Sorici, na dan ss. apost. Filipa in Jakoba; in sv. Lukeža.
- V Svibnim, 1. in 25. vélikitavna.
- V Šent-Jerneji, pondeljnik po presv. Trojici; na dan sv. Jerneja, in v pondeljnik po vsih vernih dušah.
- V Šent-Jurji per Ponoviču, 25. malitavna in 1. kimovca.
- V Šent-Jurji per Svibni, na dan sv. Marka in na kres.
- V Šent-Lampertu, 14. svečana; 25. vélikitavna, in 17. kimovca.
- V Šent-Lorencu pri Temenci, na dan sv. Lorenca, in sv. Klemenca.
- V Šent-Vidu na Blokah, v pondeljnik po sv. Gregorji; po sv. Vidu, in po sv. Jerneji.
- V Šent-Vidu nad Ipavo, cvetni petek; 15. rožnicveta, in 14. vélikiserpana.
- V Šent-Vidu pri Zatičini, v sredo po veliki noči; v torek po binkoštih; 15. rožnicveta; v pondeljnik po malim Šmaru, in v pondeljnik po roženkranski nedelji.
- V Šmarji, na dan sv. Roka.
- V Šmartnim pri Litii, na dan sv. Jakoba, in sv. Martina.
- V Šturji, 1. svečana; v pondeljnik po beli nedelji, in sredo po roženkranski nedelji.
- V Terjaku, na dan sv. Gregorja, in sv. Andreja.
- V Ternovim (Premsk. kom.), v pondeljnik po ss. 3 Kraljih, in v pondeljnik po ss. apost. Petru in Pavlu.
- V Teržišu, v pondeljnik v križevim tednu; v pondeljnik po presv. Trojici, in 23. rožnicveta.
- V Teržiču, 18. sušca; 16. vélikitavna; 26. rožnicveta; 30. listopada, in 21. grudna.

- V Toplicah je 1. semenj v četrtek po sv. Matiju, 2. v četrtek po svetim Florjanu, 3. v četrtek pred vélikim Šmarnom in 4. v četrtek po roženkranski nedelji. Ako pa sv. Matija ali sv. Florijan na četrtek pade bo semenj v petek.
- V Toplicah, 21. prosenca; 16. vélikiserpana, in 21. kozoperska.
- Na Travi, na dan ss. apost. Filipa in Jakoba; v pondeljik po sv. Urhu, in na dan sv. Lorenca.
- V Trebnim, 13. rožnicveta, na dan sv. Marjete, in sv. Roka.
- Na Uncu, na sv. Antona pušaynika dan in prvi dan mesca sušca; če bi znala pa sejma na nedeljo ali praznik pasti, bo semenj prvi delavnik potem.
- Na Vačah, v pondeljik po beli nedelji; v torek po presv. Trojici; na dan sv. Roka, in sv. Andreja.
- Na Verhniki, kvaterni pondeljik v postu; v torek po veliki noči; križev pondeljik, v pondeljik po presv. Trojici; na dan sv. Jakoba; sv. Lenarta, in sv. Janeza aposteljna in evangelista.
- Na vélikim Gabru, na dan sv. Urha.
- V Verhpolji, 22. prosenca, in 9. rožnicveta.
- Na veseli Gôri, na dan sv. Gregorja, in v saboto pred malim Šmarnam.
- V Višnji Gôri, osem dni pred pustam; vsaki pondeljik po kvaternih nedeljah; v pondeljik po cvetni nedelji; na dan sv. Janeza Kerstnika, sv. Ane, sv. Tilna, in v pondeljik po vsih svetih.
- V Zagorji, 9. svečana; 12. vélikitravna; 29. rožnicveta; 1. listopada, in 31. grudna.
- V Zagorji na Notranjskim, v pondeljik po tihi nedelji, binkoštni torek, v sredo po roženkranski nedelji in kvaterni pondeljik v adventu.
- V Zagurji, 17. prosenca; v pondeljik po cvetni nedelji; binkoštni torek, in na dan sv. Martina.
- V Zatičini, na véliki četrtek, v pondeljik pred binkoštni; na dan sv. Bernarda, in sv. Katarine.
- V Zenužah, 13. grudna.
- V Železnikih, 17. prosenca; 1. vélikitravna; v pondeljik po drugi nedelji po sv. Telesu; v pondeljik po roženkranski nedelji, in 30. listopada.

- V Žerovnici, v pondeljik po ss. 3 Kraljih, in 14. svečana.
 V Žireh, sredpostno sredo; 24. maliserpana, in 21. kozoperska.
 V Žubnim, na dan sv. Matija, in sv. Uršule.
 V Žuženberku, na dan sv. Blaža; sv. Jederti; cvetno saboto; na sv. Jurja; v petek po Kristusovim vnebohodu; na sv. Primaža; 14. kimovca; ss. apost. Simona in Juda; in sv. Miklavža.

Na štajerskim.

V Celjski kresii.

Opomba. Kjer je pridjano bl. kaže, de je semenj le z blagam, ž. pa pomeni, de je samo živinski; kjer pa ni nobeniga znamnja, sta obadva semnja skupej.

Prosenca. 20. pri sv. Mohorji blizo Podčetertke ž., 21. na Teherjah. 22. v Mozirji. 25. v Sloven Gradcu.

Svečana. 14. v Sevnici ž., v Brežcah. 24. v Rogatecu, na Laškim, v Bistrici. Pondeljik pred Svečnico v Vojniku, pondeljik po sv. Matiju v Braslovčah.

Sušca. 1. na Planini ž., 10. v Kostrivnici ž., 12. pod Rifnikam, 17. pod Četertkam, 21. v Rogatecu, 24. v Vitanji ž., 27. v Bistrici. Po oznanjenji d. M. dan na Teherjah. Sredpostno saboto v Celji ž. Na dan sedem žalosti M. d. v Bistrici bl. in v Braslovčah. Po tihi nedelji v Podsredi. Pondeljik po tihi nedelji v Sevnici ž. in v Šent-Ili per Velêji ž. Drugo, četerto in šesto saboto v postu v Sloven-Gradcu ž. Cvetni petek v Lemberku ž. Veliki četertik v Konjicah, na Laškim, v Rajhenbergu ž.

Malitravna. 4. pri sv. Primažu blizo Blagovne. 24. v Šent-Jurji pod Tabram, na Laškim. 25. v Kostrivnici ž. 26. v Kozjim. Velikonočni torek na Vranjskim bl.; v Ločah; pod Četertkam ž.; v Šoštanji. Drugi pondeljik po veliki noči v Rogatecu bl.; per sv. Mohorji. Tretji pondeljik po veliki noči v Šent-Vidu blizo sv. Eme ž. Tretjo sredo po veliki noči v Sevnici.

Velikitravna. 1. v Celji ž.; na Ljubnim bl.; v Velêji 4. pod Rifnikam; v Bistrici. 5. pod Tabram. 8. na Polji. 11. pod Rifnikam. 12. na Teherjah; v Sloven-Gradcu;

v Lemberku na Planini ž. 16. v Vojniku; v gornji Sušici bl. 22. v Lokah; v Olimii ž. 25. v Rogatcu. Pondeljik po sv. Florjanu v Brežcah. Križevi pondeljik v Velêji, v Rogatcu bl. Križevo sredo v Braslovčah. Pondeljik pred binkoštni v Olimii ž.; v Rajhenbergu ž. binkoštno saboto v Podsredi ž.

Rošnicveta. 8. v Lemberku ž. 9. pri sv. Primažu; v Pilštanu. 13. v Gočah; v Šent-Janži per Traberci bl.; v Breščah; v Rogatcu. 15. v Celji bl.; v Mozirji bl.; v Kostrivnici ž.; v Planini ž. 22. v Sevnici ž.; v Šoštanji. 24. v Konjicah; v Podsredi v Žetalih; na Laškim; v Šent-Jurji pod Tabram. 30. v Rajhenbergu; v Olimii ž. Binkoštni torek per sv. Emi ž.; na Laškim. Pondeljik po sv. Telesu v Žavci bl. Petnajsti dan po binkoštih na Tinskim bl. Deveti dan po drugi kvaterni nedelji v Rajhenbergu ž.

Maliserpana. 2. na Tinskim. 12. v Rogatcu; v Šoštanji. 13. na Planini ž. 15. pri sveti Rozalii. 20. v Vitajni ž. 22. per sv. Mohorji ž. 25. v Kozjim; v Žetalih ž.; v Žavci bl.; v Bistrici. 26. pri sv. Ani na Teherjah. 30. v Kostrivnici ž. Pondeljik po sv. Urhu v Lemberku.

Vélikiserpana. 4. v Šent-Ili per Velêji ž. 5. v Lemberku ž. 10. v Celji ž., pod Četertkam; v Brežcah; v Sloven-Gradcu. 16. v Mozirji. 17. v Pilštanu. 24. v Rogatcu; v Bistrici; v Velêji. 28. v Celji bl. Pondeljik po vélikim Šmarnu v Žetalih ž.

Kimovca. 1. v Šent-Ili ž., v Lemberku ž. 4. pri sv. Rozalii. 7. v Kozjim; 14. v Rogatcu. 21. v Podsredi, na Laškim. 24. v Bistrici. 29. v Pilštanu; Šoštanji. Pondeljik po angeljski nedelji na Tinskim bl. Pondeljik pred malo mašo v Mozirji. Pondeljik po sladkim imenu M. d. v Šent-Janži per Traberci bl. Pondeljik po drugi nedelji tega mesca v Lokah. Pondeljik pred sv. Matevžam v Braslovčah.

Listopada. 3. v Konjicah bl. 6. v Brežcah. 11. per sv. Mohorji ž.; na Laškim. 19. v Podsredi; na Ljubnim bl.; v Sloven-Gradcu. 21. pod Četertkam; v Šent-Jurji pod Tabram. 30. v Celji; v gornji Sušici bl.; v Rogatcu.

Grudna. 3. na Planini ž.; 4. na Polji. 21. na Laškim.

V saboto pred božičam v Brežcah.

V **Ponkvi** na sv. Valentina dan, to je: 14. dan svečana, četerti pondeljik po veliki noči, in pa v saboto pred sv. Martinam.

V **Vojniku** poleg Celja je 1. semenj v pondeljik po beli nedelji; 2. na sv. Urbana dan; 3. na dan pred malo mašo, to je: 7 dan kimovca, in 4. na sv. Lukeža dan.

Na **Vranskim** v sredo po veliki noči.

V **Žavcu**, 1. semenj je: 14. svečana, to je, na sv. Valentina dan; 2. 29. velikiserpana, to je: na dan sv. Janeza Obglav.; 3. pa 4. dan kozoperska ali na sv. Franciška Ksaverija dan.

V *Marburski kresii in v Radgoni*

(Gradčke kresije), kar je slovenskiga.

Prosenca. 20. v Šent-Andrežu 26. v Marburgu ž., v saboto pred Svečnico pa bl. Na 4. pondeljik po božiču v Marenbergu bl.

Svečana. V kvaterni torek v Ljudmirku (Luttenberg) ž. 14 dni pred pustam v Radgoni.

Sušca. 18. na Ptujski gori ž.

Malitravna. V pondeljik pred cvetno nedeljo v Marenbergu. V petek pred cvet. ned. v Ormožu. Na velikonočni torek v Nutah; na Ptujski gori ž.; v Lučah bl.; v Ljudmirku. Na beli pondeljik pri sv. Lenartu v Goricah ž. 23. v Kaniži Ptujskim predmestji ž.; v Ptuj; pri sv. Jurji pri Svičini.

Velikitravna. 1. pri sv. Roku zraven Ptuja ž., v Mutah; 3. v Selnici ž.; 4. pri sv. Trojici v Goricah bl.; kvaterni torek v Ljudmirku ž. V binkoštni torek v Lučah; v Marenbergu; v Radgoni.

Rošnicveta. 15. pri sv. Vidu pod Ptujem ž. 24. pri sv. Lenartu v Goricah ž.

Maliserpana. 2. na Ptujski gori ž. 3. v Marburgu ž.; 4. pa bl. 8. pri sv. Jurji pri Svičini ž.; na Aleševo v Mutah. V pondeljik po sv. Jakobu v Ormožu.

Velikiserpana. 2. pri sv. Lenartu v Goricah ž. 5. na Ptuj. 10. v Radgoni. Na sv. Lovrenca dan v Lučah.

16. pri sv. Roku; pri Ptuji ž.; pri sv. Trojici v Goricah bl. in tako 28. Na sv. Janez. Obglavj. v Mutah.
- Kimovca.** 6. pri sv. Vidu pod Ptujem ž. V saboto in ponedeljik po mali Maši bl., in v četrtek po tej ž.; v Rešah. Na kvaterni torek v Ljudmirku ž. 21. pri sv. Trojici v Goricah bl.; v Lučah. 29. v Marenbergu.
- Kozoperska.** 18. v Marburgu ž., in v saboto po sv. Luku bl.
- Listopada.** 6. v Selnici bl.; pri sv. Vidu pod Ptujem ž.; pri sv. Lenartu v Goricah ž. 11. v Ormožu. 15. v Radgoni 25. na Ptuji. 30. pri sv. Andreji.
- Grudna.** Na sv. Miklavža dan v Lučah bl.; v kvaterni torek v Ljudmirku ž.

K a z a l o .

	Stran
Predgovor k tretjemu natisu stoletne pratike . . .	5
Zlaganje podobe, ki je pred naslovam ali nadpisam teh bukev	7
§. 1. Leto in pratika	9
§. 2. Kako se dá zvediti, ali je to in uno leto na- vadno ali prestopno	13
§. 3. Časniški krogi	14
§. 4. Kaj je rimska obrestna številka, ali napovedni krog, in kako se najde	15
§. 5. Kaj je lunini krog in zlata številka, in kako se dá najti	16
§. 6. Kaj je solnčni krog, in kako je najti	17
§. 7. Kaj je nedeljska čerka, in kako se najde	18
§. 8. Kaj je lunino kazalo (epakta), in kako se najde	22
§. 9. Kdaj je velika noč praznovati	26
§. 10. Kako se velikonočni šip ali polnaluna in ve- likonočni praznik najde	28
§. 11. Kako se z epaktami mlaj daniga mesca in druge spremembe lune najdejo	33
§. 12. Epakte ali lunine kazala na vse dni v mescih	34
§. 13. Kako se pratika nareja	40
§. 14. I. Prestopni prazniki in drugi spominja vredni dnevi	41
II. Včasih prestopni prazniki	44
III. Neprestopni prazniki:	
a) Zdaj zapovedani	45
b) Le v posamesnih deželah zapovedani prazniki	46
c) Nekdaj zapovedani prazniki, zdaj pa delovniki	48
§. 15. Neprestopni prazniki leta	50

	Stran
§. 16. Nedeljski evangeli	56
Evangelii ob zapovedanih praznikih	69

Od planetov.

§. 17. Od sedemletne raznosti vremena	74
§. 18. Popisovanje sedmerih letnih planetov ali sedmerih premičnic:	
I. premičnica — Saturn	76
II. premičnica — Jupiter	79
III. premičnica — Mars	81
IV. premičnica — Solnce	83
V. premičnica — Venera	86
VI. premičnica — Merkuri	89
VII. premičnica — Luna	91
§. 20. Kako je zvediti, kateri zmed planetov vlada	94

Tabla I.

Letna lastnija devetnajstiga stoletja	96
---	----

Tabla II.

§. 21. Velikonočni šipi in velikonočni prazniki devetnajstiga stoletja	100
--	-----

Tabla III.

§. 22. Prestopni prazniki in dnevi pred veliko nočjo v devetnajstim stoletji	102
--	-----

Tabla IV.

§. 23. Prestopni prazniki po veliki noči v devetnajstim stoletji	110
--	-----

Tabla V.

§. 24. Kvatri v devetnajstim stoletji	118
§. 25. Raba sprednjih peterih tablic	122
§. 26. Kaj pomenijo dvanajstere nebeške znamenja v pratiki	123
§. 27. Kako se najde stopnja v nebeškem znamenji, v kateri je solnce vsakteriga dné	126

	Stran
§. 28. Poduk, kako se nareja solnčna ura na zidu	138
§. 29. Razgled urne ali časove različnosti	153
§. 30. Vidne mraknjenja solnca in lune devetnajstiga stoletja	155
§. 31. Vremenost	159

Pregovori zastran vremena.

I. V prosencu	160
II. V svečanu	161
III. V sušcu	163
IV. V malitravnu	164
V. V vélikitravnu	166
VI. V rožnicvetu	167
VII. V maliserpanu	168
VIII. V vélikiserpanu	169
IX. V kimovcu	170
X. V kozopersku	172
XI. V listopadu	173
XII. V grudnu	174
§. 32. Znamenja, iz katerih se na prihodnje vreme z nekoliko gotovostjo sklepati dá	176
I. Znamenja vremena na človeku	176
II. Znamenja vremenosti na živalih	177
III. Znamenja vremenosti na družih rečéh	183
IV. Gotove znamenja vremenosti	186

Podobšina

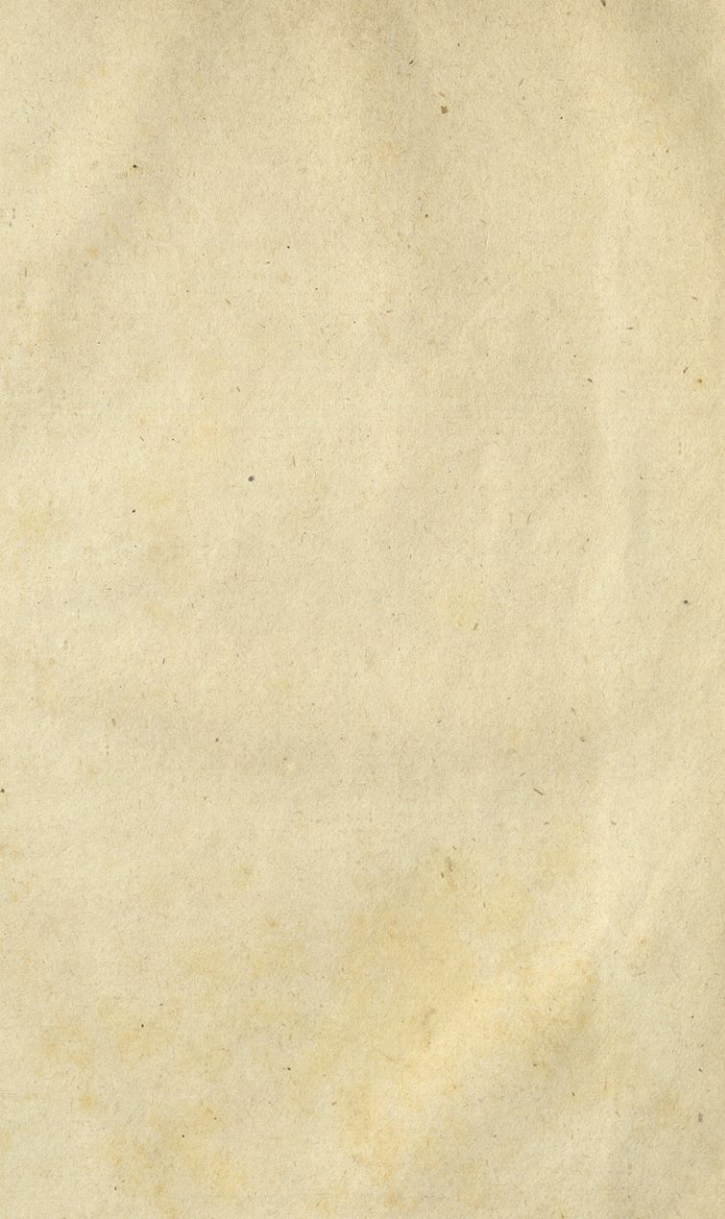
c. k. marsála, grofa Jožefa Radecki-ga v Ljubljani	189
--	-----

Opravila za vsaki mesec.

I. V prosencu	191
II. V svečanu	192
III. V sušcu	193
IV. V malitravnu	194
V. V vélikitravnu	195
VI. V rožnicvetu	197
VII. V maliserpanu	198
VIII. V vélikiserpanu	199
IX. V kimovcu	200
X. V kozopersku	201

	Stran
XI. V listopadu	201
XII. V grudnu	202
Cesarske postave za živinsko kupčijo	204
Zapoved zavolj obéranja gosene in tičjega lova na Kranjskim	209
Poduk zdraviga se ohraniti, življenje si podaljšati in v sili ga oteti	213
I. Snažnost	214
II. Obléka	216
III. Stanica ali hiša	218
IV. Hrana	220
V. Pijača	222
VI. Opravilo, sprehod, počitek, spanje	224
VII. V čistim životu pokojno serce je po- sebna podloga terdniga zdravja in dol- ziga prijetniga življenja	228
VIII. Tabak piti ali kaditi zdravju škodljiva navada	231
Kako je treba v bolezni ravnati	233
Poduk za take, kateri niso zdravniki, kako oživljati dozdevnomertve in pomagati v naglih smertnih nevarnostih	237
Kako ravnati s takimi, ktere strela zadene	237
Kako z utonjenci ravnati	239
Kako ravnati s takimi, kateri se v škodljivim zraku zadušé	241
Kako z zmerznjenci ravnati	243
Kako ravnati z zavdanimi	247
Kako gré od strele udarjeniga oživljati	249
Kako ravnati s človekam, od strupene kače pičenim	250
Kako je takim pomagati, ki jih božjast meče, in unim, ki v omedlevo padejo	253
Semnji na Kranjskim	255
„ na Štajerskim	261

~~19. VII 1946~~

20. VII. 1946

— Na prodaj pri
J. Giottini & Djalijani
na glazbe v Azenhueser 15
litri N° 237. 70° 20°

